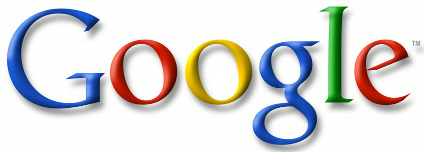
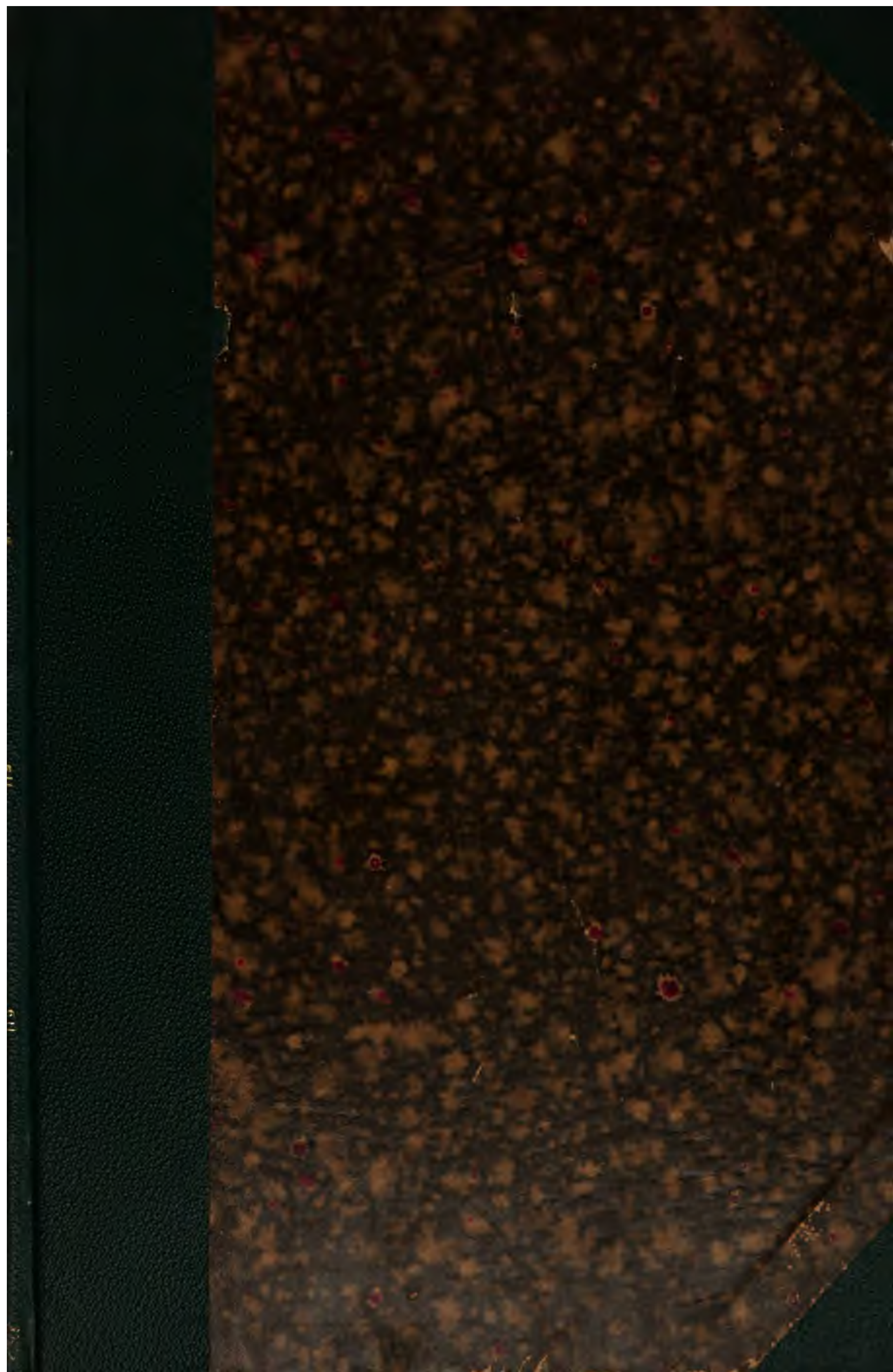

HARVARD COLLEGE LIBRARY
VE RI TAS
ICELANDIC COLLECTION
FORMED BY KRISTJÁN KRISTJÁNSSON
Given in Memory of
WILLIAM HENRY SCHOFIELD
Professor of Comparative Literature 1906-1920
by his Wife
MARY LYON CHENEY SCHOFIELD
6th April 1931

Hr.
Dr. Björn Magnússon Ólsen
med taknemlig Hilsen
i Høiagtelse
fra Forfatter

BIDRAG

TIL

DEN ÆLDSTE SKALDEDIGTNINGS

HISTORIE

BIDRAG

TIL

DEN ÆLDSTE SKALDEDIGTNINGS

HISTORIE

AF

SOPHUS BUGGE

CHRISTIANIA
H. ASCHEHOUG & CO.s FORLAG
HOVEDKOMMISSIONÆR FOR DANMARK: H. HAGERUP
1894

DET MALLINGSKE BOGTRYKKERI

Til

Vilhelm Thomsen,

som iaar har feiret sit 25-Aars Doctorjubilæum,

i

Mindet om trofast Venskab

med Beundring og Hengivenhed

fra

Forfatteren.

Indhold.

Om Ægtheden af Brage den gamles Vers.

Naar og hvor er Ynglingatal forfattet?

Om Ægtheden af Brage den gamles Vers.

I.

Indledning. Zimmer om Irernes Forhold til Nordboerne i første Halvdel af 9de Aarhundred.

Islandske Skrifter fra Middelalderen meddele mange Vers[1]), om hvilke der siges, at de er forfattede af Brage den gamle. Denne Brage har, hvis Beretningerne om ham er sande, havt hjemme i det vestlige Norge og har levet en Stund før Islands Bebyggelse. Han skal have staaet i Forbindelse bl. a. med Kong Ragnar Lodbrok. Til disse Beretninger i gamle islandske Skrifter støtter sig den traditionelle Opfatning, der endnu er den herskende, hvorefter de nu bevarede og Brage tillagte Vers skal være forfattede i første Halvdel af 9de Aarhundred[2]) af en Mand, som hørte hjemme i det vestlige Norge. I Overensstemmelse hermed betragter man disse Vers af Brage som de ældste Vers, der overhoved er bevarede af nogen navn-

[1]) Kvæþa-brot Braga ens gamla Boddasonar . . . herausgegeben von Hugo Gering. Halle 1886.

I det følgende skriver jeg Ord, som forekommer i Brages Vers og i andre gamle Kvæder, i Former, som ikke (uden hvor det af særlige Grunde er nødvendigt) er mere antike end de i Haandskrifterne brugte. Jeg skriver saaledes f. Ex. *Rán*, ikke *Rǫn*.

[2]) Efter G. Brynjulfsson (Annaler f. n. Oldk. 1869 S. 6) maaské i det 8de Aarhundred. Rosenberg (Nordboernes Aandsliv I, 416) henfører Brages Digte til Tiden nærmest før eller efter 800.

given norsk Digter. Ja i den nyeste Tid, da de fleste Kjendere af den gamle Digtning er blevne enige om, at de ældste af de saakaldte Eddadigte ikke er synderlig ældre end 10de Aarhundred, betragter man Brages Vers som de ældste norske Vers, der er bevarede, og som de ældste nu kjendte udførlige Mindesmærker af norsk Sprog [1]).

Denne Mening har en udmærket og høit fortjent Kjender og Fremstiller af den islandske Litteraturs Historie Dr. Finnur Jónsson nylig hævdet imod mig, som paa flere Steder (navnlig i Studier over de nordiske Gude- og Heltesagns Oprindelse S. 271 f.) har udtalt den Opfatning, at de Vers, som tillægges Brage, efter hele sin Eiendommelighed i det tidligste er fra Midten af 10de Aarhundred, og at de snarere er forfattede paa Island end i Norge. Idet Finnur Jónsson holder fast ved den Forudsætning, at Brages Vers er fra første Halvdel af 9de Aarhundred, bruger han dem som Vaaben mod min Opfatning af flere norrøne Gude- og Heltesagns Oprindelse. Se hans Afhandling, som er trykt i Arkiv f. nord. Filol. VI, 141—155. Conseqvenserne af den der fremsatte Opfatning i dens Forhold til den norrøne Mythologi har F. J. draget i et Foredrag, som er holdt ved fjerde nordiske Filologmøde i Kjøbenhavn 1892 og trykt i Arkiv IX, 1—22 [2]).

Han udtrykker sig her bl. a. saaledes: «De mytiske forestillinger, der findes hos Bragi, kan . . . ikke have noget med Irernes eller de kristnes tro at gøre» (S. 13). «De nye mytologiske teorier og digtenes ægthed er uforenelige, ja uforsonlige modstandere» (S. 18 f.).

Jeg skal foreløbig lade den Mening, at Brages Vers ikke er yngre end 840, blive staaende urokket og, førend jeg gaar over til mit Hovedæmne, med en anden sagkyndig Mands Udtalelser sammenstille Finnur Jónssons Paastand (Arkiv IX, 13) om, at der før 840 ikke kan have bestaaet «nogle som helst fredelige Forbindelser mellem Vikingerne og de Folk, de kom i Berøring med», mindst af en saadan Art, at en aandelig religiøs Paavirkning fra de Kristnes Side allerede dengang kan være indtraadt. Jeg skal derigjennem søge at bestemme, hvorvidt det, som F. J. mener, ligefrem følger af de historiske For-

---

[1]) Alle norske Runeindskrifter, som er ældre, er jo meget korte.

[2]) Jfr. Forhandlinger paa det fjerde nordiske Filologmøde S. 239—242; «Den oldnorske og oldislandske Litteraturs Historie», første Bind.

hold, at mythiske Forestillinger, der udtales i norske Digte omkring 840, ikke kan have noget med Irernes eller de Kristnes Tro at gjøre.

Den Opfatning af Forholdet mellem Nordmænd og Irlændere, som F. J. her har udtalt, staar i bestemt Strid med den Opfatning, som gjentagne Gange er bleven udførlig begrundet af en af de første nulevende Kjendere af den irske Litteraturs og det irske Sprogs Historie, Heinrich Zimmer.

Jeg skjønner vistnok ikke rettere, end at Zimmers Fremstilling ikke i alle Dele lader sig opretholde. Thi den støtter sig for en Del til irske Ord, som efter Zimmer skal være laante fra Nordisk, men ved hvilke hans Forklaringer tildels turde være tvivlsomme eller vel endog utilstedelige[1]).

Men Zimmers skarpsindige Udviklinger, fra hvilke de i det følgende meddelte Sammenstillinger er hentede, turde dog vise, at F. Jónssons Paastand, hvorefter der aldeles ingen aandelig Paavirkning fra Irerne paa Nordboerne har fundet Sted før 840, er uholdbar.

I Aaret 795 vise Vikingerne sig først ved Irlands Kyster. I dette og de følgende Aar plyndre de flere irske Øer. I 807 optræde de i Irland selv. At disse første Vikinger i Irland kom fra Hordaland i Norge, tør sluttes af det ældste irske Navn paa Norge *Hiruath,* der egentlig er et Folkenavn, i Gen. pl. *na Hiruade,* som nævnes i det gamle irske Heltesagn og tidlig forsvinder. Dette Navn *Hiruath* hører tydelig sammen med *Hereðaland,* der findes som Betegnelse for Vikingernes Hjemland i 3 Haandskrifter af den angelsaksiske Krønike ved Aar 787[2]).

---

[1]) Irsk *gilla* «ung Mand» skal efter Zimmer være Laanord fra nord. *gildR* «kraftig (stout, brawny)». Men denne Betydning har *gildr* neppe i det gamle Sprog. Det betyder snarere «fuldgod» og anvendes aldrig som Substantiv, medens det irske Ord bestandig anvendes saaledes.

Keltologer har modsagt Zimmers etymologiske Forklaringer af irsk *diberc, fiann, teinm lægda.* Fra nordisk Standpunkt kan jeg ikke finde disse hans Forklaringer sandsynlige. Jeg fremhæver exempelvis irsk *teinm lægda,* der er en Betegnelse for en Tryllesang. Dette skal være urnord. *teinoR lagiðeR.* Men i Begyndelsen af 9de Aarhundred havde nordiske *a*-Stammer Endelsen — *aR,* ikke — *oR,* og den ældre Endelse — *oR* udtaltes visselig med langt *å* eller langt aabent *o,* der i Irsk vel ikke kunde gjengives ved *m.* Desuden svarer til nord. *ei (ai)* regelret irsk *ai,* ikke *ei.* Ogsaa Betydningsforholdene tale mod den nævnte Combination.

[2]) Jfr. Zimmer Kelt. Beitr. I, 205 f.; III, 131; III, 161 f. Mine Bemærkninger hos Taranger «Den angelsaksiske Kirkes Indflyd. paa den norske» S. 19 f.

I de følgende Aar plyndre Vikingerne paa de forskjelligste Steder af Irland. Landet er snart overfyldt af de Fremmede. Tidlig gik Flokke af Vikinger i irske Høvdingers Tjeneste. Zimmer mener[1]), at dette kan have forekommet allerede fra 810 af. Vikingerne var længe borte fra sit Hjem og havde i Regelen ikke nordiske Kvinder med sig. De røvede derfor gjærne irske Kvinder. Ulsterannalerne melde ved 820, at Howth ved Dublin bliver plyndret af Hedningerne, og at et stort Bytte af Kvinder bliver slæbt bort. Samlivet med irske Kvinder maatte naturligvis paa mange Maader paavirke de nordiske Vikinger, der færdedes i det fremmede Land fjærnt fra Hjemmet[2]). Allerede i første Halvdel af 9de Aarhundred faa Vikingerne fast Tilhold paa forskjellige Steder i Irland og drive fra disse Punkter etslags Røverliv. Mange Irer slutte sig til dem og føre et lignende Liv. Navnlig Mangelen paa nordiske Kvinder bevirker, at mange af disse spredte norske Vikingeflokke lidt efter lidt opgive sin nordiske Nationalitet.

Zimmer mener, at de ældste Laan fra Nordboerne, som kan paavises i irske Sagn og irsk Sprog, overførtes til Irerne før Oprettelsen af et fast nordisk Herredømme i Dublin 852[3]), og at denne Paavirkning udgik fra Nordmænd, som i mindre Flokke havde sat sig fast paa mange forskjellige Punkter af Irland i første Halvdel af 9de Aarhundred, og som allerede omkring 850 tildels havde antaget halv irsk Nationalitet[4]).

Zimmer fremdrager forskjellige litterære Vidnesbyrd, som skal vise, hvor tidlig Nordboernes Indflydelse paa Irerne gjorde sig gjældende.

I en sandsynlig straks efter 841 skreven Fortælling i «the book of Armagh»[5]) berettes, at Patrik vækker op fra Døden en Kjæmpe, som siger, at han har været Svinehyrde hos Kongen af Hirota (d. e. Norge).

---

[1]) Kelt. Beitr. III, 54.

[2]) Hermed fortjener at sammenholdes Finnur Jónssons Bemærkning (Arkiv IX, 13, Anm. 2): «At vikingerne skulde have ladet sig belære af deres — formentlig existerende — fanger og forlede til at forlade deres gamle tro, er saa utænkeligt og naturstridigt, at jeg ikke behøver at opholde mig derved.»

[3]) Kelt. Beitr. III, 161.

[4]) Zimmer Kelt. Beitr. III, 171.

[5]) Zimmer Kelt. Beitr. III, 53 f., 95, jfr. I, 231.

I Klosteret St. Paul i Kärnten findes et irsk Haandskrift, som ikke synes at være skrevet senere end 840[1]). Deri findes et Digt om Kong Aed[2]), og i dette forekommer flere Ord, som Zimmer holder for nordiske. Det heder til Slutning: «Ved Ølet synges Sange, *drenga itir dreppa dæna,* klangfulde Barde-compositioner (Skaldekvad) prise Aeds Navn, medens *laith* (Øl) drikkes»[3]). Zimmer mener, at *drenga* betyder «Drenge» og at *dreppa* er oldnorsk *drepa* om at slaa Strængene[4]). Men der fremkommer en skjæv Mening ved det Udtryk, at Drenge (i Flertal) slaa Strængene, medens Sange synges. Hvis Ordene virkelig er nordiske, vilde jeg heller gjætte paa, at *dreppa dæna* var forvansket af oldnorsk *drekka* (ok) *doema,* der er det faste Udtryk i de episke Digte for Hyggen i et godt Lag, og som, efter hvad jeg har paavist, skylder Indflydelse fra engelske Digte sin Oprindelse[5]). Kvædet om Aed kunde da her forud-sætte et nordisk episk Digt, hvori det har hedt:

drekka ok doema
drengjaR (eller *drengiR*) . . . . .

Selv om det nu gjærne kan indrømmes, at Zimmer antager for stærk Blanding og gjensidig Paavirkning af Nordmænd og Irer i Irland i første Halvdel af 9de Aarhundred, saa vil man dog allerede af det foregaaende have seet, men bedre af Zimmers egne Afhandlinger lære, at man ingenlunde med Finnur Jónsson kan paastaa, at Irlænderne før 840 ikke havde nogensomhelst aandelig Indflydelse paa de nordiske Vikinger.

Hertil kommer, at vi har al Grund til at antage, at de norske Vikinger paa de nordskotske Øer tidligere, stadigere og nærmere end i Irland kom i Berørelse med Irlændere eller andre keltiske Mænd og blev paavirkede af dem.

Jeg antager dog ingenlunde, at al den Paavirkning fra Vesten, som efter min Mening kan spores i Brages Vers, har gjort sig gjældende hos Nordmændene før 840, og at Brages Vers ikke er senere end denne Tid.

---

[1]) Zimmer Kelt. Beitr. III, 85.
[2]) Windisch Irische Texte S. 319 f.
[3]) Zimmer Kelt. Beitr. I, 280 ff.
[4]) *itir* er den irske Partikel: «imens».
[5]) Se mine Studier I, 5. 542.

Brages Vers forudsætter efter min Mening, at mangfoldige aandelige Impulser fra Vestens Folk ikke alene er optagne af Nordmændene, men ogsaa har skabt sig selvstændige Former hos dem. Ja i Brages Vers fremtræde, tror jeg, mange af de fra Vestens Folk optagne Motiver og Forestillinger ikke i den Form, hvori de tidligst fandt Udtryk hos Nordmændene, men i en ny, secundær Behandling. Dette kan ikke have været Tilfældet i den Grad og paa den Maade allerede ved Midten af 9de Aarhundred.

Jeg anerkjender derfor gjærne Sandheden af Finnur Jónssons Ord, at mine mythologiske Theorier og Ægtheden af Brages Vers er uforsonlige Modstandere, og jeg skal i det følgende søge at opfylde det Krav, som han stiller til mig og hvis Opfyldelse efter hans Mening er umulig, nemlig at bevise, klart og utvetydigt at bevise, at de Brage tillagte Vers ikke er saa gamle som fra c. 840.

Jeg vil udtrykkelig fremhæve, at det ikke er min Opfatning af den norrøne Mythologis Udviklingshistorie, der hos mig har vakt Tvivlen om Ægtheden af Brages Digte. De ældre Skrifter om den norsk-islandske Digtnings Historie forudsætte[1], at de Brage tillagte Digte er ægte, som noget, der følger af sig selv og ikke behøver at støttes ved Grunde. Tidligst har jeg fundet Ægtheden af Brages Vers benegtet, men uden nærmere Begrundelse, af Rosselet Isl. Lit. (1855) S. 270. Vigtigere er det, at den store Kjætter E. Jessen har erklæret Brages Digte for ikke authentiske[2].

Jeg har saa i Zeitschr. f. deutsche Philol. VII, 391 f. paa en Tid, da min nuværende Opfatning af nordisk Mythologi endnu ikke var dukket frem hos mig, ligeledes bestemt udtalt mig mod Authentien af Brages Digte, men i Overensstemmelse med Gustav Storm og i Modsætning til Jessen anerkjendt, at der ikke er nogen Grund til at tvivle om, at der har levet en norsk Digter af Navnet Brage.

Min nuværende Opfatning af den norrøne Mythologi har dog naturligvis i høi Grad bestyrket mig i min Overbevisning om, at Brages Digte ikke er authentiske.

---

[1]) Saaledes f. Ex. endnu Keyser «Nordmændenes Videnskabelighed og Literatur» S. 273 f.; Jón Sigurðsson i Sn. Edda ed. A. M. III, 307 ff.

[2]) Undersøgelser til nordisk oldhistorie (1862), S. 10 Anmærkn. I stærkere Udtryk og med udførligere Begrundelse «Über die Eddalieder» (i Zeitschr. f. deutsche Philol. Bd. III, 1871), S. 20 f.

Man vil have seet, at Finnur Jónsson har tillagt Spørgsmaalet, om Brages Vers virkelig er norske Vers, der ikke er yngre end Aar 840, en gjennemgribende Betydning for Bestemmelsen af de nordiske Gude- og Heltesagns Oprindelse. Heri har han havt Ret. Dette Spørgsmaal bliver ogsaa ét Hovedspørgsmaal for Undersøgelsen af det norske Sprogs Historie forud for den skrevne Litteraturs Tid og af den norrøne Digtnings ældste Udvikling samt for Værdsættelsen af den islandske Traditions Betydning for de Tider, som ligge forud for Islands Bebyggelse.

Det gjælder her overhoved at faa fastslaaet det Princip, hvorefter Alderen af de i islandske Skrifter meddelte Digte, som siges at være fra Tiden før eller kort efter Islands Bebyggelse, skal bestemmes; om man ved en saadan Aldersbestemmelse kan med fuld Tryghed følge den islandske Traditions Udsagn, eller om man først og fremst maa undersøge, hvad der fremgaar af Digtenes egen Eiendommelighed, sammenholdt med Kjendsgjærninger, som er uafhængige af den islandske Tradition.

Det synes mig derfor nødvendigt at underkaste Spørgsmaalet om Ægtheden af Brages Digte en udførlig og indgaaende Undersøgelse.

Min Argumentation i det følgende rettes oftest mod Finnur Jónsson. Dette er naturlig blevet saa, fordi han klarest og udførligst har udviklet og i bestemt Modsætning til min Opfatning har forsvaret den traditionelle Opfatning, som jeg bekjæmper. Men netop fordi jeg oftest vender mig mod ham, vil jeg her udtale min varme og oprigtige Anerkjendelse af, at han har bidraget overmaade meget til fyldigere Kundskab om den norrøne Olddigtning. Navnlig er efter mit Skjøn hans endnu ufuldendte Værk «Den oldnorske og oldislandske litteraturs historie» den grundigste og lærerigeste hidtil udgivne sammenhængende Fremstilling af den gamle Digtnings Historie. Denne Fremstilling er holdt klar, rolig og besindig; den nøgterne og dog varme Opfatning fremgaar overalt af egne Undersøgelser, og velgjørende virker den Kjærlighed til Stoffet, af hvilken Fremstillingen helt igjennem er beaandet. Hvad særlig de i nærværende Afhandling undersøgte Forhold angaar, vil jeg udtrykkelig udtale Anerkjendelsen af, at det ikke blot var beret-

tiget, men nødvendigt at stille det Spørgsmaal, som Finnur Jónsson har søgt at besvare: „Lader den Mening, at de norrøne Gude- og Heltesagn er stærkt paavirkede af Nordboernes Samfærsel med kristne Folk i Britannien, sig forlige med de Digte, som efter den islandske Tradition er forfattede af de ældste navngivne Skalde, og lader den sig særlig forlige med Brages Digte?

II.

Ordformerne i Brages Vers.

Først skal jeg undersøge Sproget i de Vers, som tillægges Brage den gamle.

Finnur Jónsson har (Arkiv VI, 150 f.) nævnt et Par Ordformer til Støtte for den Mening, at Brages Vers skulde være fra c. 840 og ikke skulde kunne være saa sene som fra Midten af 10de Aarhundred, men han indrømmer, at disse «sproglige enkeltheder måske kun [har] en ringe betydning for spørgsmålet». Jeg skal her nævne disse Ordformer, som efter min Mening ikke kan godtgjøre, at Brages Vers er saa gamle som fra første Halvdel af 9de Aarhundred.

Hos Brage (Sn. E. I, 504) forekommer Ordformen *vrǫngum*. Men ikke alene forekommer *vr* i Fremlyden af flere Ord i adskillige Eddadigte (*vreka, vreiði* o. fl.), deriblandt i Atlakviða, som F. J. sætter til c. 975—1000, men ogsaa hos Eiliv Gudrunssøn (hvis Digte henføres til anden Halvdel af 10de Aarh.) finde vi *vreiðr* og *Vrǫsku* (Sn. E. I, 254) og hos Egil Skallagrimssøn, der endnu digtede efter Midten af 10de Aarh., *vrǫngu*[1]). Følgelig kan *vrǫngum* ikke være til Hinder for at henføre Brages Vers til anden Halvdel af 10de Aarh. Fremdeles anfører F. J., at Dativformen *þóri* af *þórr* forekommer hos Brage (Sn. E. I, 504), men efter Metrets Vidnesbyrd ogsaa i Þrymskviða (som F. J. sætter til c. 900). Paa hvad Tid Dativformen *þóri* først fuldstændig er bleven fortrængt af *þór,* lader sig ikke bestemme. Derfor kan Dativformen *þóri* ikke bruges til Bevis

---

[1]) Bjørn Ólsen: 3dje og 4de gramm. Afh. S. 21, 86, 199.

for, at Brages Vers er fra c. 840. At Formen *þóri* har været brugt ogsaa efter Midten af 10de Aarh., har vi al Grund til at formode, naar vi iagttage Forholdet ved andre Dativformer som *leiki* — *leik, hringi* — *hring* o. s. v. Og Dativen *þóri* er endog, sandsynlig ved Efterligning af Brages Vers, brugt i den sene Skíðaríma (V. 52). Desuden kan det mærkes, at Brages Vers har *af mar* Sn. Edda I, 438, som man neppe med rette har ændret til *mari*.

Endelig anfører F. J. Formen *haufuð* hos Brage i Strophen om Gevjon. Men ogsaa den sædvanlige Form finde vi hos Brage i Linjen: *Randvés hǫfuðniðja* [1]) Sn. E. I, 342.

En Form med *au* af Ordet «Hoved» forudsættes at have været brugt i Oldsvensk. De middelsvenske Former Dat. *höfþe, höþe,* Verbum *höfþa* forudsætter ifølge Kock [2]) og Noreen [3]) oldsvenske Former med *au*. Noreen anfører ogsaa glsv. *høvuþ;* Söderwall af Konunga Styrilse *höwdh*.

Nu forekommer oldnorsk *haufuð* kun [4]) hos Brage i Strophen om *Gefjon* og *Gylfi*. Dette Sagn er stedfæstet til Sverige, og *Gylfi* som svensk Navn findes i Runeindskrifter. Jeg formoder derfor, at *haufuð* hos Brage er en af Digteren tilsigtet svensk Form. Dette støttes derved, at Hunkjønsordet *valrauf,* som forekommer i samme Linje og som jeg ikke med Gislason forandrer til *vallrauf,* ellers kun findes brugt paa Røk-Stenen i Östergötland (i Flertal *ualraubaʀ*). Det betyder egentlig Rustning, som man tager fra den faldne Fiende paa Valpladsen, men er hos Brage brugt i den overførte Betydning «noget, som man røver, tager eller vinder fra en anden». Den samme Betydningsovergang kan paavises ved lat: *spolia*.

I samme Strophe har vi fremdeles maaské en Svecisme i *ǫðla* af et Adjectiv **ǫðull, *aðull,* jfr. *aþuls mans* i Helsingelagen «Ægtemands» og mleng. Adj. *aþal* «herlig».

---

1) Bjørn Ólsen (3dje og 4de gramm. Afh. S. 259) og Gering skrive mod Metret *haufoðniðja*.

2) Studier öfver fornsvensk ljudlära, S. 479.

3) Arkiv VI, 310.

4) Det er unødvendigt at indsætte *haufðe* i Brages Vers Sn. E. I, 372, saaledes som Bjørn Ólsen (Den tredje og fjærde gramm. Afh. S. 219) vil, da Brages Vers Sn. E. I, 256 har *hǫfða* ∾ *sundrkljúfr* i lige Linje. Til at indsætte *haufoðbaðm* i en Verslinje hos Tjodolv ser jeg ingen Grund. Thi lang første Stavelse er her ikke nødvendig, jfr. f. Ex. *jǫtunbygðr* Ynglingatal 3, 3, og Formen *hǫfuð* forekommer i Yngl. 18, 6 og 49, 7.

Endelig synes *vineyjar*[1]) i samme Strophe at være en svensk Form og at betyde d. s. s. *væn-eyjar*. Jfr. Liljegren Run-Urk. 797 (Södermanl.): *hulfastr lit braut ruþia aftʀ ikul i eþi auk ura uina kuna (a)uk uaska*. Lilj. R.-U. 1579 (Halland): *fori haiþ uina kunu*. Dieterich (Runensprachsch.) og Rydqvist IV, 114 forstaa *uina* i disse Indskrifter som *væna*. Ogsaa hører vel herhen *Vinøen*, Navnet paa den største Ø i Hjelmaren, i Dat. *uinüu* Runverser 157.

Med denne svenske Form *vín-* kan sammenlignes *vén*, den sædvanlige nynorske Form for *vænn*. Jfr. glsv. *il* — oldnorsk *él*, i Helsingl. *hila* — oldnorsk *héla* o. lign. Maaské er *vę́nʀi, vę́nni* Dat. sg. f. og Compar. blevet til *vénni vínni, vę́nnar* til *vénnar vínnar, vę́nna* til *vénna vínna,* og senere har da *é, í* ved Analogi bredt sig videre. Jfr. *minni* af *mynni; mogmenni* paa Røk-Stenen af *mogmænni;* norsk *frenda* af *frǽnda* i Runerim (Smaastykker S. 4 og 110), og andre Exempler paa Indknibning af en Vokal foran *nn* og *nd*. Samme Navn som svensk *Vinøen* er maaské det norske mig af Prof. Rygh meddelte Navn *Venøen* (udtalt med langt lukket *e*) i Selje, Nordfjord, hvilket ikke forekommer i gammel Tid.

Ved den foregaaende Udvikling tror jeg at have godtgjort, at Formen *haufuð* ikke beviser, at Brages Vers er saa gamle som fra c. 840.

Formerne *valrauf* og *haufuð* synes at vise, at Strophen er forfattet, før *au* i Svensk var blevet til *ø*. Dette fandt efter Noreen i Pauls Grundriss I, 479 Sted c. 1200.

Derimod synes Formen *víneyjar,* hvis den her givne Forklaring er rigtig, at tale stærkt imod, at dette Brages Vers skulde være saa gammelt som fra c. 840. Thi det forekommer mig usandsynligt, at et *í* paa den angivne Maade saa tidlig skulde være opstaaet af *ǽ* og ved Analogi have bredt sig udenfor sit lydrette Omraade.

Efter min Mening bevise Sprogformerne i Brages Vers uigjendrivelig, at disse Vers ikke kan være forfattede af en Mand fra det vestlige Norge saa tidlig som i første Halvdel af 9de Aarhundred.

---

[1]) Efter Metret ligger det nærmest at læse *víneyjar* med langt *í*. Jfr. f. Ex. Sn. E. I, 374: *ok bláserkjar birkis;* Sn. E. I, 254: *á Eynæfis ǫndri*. Dog mener Sievers (Metrik S. 58), at Metriken tillader at læse *vineyjar* med kort *i*.

Finnur Jónsson siger vistnok (Arkiv VI, 147 f.): «Hvorledes sproget f. ex. har været i det 9. og begyndelsen af det 10. årh. i Norge og på Island, kan vi da ikke vide det mindste om, da vi ingen norske eller islandske runeindskrifter har fra den tid, og endnu mindre andre sproglige mindesmærker.» Men herved er meget at bemærke.

Det indeholder for det første en fuldstændig Miskjendelse af den sammenlignende Sproggransknings Betydning at mene, at vi — selv om vi ingen norske Sprogmindesmærker fra 9de eller Begyndelsen af 10de Aarhundred havde bevarede — ikke af norske Indskrifter fra forudgaaende og efterfølgende Tider eller af danske og svenske Indskrifter fra 9de og Begyndelsen af 10de Aarhundred skulde kunne slutte det mindste om norsk Sprog i den nævnte Tid.

Dernæst maa jeg ligefrem modsige Finnur Jónssons Paastand, naar han siger, at vi ingen norske Runeindskrifter har fra 9de eller Begyndelsen af 10de Aarhundred og endnu mindre andre sproglige Mindesmærker. Hvis man slaar efter i Wimmers Runenschrift S. 304, i Noreens Afhandling «Nordische Sprachen» i Pauls Grundriss og i Zimmers Afhandlinger «Keltische Beiträge» i Zeitschrift für deutsches Altertum, saa vil man se, at dette ikke forholder sig saa. I det følgende skal jeg nævne flere Sprogmindesmærker, som lærer os noget om nordisk og særlig om norsk Sprog i det nævnte Tidsrum, og som sætter os i Stand til at controlere, hvorvidt Brages Digte virkelig er fra første Halvdel af 9de Aarhundred.

Det Sprogforhold, som navnlig er af Vigtighed for Bestemmelsen af den Tid, paa hvilken de Brage tillagte Vers er opstaaede, er Vokalsynkope.

Naar nemlig norrøne Vers foreligger i Optegnelser, som antages at være flere Aarhundreder yngre end Versenes Tilblivelse, saa er det i mange Tilfælde umuligt, af Versene selv at bestemme, hvorvidt de i disse forekommende Ord har været brugte af den oprindelige Forfatter i de i Optegnelserne foreliggende Former, eller om disse er fremkomne ved senere Forandringer. Men Versemaalet sætter os jævnlig, om end ikke altid, i Stand til at bestemme, hvormange Stavelser de af Forfatteren brugte Ordformer har indeholdt, og om den i Optegnel-

serne foreliggende Vokalsynkope allerede var indtraadt i den af Forfatteren brugte Ordform eller senere er indkommen i hans Vers.

Versemaalet viser, at Synkope af *i* fra først af har været gjennemført i Brages Vers, ikke blot efter lang, men ogsaa efter kort Stavelse. Vi finde saaledes i dem følgende synkoperede tostavelses Former, som er opstaaede af urnordiske trestavelses eller firstavelses Former:

etti Sn. E. I, 436, af **atiðī*. *letti* Sn. E. I, 436, af **latiðī*. *baztan* Sn. E. I, 350 (i Hending med *vazt-*), af **batistana*. *þafðan*[1]) Sn. E. I, 244 af **þabidana*. *rakþisk* Sn. E. I, 252, af **rakiðē* med Reflexiv. *starði* Sn. E. I, 256 (i Hending med *harðgeðr*), af **stareðē*, **stariðē*. *barðir* Sn. E. I, 372, af **bariðēʀ*.

Her kan ogsaa nævnes Synkope af *i* efter kort Stavelse i Sammensætning. Ved første Led:

salpenningi Sn. E. I, 438, af *sali-*[2]). *Sigurðar* Sn. E. I, 426 (jfr. i det følgende), af **Sigiwarðaʀ*.

Ved andet Led:

Ragnarr Sn. E. I, 374 og 438, af **Ragnariʀ*, **Ragnahariʀ*.

Jeg tør ikke benegte, at saadanne synkoperede Former som *starðe* har været brugte i Norsk allerede i første Halvdel af 9de Aarhundred. Og jeg holder det for sikkert, at saadanne synkoperede Former som *sal-* af *sali-* brugtes i Norsk saa tidlig, hvor de forekom som første Sammensætningsled. Til Støtte herfor kan anføres følgende:

Rimbertus († 888) nævner i Vita S. Anskarii[3]) i Birca c. 835 en Kvinde ved Navn *Catla* (Var. *Cathla*). Dette Navn er synkoperet for **Katila*, hvis det er nordisk og identisk med isl. *Katla*. Dette synes dog ikke sikkert, da *Catla* var Datter af en kristen rig Kvinde, som hed *Frethoburgh*, hvilket Navn synes at være tysk, ikke nordisk. Ligesaa kunde *Cathla* være tysk og svare til det oldtyske Mandsnavn *Cathelo* (hos Förstemann). Mandsnavnet *Ketill* og de dertil hørende Navne forekommer i Sverige først længe efter 835.

Som Exempler paa Synkope af *i* efter kort Stavelse i Sammensætning kan nævnes:

---

[1]) Denne Læsemaade synes mig oprindeligere end *þæfðan*, *þefðan* eller *þakþān*.

[2]) Formerne *Hergauts*, *þrymreginn*, *hyrsendir* forbigaar jeg her.

[3]) Cap. 20 (Pertz II, 705).

Snoldelev-Indskriften i Sjælland (c. 800—825) har *ąsalhaukum* af **salihaugum*.

Sichfrith (af **Sigi-*) nævnes i Ulster-Annalerne ved Aar 887, *Sitriucc* ved Aar 875. *Haimar* Three Fragm. 172, c. 870, d. e. *Einarr,* af **AinahariR*. *Badbarr, Baethbarr* Cog. Gaid. 24, 32, d. e. *Bǫðvarr,* af **BaðuhariR*. *Albdan,* af **HalbadaniR,* oftere. Om *Imhar* Four Masters og Ulst.-Ann. til 856, d. e. *Ívarr,* er opstaaet af **InwahariR,* er ikke sikkert. Alle de her nævnte Personer har levet i 9de Aarh., men Navneformerne er her ikke fuldt bevisende, da de Haandskrifter, hvori de foreligge, er sene og da Navnene kan tænkes at være skrevne i Former, i hvilke de senere end 9de Aarh. kjendtes i Irland.

Af de hos Einhard forekommende Navneformer synes man derimod at kunne gjøre sikrere Slutninger om Dansk, som det taltes paa hans Tid. Han har som danske Navne ved 811 *Hancwin* og *Aowin* (p. 62). Den ikke synkoperede Form *Sigifridus* hos Einhard 812 p. 63 kan være paavirket af frankisk Sprogform. Ligesaa *Ragneri* ved 845 Pertz Script. II, 302.

Nogen Betænkelighed vækker Indskriften paa Kirkebø-Stenen fra Færøerne, som Wimmer (Runenschrift S. 304) henfører til 850 (875). Jeg læser dens første Ord som Navnet *saliki,* men er i Tvivl, om dette er en ikke synkoperet Form, = oldtysk *Salico,* eller om det har været udtalt *Salingi,* jfr. det eruliske Kvindenavn *Salinga.*

I Brages Vers finde vi fremdeles følgende synkoperede enstavelses Former:

vin Sn. E. I, 350, af **wini.* *mun* Sn. E. I, 436, Str. 3. Her har cod. Worm. *mun,* cod. reg. *man.* Man maa vistnok med Wisén læse *glamma [at] mun.* Da er *mun* Dativ; Formen er overført fra Accusativ, hvor den er opstaaet af **muni*[1]).

Formerne **wini,* **muni* vilde paa de nævnte Steder stride mod Versemaalet. Formerne *vin, mun* er altsaa oprindelige i Brages Vers, men disse synes ikke udenfor Sammensætning at have været brugte i Norsk saa tidlig som i første Halvdel

[1]) I Haandskrifter og Udgaver forekommer *mun* hos Brage ogsaa Sn. E. I, 374, men her synes den traditionelle Text mig at give skjævt Udtryk. Jeg indsætter derfor: *flaums þás fjǫrvi næma Foglhildar mein vildu.*

Enten *Foglhildar* (Svanhilds) *flaums* (Glædes) *mein* (Ødelægger), eller snarere efter Dr. Falks Forslag: *flaums fogl-hildar* (Vandflommens Fugl = Svane, altsaa *Svanhildar*) *mein* (Ødelægger), d. e. Jarmunrek. Jfr. *aura at meini* Gísla s. Súrss. S. 41, d. e. *at eldi.*

af 9de Aarhundred. Endnu paa Røk-Stenen i Østergøtland finde vi den ikke synkoperede Form *sitiʀ* = oldnorsk *sitr* «sidder»[1]). Al Sandsynlighed taler for, at *i* i Norsk ikke er blevet synkoperet tidligere end i Svensk. Røk-Stenens Indskrift synes ikke at kunne være ældre end omtrent 900[2]). Da nu Røk-Indskriften har den usynkoperede Form *sitiʀ,* synes Brages Vers, som har de synkoperede Former *vin* (af **wini*), *mun* (af **muni*), ikke at kunne være fra første Halvdel af 9de Aarh.[3]).

En saadan Slutning, bygget paa den ene Form *sitiʀ,* vil vel synes mange lidet paalidelig. Men jeg skal i det følgende undersøge andre Tilfælde af Vokalsynkope, der efter min Mening vil gjøre Resultatet urokkeligt.

I Brages Vers maa Synkope af *u* efter lang første Stavelse i Forbindelse med *u*-Omlyd (hvor Vokalen var modtagelig derfor) fra først af have været gjennemført:

hǫnd Sn. E. I, 256 og Sn. E. I, 438, af **handu*. *rǫdd* Sn. E. I, 350, af **raddu*. *góð* Sn. E. I, 426, af **góðu*. *gjǫld* Sn. E. I, 426, af **geldu*. Fremdeles i andet Sammensætningsled, f. Ex. *hrævadǫgg, ennitungl, mundlaug* o. fl.[4]).

Brages Digte vise ligeledes Synkope af *u* efter kort Stavelse i Forbindelse med *u*-Omlyd (hvor Vokalen er modtagelig for denne) i følgende enstavelses Ordformer, der er opstaaede af urnordiske tostavelses Former:

---

[1]) Noreen (Arkiv III, 28) mener, at *sitiʀ* er en poetisk Archaisme. Men *sitiʀ* er ikke analogt med *niþʀ* paa Røk-Stenen (= got. *niþjis*), thi *niþʀ* kan være opstaaet af *niþjəʀ* og behøver ikke at være opstaaet af **niþiʀ*. Jfr. ags. *siteð* ved Siden af *nið* pl. *niððas*. *fiaru* (= oldnorsk *fjǫr*) paa Røk-Stenen ikke i Vers, men dog vistnok overført fra Vers.

[2]) I min anden Afhandling om Røk-Indskriften, der er trykt i Vitterh. Akad. Handlingar 31 (1893), har jeg sat den senest til 900. I min første Afhandling satte jeg den til Midten eller Slutningen af 10de Aarh. Wimmer (Runenschr. 289) henfører den til Midten af 10de Aarh. Hoffory (Gött. gel. Anz. 1885 S. 34) og Noreen (i Pauls Grundriss I, 421) til Begyndelsen af 10de Aarh. Jeg haaber snart at skulle give nye Grunde for, at Røk-Indskriften ikke er ældre end c. 900.

[3]) Det Forhold, som vi i det følgende vil iagttage ved *u*, synes ogsaa at tale for, at *i* foran *ʀ* blev synkoperet tidligere end i Udlyd.

[4]) Feilagtig er vist Formen: *bǫllfǫgr* Sn. E. I, 374; her skulde man vente *ballfǫgr,* og leß (Sn. E. II, 577) har *ball fagr*. Vigfusson læser *bǫll fagr-gǫto*.

mǫgr Sn. E. I, 426, af **maguʀ*. *sonr* eller *sunr* Sn. E. I, 242[1]), af *sunuʀ*. *mjǫk* Sn. E. I, 374, af **meku*. *sjǫt* Sn. E. I, 318, af **setu*. *glǫð* Sn. E. I, 32 = Yngl. s. Kap. 5, af **glaðu*. *hǫð* Sn. E. I, 436, af **haþu*.

Det tør ansees for vist (og det har heller ikke været betvivlet), at den enstavelses Form i disse 6 Tilfælde tilhører Versenes oprindelige Sprogform. Man kan ikke antage, at Digteren selv i disse 6 Tilfælde har brugt tostavelses Former, som i den senere Tradition eller af senere Afskrivere skulde være forandrede til enstavelses. Dette godtgjøres af Versemaalet.

I Verslinjen *of manna sjǫt margra* Sn. E. I, 318 kan ikke en Form **setu* eller **seotu* have hørt hjemme, men den enstavelses Form *sjǫt* maa her være den oprindelige, fordi metrisk Opløsning ved en tostavelses Substantivform i den gamle Skaldedigtning overhoved aldrig forekommer efter Verslinjens tredje Stavelse, saaledes som Sievers (Paul—Braune Beitr. V, 468—470) har bevist[2]).

Ligeledes er det sikkert, at Enstavelses-Formerne *mǫgr, hǫð, glǫð, sunr* eller *sonr* (ikke **maguʀ*, **haþu*, **glaðu*, *sunuʀ*) er de oprindelige i Brages Vers. Thi i disse forekommer metrisk Opløsning aldrig ved Nomina[3]), men vel ved Verba (*vilið, gǫfumk* eller *gǫfum, erumk* eller *erum, hafið; nema* forstaa nogle som Partikel, andre som Verbum). Og naar Digteren har brugt Formen *sjǫt* ikke *setu*, saa har han naturligvis ikke brugt en Form **meku*, men *mjǫk*.

Efter det foregaaende er det altsaa sikkert, at Enstavelses-Formerne *glǫð, hǫð, mjǫk, mǫgr, sjǫt, sunr* er de oprindelige i de Brage tillagte Vers[4]).

Brages Digte vise fremdeles Synkope af *u* efter kort Stavelse i Forbindelse med *u*-Omlyd i tostavelses Former, som er

[1]) Denne Ordform forekommer ogsaa i Brages Vers om Geirmund og Haamund.

[2]) Det eneste herimod stridende Exempel, som Sievers nævner, er et Vers af Kolle den prude, som anføres i Morkinsk. 208. Men her fjærnes Feilen ved med cod. Fris. (Udg. S. 326) at læse: *herskriptr jǫfurr gipta*. Flertalsformen *skriptr* forekommer ogsaa i *húnskriptr* i Sturlas Vers Hák. s. Hákonars. Kap. 227 i Fms. IX, 502.

[3]) Altsaa maa Formodningen *raðaralfs* for Haandskrifternes *raðalfr* (d. e. *ráðálfr*) Sn. E. I, 438 forkastes.

[4]) Efterat det foregaaende var nedskrevet, har jeg fundet den samme Mening udtrykkelig udtalt af F. Jónsson i Arkiv IX, 371.

opstaaede af urnordiske trestavelses Former. *Hǫgna* Sn. E. I, 426 i Hending med *mǫgr* og Sn. E. I. 436, af **Hagunan*. *Sǫrli* Sn. E. I, 372, som, hvis det fandtes i Urnord., der maatte hede **Sarula*.

Hermed kan sammenstilles følgende Ordformer, der ikke kan godtgjøres at have havt noget tilsvarende i Urnordisk:

drǫsla Sn. E. I, 436, *Svǫlnis* Sn. E. I, 438, og flere andre[1]).

Fremdeles findes Synkope i *Vǫlsunga* Sn. E. I, 370, der, hvis det fandtes i Urnord., dengang maatte hede **Walisungō*.

I *fjǫlð* Sn. E. I, 374 og Sn. E. I, 438, af **feluþu*. *aldafǫðrs* Sn. E. I, 242. Istedenfor dette har Uppsala-Edda *alfavþrs*, men jeg ser ikke fuld Grund til uden Støtte i Haandskrifterne at indsætte *alfǫður*. *-fǫðrs* synes at forudsætte en ældre Form -**faðuras*. *fjǫgur haufuð* Sn. E. I, 32 = Yngl. s. Kap. 5, af **feguru* **haubuðu* (eller **haubiðu*).

I anden Stavelse af urnordiske tostavelses Ordformer blev *u* tidligere synkoperet, hvor vedkommende Ordform var indtraadt som første eller andet Led af en Sammensætning, end udenfor Sammensætning. Og i urnordiske tostavelses Former faldt *u* tidligere bort efter lang end efter kort Stavelse.

Allerede i den blekingske Sølvesborg-Indskrift, som Wimmer henfører til 750—775, forekommer *asmut,* hvis første Led er opstaaet af *ansu*. Einhard har ved Aar 811 det danske Navn *Osfred*. I den sjællandske Frerslev-Indskrift, der vistnok er fra første Halvdel af 9de Aarh. (825—850?), læses *ǫslaikiʀ*. ~~I Gimsø-Indskriften fra Lofoten, som jeg henfører til 800—850, forekommer~~ - ~~*ǫsraþ*~~. Derimod er den ældre usynkoperede Form bevaret i **asugisalas** paa Spydstagen fra Kragehul (c. 500). Endnu Stentofta-Indskriften i Bleking, der synes at være fra c. 700, har ***ginoronoʀ,*** hvori jeg forklarer første Led som

[1]) Brate (Bezzenb. Beitr. XI, 184) vil i Brages Vers med urette indsætte *Hagna*, *Sarli*, *drasla*, *Svalnis*. Han bemærker: «Da Brage levede c. 800, kunde *u*-Omlyden endnu ikke være indtraadt paa hans Tid.» Rigtig er den omvendte Slutning: Da *u*-Omlyden er indtraadt hos Brage, kan hans Vers ikke være fra c. 800. Mange andre Former bevise jo, at *u*-Omlyd findes i Brages Vers (*glǫð*, *sjǫt* o. s. v.).

Desuden kan det ikke godtgjøres, at Formerne *Sarli, Hagni* og lign. nogensinde har været brugte i Norsk-Islandsk. J. Thorkelsson (Bemærkn. til nogle Steder i Heimskr.), F. Jónsson og Brate indsætte hos Tindr Hallkelsson *Sarla*, fordi Navnet danner aðalhending med *jarli*. Men her skal *Sǫrla* blive staaende, thi hos de ældre Skalde danner *ǫ* aðalhending med *a*, hvilket jeg her ikke behøver at bevise.

opstaaet af *ginnu-*, medens Bjørketorp-Indskriften i Bleking, der synes at være lidt yngre, har samme Led i Formen **ginA**-. I tostavelses Former som *ansu-*, *ginnu-* med første Stavelse lang synes altsaa, hvor de forekom som første Sammensætningsled, *u* at være blevet synkoperet i 8de Aarh.

Ogsaa i tostavelses Former, som dannede andet Sammensætningsled, blev *u* efter lang Stavelse synkoperet allerede i 8de Aarh. Bjørketorp-Indskriften har **uþArAbAspA,** hvor andet Led er = oldnorsk *spá* og opstaaet af **spāhu.*

Men Ordformer, der som *ansu* bestod af to Stavelser, af hvilke den første var lang og den anden endte paa *u*, bevarede, hvor de ikke dannede første eller andet Sammensætningsled, men forekom med selvstændig fuld Betoning, sit *u* i nordisk Sprog længe efter Midten af 8de Aarh.

Herom har vi for det første et Vidnesbyrd i Røk-Indskriften i Østergøtland, der sandsynlig er fra c. 900. Her forekommer Verset:

raiþ þiaurikR
hin þurmuþi
stiliR flutna
strąntu hraiþmaraR.

I min anden Afhandling om Røk-Indskriften[1]) har jeg tolket dette saa: «Theoderik den dristige, Søkrigernes Styrer red over Reidhavets Strand (Stranden af det Hav, som skyller mod Goternes Land).» Her maa *strąntu,* udtalt *strąndu*, være Accusativ = oldnorsk *strǫnd.* Ved Siden heraf har Røk-Indskriften med den længere Rækkes Runer **igold,** hvor andet Led *-old* er opstaaet af **aldu.*

Et andet mærkeligt Vidnesbyrd foreligger i et Sprogmindesmærke, hvis Tid jeg paa Grund af dets Vigtighed og fordi det endnu er uudgivet, udførlig vil søge at bestemme. En Optegnelse af den kortere, særlig nordiske Runerække med Runernes Navne skrevne baade med Runer og med latinske Bogstaver findes i codex Leidensis lat. 4to 83, mig meddelt i Afskrift af Professor H. Kern. Dette Haandskrift er efter R. Peiper[2]) fra 10de Aarh. Det har engang tilhørt Benediktinerklosteret i Fleury sur Loire, øst for Orléans i Departementet Loiret i Frankrige.

[1]) Vitterh. Akad. Handl. 31 (1893) S. 17—21, 61.

[2]) Aulularia sive Querolus edidit Rudolfus Peiper, Lipsiae MDCCCLXXV, p. x.

Flere Feil i den her forekommende Optegnelse af Runerækken og af Runenavnene gjør det sandsynligt, at Optegnelsen i Leidener-Haandskriftet ikke er foretagen umiddelbart efter mundtlig Meddelelse, men at den er skreven af efter et ældre Haandskrift. Den oprindelige Optegnelse er foretagen af en lærd Mand, som kjendte det latinske Alphabet.

Da den første Optegner sandsynlig har boet i Frankrige, har han vistnok faaet sig Runerne meddelte enten af en dansk (ikke norsk) Mand eller af en, som havde lært dem at kjende af en dansk Mand. Herfor taler ogsaa flere Ordformer som *manr.* ᛘᛅᚾᛦ. Det er ikke sandsynligt, at Runerækken er bleven optegnet, førend Frankerne omtrent fra andet Aarti af 9de Aarh. af lærte Danerne nærmere at kjende.

Ogsaa Runeformerne vise, at den første Optegnelse af den Runerække, som er afskreven i Leidener-Haandskriftet, ikke kan have været foretagen før et godt Stykke ind i 9de Aarh. Runen *ár* har i de ældste danske Indskrifter med den kortere Rækkes Runer Formen ᚼ. Saaledes i Indskrifterne fra Kallerup, Snoldelev, Helnæs, Flemløse (her tillige ᛅ), Ørja, som Wimmer sætter til Tiden 800—825. Derimod i Leidener-Rækken ᛅ. Runen *hagall* har Formen ᚻ i Indskrifterne fra Kallerup, Snoldelev og Flemløse. Derimod i Leidener-Rækken ᚼ[1]). Ogsaa paa Vordingborg-Stenen, som for *ár* har ᛅ, tror jeg at finde H for *h* i sidste Ord i anden Linje *hau* «hug». Paa Vordingborg-Stenen læser jeg foran *hau* Mandsnavnet *rutr,* der synes at maatte være = isl. *Hrútr.* Her er skrevet *r* for *hr* ligesom alt paa Flemløse-Stenen. *rutr* med *r* i Endelsen er en yngre Form end *þurmutʀ* paa Nørrenæraa-Stenen, som Wimmer sætter til 850—875. Jeg tør ikke sætte Vordingborg-Stenen tidligere end 850—875. For Runen *maðr* eller *mannr* har Helnæs-Stenen en Form med to rette Stave. En Form for *m* med to Langstave formoder jeg ogsaa i Ordet *ukmuntʀ (?)* paa Frerslev-Stenen, Sjælland, der har Þ*w* som Vokaltegn men ved Siden deraf *raisti,* ikke *raisþi,* og ᛅ ikke ᚼ for *ár.* Frerslev-Indskriften er da vel neppe indhugget før 825—850, men har bevaret endel Eiendommeligheder fra ældre Indskrifter. Wimmer S. 205 mener, at allerede Snoldelev-Stenen har havt Formen ᛘ for *m,* men Runen er her ikke fuldstændig bevaret. I Indskriften fra

[1]) Ogsaa paa Uppsala-Øksen, hvis Indskrift synes mig meget ældre end Leidener-Rækken, læser jeg ᚼ = *h.*

Nørrenæraa og i de efter Wimmer omkring 900 indhugne Indskrifter fra Tryggevælde og Rønninge har *m* kun én Langstav. I Leidener-Rækken har *m* samme Form som paa Rønninge-Stenen.

Efter de forskjellige i det foregaaende omtalte Tidsmærker sætter jeg den første Optegnelse af Leidener-Rækken til omkring 825—850. Senere tør jeg ikke sætte den af Hensyn til de Sprogformer, som jeg nu skal anføre.

Leidener-Rækken har uden Synkope *reidu* ᚱᛅᛁᚦᚢ, *soulu* ᛋᚢᛚᚢ, men *aus* ᚨᚢᛋ [1]. Altsaa Synkope af *u* foran Consonant (*aus* af **ansuʀ*), men ikke i Udlyd.

Vi har ikke Sprogmindesmærker, der nøiagtig kan vise os, hvor længe *u* holdt sig efter lang Stavelse i Norsk.

I den irske Optegnelse af Runenavne [2], som maa grunde sig paa en Meddelelse fra en Nordmand og som forudsætter en skriftlig Original, der neppe har været ældre end c. 950 (se i det følgende), finde vi Navnene *os* (af Afskriverne forvansket til *or*), *raid, sol* [3]).

Efter det foregaaende maa vi antage, at Ordformerne **handu, *raddu, *gōðu, *geldu* eller **geoldu* i Dansk brugtes endnu c. 850 og i Svensk c. 900 [4]. Det forekommer mig meget usandsynligt, som stridende mod den almindelige Sprogbevægelse, at Synkope skulde være indtraadt i Vestnorsk tidligere end i Dansk og Svensk. Derfor er der efter min Mening al Sandsynlighed for, at Brages Vers, som har Formerne *hǫnd, -rǫdd, góð, gjǫld,* ikke er saa gamle som fra første Halvdel af 9de Aarh.

---

[1]) Om Vokalbetegnelsen i første Stavelse af disse Former skal her ikke tales.

[2]) Udgiven hos Stephens Runic Monuments III. p. 10 f.

[3]) Hermed stemmer overens glirsk *ochsal* «Aksel», som er laant fra oldnorsk *ǫxl* (Zimmer Z. f. d. Alt. XXXII, 465).

[4]) I Fremstillingen af det ulsterske Heltesagn i den irske Leinster-Bog forekommer oftere *sceld, scell* «Skjold». Dette Ord er efter Zimmer (Zeitschr. f. deutsch. Alt. XXXII, 268), hvem Noreen i Pauls Grundriss I, 421 følger, laant fra Nordisk og forudsætter den urnordiske Form af *skjǫldr*. Men den urnordiske Form af *skjǫldr* har været *skelduʀ*. Efter min Mening er irsk *sceld scell* laant fra angelsaks. *sceld,* den ældre Form for *scild,* om hvis Forekomst jeg henviser til Sweet The Oldest English Texts og til Wright-Wülcker Anglosaxon Vocabularies.

Einhard har ved Aar 811 tre Gange det danske Navn *Osfred* eller *Osfrid* af **Ansufreþuʀ*. Samtidig maa Ordet «Fred» usammensat antages at have lydt **friðuʀ*.

Ordet *sunuʀ* Accus. *sunu* «Søn» er ikke paa én Gang i alle Stillinger i Sætningen blevet synkoperet til den enstavelses Form *sunʀ* Acc. *sun*. Tidligst blev det synkoperet, hvor det med svag Betoning enklitisk sluttede sig til en deraf styret Genetiv af et Mandsnavn. Saaledes har Gursten-Indskriften i Smaaland (Runverser 164), fra c 875—900, *uifriþaʀsun* (Accus.) ved Siden af *sunuʀ*. Sparløsa-Indskriften i Vestergøtland, der vist ikke er yngre end Midten af 9de Aarh., *airikis sunʀ*. Ja endog Gimsø-Indskriften fra Lofoten, som jeg henfører til 800—850, har Accus. *nafʀsun*,(1) d. e. *Nafaʀsun*.

Hermed kan sammenstilles, at de nynorske Dialekters Ord *sån* «Søn» nu, hvor det enklitisk slutter sig til en Genetiv af et Mandsnavn, tildels er stærkere afkortet end som selvstændigt Ord, nemlig paa Helgeland til *so (Jonso)*, i Indherred og Fosen til *sa (Jonsa)*.

Ogsaa hvor Ordet for «Søn» syntaktisk var forbundet med en umiddelbart følgende Genetiv af et Mandsnavn, synes Enstavelsesformen at være indtraadt paa en Tid, da Ordet endnu, hvor det havde sin selvstændige fulde Betoning, brugtes i tostavelses Form.

~~Vi finde saaledes, som det synes, allerede i Ingelstad-Indskriften i Østergøtland (Runverser 135) *sunʀkut[ą]ą*. Denne Indskrift henfører jeg efter et Skjøn til c. 850—875.~~ I Gursten-Indskriften (c. 875—900?) følger ~~derimod~~ efter den usynkoperede Form *sunuʀ* ingen Genetiv. Tryggevælde-Indskriften i Sjælland (Wimmer Runenschr. S. 370) fra c. 900 har Accus. *sun nairbis*.

I Brages Vers forekommer *sunr* (eller *sonr*) *Aldafǫðrs* Sn. E. I, 242. Hvorvidt denne Ordform i Norsk kan have været brugt allerede i første Halvdel af 9de Aarh., synes mig meget tvivlsomt, men Muligheden deraf tør jeg efter det foregaaende ikke benegte. Det samme gjælder om *mǫgr Sigurðar* hos Brage Sn. E. I, 426.

Tostavelses Former paa *-u* med kort første Stavelse var synkoperede til enstavelses som første Sammensætningsled paa en Tid, da de som selvstændige Ord med fuld Betoning endnu udtaltes som tostavelses.

Irske Annaler ved 873, 878, 880 har *Barith,* hvilken Navneform jeg tilligemed oldnorsk *Bárðr* har forklaret af **Baðufreþuʀ*.

De tostavelses Ordformer **glaðu, haþu, *meku, *setu* og ensartede Former synes derimod, hvor de havde sin fulde selvstændige Betoning, at have holdt sig overalt i Norden, ialfald i Sverige og Norge, hele 9de Aarh. igjennem. I Norsk synes de ifølge irske Optegnelser af norske Sprogformer først efter 950 at være blevne afløste af de enstavelses Former *glǫð, hǫð, mjǫk, sjǫt*, ogsaa hvor Ordene havde sin selvstændige fulde Betoning.

Ialfald synes i Norsk de enstavelses Former først efter 950 at være traadt saa bestemt frem i Udtalen, at man skrev enstavelses Former.

Jeg skal først meddele de svenske og danske Ordformer, som belyse dette Forhold.

I Røk-Indskriften, Østergøtland, som jeg nu henfører til c. 900, forekommer *sunu* Accus. = oldnorsk *sun; fiaru*, der maa opfattes = oldnorsk *fjǫr*[1]); *karuʀ* = oldnorsk *gǫrr*. I Kälfvesten-Indskriften, Østergøtland, fra c. 900 *sunu* Accus. = on. *sun; *Mandsnavnet *stikuʀ*, udtalt *Stĭguʀ*[2]), beslægtet men ikke identisk med det ellers forekommende Mandsnavn *Stígr* Gen. *Stígs*. I Gursten-Indskriften, Smaaland (Runverser 164), fra c. 875—900 forekommer *sunuʀ* = on. *sunr*. Usikkert er *sunu* i Rotne-Indskriften, Smaaland (Runverser 110), fra c. 950. I Helnæs-Indskriften, Fyn (Wimmer Runenschr. 343), fra 800—825 forekommer *bruþursunu*, hvor *sunu* ikke er forkortet til *sun*, uagtet det enklitisk slutter sig til *bruþur*.

Det kan vistnok med Grund fremhæves, at de Tidsbestemmelser, som jeg dels selv og dels efter Wimmer og andre Sprogforskere giver for de Runeindskrifter, paa hvilke jeg beraaber mig, er usikre. Det er sandt, de er usikre[3]). Men jeg paastaar, indtil det modsatte bevises, at de rette Tidsbestemmelser ikke kan afvige saa meget fra de her givne, at dette kan rokke det Hovedresultat om Brages Vers, hvortil jeg her kommer[4]).

---

[1]) Herom taler jeg nærmere i min anden Afhandling om Røk-Indskriften.

[2]) Ikke, som jeg tidligere har antaget, *Stĭguʀ*.

[3]) De turde have mindst samme Gyldighed som de af Finnur Jónsson (Lit. Hist. I, 65) for Eddadigtene opførte Tidsbestemmelser.

[4]) Sammenlign med den her givne Udvikling Noreen Altisl. u. altnorw. gramm.[2], S. 55, § 77, 3; Noreen i Pauls Grundriss S. 422—423; Hoffory i Göttingische Gelehrte Anzeigen 1885 S. 33; Symons «Bijdrage tot de dagteekening der Eddaliederen» S. 15(234)—22(241).

Sikrere er Tidsbestemmelsen, hvad Grænsen opad angaar, ved flere nordiske Sprogmindesmærker, som ikke er Runeindskrifter og som foreligger i Fremmedes Optegnelser.

At man i Dansk ved Aar 900 endnu sagde *lagu* «Lov», ikke *lǫg*, bevises, som det synes, af det senere angelsaks. *lagu* «Lov», der er laant fra Dansk [1]).

Med større Sikkerhed lader Tiden, ialfald Tidsgrænsen opad sig ogsaa bestemme ved Fremmedes Optegnelser af de nordiske Runenavne, af hvilke vigtige Slutninger om Nordboernes Udtale kan drages.

Blandt de Runenavne, som findes i det foran omtalte Leidener-Haandskrift og som forudsætter en paa en dansk Mands Meddelelse fra 825—850 grundet Optegnelse, findes *fiu* ᚠᛁᚢ, vistnok udtalt *fēu* (af *fĕhu*) = oldnorsk *fé*, men ved Siden deraf *laucr* ᛚᚨᚢᚴᛦ = oldnorsk *lǫgr*. Altsaa blev *u* foran ʀ synkoperet tidligere end i Udlyd.

Et Haandskrift i St. Gallen, som skal være fra 9de Aarh., indeholder under Navnet Abecedarium Nord(mannicum), vistnok efter en dansk Mands Meddelelse, som neppe har været given før c. 870, den kortere nordiske Runerække med tyske Vers, som indeholde de nordiske Runenavne [2]). En Navneform som *brita* for *b* synes at vise, at vi her har en Afskrift og ikke den første Optegnelse for os. Navnenes Former er tildels blevne noget forandrede ved Indflydelse af den tyske Sprogart, som har været Versförfatterens Modersmaal, f. Ex. *rat* istedenfor *raid (ræið)*.

Men de danske Former af Runenavnene, som ligge til Grund, lade sig dog i de fleste Tilfælde bestemme. Her finde vi de synkoperede Former *os*, *rat*, *sol*, og de ikke synkoperede *feu* = oldnorsk *fé* samt *lagu*, der forudsætter dansk *laguʀ* Accus. *lagu* = oldnorsk *lǫgr* Accus. *lǫg* [3]).

[1]) Steenstrup Danelagen S. 13 ff. Brate i Paul—Braunes Beitr. X. 48. Kluge i Pauls Grundriss 1, 786.

[2]) Se Wimmer Runenschrift S. 235 f. og de der anførte Skrifter.

[3]) Leidenerrækkens Navneformer *reidu*, *soulu* er (i sine Forudsætninger) oprindeligere end *rat*, *sol* i Abeced. Nordm. og *raid*, *sol* i den irske Optegnelse. Det er da paafaldende, at Leidenerrækkens Navneform *laucr* ᛚᚨᚢᚴᛦ er mindre oprindelig end *lagu* i Abec. Nordm. og *lagor* i den irske Optegnelse.

Det forekommer mig muligt, at *u* efter kort første Stavelse blev synkoperet tidligere, hvor det allerede i Urgermansk stod i Udlyd, end der,

Den danske Meddelelse, som ligger til Grund for denne Optegnelse, maa være senere end den, som middelbart ligger til Grund for Leidener-Optegnelsen, og hin er derfor vistnok ikke ældre end c. 875.

Af særlig Vigtighed for os her er en irsk Optegnelse af de norske Runenavne, som jeg udførlig maa omtale for at kunne bestemme dens Tid og Oprindelse.

Fremmede, som stødte sammen med nordiske Vikinger, kan ikke antages første Gang, de mødte disse, at have optegnet de nordiske Runer og Runenavne. Dette maa sandsynlig være gjort meget senere, først efter en Tids fredelige Samfærsel. Finnur Jónsson kan derfor ikke ville paastaa, at en Irlænder har optegnet norske Runenavne før i anden Halvdel af 9de Aarh.

Naar nu en irsk Optegnelse af norske Runenavne meddeler Ordformer, som tilhører et oprindeligere Sprogtrin end det, paa hvilket Brages Digte staa, saa følger deraf, at Brages Digte ikke kan være saa gamle som fra c. 840.

Fra Irland kjendes en Optegnelse af to forskjellige Former af den nordiske Runerække, den ene med Tilføielse af Navne. Denne Optegnelse foreligger i to forskjellige Afskrifter[1]), som gaa tilbage til en og samme skriftlige Original. Den ene Afskrift findes i the Book of Ballymote (i the Royal Irish Academy's Bibliothek i Dublin), der er skreven Aar 1391. Den anden i codex Clarendon., Vol. 15, Add. 4783, i British Museum, hvis Tid ikke angives. Række Nr. 1 har Overskriften: *Ogam lochlandach andso* «Dette er Nordmændenes Ogam (eller: Skrift)». I denne Række mangler Runen *i*. Runernes Former er tildels blevne forvanskede af irske Afskrivere og er blevne snørklede ved Indflydelse af den latinske Bogskrift, men de Runeformer, som ligge til Grund, kan dog bestemmes. Denne Række forudsætter bl. a. følgende Runeformer: ᚢ *u*. ᚭ *o*. ᚿ *n*. ᛆ *a*. ᛌ *s*. ᛐ *t*. Denne Række synes, navnlig paa Grund af ᚭ, ikke at kunne være meget ældre end Aar 1000. Efter Række 1 følger 4 eller 5 Tegn, som jeg her ikke skal omtale nærmere. Det ene er ᚯ d. e. Runen *æ*; et andet latinsk E.

Saa kommer under Navnet *Gall ogam* «fremmed Skrift» Runerække Nr. 2, ledsaget af Transscription ved latinske Bog-

hvor den urgermanske Endelse var *-un*, altsaa f. Ex. tidligere i **felu* = oldnorsk *fjǫl* end i Accus. *sunu* af *sunu* med nasaleret *u* i Udlyd, af *sunun*. Men dette kan jeg af Sprogmindesmærkerne ikke paavise.

[1]) Udgivne hos Stephens Runic Monuments III p. 10 f.

staver og af Navne, som indledes af Ordene «disse Bogstavers Navne» paa Irsk. Runerække Nr. 2 er ufuldstændig, men den dertil hørende Transscription er fuldstændig, ligesom Navnene er afskrevne fuldstændig. Ogsaa i Række 2 ligesom i de dertil hørende Navne, der maa have været meddelte af samme Nordbo som Runerækken, er der flere Forvanskninger, som skyldes de irske Afskrivere. Af de Runeformer, som ligge til Grund, mærkes følgende: ᚴ *u*. ᛌ *s*. ᛐ *t*. ᛓ *b*. ᛆ *a*. Navnlig Formen for *b* viser, at denne Række indeholder en Variation af de Kortkvistruner, som kjendes bl. a. fra Indskrifter paa Øen Man og paa Jæderen i Norge, samt fra den svenske Røk-Stens Typus. Dog har vi her ᛡ *h* og ᛘ *m*. En nærbeslægtet Runerække er ikke paavist i Danmark. Efter dette har vi al Grund til at antage ogsaa Række 2 for norsk. Denne Række synes efter hele sin Eiendommelighed neppe at være ældre end 950. Jeg henviser i den Henseende navnlig til Formen af *s*. At Runerækken skulde være ældre end 10de Aarh., synes mig uantageligt. I Navnerækken finde vi følgende synkoperede Former: *os* (af Afskriverne forvansket til *or*), *raid, sol*. Men ved Siden af disse læses de ikke synkoperede Former *lagor* = oldnorsk *lǫgr* og *fea*, der er Afskriverfeil for *feu* (som Runenavnet *ar* sammesteds for *ur*) = oldnorsk *fé*[1]).

Ved de Sammenstillinger, som jeg i det foregaaende har meddelt, er det efter min Mening fuldt ud bevist, at Brages Vers ialfald ikke er ældre end 900. Om at de skulde være fra første Halvdel af 9de Aarh., kan der efter min Mening ikke være Tale, fordi de indeholder Ordformerne *mjǫk*, *hǫð*, *glǫð*, *sjǫt*. Det i den irske Optegnelse forekommende norske Runenavn *lagor* er alene tilstrækkeligt til at vise, at de Brage tillagte Vers ikke er digtede c. 840, men at de er forfattede meget senere, ialfald ikke før 900. At den

[1]) Zimmer (Z. f. d. Alt. XXXII, 466 f.) mener, at irsk *ól* «Drik, det at drikke», som først er paavist i Begyndelsen af 10de Aarh., er laant fra oldn. *ǫl*. Men herimod taler 1) at irsk *ól* i Betydning svarer til oldn. *drykkr, drekka*, ikke til oldn. *ǫl*; 2) at oldn. *ǫl* paa den Tid, da irsk *ól* først optræder, endnu maa have havt Formen *alu*, saaledes som jeg ovenfor har godtgjort. Jeg formoder med Stokes, at *ól* er et oprindelig irsk Ord. Kan ikke *ól* «Drik» forudsætte en Grundform **pŏtlom* (*pŏ-tlo-m*)? Roden vilde da her have samme Form som i gr. πότος, πόσις. Suffixet *-tlo-m* findes i mange andre irske Ord, f. Ex. *scél* Fortælling af *scĕtlom*. Ligesom *ól* «at drikke» har Infinitivs Betydning, saaledes ogsaa *gabál* «at tage», som er dannet ved et nær beslægtet Suffix.

norske Ordform var *lagor*, ikke *lǫgr*, hele 9de Aarh. igjennem, stemmer ogsaa fuldstændig overens med, hvad vi af de foran sammenstillede danske og svenske Ordformer nødvendig maa slutte.

Man vil kanske imod min Argumentation indvende, at andre af Islændingerne bevarede Digte, som sikkert er fra 9de Aarh., godtgjør, at Synkope af *u* efter kort første Stavelse, i Forbindelse med *u*-Omlyd ved første Stavelses Vokal, er ældre end 900. Berettigelsen af en saadan Indvending kan jeg allerede paa Forhaand ikke anerkjende. Nærværende Undersøgelse er netop et Bidrag til Bedømmelsen af den islandske Tradition om den ældste Hirdskalddigtning. Denne Tradition maa controleres ved Kjendsgjærninger, som er uafhængige af den islandske Tradition, thi ellers komme vi til at bevæge os i en Ring. Jeg maa her tillige i Forbigaaende bemærke, at jeg ingenlunde holder det for «fuldtud sikret», at de Vers, som efter Finnur Jónssons Sammenstilling i Arkiv IX, 4 og i Litt. Hist. I skal være fra 9de Aarh., virkelig er fra denne Tid. Det var f. Ex., oprigtig talt, ikke faldt mig ind, at nogen kritisk Litteraturhistoriker nutildags vilde mene og forsvare den Mening, at den i den fabelagtige Fortælling om Hauk Haabrok i Flatøbogen (I, 582) anførte Halvstrophe af en af Harald Haarfagre digtet Snjófríðardrápa virkelig skulde være forfattet af denne Konge.

Jeg er paa Grund af Runeformerne tilbøielig til at tro, at den irske Optegnelse af de norske Runer og Runenavne, blandt hvilke *lagor* er, ikke blot ikke er kommen i Stand før 900 (hvilket jeg holder for sikkert), men endogsaa ikke før 950. Dette sidste vil jeg dog kun udtale som en subjectiv Opfatning. Jeg er opmærksom paa den Omstændighed, at den Opfatning, hvorefter norske Former *lagor* og *feu* har været brugte c. 950, ikke stemmer godt overens med den almindelige (af Jessen ikke delte) Mening, hvorefter Digtet Hǫfuðlausn, der indeholder Former som *lǫð*, *kvǫð* o. s. v., skal være fra 936. Jeg henstiller denne Sag til Observation, uden her at ville udtale nogen Mening om Digtet Hǫfuðlausn.

At *Hǫgna, Sǫrla* og ensartede i Brages Digte forekommende Sprogformer ikke har været brugte i norsk Sprog i første Halvdel af 9de Aarh., det maa sluttes af følgende. Det ældste irske

Navn paa Norge er *Hiruath*, egentlig en Benævnelse paa Folket, i Gen. pl. *na Hiruade*, der nævnes i det gamle Heltesagn. Dette Navn skrives i latinsk Form *Hirota* i en Notis i the Book of Armagh, der sandsynlig er skreven straks efter 841. Se Zimmer Keltische Beiträge (i Zeitschr. f. deutsch. Alt.) III, 53 f., 95, jfr. I, 231. Dette irske Navn *Hiruath* i Forbindelse med det angelsaks. *Hereðaland* beviser, at man i Vestnorsk i første Halvdel af 9de Aarh. ikke sagde *Hǫrðar*, men *HaruðaR*. Navnet er af samme Stamme som Mandsnavnet *haruþs* (Genetiv) paa Røk-Stenen. Men naar man i Vestnorsk har sagt *HaruðaR* ikke *Hǫrðar,* saa maa man ogsaa have sagt *Haguna(n)* ikke *Hǫgna*, *Sarule* (hvis Navnet var kjendt) ikke *Sǫrle.* Altsaa bevise de i Brages Vers forekommende Ordformer *Hǫgna, Sǫrle* ligeledes, at disse Vers ikke er saa gamle som fra første Halvdel af 9de Aarh.

Af Bøiningsformer fremhæver jeg *hǫfuðniðja*, der dog her ikke fuldt beviser noget. Ordet er af Brage (Sn. Edda I, 372) brugt som Genetivform i Ental. I Eddadigtene finde vi ofte Ordet *niðr* «Slægtning» (paa den svenske Røk-Sten *niþR*), Nom. pl. *niðjar.* Dette bøies der altid «stærkt», og dette er den oprindeligere Bøining, som got. *niþjis* viser. Den af Brage brugte «svage» Entalsform er yngre og sandsynlig dannet efter Flertalsformen *niðjar.*

Det usammensatte *niðja* som Entalsform forekommer hos Ottar svarte c. 1020 (Heimskr. Ól. s. helga Kap. 12, 2). I Gammeldansk findes *naniþi*, nær Slægtning, og *næste niþi* i Skaanske Lov.

Paa den anden Side skal det fremhæves, at der i Brages Kunstdigte forekommer flere gammeldags Ordformer og Ord. Men disse indeholder intetsomhelst Bevis for Digtenes Tilblivelse i første Halvdel af 9de Aarh., ja godtgjør ikke engang, at Digtene er ældre end anden Halvdel af 10de Aarh., fordi det ikke lader sig bevise, at vedkommende Ord og Ordformer var ukjendte for norrøne Skalde ved denne Tid.

Foruden de før nævnte Ord *vrǫngum*, *haufuð*, *Þóri* kan her nævnes følgende: *hǫð* Sn. E. I, 436 forstaar Gering (i sin Udgave S. 8, 20) vistnok rigtig som «Kamp». Dette Ord forekommer ogsaa i Valkyrjenavnet *geira-Hǫð* i Grímnismál ifølge

Texten i Snorres Edda (I, 120), hvorefter *geirahǫð* er opført blandt poetiske Ord for «Strid» i Sn. E. I, 562 [1]).

I et Par andre Tilfælde har man med urette antaget forældede Former hos Brage. Navneformen *ermenrekr* (*ermin-*), som findes i cod. A.M. 1eβ fol. (ogsaa i Prosa) og i cod. Worm., er visselig ikke, som Bjørn Ólsen og Gering har ment, i Norden ældre end Formen *Jǫrmunrekr* (*-rekkr*), men er tysk og sandsynlig laant fra Þiðriks saga. Derfor synes det mig urigtigt, at Gering uden Støtte i noget Haandskrift indsætter Formen *Ermengandr* for *Jǫrmungandr* i Brages Vers.

I Sn. E. I, 256 læser Gering:

Vel hafið yðrum eykjum
apt . . . haldit
simbli sumbls ofmærum.

Han finder i *apt* en forældet Form for «efter». Men begge Haandskrifter har *aptr*, og et sammensat *ofmærum* (hvori *of-* maatte være betonet) er her metrisk ikke tilstedeligt, og en enstavelses Form *apt* kunde ikke bruges skilt fra sin Styrelse. Dr. Falk forandrer vistnok med rette *of* til *af* og læser:

Vel hafið yðrum eykjum
aptr Þrívalda haldit
simbli sumbls af mærum
sundrkljúfr niu hǫfða.

Herved faar *vel* en mere passende Anvendelse.

Den sidste Udvikling har ført os over til Betragtning af Ordforraadet.

III.

Ordforraadet og det poetiske Udtryk i Brages Vers.

Ogsaa Ordforraadet i Brages Vers beviser efter min Mening, at disse er yngre end Midten af 9de Aarh.

Brages Vers indeholde enkelte Ord, som er komne til Nordmændene fra Vesten.

---

[1]) *hǫð* i Brages Digt bør derfor ikke med Gering forstaaes som Hankjønsord.

I den tredje grammatiske Afhandling, der forbindes med Snorres Edda[1]), meddeles følgende Verslinjer af Brage gamle:

þars er[2]) *lofðar líta*
lung Váfaðar Gungnis.

Det her forekommende Ord *lung* «Skib, Fartøi» er, som forlængst paapeget, laant fra det irske *long* «Skib». Men for at Ord skal kunne optages af et Folk umiddelbart fra et andet, maa der til en vis Grad existere Forbindelser mellem de to Folk. Da der nu efter F. J.'s Mening (Arkiv IX, 13) før c. 840 ikke har bestaaet «nogle som helst fredelige Forbindelser mellem Vikingerne og de Folk, de kom i Berøring med», saa er det ikke godt at forstaa, hvorledes han kan antage et paa oldnorsk Sprog forfattet Digt, hvori Ordet *lung* forekommer, for at være fra 1ste Halvdel af 9de Aarh.

Allerede dette ene Ord *lung* forbyder følgende Paastand af F. J. (Arkiv IX, 13): «De mytiske forestillinger, der findes hos Bragi, kan følgelig ikke have noget med Irernes eller de kristnes tro at gjøre». Thi hvor Ord bevislig er blevne overførte, kan man ikke benegte Muligheden af, at ogsaa mythiske Forestillinger kan være blevne overførte.

Det Vers, hvori *lung* findes, synes heller ikke at være forfattet straks, efterat dette Ord først var blevet optaget. Thi for det første maatte vel Digteren forudsætte, naar han brugte Ordet, at hans Tilhørere kjendte dette. For det andet maa Nordmændene antages først at have anvendt Ordet *lung* om Irernes Fartøier, men derom kan det efter al Sandsynlighed ikke være anvendt i det Brage tillagte Vers[3]).

---

[1]) Sn. E. II, 134. 415. Bjørn Ólsen S. 21, 87, 200.

[2]) Var. *sem.*

[3]) Hvorledes dette skal forstaaes, er usikkert. Bjørn Ólsen (S. 200) læser *sem* og forstaar Verset saa: «Der er Spydgudens (Mandens) Skib, saaledes som Mændene se.» Jeg nævner som en Mulighed, at Verslinjerne høre til Skildringen af Thors Fiskefangst. De bevarede Linjer synes ikke at give nogen Mening uden i Sammenhæng med de dertil hørende tabte Linjer. Jeg tænker mig hypothetisk Meningen (men ikke de oprindelige Udtryk) omtrent saaledes:

þar's, er lofðar líta
lung, Váfaðar Gungnis
[hǫrva oddi hefnis,
Hrungnis spjalla, stunginn].

D. e. *þar, er lofðar líta lung Hrungnis spjalla* (= *Hymis*), *es* (d. e. *er*)

Ligesom *lung* i dette Brage tillagte Vers kun ved ét mellemkommende Ord er skilt fra *Gungnis,* saaledes er *lungs* i et Vers, som tillægges Egil Skallagrimssøn [1]), kun ved ét mellemkommende Ord skilt fra *Gungnis.* Jeg skal i det følgende søge at gjøre det sandsynligt, at der i Brages Vers er Spor til Efterligning af Egil.

Ordet *lung* har ogsaa været brugt af Snæbjørn, Hallfred og flere islandske Skalde, derimod kan det ikke paavises nogensinde at have været anvendt i Norge.

Oplysende for den Vei, ad hvilken Ordet *lung* er kommet til de islandske Skalde, kan det være, at det bruges af Skalden Odde den lille fra Hjaltland [2]). *lung* er ikke det eneste Ord i Brages Vers, som Nordmændene har optaget i Vesten.

Brage kalder Jætten Rungner *simblir sumbls* «Øldrikkeren», *simbla* «drikke» er afledet af *sumbl,* jfr. *minni* af *muðr munnz* [3]). *sumbl,* som betegner Drikkelag, Gilde, dernæst ogsaa Drikken som drikkes ved Gilder, Øl, forekommer allerede i flere af Eddadigtene, bl. a. i Lokasenna og Haavamaal. Ordet er fremmed. I Angelsaks. bruges *symbel* n. «Fest, Gilde, Drikkelag»; i det oldsaksiske Digt Heliand 3339 forekommer *sittean at sumble.* Ordet er kommet fra Latin og er oprindelig græsk. I de gamle latinske Komikeres, Plautus og Terents's folkelige Sprog betyder *sumbola, symbola* Bidrag til et Sammenskudslag; det heder: *edere de sumbolis.* I samme Betydning brugtes i Middelalderens Latin *symbolum* [4]). Og i Middelalderens Latin gik *symbolum* over til at betyde «Gjæstebud, Gilde» ligesom ags. *symbel.* Saaledes forekommer Udtrykket: *in ecclesiis symbola faciebant* [5]).

Man kunde mene, at *sumbl* paa Grund af *u* var kommet til Nordmændene fra Nordtyskland og ikke fra England. Men det er ikke nødvendigt at antage dette. Paa Grund af Forholdet mellem ags. *ymbe* og oldn. *umb um*, ags. *tynder* og oldn. *tundr,*

(nemlig *ormr) stunginn Váfaðar—hefnis (= þórs) hǫrva—Gungnis (=ǫnguls) oddi.*

[1]) Bjørn Ólsen tredje og fjærde gramm. Afh. S. 21, 86, 199.

[2]) Flat. II, 486.

[3]) Endnu bruges paa Island *simla* «sensim bibere» (Egilsson).

[4]) Det forklares ved: pecuniarum collectio in taberna; Zechpfennig, Kostgrosch. Se Diefenbach.

[5]) Se Ducange.

ags. *synder-* og oldn. *sundr-* o. lign. kunde ags. *symbel* blive til oldn. *sumbl*, senere *suml*. Ordet, hvis Brug afgjort viser hen til Vesten, er i sin Oprindelse aldeles forskjelligt fra norsk Dial. *sumla* plaske i en Væske, ødsle bort, ogsaa svømme, der hører til *symja*, ligesom *sumlaðiz konungrinn* i Stjórn 287 om Pharao, som oververældes af Bølgerne.

Brage bruger *fljóð* «Kvinde» Sn. E. I, 438. Ordet, som er udelukkende poetisk, forekommer allerede i flere af Eddadigtene: Haavamaal, Alvíssm., Helg. Hjǫrv., Gríp., Brot af Sig., Atlakv., Grott. I Rígsþula heder en af Karls Døtre *Fljóð*. Ordet lader sig ikke forklare af Nordisk.

I Angelsaksisk findes en Mængde Kvindenavne paa *-flêd* eller *-flæd*[1]). Navnkundig, ogsaa blandt Nordboerne, var *Æðelflêd*, Kong Ælfreds Datter, gift med Æðered af Mercia, død 918. *fljóð* er opstaaet af *flêd*, ligesom *Langaspjót*, Tilnavn paa Gangerolvs Søn (Heimskr. Ól. s. Tr. Kap. 19), er opstaaet ved Omtydning af *Longospeda*. At ags. *ê* er blevet gjengivet ved oldn. *jó* i *fljóð*, har vistnok væsentlig sin Grund deri, at der i Oldnorsk ikke fandtes noget Substantiv, som endte paa *-éð*, medens der fandtes mange oldn. Substantiver paa *-jóð*, og blandt dem flere Betegnelser for Mennesker, som *jóð*, *þjóð*, *ljóð* Accus. af *ljóðr*.

Jeg formoder, at *fljóð* som Betegnelse for Kvinde først er efter angelsaksiske Navne paa *-flêd* dannet af Forfatteren af Rígsþula, der maa have færdets i Britannien. Da Nordmændene i Vesten for det meste blev gifte med vesterlandske Kvinder, giver Digteren flere af Karls Døtre vesterlandske Navne. Det er som Repræsentant for engelske Kvinder, for Kvinderne med de hos Nordmændene ikke brugelige Navne paa *-flêd*, at han opfører *Fljóð*.

Brage bruger om Okserne, som drage Gevjons Plog, Udtrykket *rennirauknum* (Dat. pl.). I Helg. Hund. I, 51 kaldes Heste *raukn bitluð*. Dette Ord, som aldrig forekommer i Prosa, hører sammen med *rekinn* og *rekningr*, som opføres blandt digteriske Benævnelser paa «Okse»[2]). Disse Ord er mulig Laanord fra ags. *recen* «rede, hurtig». Det dertil hørende Adverbium *recene* skrives ogsaa *recone*, *recune*, *ricene*. Jfr. gl.svensk *skiut* n. «Hoppe» af Adj. *skiuter* «hurtig»; oldn. *skjótr* «Dyr som

---

[1]) Hruschka «Zur ags. Namenforschung» II, 55 opregner 16 slige Navne.

[2]) For *rekinn* skriver andre Haandskrifter *reginn*. Egilsson henfører *rekningr* til *reka*.

bruges til Befordring», *reiðskjóti*. Men denne Combination nævner jeg kun som en Mulighed.

Brages Ragnarsdraapa indeholder ogsaa et Ord, som sandsynlig er af fransk Oprindelse. Det heder der: *rósta varð í ranni* [1]) «der blev Tummel i Huset». Dette Ord, som betyder «Tummel, Uro og Larm, Kamp», forekommer ikke i Eddadigtene. Derimod findes det ofte hos Kunstskaldene. I en lausavísa, som tillægges Egil (Str. 14, Kap. 48); hos Gisl [2]), i Njaals Saga, Grettes Saga og oftere. *rósta* (med *róstuleikr*, *róstumaðr*, *róstumikill*, *róstusamligr*) er ogsaa ofte brugt i det islandske Sagasprog [3]). En Orknøing i første Halvdel af 12te Aarh. hed *Ǫlvir rósta* [4]). Derimod er det ikke paavist, at Ordet i Middelalderen har været brugt af Nordmænd [5]) eller andensteds i Norden.

Med det islandske Ord *rósta* har man sammenlignet nynorsk Dial. *rusta*, støie, især under Leg inde i Huset; tumle; om Børn. Mandal, Sætersd., Vestfold. *Rustebasse*, en Støier. *rusten* støiende, urolig (Ross). Men Vokalforholdet er ikke blevet forklaret. Om det tilsvarende nysvenske Ord har Prof. K. F. Söderwall velvillig meddelt mig følgende Oplysninger: *rusta* (med det sædvanlige korte *u*) «rasa, väsnas, gå till väga på ett larmande och oregerligt sätt, äfven svira, lefva lättsinnigt och slösaktigt» tilhører hovedsagelig Hverdagssproget; Sahlstedt betegner det ogsaa som «vox plebeja». I Litteraturen er Ordet første Gang fundet Aar 1759 i Götheborgska Magazinet Nr. 7 S. 55, hvor det heder: «Detta spöket (d. e. Feberen) rustar i hela 10 dygn . . alfvarsamt med vår älskelige Skarin.» Bell-

---

[1]) Sn. E. I, 372. At Ordformen er *rósta*, ikke *rosta*, godtgjøres, som Gislason Njála II, 449 paapeger, ved V. 2 i Hrafns s. Kap. 17 (Bisk. ss. I, 667). Gudmund Galtessøn, som er vred over, at han er bleven sammenlignet med en Hund, som hed *Rósta*, kvæder:

Skal ek með skjaldar runni,
skapaðr erumk aldr, at gunni,
koma mun geira gjósta,
ganga fram sem Rósta.

Her synes der at være Ordspil mellem *Rósta* som Hundens Navn og som Navn paa en Valkyrje Sn. E. II, 275 (Upps.-Edda), hvor Sn. E. I, 120 har *Róta*.

[2]) Mork. S. 133 = Fms. VII, 9.

[3]) Fms. VIII, 355; Flat. III, 452; Njála; Sturl.; oftere i Mág. s.; ogsaa i flere andre Skrifter.

[4]) Se Flat. II. Hertil hører mulig det isl. Tilnavn *rosti* (*rósti?*); men det norske Tilnavn *rostungr* hører ikke hid.

[5]) Oldn. *orrosta* «Feltslag» er ikke sammensat med *rósta*.

man forbinder *rusta och rasa.* Den første Ordbogsforfatter, som har optaget Ordet, er Ihre (1769), som oversætter det ved «tumultuari». Hertil føier jeg: Sv. *rusta* «holde Spektakel» siges ofte om legende Børn. Dertil hører *rustibuss*, Vildbasse, Rasebasse. Ordet synes i Svensk at være optraadt i Stædernes lavere Sprog tidligere end i Bondesproget [1]).

Jeg tror, at saavel oldisl. *rósta* som nynorsk og nysvensk *rusta* er af fransk Oprindelse. Jfr. glfr. hos Godefroi *rustie*, *ruistie*, grossièreté, brutalité, violence, tapage, vacarme; *mener*, *faire rustie*, fair un grand bruit, un grand vacarme en battant, en buvant, en jouant &c. *rusterie* af samme Betydning som *rustie*. *rusteier*, rudoyer, combattre vivement. *ruster*, maltraiter. *ruiste*, *ruistre*, *ruste*, fort, vigoureux, rude, violent, terrible.

Af fransk Oprindelse er ogsaa eng. *to roist* og *to roister*, holde Larm og Spektakel, især i et Drikkelag; *roister* en som holder Spektakel [2]).

Oldnorsk langt *o* gjengiver ogsaa i andre Ord end *rósta* fremmed langt *u*. Saaledes oldn. *-móða* i engelske Stedsnavne (*Járnamóða, Nýjamóða*) af ags. *mûða* Munding, hvorfra ogsaa oldn. *móða* «bred Elv» (der ikke er paavist i Norge) sandsynlig er laant. Øen Bute blandt Hebriderne hed oldn. *Bót*. Mulig er Vokalen i *rósta* paavirket af *róta*.

Den betonede Endelse i fransk *rustie* blev i Nordmændenes Mund tonløs og blev saa ombyttet med den hjemlige Endelse *-a*, der fandtes bl. a. i *orrosta* Feltslag.

rósta kan ikke være laant fra Engelsk, thi Ordstammen er i Engelsk ikke paavist før i 16de Aarh.

Efter det, som her er udviklet, tror jeg, at *rósta* i Brages Ragnarsdraapa er et Ord, som er optaget fra Fransk af

---

[1]) Dette svenske *rusta* har Forbindelser med flere andre Ord, fra hvilke det fra først af har været forskjelligt. Man siger: *rusta* (rutte, ødsle) *med pengar*. Magnusson (Landsmåltidskr. 1881 B) har fra Fryksdalsmaalet *russt* «lefva högt, depensera mycket». Dette slutter sig til dansk Dial. *rust* (og *rut*) «rundhaandet; gavmild; ødsel, som rutter med Penge» (Molbech fra Morsø, Thyholm). I norske Dial. betyder *raust* «gavmild, rundhaandet», af oldn. *hraustr*.

Paa den anden Side har sv. *rusta* Berøringspunkter med *ruta*, *rutta* og med *russla;* se om disse Rietz. Flere af disse i Lyd nærliggende Ord synes tildels at have paavirket Betydningen af sv. *rusta*, saa at dette er kommet til ogsaa at betyde «slösa, ruckla, rumla».

[2]) Nyisl. *rusti* Bondelømmel er i senere Tid laant fra fransk *ruste* (= nyfransk *rustre*).

Nordmændene under Vikingetogene i Frankrig. Det nynorske og nysvenske *rusta* er derimod vistnok senere kommet ind udenfra.

Ogsaa Ordet *rósta* i Brages Ragnarsdraapa godtgjør altsaa, at dette Digt er forfattet længe efter 840 paa en Tid, da Nordmændene forlængst var komne i Forbindelse med Englændere, Irer og Franskmænd.

Det poetiske Udtryk overhoved i Brages Vers godtgjør efter min Mening, at disse er yngre end Midten af 9de Aarh.

Der er vistnok al Grund til at antage, at flere af de bevarede mythisk-heroiske Oldkvad i fornyrðislag, ljóðaháttr eller málaháttr er omtrent samtidige med eller endog yngre end flere endnu bevarede drápur eller andre Kvæder i kunstigere Versemaal med *hendingar,* af navngivne Skalde (mest Lovkvæder om Høvdinger eller om Høvdingegaver).

Men det er ubestrideligt, at den mythisk-heroiske Digtning som Digtart og ifølge sin Karakter er mere primitiv, og at den Digtning, der regelret anvender *hendingar* og hvis mest anseelige Frembringelser er *drápur,* er mere afledet, samt at hin Digtnings Versemaal er ældre, ligesom dens poetiske Udtryk i det hele er mere oprindelige.

Fremdeles er der i den seneste Tid mellem Sagkyndige blevet Enighed om, at de ældste nu bevarede Eddakvad ikke er synderlig ældre end c. 900 [1]). Derimod skal de endnu bevarede Brudstykker af drápur af Brage gamle være fra første Halvdel af 9de Aarh.

De ældste nu bevarede Digte af den mere primitive, den ældre Digtart skal altsaa næsten alle sammen være over et halvt Aarhundred yngre end de ældste nu (i Brudstykker) bevarede Digte af den mere afledede, den yngre Digtart! Fra det Tidsrum, der omfatter sidste Aarti før 850 og anden Halvdel af 9de Aarh., skal man have bevaret ikke faa Digte af den mindre primitive Digtart, medens man fra hele denne Tid ikke tror at have bevaret Digte eller mere end et eneste Digt af den mere primitive Digtart! Dette er et saa paafaldende, saa

[1]) Jfr. f Ex. F. Jónsson «Ágrip af bókmenntasögu Íslands» S. 14; Lit. Hist. I, 65 f.

besynderligt Resultat, at jeg maatte have meget stærkere Grunde end de, der hidtil er fremførte, for at tro derpaa [1]).

At Brages Vers tværtimod er yngre end Hovedmassen af Eddadigtene, viser sig allerede i hans Brug af enkelte for Eddadigtene fremmede Ord, f. Ex. af det allerede nævnte *lung*. Det viser sig fremdeles i den Maade, hvorpaa Brage anvender enkelte ældgamle ægte nordiske Ord.

Brage bruger (Sn. E. I, 374) Gen. pl. *flotna* om de Mænd, som falder i Jarmunreks Hal. Den ældre Betydning af Ordet har været «Søkrigere», hvilket man ser baade af Ordets Etymologi og af det tilsvarende Ord i Angelsaksisk *flotan*. Dette véd ogsaa Snorre, thi han siger: *flotnar þat er skipaherr* [2]). Saaledes kan Ordet forstaaes i flere Skaldedigte, f. Ex. i Hǫfuðl. 17. I Hamðismál, Guðrúnarhvǫt og i flere i fornyrðislag forfattede Digte, som behandle Sagnene om Volsunger og Gjukunger, optræde kun Landkrigere, og i disse Digte forekommer ikke Ordet *flotnar* Gen. *flotna*. Naar i Brages Vers Gen. *flotna* er brugt om Mændene i Jarmunreks Hal, er dette altsaa en Sprogbrug, som er yngre end den Tid, fra hvilken de gamle Volsungedigte er.

Her kan ogsaa nævnes, at vi i Brages Vers finde Homonymi ved Navnet *Foglhildr* eller vel snarere, efter Dr. Falks Opfatning, *flaums foglhildr* (Sn. E. I, 374) for *Svanhildr*. Denne Anvendelse af Homonymi ved Navne, der er sædvanlig hos Kunstskaldene og som f. Ex. allerede er anvendt af Egil Skallagrimssøn i Arinbjarnarkviða, er et Kunstleri, hvortil der i de mythisk-heroiske Olddigte endnu ikke er noget Spor.

At Brages Vers er yngre end Hovedmassen af Eddadigtene, viser sig allermest i Brages Brug af de poetiske Omskrivninger, *kenningar* [3]).

---

[1]) Man kan ikke beraabe sig paa, at de kunstige Skaldedigte paa Grund af sin metriske Form lettere kunde erindres end Eddadigtene. Den metriske Form kunde vistnok bevirke, at Digte som Eddakvadene, ved at gaa fra Mund til Mund, blev mere forandrede eller forvanskede og tabte flere Linjer end Hirdskaldenes kunstige Digte, men ikke at saagodtsom alle Digte af hin Art fra 9de Aarh. glemtes, medens flere kunstige Skaldedigte mindedes. Man skulde tværtimod vente, at mythisk-heroiske Kvæder i friere Versemaal skulde holde sig længere, fordi de lettere maatte forstaaes af alle.

[2]) Sn. E. I, 528.

[3]) Om *kenningar* med Hensyn til deres poetiske Karakter og Virkning se bl. a. den fortræffelige Udvikling af Rosenberg i «Nordboernes Aandsliv» I, 469—473.

Det er vistnok saa, at man i den norrøne Digtning ogsaa med Hensyn til disse maa adskille forskjellige Digtarter. Brugen af *kenningar*, for en stor Del flerledede, som det vigtigste og uundværligste Virkemiddel ved den poetiske Fremstilling er navnlig knyttet til de Versemaal, som regelmæssig anvende Stavelserim (*hendingar*), først og fremst til *dróttkvætt;* tildels ogsaa til den afstumpede Form af *fornyrðislag,* som kaldes *kviðuháttr.* Derimod er Brugen af *kenningar* i samme Omfang ikke, hverken i hedenske eller i kristelige Digte, knyttet til *fornyrðislag, ljóðaháttr* og *málaháttr.* Den fremtræder saaledes ikke i det sene Digt *Sólarljóð.* Man kan derfor ikke uden videre betegne de norsk-islandske Digte, der ingen eller faa kenningar har, som ældre end de Digte, hvis Fremstilling bevæger sig fremad gjennem kenning paa kenning [1]).

Men ogsaa ved Sammenligning af forskjellige Digtarter er Brugen af kenningar et Tidsmærke. De germanske Digtere har vistnok allerede, før de germanske Sprog skilte sig fra hverandre, kunnet bruge billedlige Udtryk, tildels af samme Art som de toledede kenningar. Men Brugen af kenningar som et fast og nogenlunde regelmæssig anvendt Virkemiddel er ikke noget oprindeligt i den germanske Poesi. Det se vi f. Ex. af Hildebrandslied.

Det kan da ikke være tilfældigt, at netop det norrøne Heltedigt, som man er enig om at holde for det ældste, nemlig Vǫlundarkviða, mangler *kenningar.* Ogsaa i det norrøne Gudekvæde, som tør holdes for et af de ældste, nemlig de to sidste Afsnit af Hávamál, findes de saagodtsom ikke. De andre Gudekvæder i fornyrðislag eller ljóðaháttr, bortseet fra Alvíssmál, som giver Oplysning om poetiske Kunstudtryk, og med Undtagelse af den sene Hymiskviða, mangle ligeledes næsten fuldstændig disse Udtryk eller gjør, som Vǫluspá, en sparsom Brug af toledede kenningar, af hvilke de fleste er ganske enkle. Dette synes at vise, at Opkomsten af en hos Skaldene sædvanlig Brug af kenningar som et fast og nogenlunde regelmæssigt anvendt poetisk Middel ikke ligger hinsides de ældste nu bevarede Eddadigtes Tid, men tværtimod efter denne, om end hin Brugs Spirer kan ligge længer tilbage. Hermed lader Henførelsen af Brages Vers til første Halvdel af 9de Aarh. sig ikke forlige.

---

[1]) Denne Udvikling er væsentlig en Gjengivelse af Jessens Argumentation «Über die Eddalieder» S. 41 f.

Brugen af de enklere toledede kenningar i den norrøne Digtning viser ved Siden af flere Afvigelser en saa mangesidig nær Lighed med det poetiske Udtryk i Angelsaksisk [1]), at allerede en flygtig Sammenstilling gjør det overveiende sandsynligt, at denne Lighed ikke blot er at forklare af ældgammelt Slægtskab mellem alle germanske Stammer eller af Indvirkning fra vestgermanske Fastlandsstammers Digtning, men for en stor Del ogsaa af den oldengelske Digtnings Indvirkning paa den norrøne, en Indvirkning, der ellers sikkert lader sig godtgjøre. Heller ikke denne Formodning om, at den oldengelske Digtning har havt Indflydelse paa Udviklingen af kenningar i den norrøne Digtning, lader sig forlige med Henførelsen af Brages Vers til første Halvdel af 9de Aarh.

Denne i det nærmest foregaaende fremsatte Argumentation vil faa en ganske anden Vægt, hvis den Mening, som jeg andensteds skal søge at begrunde, er rigtig, at den til os bevarede Eddadigtning tidligst og for største Del har udviklet sig blandt de hedenske Nordboer, særlig Nordmænd, i Britannien (England, Skotland eller Irland) under Paavirkning fra disse Landes kristne Indbyggere, Angelsakser og Irer, tildels ogsaa Cymrer.

Sammenligne vi nu de kenningar, som forekomme i Brages Vers, med de, som bruges i Eddadigtene, endog i det Heltedigt, som har allerflest, nemlig det første Digt om Helge Hundingsbane, saa se vi, at de i Brages Vers brugte kenningar afgjort har en senere, mere afledet, kunstlet, stivnet, udtværet Karakter.

Finnur Jónsson siger (Arkiv VI, 128) om kenningar i Skaldepoesien før c. 1100, at «de var ganske umiddelbare, natur-

---

[1]) Jfr. Svend Grundtvig «Er Nordens gamle literatur norsk?» S. 79—89. Man jævnføre saaledes f. Ex. oldn. *at eggja leiki* Tjodolv fra Hvin Har. s. hárf. Hskr. 26, *eggleikr* med ags. *æt ecga gelâcum*; oldn. *sverðleikr* med ags. *sweorda gelâc*. Oldn. *gunnþing*, jfr. ags. *gûðgeþingu*. Oldn. *vápna skúr* o. lign. jfr. ags. *flâna scûr*. Oldn. *baugbroti* jfr. ags. *béaga brytta*; men oldn. *-broti* betyder «Bryder», medens ags. *brytta* betyder «Uddeler». (Oldn. *bryti* svarer nøie til ags. *brytta*, men kunde, da det brugtes om en Træl, ikke anvendes i kenningar om Høvdinger). Oldn. *auðgjafi* = ags. *éadgifa*. Oldn. *Ása jaðarr* jfr. ags. *eodor Scyldinga*. Oldn. *vinr Borgunda* = ags. *wine Burgenda*. Oldn. *menvǫrðr* jfr. ags. *hordweard*. Oldn. *dís skjǫldunga* jfr. ags. *ides Scyldinga*. Oldn. *vágmarar* jfr ags. *sæméaras*. Oldn. *brimreið* = ags. *brimrâd*. Oldn. *óðaltorfa* jfr. ags. *éðelturf*; oldn. *moldvegr* = ags. *moldweg*. Det er dog ingenlunde min Mening at paastaa, at alle disse oldnorske Udtryk er Laan fra Angelsaksisk.

lige og naturfriske»[1]). Jeg finder det alt andet end umiddelbart, naturligt og naturfriskt, naar Brage kalder den gavmildeste Mand for *verstan vazt-undirkúlu Ála rǫdd,* d. e. slemmest mod Fiskepladsens dybt nede liggende Klumps Aales (d. e. Stenkongens, Jættens) Røst (d. e. Guldet); jeg kalder det for schablonmæssigt og for tom Ordprunk, naar han betegner Ishavets ugjæstmilde Jætte som *vágs hyrsendir* d. e. Havildens (d. e. Guldets) Sender.

Naar F. Jónsson[2]) taler om Brages Vers «i al deres Simpelhed» og siger, at de besidder «en ligefrem Simpelhed», saa véd jeg kun at forklare mig dette saa, at den kunstige Skaldedigtning endnu i sine Eftervirkninger kan beherske Islændinger i den Grad, at de ved Bedømmelse af poetisk Stil uvilkaarlig gaar ud fra Forudsætninger, som er forskjellige fra de hos andre Nationer almengyldige.

Medens Eddadigtenes kenningar i Regelen er toledede, bruger Brage Gang efter Gang endog firledede. En omskrivende Betegnelse for Thor strækker sig hos ham igjennem en hel Halvstrophe. At de optrædende Personer, som Thor og Midgardsormen, hos Brage betegnes ved de mangeledede kenningar, er Regel; at de nævnes ved sit enkle Navn, er en sjælden Undtagelse. Og medens i Eddakvadene, ligesom i andre gammelgermanske Stammers, navnlig Angelsaksernes Digte Brugen af kenningar for den poetiske Stil er et Virkemiddel blandt flere, af hvilke andre træde ligesaa stærkt frem, saa er hos Brage og i de norrøne Hirdskaldes Kunstdigtning overhoved Brugen af kenningar blevet et Virkemiddel saa overvældende, at man har kunnet betegne kenningar som det, «der i Virkeligheden gjør den nordiske Oldpoesi til Poesi»[3]).

[1]) I modsat Retning udtaler Svend Grundtvig sig i følgende Fremstilling (Er nordens gamle literatur norsk? S. 80): «det véd da enhver, der kender noget til oldnordisk poesi, at hvad man kan kalde «kunstige, søgte kenninger» er ingensteds stærkere fremtrædende end i digte af de ældste navngivne skjalde, som Brage, Thjodolv, Eiliv Gudrunssøn, Ulv Uggessøn. Ingen kan dog mene, at denne smag, der her er dreven til en yderlighed, som nutidens læsere (udenfor Island) have ondt ved at fatte og værre ved at skatte, den kom først til verden med hine det 9de og 10de århundredes norsk-islandske skjalde.» Grundtvigs Udvikling synes mig ikke i alle Henseender rigtig; men at betegne f. Ex. de i Þórsdrápa anvendte kenningar som «ganske umiddelbare», finder jeg i den Grad forkert, at jeg snarere vilde finde den stik modsatte Karakteristik rigtig.

[2]) Litt. Hist. I, 425.

[3]) F. Jónsson Litt. Hist. I, 392.

Naar man sætter Brages Vers til en ældre Tid end de ældste af Eddadigtene, bliver derfor den historiske Udvikling af kenningar, som de fremtræde hos Brage, aldeles uforklarlig. Med fuld Grund har flere tidligere Granskere, f. Ex. Svend Grundtvig (Er Nordens gamle literatur norsk? S. 80), fremhævet, at en af Grundene til at hævde Eddakvadenes høiere Ælde fremfor de af de ældste navngivne Skalde, Brage og de andre, forfattede Digte er den, at vi i Eddakvadene finde de poetiske Omskrivninger paa et mere primitivt Trin.

Jeg skal gjøre Forholdet tydeligere ved exempelvis at betragte en særegen Art af kenningar. I det norrøne Digtersprog kan en Høvding, en Kriger eller en Mand overhoved betegnes ved Navnet paa en Gud med Tilføielse (enten i Genetiv eller i en Sammensætnings Forled) af noget, som karakteriserer Manden. Paa tilsvarende Maade kan en menneskelig Kvinde betegnes ved en Gudindes Navn med Tilføielse af noget, som karakteriserer Kvinden. Disse kenningar forekommer allerede i Eddadigtene, men temmelig sjælden og næsten bestandig toledede; f. Ex. *geir-Njǫrðr* Guðr. hv. 8, *hǫr-Gefn* Fáfn. 43; temmelig enestaaende i den heroiske Digtning er *linnvengis Bil* Oddr. 33.

Fra Hirdskaldenes Synspunkt indeholde disse kenningar visselig en Sammenligning. Den Kunstdigter, som først kaldte en Mand *baugs Baldr* og opfattede dette Udtryk som «Ringens Balder», vilde vel derved betegne, at Manden med sin Ring var fager som Balder. Paa lignende Maade heder det om Sigurd Faavnesbane, da han kommer ridende til Gjukes Gaard, at en af Kongens Mænd sagde: «Jeg tror, at en af Guderne kommer der» [1]). Med de nævnte kenningar kunde vel ogsaa forbindes Forestillingen om en menneskelig Æts eller Menneskenes Nedstammen fra en Gud. Men ved det, som her er nævnt, er Opkomsten af disse kenningar ikke historisk tilstrækkelig forklaret.

Naar Sigurd i Sig. 18 betegnes som *herbaldr,* saa kunde dette vistnok fra Hirdskaldenes Synspunkt betragtes som en kenning «Hærens Balder», men saaledes er det ikke opfattet af Kvadets Forfatter. *baldr* betegnede engang «Herre, Høvding» [2]), og saaledes er det at forstaa i *herbaldr* og naar Jarmunrek

---

[1]) Vǫls. s. Kap. 6.

[2]) Jfr. *mannbaldr.*

(eller Bikke?) i Hamð. 25 kaldes *baldr í brynju*, ligesom angelsaksiske Digte betegnede Høvdingen som *wigena bealdor* «Kjæmpernes Herre». Men da *Baldr* tillige var Navnet paa en bestemt Gud, og da Hirdskaldene fandt dette Navn i *herbaldr* og *baldr í brynju*, gav dette Anledning til, at de kunde betegne en Mand som *skjaldar Baldr, baugs Baldr* o. s. v.

Jeg tror, at de her omhandlede kenningar har sin vigtigste historiske Forudsætning deri, at der i det ældre Digtersprog var flere Appellativer, der brugtes som Led af poetiske Udtryk om Mennesker, men som tillige var Gudenavne eller kunde appellativisk betegne Guder. Foruden *baldr* skal jeg nævne flere saadanne Ord.

rǫgnir betyder egentlig «den raadende» (= got. *ragineis* Raadgiver) «Magthaver», og er afledet af *regin*. Saaledes kaldes Kong Atle *landrǫgnir* Atlakv. 12, *dólgrǫgnir* Atlakv. 28. Men *Rǫgnir* er tillige blevet et af Odens Navne.

freyr betyder egentlig «Herre». Denne Betydning synes at have holdt sig i *Dalafreyr*, som Sturla Sigvatssøn, Høvdingen over *Dalamenn*, kaldtes [1]), og mulig ligeledes i Glum Geiressøns Udtryk om Kongen *foldar freyr* Hák. s. góða i Hskr. 5. Disse Udtryk er analoge med Brugen af *fréa* i angelsaksiske Digte (*fréa monna* o. lign.). Men *Freyr* er ogsaa en Guds Navn. Ligesaa var *freyja* et Appellativ, som betegnede «Frue, Herskerinde», men tillige en Gudindes Navn.

dís, Flertal *dísir*, kan i de gamle Digte, ligesom ags. *ides*, bruges om menneskelige Kvinder. Saaledes *dís* om Gudrun Atlakv. 35, *dís Skjǫldunga* om Brynhild Brot 14, *dísir dramblátar* om de danske Kvinder i et Vers om Harald Haarfagre. Men *dís*, *dísir* brugtes tillige om overmenneskelige, overnaturlige, guddommelige Kvinder.

Ogsaa den Omstændighed, at flere Ord, som var Gudenavne eller Betegnelser for guddommelige Væsener, tillige fra gammel Tid af forekom i menneskelige Navne, har, som Lundgren med Grund har fremhævet, virket med til, at Guders og Gudinders Navne af Kunstskaldene brugtes i omskrivende Betegnelser for Mænd og Kvinder. Thors Datter kaldtes *þrúðr*, men *-þrúðr* dannede ogsaa andet Led i flere Kvindenavne [2]).

---

[1]) Sturl. Vigf. Udg. VII, 76 (I S. 285 f.) og VII, 90 (I S. 308).

[2]) Paa den ensartede Udvikling ved Brugen af *reginn* i mannkenningar skal jeg her ikke gaa ind.

I poetiske Betegnelser for Høvdinger blev *baldr, freyr, rǫgnir*, ligesom *freyja* i Betegnelser for høitstaaende Kvinder, oprindelig forstaaede som Appellativer, men senere blev disse Ord af Skaldene i saadanne Udtryk opfattede som Gudenavne. Disse og ensartede Udtryk gav derved Anledning til, at ogsaa andre Gudenavne som *Njǫrðr, Ullr, Gefn, Sif* og flere kunde bruges i omskrivende Udtryk for Mænd og Kvinder [1].

Naar vi nu med Hensyn til disse mannkenningar og kvennkenningar, som indeholde Navne paa Guder, Gudinder eller andre mythiske Væsener, sammenligne Brages Vers med Eddadigtene, saa se vi, at hine ogsaa i dette Tilfælde staa paa et senere, mere afledet Trin. For det første derved, at disse kenningar hos Brage forholdsvis findes hyppigere og flere Gange endog firledede, f. Ex. *dreyrugra benja bæti-þrúðr* Sn. E. I, 436; *þerris æða ósk-Rán* sammesteds. For det andet derved, at Analogien hos ham har bredt sig videre og strakt sig til flere Navne paa mythiske Væsener, som *Móði, Rán* o. fl.

Den allerede nævnte hos Brage forekommende Sammensætning *ósk-Rán* viser tillige med Hensyn til sit første Led en Udvikling, hvortil Eddadigtene endnu ikke er naaet; men den har sin Forudsætning i den mythisk-heroiske Digtnings *óskmær* Vǫls. s. Kap. 2, Oddr. 15.

Ogsaa *álfr* brugtes i omskrivende Betegnelser for en Mand, som f. Ex. naar Kongen kaldes *ráðálfr* hos Brage (Sn. E. I, 438), *brynjálfr* i Ynglingatal 44. Her foreligger en Sammenligning af en Høvding med en Lysalv; men de nævnte Udtryk har dog tidligere været opfattede anderledes. Jeg skal i en Afhandling om Røk-Indskriften, som jeg forbereder, efter Antydninger af V. Rydberg søge at gjøre det sandsynligt, at *ráðálfr* gjennem *ráðǫlfr* er opstaaet af *ráðolfr*, der er sammensat med «Ulv». Vi faa herved Overensstemmelse med den poetiske Udtryksmaade i Angelsaksisk, hvor Krigere kaldes *herewulfas* «Krigsulve», *heorowulfas* «Sværdulve». Jeg skal søge at gjøre

[1]) Som Momenter, der virkede med, kan videre nævnes, at *týr* i flere Sammensætninger (*Hertýr* o. s. v.) var Appellativ for «Gud», men tillige usammensat var Navn paa en bestemt Gud. Fremdeles at Oden havde Navnet *Viðrir*, men at *viðrir* ogsaa kunde opfattes appellativisk «han som fremkalder Veir, Storm». *draumnjǫrun* Alvíssm. 30 har vistnok oprindelig været ment som «hun der sammensnører Drømme», jfr. nyisl. *njörva*, oldn. *Njǫrvasund*, ags. *nearu, genyrwan*. Men siden har Skaldene i dette Ord fundet et Aasynjenavn *Njǫrun* og saa brugt dette i kvennkenning.

det sandsynligt, at Brages *ráðálfr* har sit Forbillede i *Ráðulfʀ*, der har været brugt i et Digt, til hvilket Røk-Indskriften hentyder og som ikke synes at have været meget ældre end denne Indskrift. Hvis dette er rigtigt, viser det sig ogsaa herigjennem, at Brages Ragnarsdraapa ikke kan være fra c. 840.

I det foregaaende har jeg mere i Almindelighed sammenholdt det poetiske Udtryk i Brages Vers med Eddakvædernes Diction og jeg tror derigjennem at have bevist, at Brages Vers ikke kan være saa gamle som fra første Halvdel af 9de Aarh., men maa være meget senere. Jeg gaar nu over til at belyse mere specielle Berøringspunkter mellem Brages Vers og Eddadigtene.

Naar vi særlig sammenholde et Afsnit af Brages Ragnarsdraapa med et Eddadigt, som tildels behandler samme Sagnstof, saa vil vi efter min Mening faa fuldt Bevis for, at Brages Digt er det yngste af de to og følgelig ikke kan være fra første Halvdel af 9de Aarh.

Det er af næsten alle (ogsaa af F. J.) anerkjendt, at der er særlig Forbindelse mellem et Par Udtryk i Brages Skjolddigt og i Eddadigtet *Hamðismál.* Disse Udtryk findes i de to Digte ved Skildringen af det samme Forhold, nemlig af den Forstyrrelse, som opstaar i Jarmunreks Hal, efter at Sorle og Hamder er trængt derind. Sikkert er der en Forbindelse mellem *Rósta varð í ranni* hos Brage Sn. E. I, 372 og *Styrr varð í ranni* Hamð. 23. Ligeledes mellem følgende Verslinjer hos Brage (der er skilte fra det forudgaaende *Rósta varð í ranni* ved 7 mellemkommende Verslinjer):

fell í blóði blandinn
brunn ǫlskála[1]) . . .
. . . .
. . . . *at hǫfði*

og Verslinjerne i Hamð. 23, umiddelbart efter *Styrr varð í ranni,* hvor Haandskriftet har: *stvcco avlscalir i bloþi bragnar*

---

[1]) F. J. (Arkiv VI, 153) siger: «Denne fra Bugge stammende text (*ǫlskála* en rettelse af *aulskali*) er den eneste mulige, den eneste, som giver nogen mening.»

Da Ranisch (Hamþismál S. 17 f.) ikke har godtgjort, at nogen anden Text er mulig, behøver jeg ikke her at tage Hensyn til hans Bemærkninger.

lago comiþ or briosti gotna. Efter Svend Grundtvig [1]) formoder jeg, at denne Text, som ikke kan være rigtig, er forvansket af:

stukku ǫlskálir
í blóði blandna [2])
lǫgu [3]) *ór brjósti Gotna.*

Men den følgende Argumentation er i alt væsentligt uafhængig af denne Formodning.

Den mellem de nævnte Vers umiskjendelig stedfindende Forbindelse har man opfattet forskjellig. Enten saa, at Hamðismál skal have laant fra Brages Digt, hvilket F. J. (Arkiv VI, 154) mener. Eller saa, at Brages Digt skal have laant fra Hamðismál, hvilket Svend Grundtvig, Vigfusson og jeg (i min Udg. af Sæm. Edda S. 441) har antaget, og hvilket jeg fremdeles antager. Naar jeg mener, at Brages Digt har laant fra Hamðismál, saa vil jeg ikke hermed paastaa, at det Digt Hamðismál, fra hvilket Udtrykkene blev laant, i et og alt stemte overens med det Digt, der under dette Navn foreligger os. Jeg paastaar kun, at det har været et heroisk Kvad i enklere Versemaal om Hamder og Sorle, der i væsentlige Stykker har stemt overens med de os foreliggende Hamðismál, og at det foruden andre Vers har havt de Vers, hvorom det her gjælder, væsentlig i samme Form som det os foreliggende Digt Hamðismál [4]).

Efter mit Skjøn godtgjør den Forbindelse, hvori Ordet «Ølskaaler» forekommer i de to Digte, afgjørende, at Brages Digt er det modtagende og det yngre, Hamðismál det ældre Digt, som har Udtrykket i den oprindeligere Forbindelse.

Efter Hamðismál sidder Jarmunrek med sine Mænd i Hallen og drikker Øl, da Sorle og Hamder kommer:

Glaumr var í hǫllu,
halir ǫlreifir Str. 18.
lét hann sér í hendi
hvarfa ker gullit Str. 20.

Hermed staar det da i den naturligste og mest nærliggende Forbindelse, at der, da Sorle og Hamder trængte ind og dræbte

[1]) I hans Udg. af Sæm. Edda [2] 251. Han henfører *lǫgu* til samme Linje som *blandna* og beholder *komit.*

[2]) Eller i gammel Form *blanna.*

[3]) Accus. Flertal af *lǫgr.*

[4]) Jeg kan derfor se bort fra det af Jessen (Über die Eddalieder S. 51) som en Mulighed nævnte Alternativ, at Ragnarsdrápa og Hamðismál her kan have benyttet en fælles Kilde.

Jarmunreks Mænd, blev en saadan Forstyrrelse, at Ølskaalerne faldt ned, *stukku ǫlskálir*.

I en langt mindre nærliggende og tydeligvis mindre oprindelig Forbindelse forekommer «Ølskaaler» i Ragnarsdraapa. For det første derved, at Jarmunrek i Brages Digt sover, da Sorle og Hamder kommer, og ikke, som i Hamdesmaal, drikker Øl.. Ifølge hint Digts Fremstilling ligger det altsaa ikke saa nær, her overhoved at tænke paa Ølskaaler.

For det andet viser Udtryksmaaden i Hamdesmaal sig her som mere oprindelig end den i Ragnarsdraapa derved, at hin er beslægtet med en fast Formel i en anden folkelig Digtart, medens Udtrykket i Ragnarsdraapa fuldstændig afviger fra denne.

Den nordiske Middelalders Ballade skildrer nemlig en pludselig Forstyrrelse, som opstaar i et Hus derved at en slem Nyhed meldes, stadig paa den Maade, at den lader den Mand, hvem Nyheden gjælder, skyde det Bord, ved hvilket han sidder og drikker, til Side, saa at Drikken flyder over Gulvet eller over Bordet.

Saaledes i den danske Vise hos Grundtvig Nr. 62 V. 38 f.:

«Du sidder her og drikker Vin,
imorgen da brænder Søster din.»
Hildebrand sprang over breden Bord,
den klare Vin paa Gulvet stod.

Ligesaa i den tilsvarende islandske Vise (Ísl. fornkv. Nr. 7 B 19):

Hildibrand hrindir borðum fram[1]),
bjór og mjöður um gólfið rann.

I en norsk Vise (Landstad Nr. 29 V. 18 f.):

«Her site du Tòstein Davison,
drikke mjø aa vin;
Falkvòr Lòmmanson æ' heime
aa reiser mæ bruri di.»
De va Tòstein Davison
han blei sò ille vǫ or,
brone mjøen, i skaali va',
den slepte han ne paa bor.

[1]) I Ovids Metam. VI, 661 heder det om Tereus, da han har faaet vide, at han har spist sin egen Søns Kjød:

Thracias ingenti mensas clamore repellit.

Dette Udtryk svarer til *hrindir borðum fram*.

Exempelvis kan fremdeles henvises til Færøsk Anthologi Nr. 19 V. 9; Sjúrðar kvæði III, 106; «Unge Vaakukadd» i Bugges Gamle norske Folkeviser, V. 28.

Det er umiskjendeligt, at denne Balladernes Formel er nær beslægtet med Udtryksmaaden *stukku ǫlskálir* i Hamdesmaal, uden at jeg hermed vil sige, at den ene er afledet af den anden. Motivet og Udtrykket er i de to Digtninger naturlig fremkaldt ved væsentlig samme Situation. Men netop det paaviste Slægtskab mellem Udtrykket i Hamð. og Balladernes Formel godtgjør, at Udtrykket om Jarmunrek i Ragnarsdraapa *fell í . . . brunn ǫlskála*, der tydelig staar i Forbindelse med Udtrykket i Hamdesmaal, men fuldstændig afviger fra Balladernes Formel, ikke kan være Forbilledet for Udtrykket i Hamdesmaal men omvendt maa være en Efterligning af dette.

For det tredje maa Udtryksmaaden i Hamdesmaal være den oprindeligere, den i Ragnarsdraapa den afledede, fordi Ølskaalerne i Hamð. danner et selvstændigt Led af Skildringen, medens de i Ragnarsdr. gaar ind i en kenning *brunn ǫlskála*. Dette er en kunstlet Betegnelse for Ølet her, hvor Ølet ikke længer er i Skaalerne, men flyder om paa Gulvet. Hertil kan, hvis det i Hamð. formodede *lǫgu* er rigtigt, det Moment føies, at *brunn* i Brages Digt er et kunstigere Udtryk end *lǫgu* i Hamdesmaal.

Jeg kan ikke godkjende den Argumentation, ved hvilken F. J. (Arkiv VI, 154) vil godtgjøre, at Forfatteren af Hamð. har laant fra Brage. Han bemærker: 1) «fordi det er rimeligere, at der i Hamð. foreligger en sammentrækning af den andens adskilte linjer, end at disse skulde være opstaaede ved en adskillelse af ordene i Hamð.». Dette kan jeg ikke indrømme. I Hamdesmaal, som i flere andre heroiske Eddadigte, er det for en stor Del gjennem Replikskifte, at Sagnets Sammenhæng i det hele motiveres og at de optrædende Personer karakteriseres, medens Fortællingen af den ydre Handling gives knapt og afbrudt i korte Udtryk, som anskueliggjør Hovedmomenterne. Derimod dvæler Ragnarsdraapa, som ikke anvender Replikskifte, kun ved Slutningsscenen og belyser denne i prangende Ordfremstilling. Den trænger derfor nødvendig til større Rum for Fremstillingen af denne ene Scenes forskjellige Led, til Udvidelse af Enkeltskildringen.

Der er ingen Grund til at forudsætte en Sammendragning i Hamð, thi det er netop det naturlige, at *stukku ǫlskálir* følger

umiddelbart efter *Styrr varð í ranni*. Naar Sorle og Hamder er trængt ind i Hallen, hvor Jarmunrek med sine Mænd sidder ved Bordet og drikker, da maa Forstyrrelsen straks vise sig deri, at Bordet skydes til Side, saa at Ølskaalerne falde ned.

For at godtgjøre, at *Rósta varð í ranni* er det oprindeligere Udtryk, *Styrr varð í ranni* det deraf afledede, siger dernæst F. J.: Vilde Forfatteren af Hamðismál udtrykke Tanken «Ølkarrene faldt ned» og bruge det absolut passende *støkkva,* maatte han forandre et Ord i en Linje som *Rósta varð í ranni*. Men, indvender jeg, hvis Brages Digt her var Forbilledet, saa forelaa jo ikke i dette Motivet «Ølskaalerne faldt ned». Hvad Ret har vi saa til at forudsætte, at dette Motiv paa Forhaand beherskede Forfatteren af Hamdesmaal og tvang ham til at forandre Forbilledets-Udtryk *rósta?*

Jeg argumenterer derimod saa: 1) Forfatteren af Ragnarsdraapa kunde — under Forudsætning af, at hans Forbillede havde Udtrykket *Styrr varð í ranni* — ikke beholde dette Udtryk uforandret, thi han maatte have to *stuðlar*. Derimod forelaa der for Forfatteren af Hamdesmaal — forudsat at hans Forbillede havde Udtrykket *Rósta varð í ranni* — ingen Nødvendighed for at forandre dette Udtryk, thi han kunde bruge to *stuðlar*. 2) At *Styrr varð í ranni* er et ældre Udtryk end *Rósta varð í ranni*, er ogsaa sandsynligt, fordi *styrr* uden Tvivl er et ældre Ord end *rósta*. Dette sidste forekommer ikke i Eddadigtene og gjenfindes ikke i andre gammelgermanske Sprog, ja er ikke engang paavist i ældre Tid i Norge. Jeg har søgt at vise, at det er af fransk Oprindelse. *styrr* (hvoraf *styrjǫld*) er beslægtet bl. a. med følgende Ord i nynorske Dialekter (Hallingdalen): *styrja* «støie, gjøre Optøier, vække Uro», *styrjast* «stride med, rives, brydes», *styrjutt* «urolig, støiende, stridslysten». At *styrr* i gammel Tid har været meget brugeligt i Norge, godtgjøres af flere deraf dannede Navne *Styrr, Styrkárr, Styrlaugr, Styrbjǫrn.* Navne vise, at *styrr* ogsaa var et svensk Ord. *Styrbjǫrn* forekommer f. Ex. Lilj. R.-U. 801, 851, *Styrlaugr* Lilj. R.-U. 851. Ligeledes findes Ordet i danske Navne. Ogsaa i vestgermanske Sprog har *styrr* nære Slægtninger, f. Ex. ags. *styrian* «bevæge, forstyrre», eng. *to stir,* Subst. *stir.*

Jeg tror i det foregaaende af Udtrykkene i de to Digte og navnlig af den Forbindelse, hvori Ordet «Ølskaaler» fore-

kommer, at have bevist, at *Ragnarsdrápa* har laant fra *Hamðismál* og ikke omvendt *Hamðismál* fra *Ragnarsdrápa* [1]).

Hertil kommer den mere generelle Grund, at det jo paa Forhaand er sikkert, at det Afsnit af Ragnarsdraapa, som behandler Jarmunreks Drab, forudsætter et heroisk Kvad i enklere Versemaal om dette Æmne, medens der omvendt — bortseet fra de ovenfor omhandlede Udtryk — intetsomhelst Spor er til, at Hamdesmaal skulde forudsætte en Draapa om samme Æmne.

Jeg maa altsaa anse det for bevist, at *Ragnarsdrápa* er yngre end *Hamðismál* eller et med de os foreliggende *Hamðismál* i væsentlige Stykker overensstemmende og ved flere Vers identisk Digt om Hamders og Sorles Fald. Men hvis saa er, kan *Ragnarsdrápa* ikke være fra første Halvdel af 9de Aarh. Der synes nemlig nu at herske Enighed om, at *Hamðismál* er digtet i 10de Aarh. [2]).

Ogsaa af andre Eddadigte end Hamðismál synes Brages Vers at vise Paavirkning. Saaledes ved Brugen af det her foran omhandlede Ord *fljóð* af *Rígsþula*, dog snarere middelbart end umiddelbart.

I Snorres Edda fortælles det, at Oden for at give Skade Bod for hendes Fader Tjasses Drab kaster hans Øine op paa Himmelen og gjør to Stjærner deraf [3]). Derimod siger Thor i Hárbarðslj. 19, at det er ham, som har kastet Tjasses Øine op paa Himmelen. Og der kan ikke være nogen Tvivl om, at Brage [4]) ved ham, som kastede Skades Faders Øine op paa Himmelen, mener Thor. Der er saaledes her særlig Overensstemmelse mellem *Hárbarðsljóð* og Brages Digt. Hertil kommer, at Thor

---

[1]) Sammenlign ogsaa *samráða* hos Brage (Sn. E. I, 372) med *samhyggjendr* Guðr. hv. 5. *hǫggnar hendr sem fœtr of kendusk* hos Brage (Sn. E. I, 372) med *fótum sér þínum, hǫndum sér þínum, Jǫrmunrekr! orpit í eld heitan* Hamð. 24.

[2]) Jeg har i Zeitschr. f. deutsche Philol. VII, 391 henført *Hamðismál* til 10de Aarh. Ranisch (Hamþismál) S. 74—81 af metriske Grunde til c. 950. Finnur Jónsson (Ágrip af bókmenntasögu Islands S. 14 og Lit. Hist. I, 66, I, 320) til 925—950. Med Hensyn til den Tid, fra hvilken *Hamðismál* er, fortjener det at fremhæves, at *á strœti* Str. 12 efter Zimmer (Zeitschr. f. deutsch. Alt. XXXV, 106) er laant fra ags. *on stræte*.

[3]) Sn. E. I, 214 = II, 294.

[4]) Sn. E. I, 318.

baade i Hárb. 15 og hos Brage (Sn. E. I, 256) nævnes som Rungners *(Hrungnis)* Banemand. Fremdeles, at Udtrykket *þótt etti jǫfrum* hos Brage (Sn. E. I, 436) stemmer overens med *attak jǫfrum* Hárb. 24 [1]).

Det forekommer mig derfor at være sandsynligt, at Forfatteren af Ragnarsdrápa har kjendt Hárbarðsljóð. Hvis dette er saa, kan Ragnarsdrápa ikke være fra første Halvdel af 9de Aarh. Finnur Jónsson (Lit. Hist. I, 66) henfører Hárbarðsljóð til Tiden c. 900—925. Dette Digt synes mig at være gaaet ud fra samme Kreds som Lokasenna, der af F. J. sættes til c. 935 (940).

Der synes at maatte være et bestemt Forhold mellem de kunstlede Udtryk *at . . hǫlkvi* (Haandskriftet har *hvlqvi*) *hvílbeðjar* Atlakv. 30 og *gólfhǫlkvir* i Ragnarsdr. Sn. E. I, 372 [2]) samt *borðhǫlkvir* Glymdrápa 4. Udtrykket har sin Oprindelse fra *Hǫlkvir* [3]), Navnet paa Hognes Hest. Jeg antager, at Atlakviða er det af de tre Digte, som først har benyttet Ordet i den overførte Betydning. Herfor taler først den Omstændighed, at vi i dette Digt ikke har Ordet i Sammensætning. Dernæst fremhæver jeg, at der i Atlakv. er Tale om Eder, som sværges ved *hǫlkvi hvílbeðjar*. Her synes da Udtrykket tildels at være fremkaldt derved, at man ellers svor ved en Hests Bov *(at mars bœgi)* Vǫlund. 33. For det tredje fremhæver jeg, at der i Atlakv. er Tale om Eder, som Atle har svoret Hognes Broder Gunnar. Udtrykket *hǫlkvi hvílbeðjar* synes da her tillige paavirket af Hensyn til, at *Hǫlkvir* var Navnet paa Hognes Hest.

Hvis Ragnarsdraapa i Udtrykket *gólfhǫlkvi* viser Paavirkning fra Atlakviða, kan Ragnarsdraapa ikke være saa gammel som fra c. 840. Finnur Jónsson henfører Atlakviða til c. 975—1000 (Lit. Hist. I, 66 og 306). Min Slutning gjendrives ikke ved *borðhǫlkvi* i Glymdrápa, thi dette Digt kan efter min Mening umulig

---

[1]) Vistnok ved Efterligning heraf i Fornyrðadrápa 22, 3: *etja vildi hann jǫfrum saman.*

[2]) Jeg formoder:

þar svát gerðu gyrðan
gólfhǫlkvi's sá fylkir.

D. e. *es fylkir sá* o. s. v. I Haandskrifterne er *gólfhǫlkvis* ét Ord. R har *fylkir,* leß *fylkis.*

[3]) Om Navnet er *Hǫlkvir* eller *Hølkvir,* undersøger jeg ikke her.

være fra Harald Haarfagres Tid, men maa være senere. Det vilde dog føre for vidt, her at begrunde dette nærmere. At Glymdrápa er blevet tillagt Torbjørn Hornklove, har efter min Mening sin Grund deri, at Digtet besynger Harald Haarfagres Bedrifter.

Der er en særlig Lighed, som neppe kan være tilfældig, mellem Udtrykket *rennirauknum* i Brages Digt (Sn. E. I, 32 = Yngl. s. Kap. 5) om Okserne, som trække Gevjons Plog, og *Renni raukn bitluð* i Helga kviða Hund. I, 51[1]), i den Strophe, hvori Hodbrodd byder Mænd at ride ud for at kalde Hjælpetropper sammen[2]).

Det synes mig umiskjendeligt, at enten Digtet om Helge her indeholder en Efterligning af Ragnarsdraapa eller Ragnarsdraapa omvendt en Efterligning af Digtet om Helge. Fremdeles er det vel neppe tvivlsomt, at det sammensatte Udtryk er det secundære. Hertil kommer, at *renna* er et sædvanligt Ord om Hestenes hurtige Løb, medens hverken *renna rann* eller *renna rennda* ellers, saavidt jeg véd, findes brugt, hvor Talen er om Okser, som hurtig trække en Plog. Derfor maa Ragnarsdraapa her efter min Mening indeholde en Efterligning af Digtet om Helge.

De Fleste vil vel nu ikke tilkjende det første Digt om Helge Hundingsbane en høiere Alder end c. 1000[3]).

Herfor har Maurer (Zeitsch. f. d. Phil. II, 443) anført følgende vægtige Argument. Helg. Hund. I, 10 lader Helge begynde sin Helteløbebane 15 Aar gammel. Men den gamle

---

[1]) Denne Lighed er ogsaa erkjendt af Svend Grundtvig, men med urette benyttet til i Helg. Hund. at læse *Renni-røkn bitlið*, hvori Vigfusson har fulgt ham.

[2]) Linjen *Renni raukn bitluð* er i metrisk Henseende betænkelig. Den er ikke fuldstændig analog med *dísir suðrœnar* H. Hund. I, 16, om hvilken se Sievers Altgerm. metr. § 45, 3, heller ikke med *leika Míms synir* Siev. § 43, 4. Det vilde være betænkeligt at læse:

Renni rauknum
til Reginþinga,
en Sporvitni o. s. v.

og at forstaa *renni* som Optativ (jfr. Arkiv I, 120) af *renna rennda*, thi *raukn* uden Epitheton kunde vel ikke bruges om Heste, da *rekinn* betyder «Okse».

[3]) F. Jónsson (Lit. Hist. I, 66 og 260) henfører det til c. 1000—1025. Han mener, at Digtet er forfattet paa Grønland. Jeg skal andensteds søge at godtgjøre, at Helg. Hund. I er digtet af en Nordmand i Nordengland.

Myndighedstermin var saavel i Norge som paa Island sat til det fyldte 12te Aar. «Først i senere Tid, og ialfald ikke før Slutningen af 10de Aarh., opkom ved Siden af denne ældre Aldersgrænse tillige en rummeligere, som med Tiden ganske fortrængte hin ældre. Den islandske Ret satte nu Myndighedsterminen til det fyldte 16de, den norske Ret til det fyldte 15de Aar.» Efter dette mener Maurer, at det første Digt om Helge Hundingsbane ikke er opstaaet før 11te Aarh. Og nu skulde Ragnarsdraapa efter min Udvikling være digtet efter det første Digt om Helge. Ragnarsdraapa synes dog efter hele sin Karakter og efter sit Forhold til flere andre Digte snarere at være blevet til i Slutningen af 10de Aarh., hvorfor jeg heller ikke vover at sætte det første Digt om Helge Hundingsbane saa sent ned som til 11te Aarh.

Med Hensyn til Maurers Argument bemærker Ebbe Hertzberg til mig: «Jeg tror ikke, det er tilstedeligt saaledes at binde den første Hærfærd og den privatretlige og criminalistiske Ansvarlighedsalders Indtræden saa fast sammen.» Han minder om, at Torolv Kveldulvssøn efter Egils Saga var 20 Aar gammel, da han begyndte at drage i Viking; at Torstein, Ketil Raums Søn, efter Vazdœla var 18 Aar, da han udførte sin første Bedrift, og at Halvdan Svarte selv tiltraadte Regjeringen 18 Aar gammel.

Naar Brages Vers, saaledes som jeg i det foregaaende har godtgjort, ikke er ældre end anden Halvdel af 10de Aarh., maa de være yngre end flere endnu bevarede Lovkvæder eller andre Kunstdigte af Hirdskalde.

Herfor taler ogsaa flere Udtryk i Brages Vers, sammenholdte med Udtryk i andre Skaldekvæder.

Brage betegner Skjoldet som *Svǫlnis sálpenningr* (Sn. E. I, 438), i hvilket Udtryk Brugen af *penningr* er motiveret derved, at baade Skjoldet og Mynten var runde. Dette Udtryk viser ikke blot Lighed i den mythiske Forestilling men ogsaa stor Lighed i Lyd med en Betegnelse for Skjolde i Digtet om Slaget ved Hafsfjord: *Sváfnis salnœfrar* eller som cod. Fris. har *Svǫlnis salnœfrar.* Der er derfor al Sandsynlighed for, at det ene Udtryk er en Efterligning af det andet. Det i Digtet om Harald forekommende Udtryk er naturligt, thi Odens Sal var tækket

med Skjolde som andre Huse med Næver. Men *Svǫlnis salpenningr* er et lidet naturligt Udtryk, thi man tækker ikke Tage med Penninger. Jeg slutter heraf, at Brages Vers indeholder en Efterligning af Digtet om Slaget i Hafsfjord. Brages Vers maa derfor ialfald være yngre end Aar 872, men er sandsynlig meget yngre.

I Snorres Edda I, 338 f. anføres følgende Halvstrophe af Brage:

Eld of þák af jǫfri
ǫlna bekks við drykkju
þat gaf fjǫlnis fjalla
við fylli mér stillir.

Konráð Gíslason [1]) har forstaaet Ordene saaledes: *of þák at* (Ændring for *af*) *jǫfri bekks eld* (Guld) *við fjalla Ǫlna drykkju* (*Ǫlna* Gen. sg. af *Ǫlne* = *Ǫlnir,* en af Odens Sønner; *fjalla Ǫlna,* Jættens *drykkja* Digt); *þat gaf stillir mér við fjǫrnis* (Rettelse af Gunnar Pálsson) *fylli* (Hjælmens Fylding d. e. Hoved).

Af Tjodolv (d. e. Tjodolv fra Hvin) anføres [2]) følgende Halvstrophe:

hǫfuðbaðm
þar er heiðsæi
á Fjǫrnis
fjǫllum drýgði.

Og Olav Tordssøn forklarer *Fjǫrnis fjǫllum* her ved *fjǫllum sækonungs, hafinu.* Om denne Halvstrophe taler jeg nærmere i min Afhandling om Ynglingatal. Vi har altsaa i det ene Digt *fjǫrnis fjalla,* i det andet *fjǫrnis fjǫllum.* Betydningen og den syntaktiske Forbindelse af disse to Ord er i de to Digte aldeles forskjellig. Men der er en saa fuldstændig og speciel lydlig Overensstemmelse mellem *fjǫrnis fjalla* og *fjǫrnis fjǫllum,* at denne ikke synes at kunne være tilfældig, men at maatte forklares deraf, at den ene Digter her har efterlignet den anden. I Tjodolvs Digt høre de to ved Siden af hinanden staaende Ord *fjǫrnis fjǫllum* syntaktisk sammen, hvilket er det enkle og

---

[1]) Udvalg S. XXV.

[2]) Sn. E. II, 162; Bjørn Ólsen, Den tredje og fjærde gramm. afh. S. 28, 104 f.; 217 f.

naturlige. I Brages Digt, hvor der er en unaturlig Ordstilling, har de to ved Siden af hinanden staaende Ord *fjǫrnis* og *fjalla* syntaktisk intet med hinanden at gjøre. Da det naturlige Forhold maa være ældre end det unaturlige, synes Brages Digt her at indeholde en Efterligning af Tjodolvs Digt. Hermed lader Traditionen, efter hvis Meddelelser Brages Digte maatte være ældre end Tjodolvs, sig ikke forlige. Jeg skal i det følgende søge at vise, at den anførte Halvstrophe af Tjodolv er digtet i Dublin 981 eller faa Aar senere. Hvis dette er rigtigt, synes altsaa den ovenfor anførte Halvstrophe, som tillægges Brage og som sandsynlig handler om Bjørn *at Haugi,* at være digtet efter 981.

I Brages Vers (Sn. E. I, 318) er Himmelen kaldt *vinda mundlaug* «det Vaskefad, hvori Vindene tor sine Hænder». Dette Udtryk har fuldstændig Præget af at være en smagløs Videreførelse af Egil Skallagrimssøns Betegnelse for Luften *vindker* «Vindkar» i Arinbjarnarkv. 17 (digtet 961 eller 962).

Foran har jeg gjort opmærksom paa andre særlige Overensstemmelser mellem Brage og Egil. Brage har Ordformen *vrǫngum,* Egil *vrǫngu.* Brage har i en og samme Linje *lung* og *Gungnis*, Egil i et og samme Linjepar *lungs* og *Gungnis.*

I denne Forbindelse kan nævnes nogle andre, i sig selv ikke bevisende Ligheder mellem Brages og Egils Digte. *of manna sjǫt margra* Brage (Sn. E. I, 318), jfr. *of manna sjǫt* Egil Hǫfuðl. 20, men ogsaa *of sjǫt manna* Egils s. Kap. 48 og Arnor i Har. s. harðr. Kap. 54 i Heimskr. *ennitungl* Brage jfr. *ennimáni* Egil Arinbj. 5, hvor ogsaa *tunglskin. Hergauts* Brage (Sn. E. I, 372) og Egil Sonat. 11. *þengil* .... *leyfa* Brage (Sn. E. I, 426) jfr. *þengils lof* Egil Hǫf. 20. *flotna* Brage (Sn. E. I, 374) og Egil Hǫf. 17. *gǫfumk* (med kort første Stavelse) i Omkvædet i Ragnarsdraapa og hos Egil Sonat. 24.

Hertil kommer, som i det følgende nærmere skal omtales, at baade Brage og Egil skal have digtet Kvæder om Billeder paa Skjolde.

Baade Brage og Egil skal ligeledes hos en Konge i et fremmed Land have digtet en *Hǫfuðlausn*, et Kvæde hvorved Skalden frelste sit Liv.

Det synes da umiskjendeligt, at den ene Skalds Digte er paavirkede af den andens. Dr. Falk formoder, at der er directe Sammenhæng mellem Brages Udtryk[1]) *þák at jǫfri bekks eld við fjalla ⌣ Ǫlna ⌣ drykkju, þat gaf mér stillir með fjǫrnis fylli* (d. e Kongen gav mig Guld tilligemed mit Hoved for mit Digt) og Egils Udtryk Arinbj. Str. 7: *þák at hilmi úlfgrátt hattar staup við Yggjar miði.*

Sagaen om Egil fortæller, at Arinbjørn hos Kong Eirik i England opfordrede Egil til at frelse sit Liv ved et Digt om Kongen, og at han derved holdt frem for Egil, at Brage havde frelst sit Liv ved et Lovkvæde om en Konge, som var vred paa ham. Men hvis vi skulde være nødte til at tro paa den fuldt historiske Karakter af denne Fremstilling, maatte vi ogsaa være nødte til at tro paa, at Troldkjærringen Gunnhild i en Svales Ham søgte at hindre Egil i at digte, og til at tro paa, at Slaget paa Vinheden fandt Sted kort Tid efter Kong Adalsteins Tronbestigelse. Da vilde vi i Sagaen tillige have den treaarige Egils Dygtighed som Skald documenteret.

Paa Grund af Forholdet mellem *vinda mundlaug* og *vindker* foruden andet formoder jeg snarest, at det er Forfatteren af Brages Vers, som har efterlignet Egil.

Videre Bemærkninger om Forholdet mellem de Brage tillagte Vers og Vers af andre Kunstskalde vil man finde i Excurs I.

IV.

Myther og Sagn i Brages Vers.

Brages Vers besynge Sagnet om, at Thor fik Midgardsormen paa Krogen. Flere nyere Forfattere[2]) har udtalt og begrundet den Mening, at Mythen om Thor og Midgardsormen er opstaaet under Indflydelse bl. a. af kristelige Fortællinger om Leviathan.

---

[1]) Sn. E. I, 338 f.

[2]) J. Grimm Deutsche Myth. [3], 166; K. G. Brøndsted i Norsk Hist. Tidsskr. 2den Række III, 1882, S. 21 ff.; A. Bang sammesteds S. 222 ff.; S. Bugge Studier S. 10 f., o. fl.

Hos Brage forekommer Odensnavnet *Váfuðr* i Gen. *Váfaðar* Sn. E. II, 134. Det er den almindelige Mening, at dette Odensnavn betyder «han som hænger og dingler» og henviser til Mythen om, at Oden hang i Galgen. Flere Forfattere [1]) har udførlig begrundet den Mening, at Mythen om Oden, som hang i Galgen, er opstaaet under Indflydelse af Meddelelser om Kristus, som hang i Galgen. Ogsaa om flere andre i Brages Vers forekommende mythiske Navne eller Sagnmotiver er der fremsat og begrundet den Mening, at de forudsætte Paavirkning fra kristne Mænd.

Man skulde vente, at den, som vil godtgjøre Uholdbarheden af disse Opfatninger, skulde gjennem en kritisk Prøvelse af vedkommende Myther og Sagn søge at godtgjøre, at de Grunde, som er anførte for deres Forbindelse med kristne Mænds Meddelelser, ikke holde Stik. Finnur Jónsson gjør ikke dette. Han lader simpelthen de Grunde, som er anførte for vedkommende Mythers og Sagns Forbindelse med kristelige Forestillinger, uomtalte, idet han argumenterer paa følgende Maade: De i Brages Vers fremtrædende mythiske Forestillinger og Sagnmotiver kan ikke have noget med kristelige Forestillinger eller med græsk-romerske Fortællinger at gjøre og kan ikke være opstaaede ved Paavirkning fra de i Britannien boende kristne Folk, fordi Brages Vers ikke kan være yngre end c. 840.

Det kan være bekvemt, saaledes ganske at se bort fra de udaf Mytherne og Sagnene selv hentede Grunde for den modsatte Mening. Men saalænge disse Grunde ikke er gjendrevne, er følgende omvendte Argumentation fuldstændig ligesaa vel berettiget: Brages Vers kan ikke være saa gamle som fra c. 840, fordi adskillige i dem behandlede eller antydede mythiske Forestillinger og Sagnmotiver forudsætte Paavirkning fra kristne Folk i Britannien. Men for at man ikke skal sige, at min Bevisførelse gaar i en Ring, skal jeg her ikke indlade mig paa en Undersøgelse af vedkommende Mythers og Sagns Forhold til fremmede Forestillinger og Fortællinger, men nøie mig med den her gjorte Indsigelse.

I Brages Vers finde vi desuden en Behandling af eller Hentydning til nogle andre Sagn, om hvilke man har formodet

[1]) P. A. Munch, S. Bugge, E. H. Meyer o. fl.

at de er opstaaede under Paavirkning af fremmede Fortællinger, men uden at man nærmere har begrundet denne Formodning. Saaledes holder E. H. Meyer (German. Mythol. 156) Indflydelse af Dido-Sagnet paa Fortællingen om *Gefjon* og *Gylfi* for sandsynlig. En nærmere Undersøgelse af Fortællingen vil, som jeg tror, vise, at denne Opfatning er fuldt berettiget. Og det tilsvarende Forhold finder efter min Mening Sted ved flere hos Brage nævnte Myther og Sagn.

V.

Lovkvæder om Skjolde og Høvdinger.

De fleste bevarede Vers, som tillægges Brage, høre til en Ragnarsdraapa, der handler om Billederne paa et Skjold, som Skalden efter Digtet selv har faaet af Ragnar Sigurds Søn.

Som et meget vægtigt Argument, der skal godtgjøre, at Brages Skjolddigt ikke kan være saa sent som fra 10de Aarh., anfører F. J. (Arkiv VI, 151) det, at alle ægte Fyrstekvad fra 10de Aarh. handler om Fyrsten selv, men at ikke ét af de ægte Digte fra 10de Aarh. har handlet om billedlige Fremstillinger paa et Skjold.

Jeg forstaar ikke, hvorledes F. J. med stor Vægt kan fremføre dette Argument. I Egils Saga[1]) fortælles jo, at Haakon Jarl gav Einar Skaalaglam til Løn for et Digt et kostbart Skjold med Billeder, som fremstillede gamle Sagn, og at Einar skjænkede dette Skjold til Egil Skallagrimssøn, hvorpaa Egil digtede en Draapa om det (efter F. J. c. 970). I Egils Saga[2]) fortælles endvidere, at Høvdingen Torstein Torassøn i Norge sendte Egil et prægtigt Skjold, og at Egil om denne Gave digtede *Berudrápa,* d. e. Skjolddraapa (efter F. J. c. 975).

Naar Egil i anden Halvdel af 10de Aarh. har digtet to drápur om Skjolde, hvorledes kan saa den Omstændighed, at Brages Draapa handler om et Skjold, være til Hinder for den Antagelse, at dette Digt ikke er ældre end Midten af 10de Aarhundred?

---

[1]) Kap. 78, F. Jónssons Udg. S. 291 f.

[2]) Kap. 79 S. 294.

Jeg tror tværtimod, at den Omstændighed, at Kvædet handler om et af en Konge skjænket Skjold med Fremstillinger af gamle Sagn, fører til en Slutning, som er den, til hvilken F. J. er kommen, modsat.

Brages Digt priser et Skjold, som han har faaet af en Konge, og priser derved tillige Kongen selv[1]). Islandske Prosaskrifter fortælle, hvad ogsaa de bevarede Brudstykker af Brages Digte antyde, at Brage har digtet for tre Konger. Naar vi skal søge at bestemme, hvor gamle de Brage tillagte Digte er, da er det rigtigt tillige at se Sagen i større Almindelighed og at fremsætte det Spørgsmaal: Kan det bestemmes, paa hvad Tid hele denne Kunstdigtning, hvis ældste nu kjendte Repræsentant Brage skal være, har udviklet sig hos Nordmændene?

Professionelle Digtere, som var knyttede til Fyrsternes Hoffe, kjendtes, før den skrevne Litteraturs Tid, ogsaa hos andre germanske Folk, f. Ex. hos Goter og Angelsakser. Men Digterne var hos dem navnlig Sagndigtningens Mænd, episke Digtere der kvad om sin Stammes Heltes Stordaad. Der omtales hos forskjellige gamle germanske Folk mythiske og heroiske Digte, fortællende Kvæder som behandlede halvhistoriske Sagn.

Norrøne Sagndigte, dog af mindre udpræget episk Karakter, om Fortidens Helte har Eddasamlingen bevaret. Disse er med Hensyn til de besungne Gjenstande ensartede med angelsaksiske og tyske Digte. Men den norsk-islandske Kunstdigtning, som man lader begynde med Brage, har en væsentlig forskjellig Karakter og har intet egentligt Sidestykke hos andre germanske Folk. De Sange, ved hvilke Goterne hædrede sin faldne Konge Theoderik den første, da de i Slaget ved Chalons bar hans Lig ud af Fiendernes Flok, havde i sin poetiske Karakter vist meget lidet tilfælles med en islandsk *erfidrápa.*

Den gammelgermanske Sagndigtning, saaledes ogsaa oftest Eddadigtningen, lader Tilhørerne følge et Sagn i motiverende Fortælling, hvori den fremad skridende eller fremad springende Handling for en væsentlig Del udvikler sig gjennem de optrædende Personers Tiltale og Svar. Meddelelsen af Sagnet i dets indre Sammenhæng er denne Digtnings umiddelbare Opgave.

---

[1]) Sn. E. I, 426:

þrúðar skalk ok þengil
þjófs ilja-blað leyfa.

For den norrøne Kunstdigtning, hvis ældste nu kjendte Repræsentant Brage skal være, bliver derimod Mythen, Sagnet kun middelbart Gjenstand for Behandling, og ikke i sin indre Sammenhæng, men i enkelte Billeder. Brage begynder sit Digt med at spørge Ravnketil, om han vil høre, hvorledes han priser Skjoldet og Kongen. Han kvæder om de gamle Sagn, fordi han derved priser den Konge, som har skjænket ham det Skjold, hvorpaa disse Sagn er fremstillede.

De norrøne Kunstskalde ruller op prangende Billedrækker, som virkningsfuldt fremstiller en Handlings enkelte Scener, hvori de optrædende Personers Kraft udfolder sig, men uden at motivere ved Personernes Replikker Handlingen i dens indre Sammenhæng. Disse Billedrækker skal oftest forherlige den Høvding, i hvis Hird Digteren lever eller har opholdt sig. Enten medens Fyrsten endnu er i Live, i hans Hirds Paahør, eller efter hans Død. Enten umiddelbart, eller middelbart derved, at Digteren priser en Gave, han har faaet af Høvdingen, eller (som ved Húsdrápa) en Gjenstand, der tilhører denne. Skalden taler i første Person og begynder gjærne sit Kvæde med at kræve Lyd.

Digtningen er nu først og fremst bleven en panegyrisk Digtning, saa at Ordene *lof, hróðr* og *mærð* er blevne synonyme med *skáldskapr,* Digtning.

Medens saaledes Hirdskaldenes norrøne Kunstdigtning intet bestemt tilsvarende har hos andre germanske Folk, staar den efter sit Indhold og med Hensyn til de Forhold, som fremkalde den, nærmere ved de keltiske Digteres Frembringelser.

Saaledes som navnlig Zimmer har udviklet, er Barden hos Kelterne fra gammel Tid af ikke Bærer af det nationale Heltesagn og ikke episk Sanger; men han forfatter Lovkvæder om Personer, Hendelser og Steder eller kvæder Spottedigte, Nidviser. Hos Irlænderne digtedes Lovkvæder om samtidige Fyrster.[1]) Ved de irske Kongers Hoffe var der en Skare af Digtere *(filid)* som havde studeret sin Kunst og af hvilke de ypperste indtog en meget høi Rang. De irske Lovkvæder priste, som de norrøne, baade den levende og den nys afdøde Høvding. Enten Høvdingen selv eller en Gjenstand, som tilhørte ham. Naar altsaa de norrøne Hirdskaldes Digtning med sine Lovkvæder, der skal begynde med Brages drápur, afviger med

[1]) Jfr. Gött. gel. Anz. 1890 S. 810 f.

Hensyn til Gjenstanden, som besynges, fra de ældre germanske og særlig nordiske Kvad paa samme Tid, som den ved sit Indhold har delvis Overensstemmelse med den keltiske Digtning, saa kan dette, mener jeg, kun deri finde sin naturlige Forklaring, at Hirdskaldenes Kunstdigtning har udviklet sig hos Nordmænd og Islændinger, efter at de i Vesten hos irske Høvdinger har lært at kjende irske Kunstpoeters Digtning, og under Indflydelse af denne. Ogsaa her viser det sig, at de os foreliggende Vers, som tillægges Brage, forudsætter en Paavirkning fra Vesten saa stærk, som den endnu ikke kan have været i første Halvdel af 9de Aarh., og at de derfor maa være yngre.

At en Fyrste eller Høvding skjænker en Digter et Skjold og at en Digter forfatter et Lovkvæde om et Skjold, saaledes som det siges i de islandske Meddelelser, der handler om Brage, Tjodolv fra Hvin, Einar Skaalaglam og Egil Skallagrimssøn, det finder jeg aldrig fortalt hos andre germanske Nationer, men det forekommer tillige hos Irlænderne. Leinster-Digteren Ferberna, hvis Levetid sættes til 2det Aarh. e. Chr., forfattede ifølge Sagnet et Digt for Corb Ciaráns Søn, der havde et mærkeligt Skjold, som syv irske Konger efter hinanden havde eiet. Da Digteren kom frem med sit Kvæde, bad han samtidig om Skjoldet, som Corb skjænkede ham.[1]) Navnkundigt var et Digt, der tillagdes Dallán Forgaill, som har levet i Slutningen af 6te Aarh.,[2]) om et Skjold ved Navn Dubgilla, som tilhørte Kong Aed, Søn af Duach Dub.[3]) Men dette Digt har i sit Indhold for øvrigt ingen Lighed med Brages Skjolddraapa.

Brages Ragnarsdraapa viser altsaa, som det synes, derved, at den er et Skjolddigt, en Paavirkning, som snarest er middelbar, fra irsk Digtning.[4]) Men deri at Skjoldet siges at have havt Billeder, som fremstillede gamle mythiske og heroiske

---

[1]) O'Curry, On the manners and customs of the ancient Irish II, 327 f.

[2]) Jfr. Zimmer i Kuhns Zeitschr. f. vgl. Sprachf. XXVIII, 426.

[3]) O'Curry II, 330. I, dcxliii. Whitley Stokes skriver til mig om Dallán Forgaills Digt til Dubgilla: «Den ældste Afskrift deraf findes i Leinster-Bogen, S. 193, b 34 og flg. En glosseret Afskrift efter H. 3. 18 er meddelt i the Transactions of the Ossianic Society V, 258—262.»

[4]) Gisle Brynjulfsson (Annaler f. n. Oldk. 1860 S. 6 f.) siger, uden at anføre nogensomhelst Grund, at der i Ragnarsdraapa ikke kan være Tanke om fremmed Indflydelse. Alle er vel nu enige om, at dette med Hensyn til Jarmunrek-Sagnet er feilagtigt.

Sagn, har vi, som jeg i det følgende nærmere skal paapege, Udtryk for den germanske Aands Virksomhed.

Naar Brages Skjolddigt ikke er samtidigt med Ragnar Lodbrok, men tidligst fra anden Halvdel af 10de Aarh., kunde man finde det muligt, at Fictionen om, at Brage har kvædet det endnu tildels bevarede Digt om et Skjold, han har faaet som Gave af Ragnar Lodbrok, tildels var fremkaldt ved Paavirkning fra Fortællingen om Egil Skallagrimssøn, der forfattede to drápur om Skjolde, som var skjænkede af Høvdinger til Skalde og af hvilke det ene havde Fremstillinger af gamle Sagn. Men jeg vil udtrykkelig betegne denne Mulighed som meget usikker.

Udviklingen fra Eddadigtningen til de norsk-islandske Hirdskaldes Digtning i dennes fuldt udprægede Eiendommelighed [1]) viser overhoved, baade med Hensyn til Digternes personlige Stilling og til Digtenes Karakter, en større Tilnærmelse til irsk Digtning end til noget germansk Folks Kunstpoesi, og samtidig en Fjærnelse fra den gammelgermanske Digtning. Dette kan ikke være tilfældigt, men maa grunde sig paa historiske Forbindelser.

Digterne optræde mer og mer som en egen Stand, der er fast knyttet til Fyrstens Hof og Høvdingens Hird. Digtningen faar mer og mer Karakteren af en Kunst (oldn. *list,* irsk *dán*) og af Kundskab (oldn. *fræði,* irsk *écse*). Denne Kunst studeres gjennem Undervisning fra ældre Skalde, og den kan gaa i Arv.

Digtningens Kundskabsstof bliver tungere og mindre almenforstaaeligt. Indviklede billedlige Betegnelser for de særlig behandlede Gjenstande foretrækkes for de ligefremme. [2]) Disse billedlige Betegnelser med den Lærdom, som deri udfolder sig, samt Versemaalet bliver mer og mer Hovedsagen. Der opstaar flere nye Metra, Versenes Bygning bliver kunstigere og strængere bunden ved detaljerede Regler. Stavelserne tælles i Linjerne, og Stavelserim anvendes mer og mer.

---

[1]) Ved de følgende Bemærkninger har jeg ikke Torbjørn Hornkloves Hrafnsmál samt Eiriksmál og Hákonarmál nærmest for Øie.

[2]) Om kenningar i Irsk jfr. Kuno Meyer i Revue Celtique XIII, 220.

I alt dette viser den norsk-islandske Kunstdigtning, som mod Hedendommens Slutning udvikler sig ved Hoffer og Høvdingesæder i Britannien og i Norge, Tilnærmelse til irsk Digtning. Jeg mener ingenlunde, at vi her har irsk Digtning uden videre omplantet i det norske Sprogs Jordbund. Ogsaa hos Hirdskaldene viser den norrøne Digtning sig i sin Modsætning til den keltiske, fremfor alt derved, at de irske Lovkvæder om samtidige Høvdinger ikke i samme Omfang som de norrøne dvæle ved Skildringen af Kampe, Søtog og andre Begivenheder, i hvilke kraftig Handling udfolder sig.

Men det synes mig umiskjendeligt, at den irske Digtning gjennem Samfærselen mellem Irer og Nordmænd og gjennem de Impulser, som udgik derfra i videre Kredse, har fremhjulpet, støttet og rigere udviklet de Elementer og Tendenser, som i den norske Digtning laa den nærmest, saa at disse fik Overhaand.

At den irske Litteratur har paavirket den norrøne Hirdskalddigtning overhoved, bliver bestyrket ved Betragtning af en anden Side af Litteraturens Billede. Den norrøne Hirdskalddigtning meddeler ikke, som Eddakvæderne, et Sagn i dets indre Sammenhæng med Motivering af Handlingen gjennem de optrædende Personers Replikker. Dette er hos Islændingerne ligesom hos Irlænderne overladt til den prosaiske Fortælling med indstrøede Vers, hvori de optrædende Personer udtale sig.

VI.

Versemaal i Brages Digte; dróttkvæðr háttr i sit Forhold til málaháttr.

Finnur Jónssons Hovedargument for Ægtheden af Brages Digte er følgende: Brages Digte kan, siger han, ikke være saa sene som fra 10de Aarh., fordi alle Fyrstekvad fra 10de Aarh., som er forfattede i dróttkvæðr háttr, vise dette Versemaal fuldt udviklet og regelmæssig gjennemført. Hovedstaven staar altid i første Stavelse i de lige Linjer. De lige Linjer har altid og kun Helrim, medens de ulige Linjer, der i Regelen har Halvrim,

kan have Helrim eller, i det 10de Aarh., være rimfri. Det sidste Rimled staar altid i Linjens næstsidste Stavelse.

En saadan Regelmæssighed har ikke udviklet sig paa én Gang, men er Afslutningen af en Udvikling, der lidt efter lidt er gaaet for sig. Brages Digte vise tydelig en Overgangsform til det 10de Aarhundreds Normalform og maa derfor være ældre end 10de Aarh. Brages Digte vise nemlig stor Uregelmæssighed med Hensyn til Rim: de ulige Linjer mangler ofte Rim (hvilket kun to Gange hos Brage er Tilfældet med de lige Linjer). De lige Linjer har næsten ligesaa ofte Halvrim som Helrim. Sidste Hending forekommer 7 Gange i Linjens 3dje Stavelse.[1] Hovedstaven findes 5 Gange i Linjens anden Stavelse. Alle disse Uregelmæssigheder viser efter Finnur Jónsson, at Brages Digte er ældre end 10de Aarh.

Hertil svarer jeg: Det er naturligvis sandt og ubestrideligt, ligesom det forlængst er anerkjendt, at den metriske Bygning, som Brages Vers udvise, danner en Overgangsform, der i Versbygningens Udvikling gaar forud for den regelrette og fuldt udviklede dróttkvæðr háttr. Men den Tidsbestemmelse for Brages Vers, som Finnur Jónsson heraf vil vinde, kan jeg ikke anerkjende.

Skulde Hensynet til Versbygningens Oprindelighed samt til Anvendelsen af hendingar og Allitteration alene være afgjørende for Bestemmelsen af Digtenes Tid, saa maatte jo Brages Vers være yngre end alle Digte i fornyrðislag, thi F. J. anerkjender jo selv, at dróttkvæðr háttr middelbart har udviklet sig af fornyrðislag.

Naar man betragter Versbygningen i de Vers, som er indtagne i Ragnars saga og i þáttr af Ragnars sonum, samt Versbygningen i det Ragnar Lodbrok tillagte Digt Krákumál med Undtagelse af de to sidste Linjer i hver Strophe af dette, saa vil man ogsaa her finde en ikke fuldt udviklet Form af dróttkvæðr háttr, en Form som i Versbygningens Udviklingshistorie gaar forud for den strænge dróttkvæðr háttr. Vi finde her som hos Brage rimløse Linjer. Vi finde her som hos Brage Halvrim i lige Linjer; f. Ex.

lofðungar fram gengu Krák. 21, 6.
mǫgum sínum til segja þáttr af Ragn. s. (Fas. 1, 349).

---

[1]) Her er regnet med *hǫrðum herði-mýlum* Sn. E. I, 372, hvor Haandskriftet leβ ikke har *hǫrðum*, men *halum*.

Vi finde her, som hos Brage, at den anden af de Stavelser, som danner Indrim, ikke er Linjens næstsidste Stavelse, f. Ex.
hverr lá þverr of annan Krák. 16, 2.
hvé úfáir ormar Krák. 26, 7.
í dal fyr valfugla Ragn. s. I, 296.
gafla hafnar hesti sammesteds.
Vi finde her þríhent [1]) ligesom hos Brage, f. Ex.
vínkers njǫrun bæri Krák. 20, 6.
sækitík at leiki Ragn. s. I, 296.
Endelig finde vi her, ligesom hos Brage, Hovedstaven i Linjens anden Stavelse, f. Ex.
at grafvitnis mǫrði Krák. 1, 4.
né baugum mey kaupa þ. af Ragn. s. (Fas. I, 348). [2])

Af de her nævnte «Uregelmæssigheder» i Brages Vers slutter Finnur Jónsson, at disse er ældre end de ægte Vers fra 10de Aarh. Man maa da følgerigtig antage, at de samme «Uregelmæssigheder» ogsaa beviser, at Krákumál ligeledes er ældre end 10de Aarh. Men alle vil erkjende, at dette Resultat er umuligt. Derfor kan de nævnte «Uregelmæssigheder» heller ikke bevise, at Brages Vers er ældre end 10de Aarh. Naar Brages Lovkvæder, saaledes som jeg mener, er yngre end 950, da er de med Hensyn til sin Gjenstand ikke ensartede med de i den strænge dróttkvæðr háttr forfattede Fyrstekvad fra 10de Aarh., med hvilke F. J. sammenstiller dem. Thi disse sidste prise samtidige Fyrster fra 10de Aarh., men de Brage tillagte Digte prise Fyrster, der ligesom Brage, der angives som Digtenes Forfatter, har levet længe før 10de Aarh., Fyrster som — ved min Tidsbestemmelse — ikke har været samtidige med den i 10de Aarh. levende virkelige Digter.

Jeg mener i Modsætning til F. J., at den uudviklede og uregelmæssige dróttkvæðr háttr (med Tilstedelse af rimløse Linjer eller af Halvrim for det i den strænge dróttkvæðr háttr krævede Helrim, af sidste hending forud for næstsidste Stavelse, samt af Hovedstaven i Linjens anden Stavelse) er bleven en Kunstform, som de paa norrønt Maal digtende Skalde gjennem lange Tider har anvendt i Vers og Digte, som fingeres at være

[1]) Jfr. herom Gislason Njála II, 908.
[2]) Det er altsaa vildledende, naar Finnur Jónsson (Litt. Hist. I, 395) siger: «Kommer vi så til Brages Ragnarsdrápa, møder vi her en mængde af højst ejendommelige uregelmæssigheder, som intet andet senere digt kan opvise magen til.»

fra Tiden før eller omkring Islands Bebyggelse, særlig fra Ragnar Lodbroks Tid, og som lægges i Munden paa Ragnar eller hans Samtidige. Derfor er det, mener jeg, at man lod Ragnar Lodbroks Hirdskald Brage gamle digte i dette Versemaal.

Naar Brages Vers er digtede ikke tidligere end Midten af 10de Aarh. (hvormeget senere, skal jeg i denne Forbindelse lade være usagt), saa kunde deres Forfatter i mange Vers af *forn skáld* finde Forbilleder for det af ham anvendte Versemaal.

Baade Forfatteren af Brages Vers og Forfatteren af det meget yngre Digt Kraakemaal har digtet i det friere, ikke fuldt udviklede dróttkvætt, fordi de havde den Forestilling, som var ganske rigtig, at dèt regelmæssige strænge dróttkvætt endnu ikke brugtes paa Vikingehøvdingen Ragnars Tid. Men at heller ikke det friere dróttkvætt var blevet sædvanligt paa den historiske Ragnars Tid omkring 850, skal vi i det følgende se.

Af Versemaalet i Brages Digte gjør jeg om disses Tid en Slutning, der er den, som Finnur Jónsson har gjort, modsat. Jeg tror, der maa anerkjendes en historisk Forbindelse mellem den friere dróttkvæðr háttr, som Brage har brugt, og Versemaalet málaháttr.

Nu udtaler F. Jónsson (Lit. Hist. I, 107) følgende: «Málaháttr forekommer første gang i skjaldekvadet Hrafnsmál af *Þorbjörn hornklofe* og senere i to andre, nemlig Eiríksmál og Hákonarmál, digtede ved og efter midten af det 10. årh. . . . . Málaháttr'en er saaledes vistnok en af de yngste metriske frembringelser, opstået c. 900.»

Hvis denne Tidsbestemmelse var nøiagtig, vilde den efter min Mening godtgjøre, at Brages Digte var meget yngre end c. 840.

Linjens Udgang er hos Brage som i den udviklede dróttkvæðr háttr ⁄́ ×, som dannes af et tostavelses Ord. Foran dette kan træde et Sammensætningsled, f. Ex. *hǫfuðniðjum, herðimýlum.*[1])

---

[1]) Det at den lige Linje i den udviklede dróttkvæðr háttr undtagelsesvis ender paa et trestavelses Ord af Formen ⁄́ ⁄̀ × (Sievers Metrik S. 99 f.), findes ikke hos Brage.

Naar vi med Hensyn til Verslinjens Udgang med Brages Vers sammenligne málaháttr, finde vi baade Slægtskab og Afvigelse mellem de to Versemaal. Linjens Udgang paa et tostavelses Ord af Formen ∠ × er i málaháttr uden Sammenligning den sædvanligste, men den er ikke nødvendig og den eneste. Atlamál indeholder nu 763 Linjer. Disse har følgende Udgange:

1) ∠ × i 636 Verslinjer. Herunder indbefatter jeg den sjældnere Form ∠ ⟍, f. Ex. *ófá, Guðrún, Grímhildr.* Ligesaa Formerne *trúir, féar.*

2) ∠ ⟍ × (der dannes af et trestavelses Ord), ogsaa i de ulige Linjer, tilsammen i 78 Linjer.

3) ∠ ⟍̆ × (trestavelses Ord). Denne Udgang findes i Atlamál 34 Gange. Jeg regner med *inn kominn* 17, 1; *fimm saman* 30, 5; *þrír tigir* 54, 5; *þrjá tigu* 95, 3. Men *skammæir* 29, 6 regner jeg til Nr. 2.

Alle Afvigelser fra disse Versudgange i Atlamál, 15 i Tallet tilsammen, er aldeles sporadiske og grunde sig efter min Mening for største Del paa Forvanskning eller urigtig Opfatning.[1])

Ogsaa i andre Digte, som er forfattede i málaháttr, er Verslinjens Udgang paa ∠ × den sædvanligste, men ikke den eneste.

Det synes mig klart, at málaháttr, hvori Verslinjens Udgang paa ∠ × er den sædvanlige, men ikke den eneste tilladte, i denne Henseende staar paa et oprindeligere Udviklingstrin, og at Forholdet i den af Brage anvendte dróttkvæðr háttr, hvori Verslinjens Udgang paa ∠ × er nødvendig, er det afledede, som er fremkommet af det i málaháttr fremtrædende Forhold ved bevidst udvælgende Virksomhed af Skalde.

Heraf følger altsaa, at hvis málaháttr først var opstaaet c. 900, saa kunde Brages Digte ikke være forfattede saa tidlig som c. 840, men de maatte være forfattede længe efter 900.

---

[1]) *svikinn* 56, 8 er forvansket af *svikvinn,* ligesom *yðars* 43, 6 af *yðvars. for þo* 29, 3 af *forlǫg; sát* 16, 4 sandsynlig af *hugðir*, som Vǫls. har; *grindr* 38, 5 af *grindir.* Følgende Omsætninger restaurere vel den oprindelige Text: *fimm várum* 55, 1; *áðr grjóti* 87, 2. Linjen 53, 4, som ender paa *dag,* er vel senere indsat. *til* 86, 6 er at stryge. 60, 8 er sidste Ord at udtale som *vílir,* opstaaet af *viljer,* eller som *viljer,* jfr. *Víli, Fíli, Kíli.* Maaské *lýgi* eller *lygje* 33, 4 og 93, 3. Tilbage staar *hár logi* 15, 3 (hvilken Linje er for kort); *svaraði* 35, 1 (der kan have afløst et ensbetydende Udtryk); *hnefi* 73, 3 (hvor Udtrykket er paafaldende).

Paa tilsvarende Maade forholder det af Brage anvendte Versemaal sig ogsaa i andre Henseender til málaháttr. [1]) I málaháttr er 2 stuðlar (Bistave) det sædvanlige, medens det dog adskillige Gange forekommer, at der kun bruges en eneste stuðill. Hos Brage er to stuðlar nødvendige. Dette, at der istedenfor noget, som sædvanlig iagttages, hersker en ubrødelig Lov, er aabenbart det yngre Udviklingsled, der er fremkommet ved Skaldes bevidste Virksomhed.

Ogsaa i málaháttr forekommer hendingar, dog langt sjældnere end hos Brage, hvilket allermest gjælder de lige Linjer. Vi har her i málaháttr denne formelle Udsmykning af Verset ikke langt udover sin Begyndelse, medens den hos Brage har bredt sig uden Sammenligning videre og er bleven mere regelmæssig.

Fremdeles staar málaháttr med Hensyn til Hovedstavens Stilling i Verslinjen paa et oprindeligere Trin end det af Brage anvendte Versemaal.

Hvad endelig Verslinjens Stavelsetal angaar, er at mærke følgende. I málaháttr, som oftest har 5-ledede Verslinjer, forekommer sporadisk 6-ledede Verslinjer. [2]) F. Ex. *allz geirar ne bíta* Hamð. 25, 6; *ungr leiddisk eldvelli* og *feldum ráða rauðum* Digtet om Harald Haarfagre; *blæju hugðak þína* Atlam. 15, 1.

Den af Brage anvendte friere dróttkvæðr háttr er efter min Formodning opstaaet af málaháttr derved, at en Skald har valgt ud den i málaháttr sporadisk forekommende 6-ledede Verslinje og i sine Vers har ophøiet denne til fast, nødvendig Form.

Min Mening, at dróttkvæðr háttr har udviklet sig af málaháttr, støttes ogsaa ved Versemaalets Anvendelse. Versemaalet dróttkvæðr háttr er overveiende det, hvori Lovkvæder om Høvdinger er affattede. Men den samme Anvendelse havde tidligere málaháttr. Af Exemplerne herpaa nævner jeg Digtet om Harald Haarfagre, hvilket begynder:

Hlýði hringberendr,
meðan frá Haraldi
segik odda íþróttir
enum afarauðga.

---

[1]) Svend Grundtvig (Er nordens gamle literatur norsk? S. 78) siger om málaháttr: «Vi have altså her en verseart, der kendelig danner overgangen mellem det episke toleddede folkevers (kviðuháttr) og det kunstige drapevers.» Jfr. Rosenberg «Nordboernes Aandsliv» I, 393 f. og I, 462.

[2]) Ranisch Hamþism. S. 57 ff.; Sievers Metrik S. 78, § 50, 9.

Dette Digt er efter min Mening utvivlsomt ældre end Brages Fyrstekvad. Ifølge den her begrundede Udvikling maatte de af Brages Kvæder, som er digtede i den friere dróttkvæðr háttr, altsaa være forfattede længe efter Aar 900, hvis málaháttr ikke var opstaaet før c. 900.

Jeg antager dog, at den første Anvendelse af málaháttr gaar noget længer tilbage.

Jeg skal i en anden Afhandling søge at gjøre det sandsynligt, at de paa Røk-Stenen fra c. 900 med den længere Rækkes Runer skrevne Ord ***ind goqnaʀ hosli*** har dannet en seksstavelses [1]) Verslinje. Ligeledes skal jeg der søge at gjøre det sandsynligt, at Indskriften nederst paa Røk-Stenens brede Bagside har været afsluttet med tre femledede eller seksledede Verslinjer.

Men tillige skal jeg søge at vise, at det Digt, hvortil ***ind goqnaʀ hosli*** har hørt, har besunget et Vikingetog ved Hollands Kyster og været forfattet af en Mand, som selv var med.

Jeg skal om Versemaalet her endnu tilføie nogle Bemærkninger, som kun er Udtryk for en subjectiv Opfatning og af hvilke min i det foregaaende udviklede Argumentation ikke er afhængig.

Da dróttkvæðr háttr viser aabenbar Sammenhæng med og naturlig lader sig opfatte som fremkommen ved Udvikling af ældre norrøne Versemaal, havde Edzardi [2]) efter mit Skjøn Uret, naar han ligefrem afledede dróttkvæðr háttr fra det irske Versemaal *rinnard (rindaird)*. Men jeg finder det ikke modbevist, at Hensyn til irsk Versemaal har virket med ved den Retning, som Versemaalenes Udvikling tog hos de norrøne Hirdskalde. Da den 6-stavelses Verslinje i rinnard nødvendig ender paa et tostavelses Ord, synes dette at kunne have virket med til at gjøre den samme Udgang til ubrødelig Lov i dróttkvætt. I forrige Afsnit har jeg begrundet den Mening, at Hirdskaldenes Digtning derved, at den for en væsentlig Del er panegyrisk, røber Indflydelse fra den irske Kunstdigtning. Naar denne saaledes har havt en fremtrædende Indflydelse paa den norrøne

---

[1]) Ikke, som jeg tidligere har formodet, en 5-stavelses Linje.

[2]) Paul—Braune Beitr. V, 583 f.

Kunstdigtnings Indhold og Tendens, er der ringe Sandsynlighed for, at den ingen Indflydelse skulde have havt paa den norrøne Kunstdigtnings Technik. Men man maa fastholde, at de norrøne Skalde benyttede alt, hvad de skyldte fremmed Paavirkning, med Frihed og Selvstændighed samt i naturlig Tilslutning til det hjemlige.

Spørgsmaalet om, hvorvidt Stavelserimet (*hendingar*) i den norrøne Digtning har udviklet sig under Paavirkninger fra keltisk eller angelsaksisk Digtning, er hidtil vistnok heller ikke besvaret. Men til at behandle dette Spørgsmaal er jeg ikke tilstrækkelig forberedt.

I Brages Digte maa man ved Forsøg paa at besvare dette Spørgsmaal særlig agte paa følgende Rim:

Rósta varð í ranni
Randvés hǫfuðniðja.

Dette kan sammenstilles med Rim som:

ǫnd gaf Óðinn,
óð gaf Hœnir,

hvori Edzardi (Paul—Br. Beitr. V, 584 f.) formodede Efterligning af keltiske Forbilleder. Fremdeles med angelsaksiske Rim, som nævnes af Sievers Metrik S. 146. Endelig kan nævnes, at i det irske Metrum rinnard med Stropher paa 4 Linjer sidste Ord i 3dje Linje ofte danner Rim med første eller andet Ord i 4de Linje [1]), f. Ex. i Calendar of Oengus S. cxxv:

guid maccraith conoebi
indnoib emiliani

(d. e. beseech the youths with holiness of the holy Emilianus). For Besvarelsen af det nævnte Spørgsmaal maa hos Brage ogsaa fremhæves Enderimet:

svá lét ey, þótt etti,
sem orrostu letti.

Jfr. Sig. 3:

hann um ætti,
ef hann eiga knætti.

Ags. Rim som:

fylle gefǽgon,
fægere geþǽgon.

---

[1]) Stokes i Udgaven af «the Calendar of Oengus» S. 13 f.

Ogsaa i Irsk findes Enderim, og her stadig brugt, medens det i det angelsaksiske Epos er sporadisk.

Det for Hirdskaldenes drápur væsentlige *stef,* for hvilket man skulde vente et fremmed Forbillede, synes ikke at have noget tilsvarende i den irske Kunstdigtning.

VII.

Skjolde med Fremstillinger af mythiske og heroiske Sagn.

Brage priser i sin Ragnarsdraapa et Skjold. Dette Skjold siges i Digtet at være *hreingroit steini*[1]), d. e. bedækket med straalende Farve, smukt overmalet. Ogsaa i Prosa forekommer *steinn* i Betydning af «Maling, paastrøgen Farve» og oftere *steina* «overstryge med Farve», Partic. *steindr,* tidligst i Sagaerne om Skjolde og Skibe.

Hvis *steinn* «Maling» er samme Ord som *steinn* «Sten», maa man antage en Betydningsudvikling fra «Sten» til «farveholdig Sten», derfra til «mineralsk Farve» og derfra endelig til «paastrøgen Maling». Muligheden heraf tør jeg ikke benegte. Men en forskjellig Opfatning har i nyere Tid været antydet.

Man har erklæret oldn. *steina* «male» for samme Ord som eng. *to stain*[2]). Dette heder i ældre Engelsk *steinen,* som ikke kan paavises før i 14de Aarh. og er afkortet af *disteinen,* der er laant fra gl.fransk *desteindre.* Ordet optræder altsaa i Engelsk for sent til, at oldn. *steina* «male» kan være laant fra Engelsk.

Hvis Combinationen har nogen Grund, maa man derimod formode, at oldn. *steina* «bemale», *steinn* «Maling» er Laanord fra gl.fransk *desteindre* «tage den oprindelige Farve bort af en Gjenstand, give en Gjenstand en fra den oprindelige forskjellig

---

[1]) Udtrykket *gróit* er valgt i Overensstemmelse med, at Skjoldet betegnes som «Rungners Fodsaalers Blad».

[2]) Saaledes Vigfusson i Icel.-Engl. Dict. og The Century Dictionary. Vigfusson nævner i samme Betydning som eng. *to stain* et ags. *stânjan,* som aldrig har existeret.

Farve» [1]), men saaledes at Betydningen af oldn. *steina* er bleven paavirket af det franske Stammeord *teindre taindre* «farve», Pcp. *teint.* Til Støtte herfor kunde anføres, at det nyeng. Ord, der kommer af fransk *desteindre,* i Betydning nærmer sig stærkt til oldn. *steina, steinn.* Eng. *to stain* betyder «To discolor, as by the application of some foreign matter», f. Ex. *stain'd with gore,* men ogsaa bl. a. «To color by a process other than painting or coating or covering the surface»; Subst. *stain* bl. a. «Coloring matter; a liquid used to color wood, ivory, etc., by absorption» (Cent. Dict.).

I oldn. *steina, steinn* er, hvis den nævnte Formodning er rigtig, det tonløse *de* i fransk *desteindre* faldt bort ligesom i eng. *to stain.* I Oldnorsk er Ordets Form i saa Fald vistnok bleven paavirket af det hjemlige Ord *steinn* «Sten», hvormed Nordboerne kunde have sat det udenfra optagne Ord i Forbindelse, eftersom en Sten kunde være farveholdig.

At det franske Stammeord *teindre* «farve» havde faaet Indflydelse paa Betydningen af *steina* «male», kunde navnlig støttes derved, at glfr. *teint,* plur. *teinz* «peinture» ofte findes brugt om Skjolde, ligesom oldn. *steinn, steindr* findes brugt, hvor der er Tale om Skjolde.

At den her behandlede Ordstamme kunde være laant fra Fransk, lader sig støtte fra flere Sider. Jeg har søgt at vise, at et andet Ord, som forekommer i Brages Digte, nemlig *rósta,* er laant fra Fransk; se S. 31 f. *steindr* findes brugt om Skibe, Skjolde og flere Gjenstande, ved hvis prydelige Udstyr fremmed Indflydelse ellers lader sig paavise. Og endelig findes der, saavidt jeg véd, ikke hjemlige Ord, som svare til *steinn* «Maling», *steina* «male», glsv. *stena,* i norske, svenske eller danske Dialekter i Nutiden, endsige i andre germanske Sprog [2]).

Hvis Ordet *steinn,* som i Brages Digt er brugt om Skjoldets Maling, er af fransk Oprindelse, da har Digteren vel snarest lært det at kjende paa Vikingetog i Frankrige, og da kan den Brage tillagte Ragnarsdraapa, hvad enten den er saa gammel som fra 840 eller ikke, ogsaa have optaget Sagn fra kristne Folk.

---

[1]) Denne Betydning forudsættes baade af eng. *disteinen* og af gl.fransk *destainture* de coleur «marque, tache». Dog kan jeg ikke paavise, at fr. *desteindre* er saa gammelt, som det maa være, hvis oldn. *steina* «male» skal være en Omdannelse deraf.

[2]) At Kobbervitriol nu kaldes «Blaasten», er væsentlig forskjelligt. Ligesaa at Okker i Ags. kaldes *geolu stán* (gul Sten).

Det af Brage priste Skjold siges at have været prydet med billedlige Fremstillinger af mythiske og heroiske Sagn. Man skal vel tænke sig, at Billederne var anbragte paa Skjoldets Træværk.

Den Omstændighed, at Skjoldet var bemalet, forhindrer ikke, at Billederne var udskaarne. Man har endnu endel fra den yngre Jærnalder bevarede Træstykker, som er prydede baade med Udskjæringer og med Farver. Saaledes i Gokstad-Skibet [1]) og i Dronning Tyres Høi i Jellinge [2]).

Billederne paa det af Brage besungne Skjold omtales som figurrige. De skal vistnok tænkes at have dannet forskjellige Afdelinger, der var adskilte fra hverandre ved smale Metalbeslag. Til hver af disse Afdelinger paa Skjoldet har sandsynlig svaret et af Digtets ved *stef* fra hverandre skilte forskjellige Afsnit.

I ét Felt skal man have seet Kong Jarmunrek i sin Hal, i hvilken Sorle og Hamder har trængt ind for at hævne sin Søster. Kongen er falden ned i en Pøl af Øl og Blod. Hans Hænder og Fødder ligge afhugne paa Gulvet. Ved Siden heraf har der været en Fremstilling af Jarmunreks Mænd, som kaste Stene paa Sorle og Hamder, saa at disse falde.

I et andet Felt paa Skjoldet skal man have seet Kampmøen Hild, som er kommen til sin Fader Hognes Skibe og byder ham en Halsring fra sin Elsker Heden, men dog egger til Kamp. Hogne med sine Mænd skynder sig fra Skibene til Strid mod Heden.

Et tredje Billede har fremstillet Gevjon, som med fire Okser for Plogen pløier Sjælland løst fra Gylves Land Sverige.

Til det samme Digt har sandsynlig hørt de Vers, som skildre Thors Fiskefangst. Guden sidder i Hymers Baad. I venstre Haand holder han Snøret, som ligger stramt over Baadripen, og trækker med det Midgardsormen fra Dybet. I høire Haand løfter Thor Hammeren mod Uhyret, som stirrer op til ham. Hymer, som sidder i Baaden med Thor, er ifærd med at overskjære Snøret for ham.

Ogsaa Digtet Haustlǫng, som tillægges Tjodolv fra Hvin, besynger mythiske Begivenheder, som var fremstillede paa et til Skalden skjænket Skjold.

---

[1]) Se Nicolaysen, Langskibet fra Gokstad, S. 41 q og S. 44 c, Pl. XI Fig. 1—5. Herpaa har Prof. Rygh gjort mig opmærksom.

[2]) Se Kongehøiene i Jellinge, S. 22 f. og Tavle XV og XVI.

I Egils Saga Kap. 78 fortælles det, at et Skjold, som Haakon Jarl gav Skalden Einar Skaalaglam, var prydet med Billeder af gamle Sagn, og at Billederne var adskilte ved Strimler eller smale Plader af Guld, som var lagte over Træværket[1]). Om dette Skjold digtede Egil en Draapa.

Saxo Grammaticus omtaler lignende Afbildninger paa Skjolde i den sagnhistoriske Tid i Norden. Han fortæller, at Amleth lod sig gjøre et Skjold, hvorpaa han fik malet alle sine Gjærninger[2]), og at han tog dette med sig til Britannien.

Ifølge Vers, som Saxo lader Hildiger kvæde, har denne et svensk Skjold med malede og udskaarne Billeder, som fremstille hans Bedrifter[3]).

I Skáldskaparmál siger Snorre, aabenbart med Tanken paa Brages og paa Tjodolvs Digt: «I Hedendommens Tid var det Skik at pryde Skjoldenes Runding med Billeder»[4]).

Om det af Brage beskrevne Skjold bemærker Vigfusson (Corp. poet. bor. II, 4): «The *shield* which Bragi describes, may have been not unlike those of Homer and Hesiod. Like them too, it was probably of foreign design and make. The lively fancy of a poet would identify the struggling monsters on an eastern target with Thor and the Beast . . ., as we know that Warangian tradition declared the statues in the Hippodrome at Constantinople to be the images of their own Wolsungs and Giukungs.»

---

[1]) *Hann var skrifaðr fornsogum, en allt milli skriptanna voro lagðar ifer speingr af gulli.*

[2]) In scuto quoque, quod sibi parari jusserat, omnem operum suorum contextum . . . exquisitis picturæ notis adumbrandum curavit (lib. IV, p. 154 M.).

[3])
Ad caput affixus clypeus mihi Sveticus astat,
Quem specular vernans varii cælaminis ornat,
Et miris laqueata modis tabulata coronant.
Illic confectos proceres pugilesque subactos,
Bella quoque et nostræ facinus spectabile dextræ
Multicolor pictura notat; medioxima nati
Illita conspicuo species cælamine constat.

(lib. VII p. 357 sq. M.). Jfr. F. Magnusen Lex. myth. 885 sq., Notæ uber. in Sax. p. 129.

I de til Saxos latinske Vers svarende norske Verslinjer i Fornald. s. II, 485 heder det kun: Stendr mér at hǫfði | hlíf en brotna, eru þar taldir | tigir ens átta manna þeira | er ek at morði varð .

[4]) Á fornum skjǫldum var títt at skrifa rǫnd þá er baugr var kallaðr (Sn. E. I, 420).

Intet taler efter mit Skjøn for, at det af Brage besungne Skjold har været et østerlandsk Skjold. Det synes mig ogsaa uantageligt, at det har været et Skjold, hvis Billeder i Virkeligheden har forestillet noget ganske andet end, hvad de efter Digtet skal forestille. Med Vigfussons Opfatning synes den i Digtet givne detaljerede Beskrivelse mig uforenelig.

Imod den taler ogsaa den Omstændighed, at en af de mythiske Scener, som efter Brages Digt skal have været fremstillet paa Skjoldet, virkelig findes afbildet paa en fra den tidlige Middelalder bevaret Gjenstand, rigtignok ikke paa et Skjold. En Sten fra Gosforth i Cumberland, som er afbildet i Aarbøger f. nord. Oldk. 1884 S. 35, har nemlig udhugne Figurer, i hvilke Stephens med rette har fundet en Fremstilling af, at Thor, som sidder i Baaden med Hymer, fisker efter Midgardsormen. Dette Sagn var ogsaa ifølge Ulv Uggessøns Husdraapa gjengivet i Billeder i Olav Paas Hal paa *Hjarðarholt* paa Island.

At man i gamle Dage havde Billeder, som fremstillede Sagnet om Sorle og Hamder i Jarmunreks Hal, er rimeligt, fordi mange andre Scener af Volsungesagnet blev Gjenstand for kunstnerisk Behandling.

Man har i Norden fra den Periode, som gaar nærmest forud for den egentlige Vikingetid, eller fra dennes Begyndelse fundet Dele af flere Skjolde, som paa andre Maader er rigt udstyrede[1]).

Men der er fra den nordiske Oldtid ikke bevaret det ringeste Stykke af noget Skjold, som kan sees at have havt billedlige Fremstillinger af mythiske eller heroiske Sagn. Jeg tør dog ikke benegte, at saadanne Skjolde virkelig kan have forekommet i Norden i Hedendommens Slutning, men jeg opfordrer nordiske Archæologer til at udtale sig om dette Spørgsmaal. Jeg vover ikke at paastaa, at alle de i det foregaaende nævnte Beretninger om slige Skjolde ene og alene skulde grunde sig paa digterisk Fiction. Græske og romerske Digtere har i navnkundige Digte vidløftig beskrevet Skjolde, som de lade Sagnets Heroer bære, og som skal have havt billedlige Fremstillinger af Myther og Sagn; saaledes har Homer i Iliaden beskrevet Achilles's Skjold, Hesiod Herakles's og Virgil Æneas's. Men jeg tør ikke derfor

[1]) Se bl. a. Teckningar ur svenska statens historiska museum, 1873, Pl. I; Stolpe og H. Hildebrand i Ant. tidskr. f. Sverige VIII S. 18—20 og S. 44—47.

antage, at alle Beretninger om nordiske Skjolde med billedlige Fremstillinger af Myther og Sagn skulde umiddelbart eller middelbart ene og alene være fremkaldte ved disse sydlandske digteriske Beskrivelser, uden at tilsvarende Skjolde virkelig fandtes i Norden.

Imod en saadan Mening taler navnlig Fortællingen om det Skjold, som Einar Skaalaglam fik af Haakon Jarl og gav til Egil Skallagrimssøn. Thi denne Fortælling synes, om den end kanské ikke i alle Stykker er fuldt historisk, dog i det væsentlige at maatte være paalidelig. Sagaen fortæller udførlig om dette Skjold. Det blev under et Bryllup paa Island ødelagt derved, at det blev kastet i et Syrekar, hvorefter Egil lod tage Guldpladerne af. Man har heraf sluttet, at der ved Malingen paa Skjoldet ikke var anvendt Oljefarve [1]).

Det er let forklarligt, at Sagnet, saaledes som i Fortællingerne hos Saxo, kan have henført Skjolde med billedlige Fremstillinger af Heltebedrifter, naar saadanne virkelig fandtes i Norden, til Personer og Tider, som de ikke historisk har tilhørt. I Saxos Meddelelser om Amleths og Hildigers Skjolde kan ogsaa meget skyldes den lærde danske Forfatters egen Udsmykning, f. Ex. det, at Billederne paa Skjoldene fremstilles ikke blot som bemalede, men som formede ved Maling [2]).

Hvilket Trin i Kunstens Udvikling har nu de i Brages Ragnarsdraapa beskrevne Billeder paa hans Skjold tilhørt? Til hvilken Tid henvise disse Billeder, hvad enten de blot har været udførte i Digtet eller tillige paa et virkeligt Skjold? Dette er et Spørgsmaal, som Ingen, saavidt jeg véd hidtil har fremsat, naar jeg ser bort fra de i det foregaaende tilbageviste Ytringer af Vigfusson. Endnu mindre har Nogen besvaret dette Spørgsmaal.

Fremstillingsmaaden og den kunstneriske Stil i Billederne paa Brages, Tjodolvs og Einar Skaalaglams Skjolde har vi ikke Midler til at bestemme. Men det er umiskjendeligt, at disse Billeder ved sine Gjenstande staar i historisk Forbindelse med den kunstneriske Virksomhed, der mellem 975 og 990 afbildede mythiske Begivenheder i Olav Paas Hal paa Island. Et af Billederne i denne Hal fremstillede den samme Begivenhed

[1]) Weinhold, Altnord. Leben S. 428.

[2]) Hverken Ordet *fátt,* der bruges om Billederne paa Skjoldene i Brages Ragnarsdrápa og i Haustlǫng, eller *skript, skrifa* maa nødvendig forstaaes om Maling.

som et af Billederne paa Brages Skjold, nemlig Thors Fiskefangst. Og de to Billeder fremstillede netop det samme Moment i Handlingen, nemlig det at Midgardsormen stirrede paa Thor.

Led i den samme Kunstudvikling er fremdeles de over Norden spredte Billeder, som fremstille Scener af Volsunge-Sagnet, f. Ex. Sigurds-Ristningen paa Ramsunds-Berget i Sødermanland.

Mange saadanne Fremstillinger af mythiske og sagnhistoriske Begivenheder er endnu bevarede. Andre omtales i gamle Skrifter. De nu bevarede, af hvilke de fleste er fra den kristelige Tid, er udskaarne i Træ eller indhuggede i Sten. Men der omtales ogsaa saadanne Billeder, som var indvirkede i Tæpper.

I disse vidtspredte Udslag af en kunstnerisk Virksomhed, som søger i Træ, Sten eller andet Materiale at fremstille Scener af de i Norden besungne mythiske eller heroiske Sagn, danne de i Brages Ragnarsdraapa besungne Billeder paa hans Skjold et Led. Men denne Kunstvirksomhed kan i Norden ikke paavises før i Hedendommens Slutning. De Forsøg, som Worsaae har gjort paa at sætte de her omtalte Billeder, som fremstille nordiske Myther og Sagn, i Forbindelse med Fremstillingerne paa Hornene fra Gallehus og paa Guldbracteaterne fra Mellemjærnalderen, tør siges at have glippet.

Derimod maa det fremhæves, at billedlige Fremstillinger, der med Hensyn til sine Gjenstande aabenbart er nær beslægtede med de her omtalte nordiske, forekommer i Nordengland tidligere end i det skandinaviske Norden. Jeg henviser i denne Henseende til det northumbriske Skrin af Hvalben, som Franks har skjænket til det britiske Museum. Dette Skrin, som man henfører til det 8de Aarh., er prydet med Billeder og forsynet med Indskrifter i northumbrisk og latinsk Sprog. Tegninger er udgivne af Stephens i Runic Monum. I S. 471—475. Her fremstilles paa én Side Romulus og Remus, som dier Ulvinden; paa en anden Titus, som stormer Jerusalem, medens Jøderne flygte. Men to andre Sider har Billeder, som gjengive Scener af et hjemligt heroisk Sagn, nemlig Digtningen om Smeden Weland og hans Broder Bueskytten Ægili.

Fremdeles henviser jeg til Billederne paa det mærkelige Stenkors i Gosforth i Cumberland. Stephens har den store Fortjeneste ogsaa at have meddelt nøiagtigere Kundskab om dette. Beskrivelse og Tegninger findes i Aarbøger f. nord. Oldk. 1884 S. 8—30 og i the Rev. W. S. Calverleys Afhandling

i The Archælog. Journal, Vol. XL (London 1883) S. 143—158. Paa dette Kors, om hvilket jeg andensteds agter at tale mere, er fremstillet bibelske Scener. Vi se saaledes her Kristus, som er stukken under Armen med Lansen af Longinus, ved hvis Side Maria Magdalena staar med Salvekrukken. Men vi finde paa dette Kors ogsaa Fremstillinger, der fuldstændig ser ud som Afbildninger af nordiske mythiske Scener. Saaledes efter Stephens's Tydning den bundne Loke og over ham Sigyn med Skaalen. Desværre er det endnu ikke sikkert bestemt, hvad Tid dette Mindesmærke tilhører. Stephêns henfører det til 6te eller 7de Aarh.; men de Grunde, han anfører herfor, synes ingenlunde fyldestgjørende.

Efter Sophus Müllers Undersøgelser om Ornamentik i Aarbøger for nord. Oldkynd. 1880 synes Gosforth-Korset ikke at kunne være fra en ældre Tid end 9de Aarh. Og hvis det er rigtigt, at dette Kors har Fremstillinger af den nordiske Hedendoms mythiske Begivenheder, saa kan Korset ikke være reist, før Nordboerne var komne til England, altsaa ikke før 9de Aarh.

Jeg henviser endelig til den allerede før nævnte flade Sten i Gosforth i Cumberland, paa hvilken Thors Fiskefangst er afbildet. Se Tegningen i Aarb. f. nord. Oldk. 1884 S. 35. Jeg ser ingen Grund til at henføre denne Sten til en ganske anden Periode end det store Kors i Gosforth.

Det synes mig utvivlsomt, at de nordiske Billeder af mythiske og heroiske Scener staar i historisk Sammenhæng med de nordengelske. Thors Fiskefangst er jo bleven fremstillet baade paa Gosforth-Stenen i Cumberland, paa Brages Skjold og i Olav Paas Hal. Paa Gosforth-Korset har Stephens fundet den bundne Loke med Sigyn afbildet. Andre Scener af Loke-Mythen var fremstillede i Olav Paas Hal og ifølge Digtet Haustlǫng paa Tjodolvs Skjold.

Men Afbildninger af den germanske Sagnhistories Scener kan tidligere paavises i Nordengland, det ældre Culturland, end i det skandinaviske Norden. Herved synes det at være godtgjort eller i det mindste at være gjort overveiende sandsynligt, at den Kunstvirksomhed, som fremtraadte i de Billeder, der ifølge Brages Digt fandtes paa hans Skjold, ligesaavel som i Billederne i Olav Paas Hal, er fremkommen i Norden ved Indflydelse fra nordengelsk Kunst. Men heraf følger igjen, at Brages Digt ikke kan være saa gammelt som fra 840, men maa

være fra en senere Tid, da stærk Indflydelse fra engelsk Cultur havde gjort sig gjældende hos den norske Folkestamme. Snarest synes Digtet efter de i det besungne Billeder at være fra omtrent samme Periode, som Ulv Uggessøns Digt om Billederne i Olav Paas Hal.

Naar Brages Ragnarsdraapa ikke er ældre end anden Halvdel af 10de Aarh., da maa det være en Fiction, at Digteren har seet de Billeder, som han besynger, paa et Skjold, som Ragnar Sigurds Søn havde skjænket ham selv. Men vel antager jeg, som allerede i det foregaaende antydet, at den virkelige Digter, der levede i anden Halvdel af 10de Aarh., havde seet saadanne eller lignende Billeder fra sin egen Samtid, hvad enten han havde seet dem paa et Skjold (hvilket jeg ikke tør erklære for umuligt) eller paa en anden Gjenstand og hvad enten han havde seet alle de Scener, han omtaler som gjengivne paa det af Ragnar skjænkede Skjold, afbildede paa en og samme Gjenstand (hvilket jeg ei vover at benegte) eller ikke.

Ifølge det foregaaende har det vistnok været i Nordengland, at Nordboerne i Hedendommens Slutning først, efter de angliske Northumbrers Forbillede, afbildede Scener af Myther og Sagn. Det var vel ogsaa i Nordengland, at saadanne Afbildninger først fremstilledes paa Skjolde (hvis Beretningerne om Billeder paa Skjolde overhoved staa til Troende). Men jeg vover ikke at afgjøre, om dette isaafald først skede hos Englændere eller hos Nordboer og hvorvidt de sydlandske Digtninger om Æneas's, Achilles's og Herakles's Skjolde derved havde nogen Indflydelse eller ikke.

Jeg vil ingenlunde paastaa, at de i det foregaaende omhandlede og fra anden Halvdel af 10de Aarh. hidrørende norske og islandske Afbildninger af mythiske og heroiske Scener var slaviske Efterligninger af angelsaksisk Kunst. Det modsatte er sandsynligt, fordi de nordiske Kunstneres Valg af Æmner for en stor Del var selvstændigt. Jeg vil heller ikke paastaa, at angelsaksisk Kunst var den eneste fremmede, under hvis Indflydelse de billedlige Fremstillinger af nordiske Myther og Sagn opkom og udviklede sig. Jeg tænker her snarere paa Indflydelse fra vesterlandsk Cultur i videre Omfang, saa at ogsaa irsk Kunst kunde virke med paa den nordiske. Herfor taler den Omstændighed, at Forfattelse af Skjolddigte ikke er kommen i Brug uden Paavirkning fra irsk Kunstdigtning, hvilket jeg i det foregaaende har begrundet. Fremdeles taler

herfor Olav Paas Forbindelser med Irland[1]). At Indflydelse fra irsk Cultur gjorde sig gjældende i Olav Paas Omgivelser, derom har vi et litterært Vidnesbyrd i Ulv Uggessøns Digt. Thi netop deri, at dette er en Husdraapa, at det beskriver et Hus, viser sig Paavirkning fra irsk Kunstdigtning[2]).

Længe efter det 9de og 10de Aarh. finde vi hos Nordboerne ogsaa i Britannien Gjengivelser af de heroiske Sagn i Billeder. George F. Black har[3]) meddelt Tegninger og Beskrivelse af en paa Øen Man funden udhuggen Sten fra Slutningen af 11te eller Begyndelsen af 12te Aarh. Paa dens ene Side er fremstillet Sigurd, som steger Ormens Hjærte ved Ilden, og bag ham en Fugl og Granes Hoved. Derunder Ormen og under denne igjen Sigurd med draget Sværd. Paa Stenens anden Side ser man en Mand med høi Hat og sid Kjortel, hvis Hænder er bundne. Fødderne skal være bundne sammen i en dobbelt Ring. Bag denne Mand er afbildet en Slange, hvis Hoved er i lige Linje med Mandens Hoved, men vendt til den modsatte Side. Black mener, at Manden er den bundne Loke. Jeg ser i ham snarere Gunnar i Ormegaarden. Black nævner S. 337 f. flere Billeder fra England, om hvilke man har formodet, at de fremstille heroiske Sagn, men ved hvilke dette ikke er fuldt bevist.

VIII.

Ragnar i Brages Vers og i Historien.

Ydre historiske Grunde taler efter min Mening stærkt for, at Brages Ragnarsdraapa ikke er forfattet saa tidlig som i første Halvdel af 9de Aarh.

---

[1]) Brøndsted (i Norsk Hist. Tskr., 2den Række, III S. 37—49) betvivler Authentien af Brages Digte og mener, at Olav Paa i Irland har faaet Ideen til Billederne paa Hjardarholt.

[2]) Flann Mac Lonain i Slutningen af 9de Aarh. beskrev i et Digt Cenn Corads Palads i Cill-dalua, det nuværende Killaloe, (O'Curry Mann. and Cust. II, 98). Der er flere Digte af lignende Indhold, Huskvæder, som man kunde kalde dem, i den irske Litteratur.

[3]) I Proceedings of the Society of Antiquaries of Scotland, June 13, 1887.

Skalden siger i sit Digt, at Ragnar har givet ham det Skjold, om hvis Billeder han kvæder [1]). Denne Ragnar kalder han Konge *(þengill)* [2]) og Sigurds Søn, *mǫgr Sigurðar* [2]). Navnet *Sigurðar* findes i fire Haandskrifter [3]). Derimod har Uppsala-Edda [4]) *sigrvnar*. Det forekommer mig utvivlsomt, at *sigrvnar* er en af de mangfoldige Feil, som findes i Uppsala-Edda i Afskrift af Vers, og at *Sigurðar* er det rette. Herfor tale følgende Grunde: 1) 4 Haandskrifter har *Sigurðar*, kun U *sigrvnar*. 2) Naar Ragnar hos Islændingerne faar et Kjendingsnavn, som angiver den ene af hans Forældre, saa er det altid Faderens Navn, der angives (f. Ex. Landn. i Ísl.ss. I, 324: *Ragnar loðbrók son Sigurðar Hrings*), aldrig Moderens. 3) *Sigurðar* staar ikke i Modsætning til den islandske Tradition, som sædvanlig kalder Ragnar Lodbroks Fader *Sigurðr Hringr*. 4) At Ragnars Moder skulde hede *Sigrún*, nævnes ellers ingensteds, og det strider, som Dr. Falk bemærker, mod den islandske Tradition, thi den kalder Ragnar Lodbroks Moder *Álfhildr* [5]).

Først vil jeg nu slaa fast, at Digterens Omtale i sit Digt af den Høvding, som har givet Brage et Skjold, ikke godtgjør nogen Afvigelse fra den islandske Tradition i det 13de Aarh.

Digtets Ragnar er Konge ligesom det islandske Sagns Ragnar. Snorre kalder den Høvding, som har skjænkèt Brage Skjoldet, Ragnar Lodbrok. At Digteren har kjendt Tilnavnet *Loðbrók*, kan ikke bevises; men ligesaa lidet kan det bevises, at dette Tilnavn var ham ubekjendt, thi han behøvede ikke at tilføie det, om han kjendte det. Fremdeles betegner Digtet Ragnar som Søn af Sigurd, ligesom det islandske Sagn betegner Ragnar Lodbrok som Søn af Sigurd Ring. Ogsaa her maa vi sige: Digtet beviser ikke, at Digteren har kjendt Tilnavnet *Hringr*, men ligesaa lidet, at dette var ham ubekjendt [6]).

Der var jo for Digteren ingensomhelst Nødvendighed for at nævne Tilnavnet. Saxo har kun ved første Nævnelse *Syvardus*

---

[1]) Sn. E. I, 374; I, 438.

[2]) Sn. E. I, 426.

[3]) Cod. reg., Worm., 748 (Sn. E. II, 440), 1eβ (Sn. E. II, 589).

[4]) Sn. E. II, 329.

[5]) Fornald. s. I, 376 f. (Sǫgubrot); Flat. I, 26 (Hversu Nor. bygð.).

[6]) Jeg kan ikke være enig med G. Storm, naar han siger (Hist. Tskr. III, 72): «I et Vers i Skjolddigtet kaldes Kongen «Sigurds Søn» (mærk: ikke Rings eller Sigurd Rings Søn!), er det ikke et aabenbart Vidnesbyrd om, at Digtet er ældre end Sagnbearbeidelserne?»

cognomento Ring, men siden mangfoldige Gange *Syvardus* alene om samme Person. I Ragnars Saga Kap. 2 kaldes Ragnars Fader først *Sigurðr Hringr,* men derpaa *Sigurðr* alene. Med Hensyn til det, at Tilnavne ikke er nævnte i Brages Digt, kan sammenlignes Ragnvald Jarls Háttalykill, hvor Tilnavne er nævnte ved enkelte Konger, ved andre — hvis Tilnavn Skalden nødvendigvis maa have kjendt — derimod ikke.

Endelig kan det fremhæves, at naar Ragnar efter Digtet har skjænket et Skjold til Brage, saa stemmer dette vel overens med, at det islandske Sagn lader Ragnar have udstrakt sit Rige over en Del af Norge og gjør Brage til en Nordmand.

Efterat jeg saaledes har slaaet fast, at Digtets Angivelser om Kong Ragnar ikke bevise nogen Afvigelse fra det islandske Sagn i 13de Aarh., skal jeg søge at besvare følgende Spørgsmaal: Stemme Digtets Angivelser om Ragnar overens med den virkelige Historie, saa at den i Brudstykker bevarede Ragnarsdraapa kan være forfattet af en med Ragnar samtidig vestnorsk Digter i første Halvdel af 9de Aarh.? Dette Spørgsmaal afgjøres ingenlunde ved Finnur Jónssons Ord (Arkiv VI, 144): «Ifølge Steenstrups grundige undersøgelser (Normannerne I), hvortil jeg henviser, maa Ragnar betragtes som en historisk person i det 9. årh. († c. 860).»

At den historiske Ragnar skal være død c. 860, er hentet fra Steenstrup I, 97. Denne Tidsbestemmelse grunder sig ene og alene derpaa, at Steenstrup finder Ragnar Lodbroks historiske Forbillede i en Kongesøn fra Lochlann ved Navn Raghnall, som omtales i en irsk Annal, der er udgiven i O'Donovans «Three Fragments». Thi denne Raghnall maa være død c. 860.

Men denne Raghnalls Fader heder, vel at mærke, Halvdan (Albdan), medens Brages Digt kalder Ragnars Fader Sigurd. Steenstrup kan derfor naturligvis ikke holde Brages Digt (som han ei nævner) for authentisk. Finnur Jónsson gjør sig skyldig i en Selvmodsigelse, naar han, som holder Brages Digt for ægte, dog lader Ragnar dø c. 860 og uden Reservation henviser til Steenstrups Opfatning af Ragnars historiske Forhold.

Naar man vil erklære Brages Digt for ægte, kan man ikke i den irske Annals Raghnall, som dør c. 860 og har Faderen Albdan, gjenfinde den historiske Ragnar Lodbrok.

Det er ogsaa i en anden Henseende inconseqvent, at F. J., som holder Brages Vers for ægte, her uden Reservation henviser til Steenstrup. Thi hvis Steenstrups Opfatning er den

rette, saa maa Brages Ragnarsdraapa, som kalder Ragnar for Sigurds Søn, ogsaa af en anden Grund være uægte. Steenstrup siger nemlig (Normannerne I, 82): «Dr. Jessen paaviser uimodsigeligt, at Navnet paa Regners Fader Sigurd Ring grunder sig i en Misforstaaelse af Kongelister, hvor de to Samkonger Sigurd og Ring nævnes som Regners Forfædre». Fremdeles (I, 117): «Vil man sige, at jeg . . . gaar det fælles-nordiske Sågn imod, som gjør Regner til en Søn af Sigurd Ring, da kan hertil svares, at Dr. Jessens Kritik jo allerede har gjort Ende paa dette Sagn ved at skære «Sigurd Ring» over i to Personer og ved at paavise den ene som Regner Lodbrogs Broder, den anden som hans Modstander.»

Altsaa kan man, naar man vil hævde Ægtheden af Brages Digt, heller ikke med Hensyn til dette Punkt uden Reservation henvise til Steenstrups Undersøgelser. Man maa da tværtimod sige: Steenstrup og Jessen har Uret deri, at de antage Sigurd som Navn paa Ragnars Fader for at være opkommet ved en Misforstaaelse [1]).

Det er almindelig blevet erkjendt [2]), at man har Ragnar Lodbroks historiske Forbillede — eller rettere: et af Sagnfiguren Ragnar Lodbroks historiske Forbilleder — i den Ragnar (Ragneri), der nævnes som Normannernes Anfører i 845. Saxo fortæller, at Regner lader sin Flaade løbe ind i Seinen til Krig mod Karls Rige. Dette er, som Steenstrup (I, 91) har fremhævet, identisk med den historiske Begivenhed, at Ragneri i 845 lader sin Flaade løbe op ad Seinen til Paris og brandskatter Landet.

Paa den anden Side har Steenstrup gjort det sandsynligt, at de Begivenheder, som den irske Annal beretter om Raghnalls Sønners Tog til Spanien og Mauritanien, har staaet i Forbindelse med et Normanner-Tog, som hvis Hovedmand Vilhelm af Jumièges nævner Bjørn Jærnside *(Bier costæ ferreæ)* Lodbroks Søn. Men heraf følger, saavidt jeg forstaar, ikke [3]), at Raghnall er samme Person som den i Frankrige optrædende danske Nor-

---

[1]) Jón Jónsson søger i Arkiv X, 130 ff. at vise, at Jessen og Steenstrup har Uret; men mod hans hele Methode synes mig at kunne reises Indvendinger.

[2]) Saaledes bl. a. af Zeuss «Die Deutschen und die Nachbarstämme» S. 536; Notæ uberiores in Saxonem p. 267. Tidligst findes denne Combination vel i Pet. Olai Chronica Reg. Dan. (Langebek Scr. r. D. I, 109).

[3]) Jfr. G. Storm i (Norsk) Hist. Tidsskr. 2. R., I, S. 410 f.

mannerhøvding Ragneri, men kun, at det laa nær for Sagnet at sammensmelte begge til én Person. Imod Identiteten af Raghnall og Ragneri taler den Omstændighed, at Raghnall hører hjemme i Lochlann, der i denne Krønike betyder Norge. Fremdeles det, at Raghnall efter den irske Annal maa være bleven dræbt c. 860, medens Ragneri efter Annales Xantenses og efter den hos Duchesne (Hist. Franc. II, 657) trykte Legende er død af Sygdom straks efter Toget i 845 [1]. Steenstrup antager ikke Beretningen om, at Ragneri er død af Pesten i 845, for rigtig [2]. Men heri har han neppe Ret. Thi om end Annales Xantenses og Legenden ikke hver for sig skulde være fuldt paalidelige Kilder, synes de, naar de stemmer overens, at fortjene al Tiltro, saa meget mere, som intet paa den anden Side, naar man ser bort fra det formodede Forhold mellem Ragneri og Raghnall, taler imod, at Ragneri skulde være død af Pesten i 845. G. Storm (Krit. Bidrag S. 91) gjør opmærksom paa, at Munken Aimoins Beretning, uagtet den er legendarisk i Forklaringen af Aarsagerne til Begivenhederne, dog med Hensyn til selve Begivenhederne fortjener al Tiltro, da den maa antages at støtte sig til Gesandten Grev Kobbos egen Fortælling.

De, som forsvarer Ægtheden af Brages Digt, kan nu argumentere som saa: «Den Ragnar, som har skjænket Brage Skjoldet, er Normannernes Anfører Ragnar, som døde af Pesten i 845. Hvad dennes Fader hed, siges ikke i de nogenlunde samtidige Kilder, og han kan derfor meget vel have hedt Sigurd, som Brages Digt kalder ham.»

En saadan Argumentation kan ikke ligefrem modbevises, men der er dog flere Omstændigheder, som vække Tvivl om dens Rigtighed. For det første synes en Sammenligning af de forskjellige danske Meddelelser om Ragnar og hans Fader samt Forgjængere at gjøre Jessens og Steenstrups Forklaring af Sigurd Ring som Navnet paa hans Fader høist sandsynlig. Men Sigurd som Navn paa Ragnars Fader i Ragnarsdraapa synes ikke at kunne have en ganske anden Oprindelse end Sigurd Ring som Navn paa Ragnar Lodbroks Fader i islandske Prosaskrifter. For det andet kan fremhæves, at Sigurd eller

[1] Se Zeuss Die Deutschen S. 536; Steenstrup I, 99 f., I, 101 f. Efter Legenden om St. Gommarus, som henfører Begivenheden til 836, blev Reginarius slagen med Blindhed (Steenstrup I, 103).

[2] Normannerne I, 104 f.

Sigvard, saavidt jeg véd, ikke forekommer i historisk paalidelige Skrifter i danske Kongeætter i 9de Aarh. Derimod forekommer *Sigifridus,* d. e. *Sigfrøðr, Sigrøðr.* Men en samtidig norsk Digter kunde ikke kalde en Mand, som hed Sigfrid eller *Sigfrøðr,* for *Sigurðr.* Den, som vil forsvare Ægtheden af Brages Ragnarsdraapa, maa da vel ty til det betænkelige Argument, at *Sigurðar* kan være senere kommet ind i Verset istedenfor *Sigfreðar.*

Men selv om man vil hævde, at Digtets Betegnelse af Ragnar som Sigurds Søn ikke bestemt strider mod noget historisk Udsagn, saa har man dog ikke dermed bragt den Maade, hvorpaa Ragnar i Brages Digt omtales, i Overensstemmelse med Historien.

Brage kalder Ragnar *þengill*[1]), d. e. Konge. Dette Ord betyder ikke «Høvding» eller «Anfører» eller «Mand af kongelig Byrd». Det betyder bestemt «Konge». Dette ser man bl. a. af Sammensætningen *stôlþengill* i flere Vers i Harald Haardraades Saga Kap. 14 i Heimskringla. Man ser det ogsaa deraf, at Arnor Jarleskald[2]) kalder en Jarl *þengils sessi,* han som sidder sammen med Kongen. Denne Betegnelse af Ragnar som Konge stemmer overens med det islandske Sagn, thi ifølge dette var Ragnar Lodbrok Konge, en over mange Lande herskende Konge. Men den historiske Ragnar, som hærjede i Frankrige og døde i 845, han var ikke Konge. Han kaldes kun *dux.* Saaledes i Chron. Fontanell. hos Pertz II, 302 og i Legenden hos Duchesne II, 657. I Annal. Xant. *princeps sceleratorum.* I disse Annaler stilles Reginheri i Modsætning til Normannernes Konge Rorik, som hos Duchesne kaldes Horich. Derfor gjengiver G. Storm (Krit. Bidrag S. 90) *dux* ved at kalde Ragnar «en af Kong Haareks Jarler»[3]).

Jeg tror saaledes at have vist, at ingen af de faa Angivelser om Ragnar i Brages Digt afviger fra det islandske Sagns Fremstilling i 13de Aarh., men at ialfald en af disse Angivelser staar i Modsætning til den historiske Virkelighed, medens en anden er paafaldende og betænkelig. Derfor kan Brages Ragnarsdraapa ikke være et ægte Digt fra første Halvdel af 9de Aarh.

---

[1]) Sn. E. I, 426.

[2]) Sn. E. I, 460, 3.

[3]) Ligesaa betyder *duces* i engelske Diplomer paa Latin fra første Halvde af 10de Aarh. «Jarler» (Steenstrup, Normannerne II, 69).

At den Ragnar Lodbrok, som det islandske Sagn kjender, siges at have skjænket en vestnorsk Digter et prægtigt Skjold, er meget naturligt, thi denne Ragnar havde udstrakt sit Rige over en stor Del af Norge. At den historiske Ragnar, de danske Vikingers Anfører i Frankrige i 845, skulde have skjænket en vestnorsk Digter et prægtigt Skjold, det er vistnok mere paafaldende, men jeg vil ikke benegte Muligheden af, at Fortællingen om en Forbindelse mellem Ragnar og Brage kan være ældre end den Ragnarsdraapa, som vi kjende, og kan have givet Anledning til, at en yngre Skald digtede denne i Brages Navn.

IX.

Den islandske Tradition.

Finnur Jónsson vil støtte Ægtheden af Brages Ragnarsdraapa og af de andre Brage tillagte Vers ved det, som islandske prosaiske Skrifter beretter om Brage og om de Konger, med hvilke Brage skal have staaet i Forbindelse. F. J. synes at ansé alle disse Beretninger for at være overensstemmende med den historiske Virkelighed. Ialfald nævner han i sin Afhandling i 6te Bind af «Arkiv f. n. F.» intet, som peger i modsat Retning.

Han siger (Arkiv VI, 144), at den islandske Tradition om Brage saameget mindre bør forkastes, «som der haves så mange smukke exempler på den islandske traditions mærkelige sejhed og pålidelighed». Vi maa erindre, at her er Tale om, hvad den islandske Tradition, som vi kjende den fra Skrifter, af hvilke intet er ældre end 1200 [1]), vidner om, hvad der skal have tildraget sig i første Halvdel af 9de Aarh.

[1]) Efter at F. J. har sammenstillet de i de islandske Skrifter forekommende Udtalelser om Brage, siger han (Arkiv VI, 143): «Alt, hvad der er anført, er sikre vidnesbyrd om, at i det 12. årh. har det paa Island været en ganske almindelig antagelse, at der havde været en skjald ved navn Brage Boddessøn.» Ogsaa jeg antager, at man paa Island almindelig allerede i 12te Aarh. nævnte en gammel Skald Brage Boddessøn. Men sikre Vidnesbyrd herom er Stederne i de islandske Skrifter ikke, thi intet af disse Skrifter kan bevises at være ældre end 1200.

Med Hensyn hertil faar den islandske Tradition af ikke islandske Historikere et noget andet Skudsmaal, end af den islandske Filolog Finnur Jónsson. Steenstrup har saaledes hævdet [1]), «at Sagaerne ikke give gode Efterretninger om den ældste Vikingetid og at deres Udsagn ofte omstødes ved den Kundskab, som vi faa af de samtidige irske, angelsaksiske og frankiske Kilder». Jeg fremhæver navnlig hans Udsagn [2]), at med Hensyn til Lodbrokættens Historie er «de nordiske Genealogiers og Sagns Værdiløshed» paavist af Jessen [3]).

Den islandske Tradition, om hvis Brugbarhed som historisk Document her er Tale, kjendes fra Skrifter, der ved et Tidsrum af mindst 350 Aar er adskilte fra de Begivenheder, om hvilke Traditionen skal vidne. Jeg tror at turde udtale, at en saadan Tradition efter almenhistoriske Principer langtfra er og aldrig kan blive et historisk Document.

Heri ligger intet nedsættende særlig for den islandske Tradition. Det gjælder den menneskelige mundtlige Tradition overhoved, hvor ikke dennes i det enkelte tro Bevarelse af et for helligt anseet Stof er betrygget ved særlige kunstige Midler, som i Indien Bevarelsen af de religiøse Hymner og Formler.

Kan man paavise noget andet europæisk Folk, hvis Tradition uden at være fæstet til en udviklet Litteratur gjennem 350 Aar har bevaret længere Kunstdigte næsten uforandrede og det vel at mærke tilligemed Oplysninger om Forfatterne og de Personer, for hvem de digtede sine Kvæder? Den irske Tradition gjaldt engang, og gjælder vel endnu hos mange Irlændere, for saa seig og paalidelig, men den har ikke kunnet holde Stand ligeoverfor den nyere Kritik.

Til disse almindelige Overveielser kommer den særlige Omstændighed, at de 350 Aar, som adskille den af os kjendte islandske Tradition om Brage gamle og Ragnar Lodbrok fra de Begivenheder, om hvilke den skal vidne, er en Tid fuld af de allerstørste Omskiftelser for de Mænds Fædre, fra hvem vi kjende denne Tradition. I denne Tid falder Landnaamsmændenes Opbrud fra det gamle Hjem; manges Omtumlen i fremmede

---

[1]) Normannerne III, 443.

[2]) Normannerne I, 82.

[3]) Jfr. om den islandske Tradition H. Hildebrand, Svenska folket under hedna tiden (2den Udg.) S. 11—14.

Lande under Sammenstød og Blanding med fremmede Folk, som havde en anden Religion og tildels en høi og vidt forskjellig Cultur; Bosættelsen i et nyt Land under Naturforhold, der var væsentlig forskjellige fra det gamle Hjems. Fremdeles Dannelsen af det islandske Folk udaf Bestanddele, som ingenlunde helt igjennem var ensartede, og Dannelsen af den islandske Stat med eiendommelige Samfunds- og Forfatnings-Forhold. Senere Kristendommens Indførelse og Befæstelse under Medvirkning af fremmede Præster og fremmed Lærdom. Endelig maa det erindres, at der i de nævnte 350 Aar, med Undtagelse af en stor Del af 12te Aarh., i Norden ikke brugtes anden Skrift end Runer, der, saavidt vi véd, i ældre Tid kun undtagelsesvis blev benyttede til Opbevarelse af længere Kvæder[1]), saa at der her hovedsagelig maa være Tale om en mundtlig Tradition.

Uagtet de islandske Høvdingeætter (ligesom Irerne) fra de ældste Tider af lagde stor Vægt paa Kundskab om Slægten med dens Forgreninger og trofast holdt fast ved Slægttraditioner, saa var der dog i alt det, som jeg i det foregaaende har nævnt, Momenter, som maatte virke til, at Islændingerne glemte overmaade meget af det, de havde vidst om Begivenheder, som havde tildraget sig i Norge og andensteds i Norden før Landnaamstiden, og til at de i de Sagn, som de mindedes, blandede ind, ofte uvilkaarlig, nye og fremmedartede Elementer.

Men derhos kunde, ja maatte Smagsretninger, Doctriner og Studier, som gjorde sig gjældende hos islandske Skalde og Sagamænd i 11te og 12te Aarh., bidrage til, at disse med Tendens skabte nye historiske Combinationer, som paa Grund af Islændingernes livlige Fantasi og Fortællertalent let kunde fremstilles med en blændende Anskuelighed og Rigdom paa Detaljer. Den islandske Traditions Vidnesbyrd, som foreligger i Skrifter fra 13de Aarh. og vidner om historiske Detaljer, der skal have tildraget sig i Norge eller andensteds i Norden c. 840, er derfor efter min Mening langt fra at være historiske Documenter. Dens Udsagn har ikke engang Krav paa at gjælde, indtil de modbevises. De indeholder i det høieste Muligheder. Hvis en

---

[1]) Jfr. F. Jónsson Litt. Hist. I, 348 f. Korte Mindedigte indridsedes med Runer paa Mindestene, f. Ex. paa Karlevi-Stenen; men dette fandt sjælden Sted i Norge. At Digte i senere Tid kunde optegnes med Runer paa Træ, véd man ikke blot af den sagnmæssige Fortælling om Egil Skallagrimssøn, men ogsaa af de norske Indskrifter fra Vinjes og Aardals Kirker.

saadan Traditions Udsagn strider mod Kjendsgjærninger, som ad andre Veie vindes, saa er disse Udsagn døde og magtesløse.

Hensynet til den islandske Tradition kan derfor ikke støtte Ægtheden af de Brage tillagte Vers, men maa tværtimod ikke alene berettige os, men ligefrem forpligte os til at tvivle om denne.

At jeg har Ret i den her i sin Almindelighed udtalte Dom om den historiske Værdi af den islandske Tradition, som vi kjende den fra 13de Aarh., med Hensyn til Digte samt enkelte Begivenheder og personlige Forhold, som skal tilhøre første Halvdel af 9de Aarh., det bestyrkes i høi Grad, naar vi mere i det enkelte efterse det, som den islandske Tradition meddeler om de Fyrster, med hvilke den bringer Brage den gamle i Forbindelse.

Først Ragnar Lodbrok. Ved Undersøgelser af Jessen, Steenstrup og Gustav Storm er det bevist, at der bag den i de islandske og andre nordiske Skrifter optrædende Ragnar Lodbrok staar flere historiske Personer, men at Ragnar Lodbrok saaledes, som han optræder i islandske Skrifter, ikke er historisk [1]). Af alle de Enkeltheder, som Islændingerne beretter om Ragnar Lodbrok, er neppe en eneste en (bortseet fra det, at han var en dansk Viking i 9de Aarh., som hærjede i Vesten) godtgjort at være historisk. Naar Islændingerne gjør Ragnar Lodbrok til en Søn af Sigurd Ring, da er, som allerede fremhævet, Steenstrup enig med Jessen i, at dette har sin Grund deri, at den danske Konge Reginfrid (der altsaa er sammenblandet med Ragnar) fulgte efter de to Samkonger Sigifrid og Anulo, af hvilke ingen var hans Fader. Fortællingen om Ragnars Giftermaal er Eventyr. Fortællingen om, hvorledes han fik sit Tilnavn, ligesaa. Beretningen om hans Rige, som strakte sig «til Dovrefjæld og Lindesnæs», er uhistorisk. Fortællingen om hans Død i England efter Storm ligesaa [2]).

Meddelelsen i Skáldatal om, at «Kong Ragnar Lodbrok var Skald, og ligesaa hans Kone Aslaug og deres Sønner» [3]), har aabenbart kun sin Grund deri, at disse Personer i Fortællinger om dem indføres talende paa Vers.

---

[1]) Viktor Rydberg «Om hjältesagan å Rökstenen» (1892) mener, at man paa den historiske Ragnar, som 845 erobrede Paris, har overført Lodbrok-Sagnet, som skal være ældre.

[2]) Storm Krit. Bidrag S. 99.

[3]) Sn. E. III, 270.

Men medens de islandske Beretninger om Ragnar Lodbrok har bevaret yderst lidet af historisk Kjærne, har derimod Sagndigtningen i dem skudt en rig og selvstændig Vækst. Ragnar Lodbrok er i det islandske Sagn, sikkerlig en god Stund, før Sagaen om ham nedskreves, bleven til en af de navnkundigste Konger, som før Islands Bebyggelse havde hersket i Norden. Han er her ialfald i senere Tid bleven gjort til Konge over en stor Del af Norge. Han er bleven bragt i Slægtskabsforbindelse med flere islandske Ætter, og hans Hustru er bleven gjort til en Datter af Nordens navnkundigste Heros Sigurd Faavnesbane.

Vi har da efter mit Skjøn al Grund til ikke uden kritisk Undersøgelse at tro paa den islandske Traditions Meddelelser om Brages Forhold til Ragnar Lodbrok og dennes Samtidige som paalidelige i alle Dele.

Naar Brage var præsenteret ved Ragnars Hof, saa fulgte det næsten af sig selv, at han ogsaa blev indført hos Øystein Bele, Ragnars Underkonge.

Jeg tvivler ikke om, at Skáldatal, naar det opfører Brage som Skald hos *Eysteinn beli,* har været i Overensstemmelse med Vers, som tillagdes Brage og som Snorre kjendte. I en Halvstrophe, som anføres i Snorres Edda (I, 350), siger Brage, at han har havt tre gavmilde Velyndere, som ikke har været beslægtede med ham. Ved disse tre maa han sikkerlig mene Ragnar, Bjørn *at Haugi* og Øystein Bele.

Om denne Øystein ved man af paalidelige historiske Kilder aldeles intet. De nordiske Beretninger om ham vise sig at være indbyrdes uoverensstemmende Sagn, og ikke paalidelig Historie. Han er efter flere islandske Skrifter [1]) Konge i Sverige og bor i Upsala. Ogsaa Saxo [2]) hensætter Øystein til Sverige. I Skáldatal [3]) nævnes mange norske Skalde hos *Eysteinn beli,* blandt dem Flein. Men den Øystein, hos hvem Skalden Flein var, siges i Hauks Recension af Landnaamabok [4]) at have været Konge i Danmark, og han gjenfindes i Hálfs saga [5]) som Konge i Danmark.

---

[1]) Ragnars saga Kap. 8. Þáttr af Ragnars sonum Kap. 2; her indsættes han som Underkonge af Ragnar Lodbrok. Hervarar s., Bugges Udg. S. 292; her arver han Riget efter sin Fader Harald Hildetann.

[2]) p. 464 ed. Müller.

[3]) Sn. E. III, 270.

[4]) Landn. Ísl. ss. I, 277 = Hauksbok S. 103.

[5]) Kap. 14.

Den historiske Usikkerhed af Beretningerne om Øystein indskrænker sig ikke til dette.

Den svenske Konge Øystein Bele kaldes *illráði* i Herv. s. I Ragn. s.[1]) siges: *Eysteinn konungr var ríkr ok fjǫlmennr, illgjarn ok þó vitr;* fremdeles[2]): *sá konungr er bæði ríkr ok illgjarn.* Saxo nævner *Ericum apud Svetiam Osteni cujusdam malignitate sublatum.*

Men nu nævnes i Heimskr. Hák. s. góða Kap. 13: *Eysteinn Upplendinga konungr, er sumir kalla hinn ríka, en sumir hinn illa.* Han kaldes *Eysteinn konungr illráði* i Ól. s. helga Kap. 147 og i Fortællingen *Af Upplendinga kon.* Fas. II, 104; *hinn ríki* i Yngl. s. Kap. 54; *hinn harðráði* Yngl. s. Kap. 49. Vi finder altsaa baade i de norske *Upplǫnd* og i det svenske *Uppland* en Konge, som kaldes *Eysteinn hinn ríki ok hinn illráði.* Her synes der at maatte være en Forbindelse eller en Sammenblanding[3]). Skulde ikke enten den svenske og danske Øystein være en Gjenganger af sin norske Navne, eller ogsaa Sagnmotiver være overførte fra den norske Oplandskonge *Eysteinn* til hans Navne, som gjøres til Konge snart i Sverige, snart i Danmark? Det kan godtgjøres, at der er Forbindelser mellem dem.

I flere Sagaer[4]) fortælles et Sagn om, at Oplændingekongen Øystein satte sin Hund *Saurr* eller *Sorr* til Konge over Trønderne, og at den havde sit Kongesæde paa *Saurshaugr* (nu Gaarden Sakshaug paa Inderøen). Men i Skáldatal heder det ifølge Uppsala-Edda[5]), at *Erpr lútandi,* der opføres som Skald hos *Eysteinn beli,* frelste sit Liv ved at digte *um Sor konung at haugi.* Skáldatal efter cod. acad. I har rigtigere *um Saur konongs hund,* men har Notisen, som jeg tror, urigtig, ikke under *Eysteinn beli,* men under *Bjǫrn at haugi.* Her se vi altsaa, at Vandresagnet om Hunden, som gjøres til Konge, hvilket ogsaa gjenfindes andensteds[6]), er overført fra den norske Konge *Eysteinn* til en svensk Konge af samme Navn. Men dette forklarer mere. Skáldatal opregner 11 Skalde hos *Eysteinn beli,* der jo skal være

---

[1]) Kap. 8, Fornald. s. I, 254.

[2]) Kap. 9, Fornald. s. I, 266.

[3]) Sammenlign den svenske Konge *Onela* i Beowulf-Digtet, som i de islandske Fortællinger er bleven til en norsk *Áli enn upplenzki.*

[4]) Heimskr. Hák. s. góða Kap. 13, Ól. s. helga Kap. 147 og þ. af Uppl. kon. Kap. 1.

[5]) Sn. Edda III, 260.

[6]) Se Munch «Det norske Folks Historie» a S. 334 f.

en svensk Konge. De af disse Skalde, om hvem der i islandske Skrifter fortælles mere, siges at have været Nordmænd, og alle Skalde i Skåldatal er jo Nordmænd eller Islændinger (med Undtagelse alene af Ragnar, som i Sagnet gjælder for Konge over en Del af Norge). Altsaa 11 norske Skalde hos den onde Konge *Eysteinn beli* i det svenske Uppland! Det er utroligt. Af de 11 Skalde har Sagnet efter min Mening overført nogle fra den onde norske Oplændingekonge *Eysteinn.* Dette bevises om den ene af dem, nemlig *Erpr lútandi,* derved, at han digtede om Saur, thi denne Hund hører egentlig til Sagnet om den norske Tyran. Om Skalden Flein fortælles i Landnaamabok, at han var hos to Brødre, som var Konger paa Oplandene. Derfor var vistnok den Kong *Eysteinn,* med hvis Datter han blev gift, af Sagnet tidligere ment som Oplændingekongen af dette Navn og ikke som en dansk Konge.

Fremdeles kaldes en af Skaldene hos *Eysteinn beli* i Skåldatal *Kálfr þrœnzki.* Dette Navn passer godt for en Skald hos den norske Oplændingekonge *Eysteinn,* thi han erobrede Trøndelagen.

Den næstsidste af disse Skalde, som jeg nævner her, heder *Refr ryzki.* Tilnavnet forklarer man «den russiske» [1]), jfr. glsv. *ryzker.* En «russisk» Skald vilde jo unegtelig være mindre paafaldende hos en Konge i Upland, end hos en norsk oplandsk Konge. Men dette Adjectiv *ryzkr* har ikke været brugt i Norsk eller Svensk i Midten af 9de Aarh. Ordet «Russer» er i forholdsvis sen Tid kommet til Norden fra Tyskland [2]). I den norske Oversættelse af Odd Munks Olav Tryggvessøns Saga, som er trykt i Fms. X, findes [3]) den latinske Accusativform *Rúsíam.* Hvis denne har staaet i Originalen, som blev forfattet i Slutningen af 12te Aarh., saa er det, saavidt jeg véd, første Gang, Navnet Russer kan paavises i Norden; dog er det her endnu ikke brugt i norsk Sprog.

Men netop fordi Adjectivet «russisk» er saa sent, kan man ikke oprindelig have forstaaet Revs Tilnavn som «den russiske». Gautreks saga [4]) fortæller om *Refr* fra *Rennisey.* Dette Sted ligger i *Rogaland.* Han maatte altsaa kunne betegnes som

---

[1]) Sn. E. III, 316.
[2]) Thomsen, Ryska rikets grundläggning, S. 88.
[3]) S. 239, 242.
[4]) Fas. III, 30 og 40 ff.

Refr rygski. Med ham tør man da kanské identificere *Refr ryzki*[1]). Rev fra Rennesø er efter Fortællingen i Fornald. s. hos Kong Ella i England, men denne skulde jo være samtidig med Kong Øystein i Sverige. Rev fra Rennesø drager først til Oplandene til Jarlen *Neri* (rettere *Neriðr*). Dette kan da tale for, at den Kong *Eysteinn*, hos hvem *Refr ryzki* var Skald, af et ældre Sagn var ment som Konge paa Oplandene. Men hvis min Formodning, at *Refr ryzki* er den samme som *Refr* fra Rennesø, er rigtig, da er det klart, at vi her ikke har med paalidelig Historie, men med upaalidelige Sagn at gjøre.

Endelig heder en af Øysteins Skalde *Grundi prúði.* Men Ordet *prúðr* blev ikke brugt i Norge i 9de Aarh.

Paa Grund af det, som jeg her har udviklet, og navnlig fordi *Erpr lútandi,* der nævnes som Brages Svigerfader, efter det ældre Sagn har været Skald hos den norske *Eysteinn* paa Oplandene, saa har vi al Grund til at holde Meddelelsen om, at Brage har været Skald hos en svensk Konge Øystein i Upland, for uhistorisk.

Brage gamle skal efter Skáldatal tillige have været Skald hos *Bjǫrn at Haugi.*

I Egils Saga[2]) opfordrer Arenbjørn Egil til at digte om Eirik Blodøkse og siger: «Saa gjorde min (Rettelse for «din») Frænde Brage. Da den svenske Konge Bjørn var bleven vred paa ham, digtede han paa en Nat en Draapa paa 20 Stropher om ham og fik som Løn for den sit Hoved.» Hervarar saga[3]) nævner Bjørn *at Haugi* med Tilføielse af den Bemærkning «hos ham var Brage Skald».

Til den i Egils Saga fortalte Begivenhed hentyder sandsynlig en i det foregaaende nævnt Halvstrophe af Brage, som anføres i Snorres Edda (I, 338 f.) og som synes at udsige følgende: «Jeg modtog Guld af Fyrsten for Digtet; det gav Kongen mig tilligemed Hovedet.»

Man mener med fuld Grund, at Kong Bjørn *at Haugi* i Sverige har været en historisk Person, og at han er identisk med den Konge *Bern,* som Ansgar efter Rimberts Levnedsbeskrivelse traf i Sverige kort før 830. Men vi skal nu se, hvorvidt

---

[1]) I cod. AM. 655 III skrives oftere *z* for *x*, f. Ex. *avaztar* = *avaxtar*.

[2]) S. 220 Finnur Jónssons Udgave.

[3]) Bugges Udgave S. 294.

den islandske Traditions Meddelelser om denne Kong Bjørn er paalidelige. Hervarar saga [1]) har følgende Slægtrække:

Ragnarr loðbrók
|
Bjǫrn járnsíða
|
Eiríkr Bjarnar son
|
Bjǫrn at Haugi.

Altsaa skal Brage have været Skald baade hos Ragnar og hos dennes Sønnesøns Søn! Og den Bjørn, der sikkert vides at have været Konge i Sverige 830, skal have været en Sønnesøns Søn af den Ragnar, der sikkert vides at have hærjet i Frankrige i 845! Dette dømmer sig selv.

Vi har i det foregaaende seet, at det er uhistorisk, hvad islandske Skrifter fortælle, at Brages Svigerfader hos en svensk Konge Øystein frelste sit Liv ved et Digt og at Brage var Skald hos en svensk Kong Øystein. Vi har da al Grund til ikke at stole altfor meget paa de islandske Skrifters Beretning, at Brage har været Skald hos den svenske Konge Bjørn og hos ham har frelst sit Liv ved et Digt.

Den Tradition, som lader Brage digte baade om Ragnar og om Bjørn, er dog vistnok ældre end den, som gjør Bjørn til Sønnesøns Søn af Ragnar, thi Bjørn var jo virkelig samtidig med Ragnar.

Da en Strophe i Brages Ragnarsdraapa, saaledes som vi tidligere har seet, behandler et til Sverige stedfæstet Sagn og indeholder flere svenske Ord, saa kunde man maaské deri ville finde en Støtte for det, at Brage i første Halvdel af 9de Aarh. har digtet om svenske Konger.

Strophen om Gevjon og Gylve beviser vistnok, at dens Forfatter enten tildels har opholdt sig i Sverige eller tildels har færdets blandt svenske Mænd. Og vi har al Grund til at tro, at den samme Forfatter har i Brages Navn digtet om den svenske Konge Bjørn *at Haugi* og om Kong Øystein, der udgives for en svensk Konge. Men dette giver intet som helst Bevis for, at disse Digte er saa gamle som fra c. 840, eller imod den

---

[1]) S. Bugges Udg. S. 293 f. Jfr. den der vedføiede Anmærkning. I Sn. Edda ed. AM. III, 310 siges: «De hoc rege Historia Hervaræ certissimam antiqvitatis traditionem nobis servasse videtur»!

Mening, at de ikke er ældre end fra anden Halvdel af 10de Aarh. Thi der er jo intet usandsynligt i, at man endnu i anden Halvdel af 10de Aarh. i Sverige kunde fortælle om Kong Bjørn *at Haugi.*

Et islandsk Sagn om Brage sætter Digteren i Forbindelse med et Trold. I Snorres Edda [1]) anføres som forfattet af Brage én í tøglag digtet Strophe, hvis Begyndelse i det ældste Haandskrift skrives saaledes (dog ikke inddelt i Linjer):

Skalld kalla mik
skap smið viðars.

Strophen opregner en hel Del poetiske Udtryk for «Skald». Hvis vi skulde holde det for en historisk Kjendsgjærning, at dette er en Strophe fra omtrent Midten af 9de Aarh., ene og alene fordi den islandske Tradition nævner Brage som Strophens Forfatter, saa maatte den islandske Tradition ogsaa staa til Troende, naar den siger, at Brage kvad denne Strophe i en Skov som Svar paa et Trolds Spørgsmaal om, hvem det var, som for gjennem Skoven. Det er ganske den samme paalidelige og ærværdige Tradition, der fortæller, at Troldet spurgte og at det var Brage, som svarede.

En mindre paalidelig og ærværdig Tradition véd, at ogsaa Troldet talte paa Vers og i samme Versemaal som Brage.

Det ældste sikre Exempel paa Anvendelsen af tøglag er Toraren Lovtungas tøgdrápa om Knut den mægtiges Tog til Norge i 1028. Heri har man efter min Mening et sikrere Hjælpemiddel til at bestemme Alderen af den Strophe, som indeholder de mange Betegnelser for «Skald», end deri, at den tillægges Brage.

I Landnaamabok [2]) fortælles en Anekdot om Brage og Brødrene Geirmund og Haamund, af hvilke den første siden bosatte sig paa Island. Her siges det, at Brødrene var Sønner af Hjor Halvssøn med Ljuvvina, der var Datter af Bjarmernes

---

[1]) Sn. E. I, 466; II, 339. 447. 590.
[2]) S. 120 f., jfr. 348.

Konge. Denne Fortælling indeholder flere Ting, som ikke kan være historiske. For det første kunde en Datter af Bjarmernes Konge ikke hede *Ljúfvina,* da dette er et vestgermansk Navn. For det andet véd man af Ohtheres Beretning til Kong Ælfred, at Horder ikke saa tidlig gjorde Tog til Bjarmeland. Men i senere nordiske Sagn om Begivenheder fra den tidlige Vikingetid føres Bjarmerne oftere ind. Saaledes f. Ex. i det af Steenstrup[1]) oplyste Sagn, som Saxo (p. 452 ed. M.) meddeler om Regners Tog til Bjarmerne, hvor Navnet «Bjarmer» er kommet ind istedenfor «St. Germanus» [2]).

Navnet *Ljúfvina* synes dog, netop fordi det er fremmed, at være oprindeligt i Sagnet om Geirmund og Haamund. Men i Sturlunga og Hálfs saga er dette Kvindenavn forsvundet, og Hálfs saga har isteden derfor Hagny Hakes Datter som Navn paa Kongesønnernes Moder. Navnene *Hámundr, Hagný, Haki, Hjǫrr* danner Allitteration med hverandre. *Ljúfvina* var vel i en anden Form af Sagnet som Trælkvinde gift med Trællen *Loðhǫttr* og Moder til *Leifr.* Jeg erkjender her et af en Digter formet Sagn, som indeholder svage historiske Elementer.

Sagnet lægger en kunstløs folkelig Strophe (*Tveir 'ro inni* o. s. v.) om Hjors spæde Sønner Haamund og Geirmund i Munden paa Brage. Jeg finder, at der er al Grund til at holde denne Strophe for den ældste af de, man har tillagt Brage. Men netop det, at Brage i Sagnet nævntes som Skald, vakte naturlig Trangen til at skaffe kunstige Digte, som hvis Forfatter han nævntes, til Veie.

Det, som Slægttraditionen hos Høvdingeætter i det hele bedst og længst bevarer, er vel Slægtrækken, der angiver vedkommende Æts Aner, Mand efter Mand i lige Linje, samt Ættens nærmeste Forgreninger. Dog kan ogsaa Slægtrækken i Traditionen let forvanskes, dels ved Udfalden af enkelte Led eller ved Forveksling af Personer med samme Navn, dels ved en naturlig Tendens til at knytte Vedkommendes egen Slægt til andre navnkundigere eller mere anseede Ætter og Personer.

---

[1]) Normannerne I, 97—104.

[2]) Lydligheden mellem *Germanus,* der i engelsk Mund kunde blive til **Georman,* og ags. *Beormas* Gen. *Beorma,* oldn. *Bjarmar* kunde her virke med.

Endogsaa det Stamtræ, som Islands ældste og paalideligste Historieskriver Are frode opfører for sin egen Æt, anerkjendes ikke med Hensyn til Ledene udenfor Island af Nutidens historiske Kritik [1]) som rigtigt. Naar det gaar saaledes med det grønne Træ, hvorledes skal det da gaa med det tørre?

Paalideligst af de islandske Meddelelser om Brages personlige Forhold synes dog at være Angivelserne om hans Slægt og Efterkommere. De fleste af disse Angivelser findes i Landnaamabok II, 1 [2]). Brage kaldes *Boddason* (saaledes Skáldatal) og siges at have været gift med *Lopthæna*, en Datter af Skalden *Erpr lútandi.* Deres Datter var *Ástríðr slækidrengr,* Bedstemoder til Arenbjørn Herse den yngre († c. 975) og til Landnaamsmanden *Hrosskell,* Bedstefader til Skalden *Tindr* og til *Illugi,* Skalden Gunnlaug Ormstunges Fader.

Disse genealogiske Data synes paalidelige og nøder os vistnok derfor til at sætte Brages Levetid saa langt tilbage som til første Halvdel af 9de Aarh.

Jeg skal af disse genealogiske Data fremhæve et Par Navne, som fortjene særlig Opmærksomhed.

Brage kaldes *Boddason.* Der nævnes, saavidt jeg véd, ingen Islænding eller Nordmand af Navnet *Boddi.* Men en Birkebein ved Aar 1206 (uvist fra hvilken Bygd i Norge) hed *Ívarr boddi* [3]). Prof. Rygh meddeler mig, at en Gaard i Sande, Jarlsberg, som ikke nævnes i gammel Tid, heder *Budderud.* Han holder det for muligt, at *Boddi, Buddi* kan have været Kjæleform af *Bǫðvarr.* O. Nielsen opfører et dansk Navn *Buddi,* der forekommer 1406. Lundgren sammenstiller dermed det svenske i 14de og 15de Aarh. oftere forekommende Mandsnavn *Boddi* eller *Buddi.* Han bemærker om dette: «Namnet är antagligen förkortning af namn på *Bodh-* med följande konsonant. Dock förekommer *Bodde* äfven som tillnamn.» Förstemann har et oldtysk Mandsnavn *Buddo, Boddo.* Det er jo muligt, at *Boddi* som Navn paa Brages Fader er af samme Oprindelse som et eller flere af disse Navne, og at det er et ægte nordisk Navn. Men sikker er den nævnte Combination ikke, fordi Brages Fader

---

[1]) Steenstrup, Normannerne II, 120.

[2]) Ísl.ss. (1843) I, S. 66. Jfr. Sn. Edda III, 313; Vigfusson Corp. poet. bor. II, 2; F. Jónsson Arkiv VI, 141—143.

[3]) Fms. IX, 40. 246 = Konunga sögur udg. af Unger S. 227, 256. Dette norske Tilnavn kunde i Form passe til sv. Dial. *bådd* «hufvud» (Gotland), *flenbuddeter* vestergötl., *flainbudduger* Gotl. «flintskallig» (Rietz).

baade i Tid og Rum er saa vidt fjærnet fra det i senere Tid forekommende Navn *Boddi* eller *Buddi.* Dette synes at kunne kaldes østnordisk, da det er svensk og dansk og da det i Norge kun er paavist i den sydøstlige Del af Landet.

For *Bragi Boddason* er en anden Combination mulig.

I Rígsþula V. 24 opregnes Navne paa Sønner af *Karl,* Repræsentanten for Bønderne. De fleste af disse Navne er norske Ord, som i sin Betydning er klare; enten Substantiver som *Bóndi, Smiðr* o. s. v. eller Adjectiver, der passende kunde bruges som Epitheter om velhavende Bønder, f. Ex. *Breiðr.* Kun et eneste Navn danner herfra en Undtagelse, nemlig *Boddi,* hvis Betydning hidtil ikke har været opklaret. Fordi *Boddi* er Navn paa en af Karls Sønner og fordi dette Navn copuleres med *Búi,* maa man formode, at det er synonymt med «Bonde». Men i denne Betydning kan det ikke forklares af Norsk.

Derimod synes *Boddi* i Rígsþula ligesom andre i dette Digt forekommende Ord at være et Laanord fra Irsk. Det kommer vel af irsk *bodach* «clown», der forekommer i Annals of Loch Cé 1388, Four Masters 1388. Gaeliske Ordbøger opføre *bodach* «An old churlish man; a rustic; . . . . . a peasant, a countryman» [1]).

I *Boddi* cas. obl. *Bodda* er da den irske Endelse *-ach* ikke gjengivet ved *-akr,* hvorved den oftere gjengives i Navne. Grunden hertil er vistnok den, at denne Endelse for Nordmænd klang fremmedartet. Ir. *bodach* kunde nærmest blive til oldn. cas. obl. *bodda,* hvortil regelret kunde dannes en Nominativ *boddi.* Paa lignende Maade blev lat. *penna* til oldn. cas. obl. *penna* nom. *penni,* lat. *schola* til oldn. *skóli.*

Det i Rígsþula forekommende *Boddi* er altsaa efter min Formodning et irsk Ord.

Skalden Brage har levet i en Tid og under Forhold, der ligge Digtet Rígsþula saa vidt nær, at vi efter al Sandsynlighed bør forklare hans Tilnavn *Boddason* efter *Boddi,* d. e. et irsk Ord for Bonde, i Rígsþula og ikke efter det i langt senere Tider i Østnorge, Sverige og Danmark brugte Navn *Boddi.*

---

[1]) Oplysningen om det irske Ords Forekomst er hentet fra Stokes Bezzenb. Beitr. XVIII, 77. Han mener, at *bodach* er dannet af fransk *botte* «clod». Denne Opfatning synes mig tvivlsom og lader sig ikke forlige med Sammenstillingen af *bodach* med oldn. *Boddi.* Irsk *bodach* er, som *d* viser, et andet Ord end det af *both* «Hytte» afledede *bothach* «a cottier», hvorom jfr. Sullivan i O'Curry's Mann. and Cust. I, CXV og CLXXXVI.

Men man kunde ikke betegne en norsk Bonde i Norge ved et irsk Ord *boddi*. Det er derfor fristende af Tilnavnet *Boddason* at slutte, at Brages Fader var en Bonde fra det sydvestlige Norge, som var en af de Nordmænd, der tidligst bosatte sig i Britannien, snarest paa en af de skotske Øer. Der fik han, maatte man da tænke sig, af sine Landsmænd, efter at han havde ægtet en irsktalende Kvinde eller paa anden Maade indgaaet Forbindelser med de Indfødte, Tilnavnet *boddi*. Sønnen betegnedes derefter som *boddason*.

I denne Forbindelse maa jeg ogsaa fremhæve Navnet paa Brages Hustru. Hun hed *Lopthœna (Loptœna)*, og hans Datterdatter arvede dette Navn. Ellers findes dette Navn i gammel Tid kun baaret af Orvarodds Moder. *Lopthœna* minder ved sit første Led om Mandsnavnet *Loptr* eller om *lopt* n. «Loft». Dets andet Led, som de Gamle vel har forklaret af *hœna* «Høne» og ikke af Gudenavnet *Hœnir*, er paafaldende. Jeg finder intet andet Navn paa *hœna* end *Trǫllhœna hin helga* i Flatøbogen II, 517. Men dette er fremmed, en Omtydning af *St. Triduana*. Derfor ligger den Tanke nær, at ogsaa *Lopthœna* kunde være Omtydning af et fremmed Navn. Skulde *Lopthœna* være et irsk **Lupaiténe* af det irske Kvindenavn *Lupait*[1]) med det oftest kvindelige Deminutivsuffix *-éne* (jfr. Mandsnavnet *Ernéne*)?

Under Forudsætning af, at Brages Hustru, som var en Datter af Erp lutande, bærer et irsk Navn, saa maa Erp sandsynlig have været gift med en irsktalende Kvinde.

Hvis de givne Forklaringer af Navnene *Boddason* og *Lopthœna* er rigtige, saa synes altsaa deraf at følge, at to af de alleræIdste Kunstskalde, nemlig Erp lutande og den navnkundige Brage, havde sit Hjem i en norsk Nybygd i Vesten og var af halvt norsk, halvt irsk Nationalitet. Men de givne Navneforklaringer er dog saa usikre, at jeg kun nævner dette som en Mulighed. I Fremtiden vil dette kanské enten falde bort eller blive til Sandsynlighed.

---

[1]) Saa hed en af St. Patriks Søstre.

X.

Slutning.

Det sidste Argument, som Finnur Jónsson anfører (Arkiv VI, 151 f.) til Støtte for den Mening, at Brages Digte ikke er yngre end c. 840, er følgende: «Hertil kommer så den omstændighed, at tilblivelsen af den slags digte i 10. årh. er, fra et literaturhistorisk standpunkt betragtet, utænkelig, når man går ud fra, at disse «uægte» digte fra først af er tillagde visse bestemte ældre skjalde, ti så foreligger der bevidste fabrikater; men denslags fabrikater er ikke ældre end fra 12. årh. (muligvis fra slutningen af det 11.); så unge kan disse digte imidlertid slet ikke være.»

Der foreligger, saavidt jeg véd, ingen gammel Udtalelse om, at man paa Island først i 12te Aarh. begyndte at producere bevidste litterære Fabricater. Derfor synes det mig at indeholde en *petitio principii,* naar man slutter som saa: Brages Digte kan ikke være saa sene som fra 10de Aarh. og kan ikke være bevidste Fabricater, fordi der i den islandske Litteratur ikke findes bevidste Fabricater ældre end 12te (eller mulig Slutningen af 11te) Aarh. Hvoraf véd man dette, at der ikke findes ældre bevidste Fabricater? Er det sikkert, at der ikke kan paavises norrøne Digte ældre end 12te eller Slutningen af 11te Aarh., som fingeres at være forfattede af en Digter, der ikke i Virkeligheden har været deres Forfatter?

Jeg tillader mig at betvivle dette.

Skáldatal begynder saaledes: «Starkad den gamle var Skald. Hans Kvæder er de ældste, som Folk kjender. Han digtede om danske Konger.

Kong Ragnar Lodbrok var Skald og hans Kone Aslaug og hans Sønner.»

Vi har endnu bevaret Kvæder eller Vers, som siges at være digtede af Starkad, Ragnar, Aslaug eller Ragnars Sønner. Jeg formoder, at alle nu er enige om, at ingen af disse Kvæder eller Vers er authentiske eller virkelig er digtede af vedkommende Personer. Men er det nu sikkert, at disse Kvæder og Vers samtlige er saa unge som fra 12te eller fra Slutningen af 11te Aarh.? Tværtimod har man almindelig ment og ved gode Grunde støttet den Mening, at flere Kvæder, som siges at være digtede af Starkad, er ældre. Men hvis dette er rigtigt, saa

foréligger der jo i disse Starkads Kvæder Exempler paa, at man forud for 12te eller Slutningen af 11te Aarh. med Bevidsthed har digtet i en anden menneskelig Persons Navn.

Man vil her kanské indvende, at de Brage tillagte Digte er af en anden Art end de, som tillægges Starkad og Ragnar. Disse to Mænd kvæder om sin egen Livsskjæbne, Brage derimod ikke. Skjønt Brage kvæder om sine egne Forhold, forsaavidt som han priser Ragnars Gave til ham, saa er det sandt, at hans Digte har en anden Karakter end Starkads og Ragnars. Men vil man med Grund føre dette Moment frem her, saa kan det kun være for at slaa det fast, at det er Digtenes egen Karakter og ikke den islandske Traditions Udsagn, som maa afgjøre, fra hvad Tid Digtene er.

Desuden kan jeg her henvise til Beretningen i Skáldatal om, at Erp lutande, som jo var Brages Svigerfader, digtede en Draapa om en Konges Hund Saur og derved frelste sit Liv. Denne Draapa er vistnok ikke bevaret, men den Autoritet, der beretter om den, er ligesaa ærværdig som den, der beretter om Brages Ragnarsdraapa. Hvis nu Erps Saursdraapa har været et bevidst Fabricat — og det synes mig selvindlysende —, hvorfor skulde saa ikke Brages drápur om Ragnar, Øystein Bele og Bjørn *at Haugi* ligeledes kunne være bevidste Fabricater?

Sammenligningen af andre gamle Litteraturer viser, at det fra den almindelige Litteraturhistories Standpunkt ligger meget nær at opfatte Forholdet saaledes, som jeg opfatter det. Det var sædvanligt i gammel Tid hos forskjellige Folk at digte i en ældre anseet Digters Navn. Dette blev vel ofte gjort for at give Digtets Ord større Vægt; det kunde ogsaa være en Indklædningsform, ved hvilken Forfatteren vilde angive Digtets Karakter eller Retning.

I det irske Digt *Saltair na Rann* [1]) siger Forfatteren i V. 8009: «Jeg er Oengus Guds Tjener.» Men dette er Fiction; thi Oengus levede i Begyndelsen af 9de Aarh., men Digtet omtaler flere yngre Personer og Begivenheder. Denne Oengus nævnes ogsaa som Forfatter af flere andre Digte, der er senere end hans Tid. Af den græske Litteraturhistorie kan f. Ex. nævnes Orpheus's og Musaios's Digte.

---

[1]) Udgivet af Stokes, Oxford 1883. Jfr. Thurneysen Revue Celt. VI, 97 ff.; Zimmer Nennius vind. S. 185.

I de os foreliggende Vers af Ragnarsdraapa siger Skalden, at han i Digtet priser et Skjold, som han har faaet af Kong Ragnar Sigurdssøn (d. e. Ragnar Lodbrok). Da dette Digt, ligesom de øvrige Brage tillagte Brudstykker af Lovkvæder, ikke kan være ældre end anden Halvdel af 10de Aarh., hvilket jeg i det foregaaende har godtgjort, saa maa altsaa en senere Skald have digtet i Brages Navn. Det er muligt, at denne Fiction er foranlediget ved et ældre Sagn om, at Brage har forherliget Ragnar og en Gave fra ham i et Kvæde, men det os i Brudstykker foreliggende Digt kan ialfald ikke være et ægte Digt af Brage, hvis denne, som vi maa tro, har levet i første Halvdel af 9de Aarh.

Forfatteren af Ragnarsdraapa begynder med i første Vers[1]) at spørge Hrafnketill, om han vil høre hans Digt. *Hrafnketill* maa vel her, som alle Fortolkere har antaget, være at forstaa som Navnet paa den Mand, der skal have overbragt Brage Skjoldet fra Ragnar.

Dette Mandsnavn kjendes ellers ikke uden som islandsk Navn[2]). Der forekommer ingen norsk Mand i Norge af dette Navn, og det findes, som Prof. Rygh meddeler mig, heller ikke som Led af noget norsk Stedsnavn.

Det er tvivlsomt, om Navnet *Hrafnketill* er saa gammelt, at det kan have været baaret af en Mand, der var født senest i Begyndelsen af 9de Aarh. *Ketill* er nemlig et af de Navne, som først i Vikingetiden kom i Brug hos Nordboerne. Den første Mand af dette Navn, som findes nævnt i de nu levnede Efterretninger, er *Caittil Finn,* d. e. Ketil den hvide, som faldt i Irland 857 eller 856. Alt tyder paa, at dette Navn først er blevet sædvanligt hos Nordboerne i Britannien[3]). Navnet *Ketill* og de dermed sammensatte Navne har i 9de og 10de Aarh. været baaret af mange Mænd, som var af halvt keltisk Nationalitet og kom til Island fra Sudrøerne eller Katanes eller fra andre Bygder, hvor der taltes keltisk Sprog. Forbindelsen mellem Navnet *Ketill* og Appellativet *ketill* «Kjedel» er neppe

---

[1]) Se Excurs II.

[2]) I Landn. IV, 3 (Ísl.ss. I, 245) fortælles: *Hrafnkell . . . kom út síð landnámatíðar* (noget anderledes i Hrafnkells s. Freysg.). Hvorfra han kom, siges ikke. Vigfusson (Tímatal 407) mener, at han var fra Haalogaland; men herfor finder jeg intet Bevis.

[3]) Om *Catla* eller *Cathla* som Navn paa en Kvinde i Birca i Sverige c. 835, se foran S. 12.

oprindelig. Fra først af har Navnet *Ketill* maaské været Deminutiv[1]) af *Kati,* der forekommer i *Katanes*- og vistnok har betegnet en Mand af den keltiske Stamme af lav Vækst, som beboede det nordligste Skotland og nordskotske Øer. Thi det gamle irske Navn paa Shetlands-Øerne er Cat-Øerne (*insi Cat* eller *insi Cadd*).

Ketill er visselig et ældre Navn end *Hrafnketill,* der først maa have været tillagt en Mand med ravnsort Haar.

Hvis altsaa den i Ragnarsdraapa nævnte *Hrafnketill* virkelig har levet i første Halvdel af 9de Aarh., hvilket jeg finder meget tvivlsomt, maa han vistnok have havt sit Hjem blandt Nordboerne i Britannien.

Ingen Litteraturoversigt omtaler det ældste Litteraturmindesmærke, hvori Skalden Brage nævnes, og det sammen med Ravnkell.

Det er bekjendt, at der om Slaget paa Braavoldene, som skal have været udkjæmpet mellem Harald Hildetann og Ring eller Sigurd Ring, har været et nu tabt Digt, som har været lagt i Starkad den gamles Mund. Det gjengives af Saxo Grammaticus paa Latin. Det har ogsaa været kjendt paa Island, og Uddrag derefter meddeles i det bevarede Brudstykke af Skjǫldungasaga, det saakaldte Sǫgubrot. I nærmest Tilslutning til Gustav Storm[2]) skal jeg andensteds søge at vise, at Digtet er forfattet i Norge i Slutningen af 11te Aarh. af en Islænding, som deri har givet Udtryk for norske, særlig telemarkiske Sympathier og Opfatninger.

Ved sin Gjengivelse af dette Digt nævner Saxo i Rings Hær flere islandske Skalde, men disse opføres ikke i Sǫgubrot.

Som Storm har paavist, er den ene af dem *Grombar annosus* (d. e. *Glúmr gamli*) den samme som Skalden *Glúmr Geirason,* og i *Gram Brundelucus* (d. e. *Grani Bryndœlski*) har Forfatteren slaaet sammen to Islændinger, der nævnes sammen som Skalde hos Harald Haardraade: *Illugi Bryndœlaskáld* og

[1]) Jfr. *Mœvill, Rœvill* og lign.
[2]) Kritiske Bidrag til Vikingetidens Historie S. 207—209.

Grani. Sidst af disse islandske Skalde nævnes: *Deinde Berhgar vates advertitur, cui Brahi et Rankil comites adhibentur.*

Denne Opregning af islandske Skalde i Sigurd Rings Hær er vistnok ikke en Historikers Meddelelse om virkelige Forhold, men en Digters Fiction. Denne Fiction har dog litterære Forudsætninger, som tillade historiske Slutninger. Jeg tror her at turde giøre følgende Slutninger. Forfatteren af Digtet om Braavold-Slaget har ved de islandske Skalde i Rings Hær *Brahi et Rankil* tænkt paa Skalden Brage den gamle og paa Ravnketil, som nævnes i den Brage tillagte Ragnarsdraapa [1]). Thi det vilde være altfor usandsynligt, at Ravnkell eller Ravnketil ved et blot og bart Tilfælde i Digtet om Braavold-Slaget ligesom i Ragnarsdraapa skulde have forekommet i Forbindelse med Skalden Brage.

Den islandske Forfatter af Digtet om Braavold-Slaget har altsaa i Slutningen af 11te Aarh. kjendt Ragnarsdraapa (hvori Ravnketil tiltales) som et Digt af Brage. Men det er mærkeligt, at han gjør Brage og Ravnkell til islandske Skalde. Deraf tør ialfald sluttes, at han har kjendt Ragnarsdraapa fra Island, og at han ikke har havt nogen Forestilling om, at dette skulde være et norsk Digt, men har betragtet det som islandsk. Mere vover jeg ikke deraf at slutte [2]).

De Brage tillagte, men ikke før end i anden Halvdel af 10de Aarh. forfattede Lovkvæder synes at være blevne til under stærk Paavirkning fra Britannien. Jeg har i dem paavist

[1]) Allerede Storm har anmærket: «Sml. Bragi Boddason». Derimod kan Forfatteren ved *Rankil* ikke have tænkt paa den af Storm nævnte *Hrafnkell, er Skálld-Hrafn var kallaðr* (i Melabok-Recensionen af Landn. Ísl.ss. I, 346). Thi dennes Fader *Þórðr Rúpeyjarskálld* eller rigtigere *Rúfeyjarskáld* omtales i Sturl. (Vigf. Udg. I, 22) saa sent som ved Aar 1120.

[2]) Jeg har overveiet, om man deraf, at Brage og Ravnkell nævnes sammen som islandske Skalde i Rings Hær, turde slutte, at Forfatteren af Digtet om Braavold-Slaget havde vidst, at Ravnkell var en islandsk Skald og at Ragnarsdraapa var et islandsk Digt, digtet i Brages Navn af denne Ravnkell. Man maatte da tænke sig noget saadant som, at den virkelige Forfatter Ravnkell havde fortalt, at Brage havde kvædet Ragnarsdraapa for ham i Drømme. Men en saadan Opfatning maa jeg opgive, bl. a. fordi det da neppe kunde hede: «Vil I, Ravnketil, høre, hvorledes jeg skal prise Skjoldet og Kongen.»

Ord af irsk og engelsk Oprindelse, ja endog et fransk Ord. Det forudsætter Indflydelse fra irsk Digtning, naar Ragnarsdraapa ifølge sit eget Udsagn er et Lovkvæde om et af en Fyrste skjænket Skjold. Naar dette Skjold siges at have havt billedlige Fremstillinger af Myther og heroiske Sagn, forudsætter dette Indflydelse fra nordengelsk Kunst.

Da Skjolddigtet er en Ragnarsdraapa, saa kan mindes om, at Sagnet og Digtningen om Ragnar Lodbrok paa mange Maader er knyttet til Nordboerne i Britannien. Ragnar skal efter Sagnet have hærjet ved Britanniens Kyster og være falden i England, hvor hans Sønner hævnede ham. De norske Konger i Dublin, som ogsaa optraadte i Nordengland, bragtes i Slægtforbindelse med Ragnar Lodbrok, sandsynlig allerede i anden Halvdel af 10de Aarh.; se herom min Afhandling om Ynglingatal. Kraakemaal, Ragnar Lodbroks Dødssang, er sandsynlig, hvad de 8 første Linjer af hver Strophe angaar, forfattet i 12te Aarh. af en Orknøing, og Forfatteren af dette Digt har kjendt Brages Kvæder [1]).

En Runeindskrift paa Orknøerne fra Midten af 12te Aarh. omtaler Lodbroks Haug og Lodbroks raske Sønner [2]).

Et Afsnit i Ragnarsdraapa behandler Hjadninge-Sagnet. Dette er i den islandske Tradition, saaledes som den fremtræder i Snorres Edda, knyttet til Orknøerne. Denne Stedfæstelse, som ogsaa Forfatteren af Ragnarsdraapa tør formodes at have tænkt sig, lader sig ligeledes spore i Balladen om Hildina, som i nyere Tid er optegnet paa en af Shetlandsøerne.

I et andet Afsnit behandler Brage Thors Fiskefangst. Vi tør tro, at ogsaa dette Sagn skyldes Paavirkning fra Britannien. Thi for det første finde vi det billedlig fremstillet paa en Sten fra Gosforth i Cumberland, og denne billedlige Fremstilling synes at være ældre end alle Vidnesbyrd om Sagnet i norrøne Digte eller Fortællinger. Dertil kommer, at dette Sagn, saaledes som flere Forfattere allerede har seet og som jeg

[1]) Jfr. *á Eynæfis ǫndrum* Krák. 11, 3 med *á Eynæfis ǫndri* hos Brage Sn. E. I, 254.

[2]) Steinsnes-Indskrifterne Nr. 19 og 20 (i Munchs Saml. Afh. IV): *sia hǫuhr uar fyr laþin hælr loþbrokar synir hænar þæir uǫro huater*, d. e.: «Denne Haug blev opført før end Lodbroks; hendes Sønner de var raske». Jeg tror ikke, man med Munch og G. Storm af *hænar* tør slutte, at *loþbrokar* her er Navn paa en Kvinde. Jeg tror, at *hænar* er brugt blot, fordi *loþbrokar* grammatisk er af Hunkjøn.

haaber en anden Gang nærmere at faa udviklet, er opstaaet under Indflydelse af fremmede Fortællinger, navnlig af jødisk-kristelige Forestillinger om Leviathan.

Endelig henviser jeg til de Bemærkninger i det foregaaende, ved hvilke jeg har søgt at gjøre det sandsynligt, at Brages Vers med Hensyn til sin ydre Form forudsætte Paavirkning fra Britannien.

Efter alt det, som her foran er anført, finder jeg det sandsynligst, at Ragnarsdraapa og de andre dermed ensartede Lovkvæder, som tillægges Brage, men som ikke er ældre end anden Halvdel af 10de Aarh., er forfattede i Britannien af en Nordmand eller snarere af en Islænding. Det forekommer mig ikke usandsynligt, at den ydre Anledning til, at disse Kvæder blev digtede, har været den, at Skalden opholdt sig hos en norsk Konge i Britannien, hvis Slægt var bleven bragt i Forbindelse med Ragnar Lodbrok.

Som et Hovedresultat af min Undersøgelse vil jeg betegne det, at Efterretninger i islandske Skrifter fra 13de Aarh. ikke danner en tryg Grundvold for det norske Sprogs, den norske Digtnings, de norske Gude- og Heltesagns ældste Historie.

Et andet Hovedresultat er, at allerede den ældste norrøne Hirdskalddigtning har udviklet sig under Paavirkning af en rig Culturstrømning fra Irlændere og Engelskmænd.

Men fremfor alt haaber jeg at have opnaaet, at Brages Digte ikke længer skal kunne lægges som en stængende Stendynge i Veien for en fri og alsidig Undersøgelse af de Forudsætninger, under hvilke Nordmændenes Gude- og Heltesagn har faaet det eiendommelige Indhold og Præg, som vi kjende navnlig fra den ældre og den yngre Edda.

Excurs I.

Forholdet mellem Brages Vers og Vers af andre Kunstskalde.

Hvor jeg foran har omtalt Forholdet mellem Brages og Egils Vers, har jeg med Flid ikke taget Hensyn til Egils *lausavísur,* fordi disses Authenti for de flestes Vedkommende synes mig usikker og ialfald ikke uden en udførlig Udvikling om de enkelte, som her vilde føre for vidt, tilnærmelsesvis kan bestemmes.

Dr. Falk bemærker følgende: «*þrymreginn þremja* | *þróttigr* i Ragnarsdraapa ligner stærkt *þrym-rǫgnir þegna* | *þróttharðr* i Egils saga (F. Jónssons Udg. S. 196). Man tør vel endog sige, at Egils saga bestyrker den af Metret krævede Correctur *þróttigr* for *þróttig* i Brages Vers. Kenningen *þrym-reginn þremja* (der er efterlignet i Eyrb. 19, 2: *þrym-viðr þremja*) synes mindre oprindelig end Egils Kenning *þrym-rǫgnir vígelds;* thi *þremjar* betegner en vis Del af Sværdet og kan derfor først i mere afledet Brug, som pars pro toto, anvendes synonymt med *sverð* (sml. *þremja lax, þremja linnr* = Sværd)». Denne Dr. Falks Følgeslutning synes mig ikke sikker. Ved Bedømmelsen af Udtrykket maa ogsaa tages Hensyn til *í þrym þremja* Kormáks s. Str. 35. Det sjældne *ørlygi* «Kamp» forekommer hos Brage (Sn. E. I, 436) og i en lausavísa af Egil (Str. 37).

Det er mig sandsynligt, at Brages Udtryk (Sn. E. I, 256): *Ok borðroins barða* | *brautar hringr (þvengr U)* indeholder en Efterligning af Udtrykket *skipum borðroinn barða* i en Strophe, som Einar skálaglamm skal have digtet c. 985—986 [1]). Det omvendte forekommer mig mindre sandsynligt, fordi Epithetet *borðroinn* er temmelig ørkesløst i Brages Vers, men ikke i Einars.

Brage betegner Hymer som *vágs hyr-sendir* (Sn. I, 504). Skal en kenning nogensinde kaldes schablonmæssig, saa maa det

[1]) Se Egils s. F. Jónssons Udg. S. 291, 400.

vel være denne. Udtrykket forudsætter, at flere Led i Udviklingen af kenningar gaar forud. Først maa man have kaldt en gavmild Høvding, som sendte sine Mænd rige Gaver, «Guldets Sender» i en toledet kenning. Denne finde vi derpaa udvidet til en treledet, f. Ex. hos Glum Geiressøn, naar han kalder Harald Graafeld *sendir sjávar báls* [1]). Siden stivnede en saadan kenning, saa den kunde bruges om enhver Mand, hvad enten han sendte Andre Gaver eller ikke. Og endelig er den — meningsløst — overført til Ishavets ugjæstmilde Jætte. Men at han allerede i et Digt fra første Halvdel af 9de Aarh. skulde kaldes *vágs hyr-sendir,* synes mig, efter hvad jeg her har anført, at stride mod den historiske Udvikling.

Sigvat i sit Mindedigt over Olav den hellige (c. 1031) kalder Kongen *hyr-sendir húna* [2]), men Brages Vers har vist laant Udtrykket fra et andet, nu tabt Digt.

I et af sine Vers tiltaler Brage Thor i anden Person, hvor han besynger en af hans Kampe med Jætterne (Sn. E. I, 256):

Vel hafið yðrum eykjum
aptr Þrívalda haldit
simbli sumbls af [3]) *mærum*
sundrkljúfr níu hǫfða.

Den islandske Skald Vetrlide, som siden blev dræbt af Tangbrand, tiltaler Thor i anden Person Ental i en Halvstrophe i málaháttr (Sn. E. I, 258), hvori han opregner flere Jætter, som Thor har dræbt. Det samme gjør Torbjørn *Dísarskáld* i en Strophe i friere dróttkvætt (Sn. E. I, 260), der ligeledes maa være digtet kort før Aar 1000. Det synes mig at ligge nærmest her at antage Efterligning, saameget mere, som Vetrlide siger *lamðir Þrívalda* «Du knuste Trivalde» og Brage tiltaler Thor som «Du Kløver af Trivaldes ni Hoveder». Brages Vers har en mindre oprindelig Karakter end Versene af Vetrlide og Torbjørn *Dísarskáld.* Det forekommer mig, at denne Omstændighed

---

[1]) Heimskr. Ól. s. Tr. Kap. 13. Heller ikke dette Udtryk er poetisk anskueligt; thi *sjávar báls* er et Billede, som ikke passer til *sendir.*

[2]) Ól. s. h. Heimskr. Kap. 240.

[3]) Dr. Falks Rettelse for *of.*

gjør det sandsynligt, om den end ikke fuldt ud beviser, at Brages Vers er yngre end Versene af Vetrlide og af Torbjørn Dísarskáld og altsaa ikke er meget yngre end Aar 1000.

Sagnet om, at Thor fik Midgardsormen paa Krogen, har ikke blot været behandlet i Brages Vers, men ogsaa i Vers af flere andre Skalde. Nogle af disse vise Ligheder med Brages Vers, som neppe er tilfældige [1]). Naar saaledes *Eysteinn Valdason,* som sandsynlig har levet lidt før Aar 1000, kalder Midgardsormen *brattrar brautar baugr* (Sn. E. I, 254), røber dette Slægtskab med Betegnelsen af Ormen som *borðroins barða brautar hringr* hos Brage [2]). Om Midgardsormen, som stirrede paa Thor, bruger baade Brage og Ulv Uggessøn i Slutningen af en Verslinje Ordet *starði.* Ulvs Digt Húsdrápa er forfattet c. 985. Hvis dette Digt her har efterlignet Brages Vers, skulde Brages Digt være ældre end c. 985. Men jeg vover ikke her at afgjøre, hvilket Digt der er Forbilledet og hvilket der har efterlignet eller om de har en fælles Kilde. Den Omstændighed, at Brages Digt er i friere dróttkvætt end Ulvs Húsdrápa og at Skildringen i sidstnævnte Digt er udført med større Kunst, er neppe tilstrækkelig til alene at afgjøre dette.

Der er særlige Forbindelser mellem Brages Vers paa den ene Side og paa den anden Digtet *Haustlǫng,* som tillægges Tjodolv fra Hvin, samt *Þórsdrápa,* som tillægges Eiliv Gudrunssøn. Men disse Forbindelser kan ikke benyttes til derigjennem at bestemme den Tid, fra hvilken Brages Vers er, førend Tjodolvs og Eilivs Digte kritisk er undersøgte med Hensyn til den Tid, til hvilken de skal henføres. Denne Undersøgelse, som her ikke kan foretages, haaber jeg en anden Gang at faa udført.

---

[1]) De er paapegede af Edzardi German. XXIII, 433 f., som vistnok forklarer dem urigtig.

[2]) *baug* hos Øystein viser, at *hringr* hos Brage er det rette, ikke *þvengr,* som Uppsala-Edda har.

Ogsaa Aldersforholdet mellem Brages Vers og flere andre Kunstdigte har, saaledes som jeg i det foregaaende har fremhævet, ikke med Sikkerhed ladet sig bestemme, men Sammenligningen med nogle Digte, navnlig Eddadigte, har dog fuldstændig godtgjort, at Brages Vers ikke kan være ældre end anden Halvdel, snarest Slutningen af 10de Aarh.

Excurs II.

Begyndelsen af Ragnarsdraapa.

Navnet *Hrafnketill* nævnes i Indledningen af Brages Ragnarsdraapa. Af denne Indledning anføres i Snorres Edda (I, 426 = II, 329) to Halvstropher:

[Skjǫldr er kallaðr] Ilja blað Hrungnis, sem Bragi kvað:

Vilið, Hrafnketill, heyra,
hvé hreingroit steini
Þrúðar skalk ok þengil
þjófs ilja blað leyfa.

Bragi skáld kvað þetta um bauginn á skildinum:

Nema svát góð ens gjalla
gjǫld baugnafaz vildi
meyjar hjóls enn mæri
mǫgr Sigurðar Hǫgna.

Gerings Forandringer i sidste Halvstrophe er efter min Mening forfeilede. *gjalla* og *gjǫld* støttes ved *Hvé skal galla gjǫldum* i Haustlǫng (Sn. E. I, 306). *hjóls* viser, at *baugnafaz* er det rette.

Man kan af Snorres Edda ikke se, om de anførte to Halvstropher hører umiddelbart sammen eller ei. Dette har Fortolkerne ikke bragt paa det rene. Nogle har forstaaet *nema* som Partikel, andre som Verbum.

Dr. Falk mener, at de to Halvstropher hører umiddelbart sammen, og han foreslaar følgende efter mit Skjøn sandsynlige Læsning:

Vilið, Hrafnketill, heyra,
hvé hreingroit steini
Þrúðar skalk ok þengil
þjófs ilja blað leyfa:
nema's svát góð ens gjalla
gjǫld baugnafaz vildit
meyjar hjóls enn mæri
mǫgr Sigurðar Hǫgna.

Med *nema* — *vildi-t* sammenligner han Ísldr. 1:

Bera skal líð fyr lýða
Lóðurs vinar, glóða
hrafna víns nema hafni
hneigendr Dvalins veigum.

Med *nema's svát* — *vildit* = *nema vildi-t* jævnfører Falk Vellekla 20: *þar's svát gramr . . . . varði.*

Naar og hvor er Ynglingatal forfattet?

I.

Spørgsmaalets Stilling.

Alle de nu bevarede Vers, som sikkert høre til Digtet *Ynglingatal* (d. e. Opregning af Ynglingerne), er indtagne i *Ynglinga saga,* paa forskjellige Steder. Det er tilsammen 360 Verslinjer, som Wisén[1]) har inddelt i 37 hele Stropher hver paa 8 Linjer og 16 halve Stropher hver paa 4 Linjer[2]). Digtet er forfattet i Versemaalet *kviðuháttr* med treledede ulige Linjer og firledede lige Linjer[3]). Det opregner en Række af Ynglingekonger, Søn efter Fader, først i Sverige saa i Norge, og giver Oplysning om deres Dødsmaade samt tildels om deres Gravsteder. Den første Ynglingekonge, som nævnes i en nu bevaret Strophe, er *Fjǫlnir.* Den sidste Konge, hvis Død berettes, er *Óláfr,* som var Søn af *Guðrøðr* og blev hauglagt paa *Geirstaðir* (paa Vestfold). Til Slutning optager Ynglingasaga en Strophe om *Rǫgnvaldr* med Tilnavnet *heiðumhár.* Han betegnes som levende. Det er tilsammen 27 Konger.

---

[1]) Carmina Norrœna.

[2]) Flere af disse Halvstropher er i syntaktisk Henseende uselvstændige og afhængige af den nærmest forudgaaende Helstrophe. Til de 360 Verslinjer kommer endnu Linjeparret

ok milldgeðr
markar drottinn

som i cod. Fris. er føiet til den sidst opførte Strophe.

[3]) Om dette Versemaal se Sievers Metrik § 71, 4. Jfr. Sievers i Paul—Braunes Beitr. VI, 291 ff.

Om Digtet gives i Fortalen til Snorres Heimskringla følgende Oplysning: «Tjodolv fra Hvin var Harald Haarfagres Skald. Han digtede ogsaa om Kong Ragnvald *heiðumhæri* (d. e. høiere end Heier) det Kvæde, som kaldes Ynglingatal. Ragnvald var Søn af Olav Geirstadalv og Brodersøn af Halvdan Svarte. I dette Kvæde nævnes 30 af Ragnvalds Forfædre og der fortælles om enhver enkelts Død og Gravsted.»

Flere nyere Forfattere har opfattet de af Snorre omtalte «30 af Ragnvalds Forfædre» saaledes, at Ragnvald selv er regnet med og at der forud for *Fjǫlnir* har været nævnt 3 af Ragnvalds Forfædre [1]). Dette holder jeg for lidet sikkert [2]), men det synes ialfald klart, at den Optegnelse af Ynglingatal, som Snorre kjendte, ikke nævnte nogen Konge mellem Olav, som blev begravet paa Geirstad, og Ragnvald, og heller ikke nævnte nogen Konge efter Ragnvald.

Ogsaa i flere andre prosaiske islandske Skrifter, af hvilke intet i den os foreliggende Form kan godtgjøres at være ældre end 13de Aarh., fortælles det overensstemmende, at Digtet Ynglingatal er digtet af Harald Haarfagres Skald Tjodolv *ór Hvini* eller *enn hvinverski* (d. e. fra Bygden ved Kvinnesdalselvens Udløb paa Agder) om Harald Haarfagres Fætter, Olav Geirstadalvs Søn Ragnvald *heiðumhæri,* som var Konge paa Vestfold [3]).

Indholdet af disse de gamle Islændingers Meddelelser om Tilblivelsen af Digtet Ynglingatal gjælder endnu almindelig for en historisk Kjendsgjærning. Rigtigheden deraf er dog af enkelte nyere Granskere bleven benegtet eller betvivlet.

E. Jessen har først, i sin Afhandling «Über die Eddalieder» (i Zeitschr. f. deutsche Philol. III) S. 20, erklæret, at Ynglingatal ikke kan stamme fra det 9de Aarh., men først fra en Tid, da det 9de Aarhundreds Historie blev i det norrøne

---

[1]) *Yngvi, Njǫrðr, Freyr* efter G. Storm (Snorre Sturl. S. 103 og Norsk Hist. Tidsskr. III, S. 58), Gislason (Aarb. 1881 S. 187) og F. Jónsson (Litt. Hist. I, 440).

[2]) Jfr. Gjessing, Kongesagaens Fremvæxt, S. 15 ff.; Vigfusson Corp. poet. bor. I, 520; Fahlbeck, Svensk Hist. Tidskr. 1884, S. 110 f.; Noreen Uppsalastudier S. 222.

[3]) Kildestederne findes aftrykte i Sn. Edda ed. AM. III, 253. 261. 398 og hos Finnur Jónsson Litter. Hist. I, 438. I þáttr af Upplendingakonungum i Hauksbok (Fas. II, 106) siges, at Ragnvald var Konge *á Grænlandi* efter sin Fader.

Sagn grundig omarbeidet under Indflydelse af senere politiske Forhold, altsaa tidligst fra 10de Aarh. [1]). Bestemtere anfører Jessen mod den sædvanlige Opfatning den Grund, at den danske Konge Godfrid er optaget i Ynglingatal som en norsk Fylkeskonge Gudrød.

Mod Jessen udtalte Gustav Storm sig i sin Afhandling «Om Ynglingatal og de norske Ynglingekonger i Vestfold» i Norsk hist. Tidsskr. III, 58—79. Storm fremhævede med rette flere Vanskeligheder ved Jessens Opfatning: «Hvis Digtet var forfattet i f. Ex. 10de eller 11te Aarh., efterat Norge havde faaet en Række af anséte og mægtige Enekonger, hvad skulde bevæge en Digter fra den Tid til at stanse Slægtrækken ved en Sidegren — Olav og Ragnvald —, som forlængst var uddød og som aldrig havde udmærket sig ved Bedrifter? hvad skulde bevæge en Skald fra Tiden efter Rigets Samlingstid til at kalde til Live igjen Mindet om en saa ubetydelig Smaakonge som Ragnvald, der vistnok uden Digtet for længe siden vilde været Forglemmelsen hjemfalden?» [2])

Dernæst har Vigfusson fremsat den Mening, at Ynglingatal ikke er forfattet for Ragnvald, men i Begyndelsen af 10de Aarh. for Harald Haarfagre. Den sidste Strophe af Ynglingatal, som anføres i Ynglingasaga, nævner den Konge, for hvem Digtet er forfattet. Strophen udgives sædvanlig i følgende Form:

Þat veitk bazt
und bláum himni
kenninafn
svát konungr eigi,
er Rǫgnvaldr
reiðar stjóri
heiðumhár
of heitinn er.

Vigfusson mener, at de fire sidste Linjer oprindelig har havt følgende Form:

es Rǫgnvaldr
inn Ráð-svinni
Heiðom-hárr
þik heita réð.

---

[1]) Jfr. Schück Svensk Literaturhist. I, 65.
[2]) Norsk hist. Tidsskr. III, 70.

Tilnavnet *Heiðom-hárr* forstaar Vigfusson som «haarfager»[1]. Strophen skulde altsaa udsige følgende: «Det bedste Tilnavn under den blaa Himmel, hvilket jeg kjender, baaret af en Konge, er det, da Ragnvald den raadsnilde kaldte dig «Haarfager».

Herimod er at bemærke: 1) At man ved at foretage saa voldsomme Forandringer i den traditionelle Text kan faa frem omtrent hvad man vil. 2) At det, hvis den af Vigfusson foreslaaede Text er den oprindelige, ikke er let at forstaa, hvorledes den i Haandskrifterne bevarede Textform kan være opstaaet. 3) At *heiðumhárr* ikke kan betyde «haarfager». Man maatte da vente *heiðumhári* i Lighed med Tilnavnene *fǫgrumskinni, tvennumbrúni, rauðumskjaldi.* Desuden betyder *heiðr* «klar» (om den skyfrie Himmel) og kan ikke tænkes nogensinde at have været brugt om et Menneskes Haar; selv som Tilnavn til en Helgen vilde den «klarhaarede» være besynderligt. 4) En Nominativform *heiðomhárr* ved *þik heita réð* vilde ikke stemme overens med oldnorsk Syntax, der i denne Forbindelse vilde kræve Accusativ[2]. 5) Imod den Mening, at Ynglingatal skulde være digtet til Harald Haarfagres Forherligelse, taler ogsaa den Omstændighed, at Digtet indeholder en Strophe om Olav Geirstadalvs Dødsmaade og Begravelsessted. Thi da Olav ikke var en af Harald Haarfagres Forfædre, skulde man i et Digt til dennes Forherligelse ikke vente en Strophe om Olav. Derimod maatte man da vente en Strophe om Harald Haarfagres Fader Halvdan, og en saadan maatte man da holde for tabt[3].

Steenstrup har i Normannerne I, 78 ytret følgende efter min Mening vel begrundede Ord: «Om Tjodolf af Hvins Levetid og Ægtheden af hans Vers skal jeg ikke udtale mig, men overlade dette til Sprogmændene. Jeg undrer mig dog i al Stilhed over, at man alt ved Aar 850 skulde have adopteret i den norske Poesi saa tunge og kluntede Billeder med saa pretentiøse Kundskabsforudsætninger hos Tilhørerne.»

I Studier over de nord. Gude- og Heltesagns Oprind. I, S. 395 har jeg sagt, at Ynglingatal ikke paa langt nær kan være saa gammelt, som det efter de Gamles Beretninger

---

1) Se Corp. poet. bor. I, 242—244; I, 251 (hvor der indsættes *Rǫgnvaldr Reinar-stióri*); I, 526; II, 656.

2) Se min Bemærkning til Rígsþ. 39, 8 i Udgaven af Sæmundar Edda.

3) Væsentlig de samme Grunde har Finnur Jónsson (Litt. I, 439 f.) anført mod Vigfussons Mening. Dog oversætter han *heiðum-hárr* ved «lyshaaret».

om dets Tilblivelse skulde være, men at det maa være forfattet langt ind i 10de Aarh.

Endelig har Noreen (Uppsalastudier 225 og Arkiv X, 118) udtalt, at Ynglingatal er digtet kort Tid efter 870 eller tidligst i Slutningen af 9de Aarh. og at dette, som han i Lighed med Vigfusson antager, har fundet Sted til Harald Haarfagres Forherligelse. Men Noreen har endnu ikke nærmere udviklet eller begrundet denne sin Mening.

Trods de nævnte Benegtelser og Tvivl fremstilles det endnu indtil den Dag idag sædvanlig som en utvivlsom historisk Kjendsgjærning, at Ynglingatal er forfattet af Harald Haarfagres Skald Tjodolv fra Hvin om den med ham samtidige Ragnvald. der var Søn af Olav Geirstadalv og i 9de Aarh. Konge paa Vestfold eller Grenland. Herom udtaler hverken en Kjender af den norrøne Digtning som Konrad Gislason eller en Kritiker som Müllenhoff nogen Tvivl, og den samme Opfatning er senest uden nogen Reservation fastholdt af Finnur Jónsson.

Jeg deler ikke den traditionelle Opfatning, og jeg skal derfor her behandle Spørgsmaalet paany. Selv om den positive Mening, som jeg i det følgende fremsætter, ikke skulde kunne slaaes fast, tror jeg ialfald at kunne godtgjøre, at Tvivl om den traditionelle Opfatning er vel begrundet.

II.

Den islandske Tradition om Ynglingatal i sine Forudsætninger og Conseqvenser.

I det nærmest følgende skal jeg søge at bestemme, naar Ynglingatal med Sandsynlighed kan ansees for at være digtet, hvis man holder sig til det, som de gamle islandske prosaiske Skrifter meddele, og til den Tidsregning, som nu almindelig er vedtagen for Harald Haarfagre og Kongerne nærmest forud for ham. Hermed vil jeg ikke have udtalt nogen Mening om, hvorvidt denne Tidsregning i enhver Henseende er paalidelig.

Gudrød Veidekonge, hvis Død man nu sætter til 810, efterlod sig ifølge Sagaerne to Sønner, Olav senere kaldet *Geirstaða-álfr,* der siges at have været omtrent 20 Aar gammel, da Faderen døde, og Halvdan Svarte, som ved Faderens Død var aarsgammel. Olav siges at have efterladt sig Sønnen Ragnvald.

Munch [1]) sætter Olav Geirstadalvs Død til c. 840 og Ragnvalds Død til c. 860. Halvdans Fødsel sætter Munch til 809 og lader ham dele Riget med Olav 827. Halvdan Svartes Død sætter han til 860. Sønnen Harald er efter Sagaerne ved Faderens Død 10 Aar gammel.

Are Frode maa have ment, at Halvdan Svarte døde og Harald fik Kongenavn i 862 [2]).

Man ser tydelig, at Harald efter Snorres Forestilling umiddelbart efter Faderens Død er Konge paa Vestfold og opholder sig der, thi det Angreb mod hans Rige, som omtales i første Kapitel af hans Saga og som siges at finde Sted kort Tid efter hans Faders Død, det rettes mod Vestfold. Paa denne Tid og senere synes der efter Snorre ikke at kunne være Plads for en Konge Ragnvald paa Vestfold. Hvis Ynglingatal er digtet om og hos en Konge paa Vestfold, som er Søn af Olav Geirstadalv, saa ligger det altsaa ifølge Snorres Fremstilling nærmest at tro, at det ikke er digtet senere end c. 860.

Man kunde rigtignok indvende, at det i Ynglingasagas næstsidste Kapitel fortælles, at Halvdan Svarte skiftede Vestfold [3]) med sin Broder Olav, saa at Olav fik den vestlige [4]) Del, medens Halvdan fik den indre [5]) Del. Men denne Indvending svækkes af Fremstillingen i Fagrskinna.

I denne Saga fortælles det, at Halvdan Svartes Hoved blev ført til Skiringssal og der begravet. Sagaskriveren forestiller sig, som det synes, her, at Halvdan ved sin Død er Konge netop i den Del af Vestfold, hvor efter andre Sagaer Olav Geirstadalv havde levet og var død. Vi ser altsaa, at der efter Forfatteren af Fagrskinna ikke heller i Halvdans sidste Dage synes at være Plads for en Konge Ragnvald Søn af Olav paa Vestfold.

Hvis Ynglingatal virkelig er digtet af Tjodolv hos en Konge paa Vestfold, der var Søn af Olav Geirstadalv, synes

[1]) Saml. Afhandl. II, 432. Jfr. Norske Folks Hist. I, 480; I, 605.
[2]) Gjessing «Ares og Sæmunds Tidsregning» S. 3.
[3]) Saa Fris.; *ríkinu* andre Haandskrifter.
[4]) *vestra* Fris., *eystra* andre Hskrr.
[5]) *iðra* Fris., *syðra* andre Hskrr.

det altsaa, naar man vil holde sig til de islandske Sagaskriveres Opfatning, ikke vel at kunne ansees for at være digtet synderlig senere end 855. Dette er ogsaa den almindelige Mening [1]). Men at Tjodolv skulde have digtet Ynglingatal omkring eller før 860, synes allerede af den Grund betænkeligt, at dette lidet stemmer overens med andre Efterretninger om Tjodolv.

Det fortælles, at Tjodolv fra Hvin var Skald hos Harald Haarfagre, at han digtede om Haakon Jarl Grjotgardssøn, samt at Haralds og Snefrids Søn Gudrød Ljome blev opfostret hos Tjodolv. Denne fremstilles som gammel ved Snefrids Død. Gudrød Ljome var umiddelbart, før han druknede, hos sin Fosterfader i dennes Hjem. Efter den Plads, paa hvilken Fortællingen herom er indført i Heimskringla, maa man tro, at Snorre har tænkt sig det foregaaet paa en Tid, som efter den nu antagne Chronologi ikke kan sættes før 920 [2]). Altsaa bliver dette over 60 Aar, efter at Tjodolv skulde have digtet Ynglingatal!

Der tillægges Tjodolv bl. a. Digtet Haustlǫng om Billederne paa et Skjold, som han havde faaet af Torleiv, ligesom Skáldatal meddeler, at Tjodolv har digtet til Torleiv spake. Jeg maa opsætte en Undersøgelse af Digtet Haustlǫng til en anden Afhandling, i hvilken da Torleiv spake maa omtales. Are frode (Íslb. II, 5) nævner Torleiv spake som Ulvljots Raadgiver ved den første islandske Lovgivning, hvilket man henfører til Aarene 927—928. Torleiv spake nævnes ogsaa som Haakon den godes Raadgiver ved Ordningen af Gulatingsloven, altsaa efter den nu antagne Tidsregning tidligst c. 935. Det synes ikke meget rimeligt, at Tjodolv c. 855—860 skulde have forfattet Ynglingatal, naar han har digtet et Kvæde om et Skjold, som han fik af en Mand, der endnu levede c. 935. Rigtignok nævnes Torleiv spake [3]) som den, der ved et forstandigt Raad gjorde Ende

[1]) Efter Jón Sigurðsson Sn. E. III, 398 er Ynglingatal digtet 870 eller noget senere; efter Rosenberg (Nordboernes Aandsliv I, 419) vel ved Tiden 860—870. Munch (Saml. Afh. II, 432) sætter Ragnvalds Død til c. 860. Storm (Norsk Hist. Tskr. III, 71) siger, Ynglingatal er forfattet ikke 50 Aar efter Gudrøds Død, altsaa før 860; S. 79 formoder han, at Ragnvald er død 854. Steenstrup (Normannerne I, 78) forudsætter, at Ynglingatal, hvis det var ægte, maatte være forfattet ved 850. Fahlbeck i Svensk Hist. Tidskr. 1884 S. 110 henfører Ynglingatal til Midten af 9de Aarh.

[2]) I Sn. E. III, 405 sættes Gudrød Ljomes Død til c. 925.

[3]) Ágrip S. 6 Dahlerups Udg.; derefter Heimskr. Har. s. hárf. Kap. 25. Þáttr Hauks hábrókar (Flat. I, 582) nævner i denne Forbindelse Egil Ullserk, ikke Torleiv spake.

paa den Fortryllelse, som den døde Snefrid øvede over Harald Haarfagre. Men dette er et uhistorisk Sagn, ikke en virkelig Begivenhed. Og naar Torleiv spake nævnes som Halvdan Svartes Raadgiver (altsaa c. 850), saa holder jeg ham i denne Forbindelse for en Sagnfigur, der er bleven overført fra Haakon den gode til Halvdan Svarte.

Haandskriftet A af Skáldatal [1]) nævner endelig, at Tjodolv fra Hvin har digtet om Jarlen Strutharald. Denne danske Jarl kan ikke være død før 984. Det er jo ligetil umuligt, at en og samme Digter kan have digtet om ham og hos en Konge paa Vestfold, som var Søn af Olav Geirstadalv. Se om dette Sted i Skáldatal mere i det følgende.

Vi har saaledes seet, at flere Efterretninger, man ellers har om Tjodolv fra Hvin, ingenlunde støtte den traditionelle Opfatning, at Ynglingatal er digtet af Tjodolv om og hos en Konge paa Vestfold, som var Søn af Olav Geirstadalv, men at de tværtimod vække stærke Tvivl om denne Opfatnings Rigtighed.

Finnur Jónsson kalder Ragnvald «en Høvding over Grenland». Med Hensyn til Spørgsmaalet, om «han har spillet nogen Rolle i de bevægede Tider, da Kong Harald underkastede sig Norge, eller ei», siger han: «Man kan godt tænke sig, at han har været en fredelig Mand, der slet ikke har deltaget i Krig eller Politik, men rolig fundet sig i Tingenes Gang og Begivenhedernes Udfald [2]).» F. J. siger om Yt.: «Digtets Tilblivelsestid kan ikke bestemmes; dog hører det vel snarest til det 9de Aarh. [3]).»

Han tænker sig altsaa, at Ragnvald som Underkonge længe har levet sammen med Harald Haarfagre. Muligheden heraf lader sig vistnok ikke modbevise af Sagaerne; dertil er disses Efterretninger fra denne Tid altfor ufuldstændige. Men det maa dog fremhæves, at der ingensteds under Harald Haarfagre er det ringeste Spor til Ragnvald.

Det siges i Heimskringla (straks efter at det er fortalt, at Harald er bleven Konge over hele Norge), at hans Morbroder Guthorm havde Regjeringen i Viken, naar Harald ikke var tilstede. Til Viken regnedes jo Vestfold og Grenland. I Fortalen til den særskilte Olav den helliges Saga fortælles det, at Harald havde flere Sønner med en Datter af Jarlen Øystein fra Hede-

---

[1]) Sn. E. III, 259.

[2]) Litt. Hist. I, 439.

[3]) Litt. Hist. I, 444.

marken. Derpaa heder det her: «Kong Harald satte Øystein Jarl over Vestfold[1].» Efter dette kunde Ragnvald, hvis han havde levet under Harald Haarfagre indtil c. 900, ikke vel have været mere end en Bondekakse med Kongenavn.

Men naar Haralds Tilnavn «haarfagre» fremhæves som saa betydningsfuldt, at det symbolsk betegner ham som Konge over hele Norge, saa kan en af hans Skalde ikke lettelig saa sent som henimod 900 i et Kvæde, hvori han priste en af Haralds Underkonger, en Bondekakse med Kongenavn, om dennes Tilnavn have sagt: «Det er det bedste Tilnavn under den blaa Himmel, hvilket jeg kjender, baaret af en Konge.»

Ligesaa synes det urimeligt, at en af Harald Haarfagres Skalde skulde have hædret en af dennes Underkonger, en Mand uden politisk Indflydelse eller Krigerry ved at føre hans Slægt tilbage til gamle Upsalakonger og til Guderne og ved saaledes at gjøre hans Æt jævnbyrdig med de svenske Kongers, og det i et Digt, som hverken nævnte Harald eller dennes Fader Halvdan Svarte.

Hvis man holder den islandske Tradition om Ynglingatal for paalidelig, kan man derfor, som jeg allerede har sagt, ikke med Rimelighed sætte Tilblivelsen af dette Digt synderlig senere end 855[2]).

Olav Geirstadalvs Søn Ragnvald nævnes kun i Forbindelse med Ynglingatal. Der fortælles paa Prosa intet andet om ham, end at han var Konge paa Vestfold (ifølge én Optegnelse paa Grenland) efter sin Fader, at han havde Tilnavnet *heiðumhæri* (ifølge Ynglingatal *heiðumhár*) og at Tjodolv fra Hvin om ham digtede Ynglingatal.

Det synes mig derfor umiskjendeligt, at de gamle Sagaskrivere kun har kjendt Ragnvald fra den Strophe af Ynglingatal, hvori hans Navn nævnes. Vor eneste egentlige Kilde til Kundskab om denne Ragnvald er Strophen i Ynglingatal.

Men i denne Strophe siges det hverken, at Ragnvald var Konge paa Vestfold (eller i Grenland), eller

[1]) Ól. s. helga, Christ. 1853, S. 4.

[2]) Efter Finnur Jónsson i Arkiv IX, 11 er Ynglingatal blevet til senest c. 875.

at han var Olav Geirstadalvs Søn. Begge Dele har de gamle Sagaskrivere, som jeg tror, kun sluttet deraf, at de havde faaet Strophen om Ragnvald meddelt umiddelbart efter Strophen om Olav Geirstadalv.

Hvis der nu — sligt kan jo tænkes — er faldt en Strophe med et Kongenavn eller flere Stropher hver med sit Kongenavn ud mellem Strophen om Olav Geirstadalv og Strophen om Ragnvald, saa har den Ragnvald, til hvem Ynglingatal er digtet, ikke været Søn af Olav Geirstadalv og kan da heller ikke (saa langt ned i Tiden) have været Konge paa Vestfold.

Jeg tror, man nu vil se, at Tilværelsen af Olav Geirstadalvs Søn Ragnvald, Konge paa Vestfold, hænger i en eneste tynd Traad. Og man vil tillige se, at denne svage Traad er det eneste, hvorved man har fæstet Ynglingatal til 9de Aarhundred.

Naar vi altsaa ikke kan slaa os til Ro med den islandske Traditions Udtalelser om Ynglingatal, maa vi gaa til Digtet selv for af dette, om muligt, at udfinde, fra hvad Tid det er.

III.

Ynglingatals Sprog og poetiske Udtryk. Dets Forhold til andre norrøne Digte.

Et Par Sprogformer i Ynglingatal beviser efter min Mening, at Digtet ikke kan være fra c. 860 eller overhoved fra 9de Aarhundred.

I Yt. 28 [1]) forekommer *hjǫrr,* der er opstaaet af ældre **heruʀ.* Den tostavelses Form vilde her være uforenelig med Versemaalet. Men i mine Undersøgelser om Brages Digte, til hvilke jeg henviser, har jeg godtgjort, at en enstavelses Form *hjǫrr* i Norsk ialfald ikke er opstaaet før c. 900, mulig ikke før c. 950. Det samme gjælder *þrǫm* Yt. 52, af ældre **þramu.* Det kan heller ikke godtgjøres eller gjøres sandsynligt, at Formen *þurs* (Gen.) Yt. 32 har været brugt i 9de Aarh. Det er en

---

[1]) Yt. d. e. Ynglingatal. Det efter Yt. her og i det følgende nævnte Tal er Strophetal efter Wisėns Udgave.

Analogidannelse istedenfor den ældre i Eddadigtene og andre Kvæder brugte Form *burar* efter Nomin. *burr*. Men denne Nomin. selv er i Norsk neppe ældre end Aar 900, da vi paa Røk-Stenen finde *sitiʀ* = oldn. *sitr*.

Det gjælder om Ynglingatal, i Lighed med hvad jeg har udviklet om Brages Vers, at det paa Grund af de i Digtet forekommende *kenningar* er utilstedeligt at holde det, saaledes som f. Ex. Finnur Jónsson gjør, for ældre end næsten alle nu bevarede Eddadigte. Thi de for Ynglingatal eiendommelige kenningar har tværtimod, om end i noget mindre Grad end de i Brages Vers, et mere afledet, mindre oprindeligt Præg end de i Eddadigtene forekommende. Dette har allerede Svend Grundtvig (Er Nordens gamle literatur norsk? S. 83 f.) rigtig fremhævet.

I Ynglingatal bruges kenningar, som bestaar af flere Led end nogen kenning, som forekommer i et heroisk Eddadigt. Ilden betegnes i Yt. ved mange flere forskjellige kenningar. En af disse er *dynjandi bani Hálfs* (tidligere vel *Háálfs* eller *Hǫolfs*) Yt. 10 «Halvs knitrende Bane», som hentyder til Sagnet om, at Kong Halv i Hordaland blev indebrændt. Intet Eddakvad bruger en kenning, som henviser til et særlig norsk Heltesagn.

I Yt. 12 betegner *Glitnis Gná* vistnok «Hel». Her er altsaa Navnet paa en Guddom *Gná* anvendt i omskrivende Betegnelse for en anden Guddom. Dette er et af de i Ynglingatal brugte Kunstlerier, som har mange Analogier i andre Hirdskaldes Digtning, men til hvilke det poetiske Udtryk i Eddadigtene endnu ikke er naaet frem [1]). Saadanne Udtryk er bl. a. foranledigede derved, at de med *týr* «Gud» sammensatte Navne paa Oden, *Sigtýr, Hertýr* og fl., af Skaldene feilagtig blev opfattede som sammensatte med Navnet paa en fra Oden forskjellig Gud *Týr*.

I Yt. 27 er en Okses Horn betegnet som *farra trjónu flæmingr,* og efter dette Vers er *flæmingr* opført i den versificerede Fortegnelse over poetiske Betegnelser for «Sværd». Hvad betyder dette Ord? *Flæmingjar* er Flamlændere. Altsaa er

---

[1]) Dog er et Udtryk som *linnvengis Bil* Oddr. 33 om en menneskelig Kvinde nær beslægtet.

flæmingr sandsynlig egentlig «et flamsk Sværd». Det er jo ikke sjælden Tilfældet, at Vaaben saaledes faa Navn efter det Land, fra hvilket Nordmændene har faaet dem. F. Ex. oldn. *peita* «Lanse» er egentlig en Lanse fra Poitou. Hvis denne Forklaring er rigtig, tør deraf gjøres flere Slutninger.

Flandern nævnes i Vikingetogenes Historie første Gang 820, da Normanner forgjæves søgte at plyndre Kysterne der. Næste Gang vende danske Vikinger sig i 850 paa et Plyndretog mod Flandern, dog mere i Forbigaaende.

Nu maa det fremhæves, at der sandsynlig maatte gaa en Stund hen, efterat danske Vikinger første Gang havde brændt nogle Hytter paa Flanderns Strand, inden en norsk Digter betegnede et Sværd som *flæmingr* «et flamsk Sværd», hvad enten han kjendte et saadant Sværd derfra, at det som Krigsbytte eller ved fredelig Samfærsel var kommet til Norge, eller ad en anden Vei, og hvad enten det nu var om et flamsk Sværd i Almindelighed, at Ordet først blev brugt, eller det var om et bestemt Sværd, som blev baaret af en navnkundig Kriger. Herfra er der igjen et langt Skridt til den afledede kunstlede Brug, som foreligger i Ynglingatal, hvor en svensk Okses Horn er kaldt Oksehovedets (eller egentlig Oksetrynets) *flæmingr*, altsaa uden nogen Tanke paa Ordets oprindelige Betydning.

Naar man overveier alt dette, tror jeg, man med mig vil finde det utænkeligt, at et Digt, hvori *flæmingr* «Flamlænder, flamsk Sværd» er brugt paa denne Maade, skulde være digtet saa tidlig som c. 860 [1]).

Vigtige Bidrag til Bestemmelsen af den Tid, paa hvilken Ynglingatal er forfattet, faa vi gjennem en Række af Udtryk, der efter min Mening vise, at Forfatteren har kjendt adskillige Eddadigte.

Man kan vistnok i det enkelte ved flere Udtryk være uvis, om de godtgjør, at Forfatteren af Ynglingatal har kjendt et Eddadigt, hvori samme Udtryk forekommer, eller om Overens-

[1]) Noreen (Ordlista öfver Dalmålet) sammenstiller derimod *flæmingr* med Dalmaalets *fläma* «släthugga (timmer)». Men Betydningen synes mig at gjøre dette mindre sandsynligt, da Hornet sammenlignes med Sværdet paa Grund af dettes Od.

stemmelsen kun grunder sig paa, at begge Skalde digter i det samme Digtersprog, som fra umindelige Tider af eiede mange episke Formler, der kunde betragtes som Skaldenes fælles Fond.

Som Bevismaterial vover jeg derfor ikke at benytte følgende Udtryk. *skilfinga nið hæfis hjǫrr til hjarta stóð* Yt. 28; jfr. *stóð til hjarta hjǫrr Sigurði* Sig. 21, *stǫndumk til hjarta hjǫrr* Fáfn. 1, *lætr hann megi hveðrungs mund um standa hjǫr til hjarta* Vspá 55. Heller ikke *sínu fjǫrvi of fara* Yt. 40; jfr. *þínu fjǫrvi um farit* Lok. 57.

Det kan vistnok ikke sjælden bero paa et Skjøn, hvad man saaledes vil betegne som poetisk Fællesgods, og Andre vil maaské dertil henregne enkelte af de Udtryk, jeg i det følgende benytter som Bevismaterial. Men om end saa er, vil det dog af mine Sammenstillinger i det følgende med Sikkerhed fremgaa, at Forfatteren af Ynglingatal har kjendt flere Eddadigte.

Jeg nævner følgende. *þá er brœðr tveir* | *at bǫnum urðusk* Yt. 21 jfr. *brœðr munu berjask* | *ok at bǫnum verðask* Vspá 45. *Veit ek Eysteins* | *enda fólginn* Yt. 33 jfr. *Ek sá Baldri* | . . . *ørlǫg fólgin* Vspá 31. Herved er at mærke, at samme Haandskrift af Vspá i Str. 38 har *sá hon,* hvor Haandskrifter af Snorres Edda har *veit ek;* jeg tror derfor neppe, at Ligheden er tilfældig. *Býleists bróður* Yt. 45 jfr. *bróðir Býleists* Vspá 51 og Hyndl. 40. *hveðrungs mær* Yt. 47 jfr. *megi hveðrungs* Vspá 55. Denne Overensstemmelse synes mig fuldt bevisende. Mindre Vægt lægger jeg paa *Durnis* Yt. 2 jfr. *Durinn* Vspá 10 paa Grund af den formelle Afvigelse. *garmr* Yt. 7 kan forudsætte enten Vspá 44 o. s. v. eller Grím. 44. Forfatteren af Ynglingatal har altsaa kjendt Vǫluspá. Ligeledes har han kjendt Grímnismál. Hvis Odensnavnet *Þrór* med rette læses Yt. 51 [1]), er det laant fra Grím. 49. Odensnavnet *Þriði* Yt. 47 er laant fra Grím. 46. Jættenavnet *Søkkmimir* Yt. 3 [2]) er laant fra Grím. 50.

---

[1]) *niðkvísl* . . *þróttar þrós.* Istedenfor det sidste Ord har Fris. *þvrs.* Til dette holder Noreen (Uppsalastudier 225) sig, naar han oversætter: «den i styrka jättelikes (d. v. s. Guðrøðr «gǫfogláte») ättegren». Dette synes mig ikke rigtigt, thi *þurs* er Skjældsord for en Jætte og kan aldrig bruges ved hædrende Betegnelse for et Menneske. Vigfusson indsætter efter Formodning *þróttar burs* «Odens Søn» d. e. Frøys.

[2]) Jeg forstaar *savc, søc* som *Søkk-*, jfr. *Sekmimir* Sn. E. I, 551 og søger deri et Substantiv, som betyder «Sænkning, Dyb» og hører til *søkkva.* I Yt. 3 formoder jeg, at Linjen *þeira Søkkmimis* skal udtales *þĕra* (= got. *þizē*) *S.* Den samme Form kan ogsaa antages H. Hund. I, 51 L. 9, hvor Haandskriftet har *þeira er benlogom.* Noreen forklarer derimod (Uppsala-

For det Tilfælde, at nogen skulde mene, at Forfatterne af Vǫluspá og Grímnismál omvendt skulde have kjendt og laant Udtryk fra Ynglingatal, vil jeg godtgjøre, at en saadan Mening er utilstedelig. Først omtaler jeg Forholdet mellem Grímn. og Yt.

Søkkmimir nævnes kun Grímn. 50 og Yt. 3 foruden i Fortegnelsen over Jættenavne i Sn. E.; Grímn. hentyder til en bestemt Mythe om ham og kan derfor ikke have øst sin Kundskab om ham fra Yt. I Grímn. 49 gives Oplysning om, under hvilke Forhold Oden kaldtes *þrór,* og dette Navn kan derfor her ikke være laant fra Yt. Ligesaa lidet kan *þriði* i Grímn. 46 være laant fra Yt. 47, thi Grímn. kjender foruden en Mængde andre Odensnavne ogsaa *Hár* og *Jafnhár,* med hvilke *þriði* nødvendig hører sammen. Altsaa har Forfatteren af Yt. laant fra Grímn.

hvεðrungr forekommer foruden i Jættefortegnelsen i Snorres Edda kun i Vspá 55 og i Yt. 47. Men kun Vǫluspá viser os, saaledes som jeg i det følgende skal søge at godtgjøre, Udtrykkets Oprindelse, og dette maa derfor fra Vspá være gaaet over til Yt.

Navnet *Býleistr* kan fra Vspá 51, hvor «Byleists Broder» omtales, være gaaet over til Yt. 45, som omtaler «Byleists Broders Datter»; det omvendte Forhold er her uantageligt. Desuden er Yt. i sit poetiske Udtryk overhoved mindre oprindeligt end Vǫluspá, og det samme gjælder dets Versemaal. Derfor kan Forfatteren af Vǫluspá ikke have laant fra Yt. Det omvendte har været Tilfældet.

Udtrykket *hlíðar þang* Yt. 34 synes at være laant fra *hlíðþang* Alvíssmál 28, uagtet hint er usammensat, dette sammensat. At *við foldar þrǫm* Yt. 52 forudsætter *við jarðar þrǫm* Hyndl. 35, vil jeg derimod ikke paastaa.

De Gudedigte, af hvilke Ynglingatal tydeligst viser sig at være paavirket, Vǫluspá og Grímnismál er, som man nu almindelig anerkjender, ikke ældre end 10de Aarh.[1]) og de er, som jeg andensteds udførlig skal søge at vise, digtede i Britannien.

studier 205) *Sǫkmimir* af *sǫk sakar* og læser med Torbjørnsson i Yt. 3 *þeira Sǫkmims* (S. 202). Denne sidste Forandring synes mig mindre sandsynlig, fordi den imod Haandskrifterne ophæver Overensstemmelsen mellem Grímnismál og Ynglingatal ved et Navn, som ellers ikke forekommer.

[1]) Finnur Jónsson (Litt. Hist. I, 66) sætter Vǫluspá til c. 935 (940), Grímnismál til c. 900—925, Alvíssmál til c. 950 (975).

Flere af de mythiske Navne, som Ynglingatal indeholder, er dannede af Nordboerne i Britannien efter kristelige eller antike Betegnelser. *Þriði,* d. e. Tredje, har sin Oprindelse fra den tredje i den kristelige Treenighed. Kirkefædrene kalde den hellige Aand ofte «den tredje»[1]. At *Býleistr,* Navnet paa Lokes Broder, er Omtydning af *Belzefuth,* som Navnet *Beelzebub* findes skrevet hos Irlænderne, har jeg Stud. I, 72 f., 418 begrundet. *mǫgr hveðrungs,* der i Vspá 55 er brugt som Betegnelse for *valdýr* «det dræbende Dyr», staar i Forbindelse med ags. *hweoðerung* «Brusen»[2] og synes at være dannet under reel Indflydelse fra Apokalypsens Udtryk *de mari bestiam ascendentem* (13, 1). Altsaa synes *mǫgr hveðrungs* at betegne «Havbrus-Dæmonens Søn».

Hel kaldes Yt. 13 *Loka mær* «Lokes Datter»[3], og *Loki* er efter min Mening en nordisk Omtydning af *Lucifer*[4].

I Yt. 41 kaldes Ilden *sonr Fornjóts.* Jeg skal en anden Gang søge at gjøre det sandsynligt, at dette Navn er kommet fra England og at det ligesom ags. *Fornetes* (Gen.) er en Omtydning af *Phoroneus*[5]. Oden kaldes i Yt. 4 *Vilja bróðir* Broder af *Vili* «Vilje»[6]. Denne Odens Broder har, som E. H.

---

[1]) E. H. Meyer Vǫluspá S. 81.

[2]) Jfr. dog ogsaa nynorsk i Vest-Telemarken og i Lister og Mandals Amt *kvidra* «fare frem og tilbage med korte, raske Bevægelser; vimse, spille», ogsaa «vrimle, mylre» (Ross), i Sætersdalen *kvera,* i Hardanger *kvirra* «lufte bygevis kun saa vidt, at Vandet kruses let i Striber eller Flækker» (Ross) og oldnorsk *hviða* «Vindstød».

[3]) Om Noreens Opfatning af Udtrykket *Loka mær* se Excurs.

[4]) *Loki* er opstaaet under Indflydelse af ags. *loca* masc. «Indelukke», der bruges om Helvede (*álýsde léoda bearn of locan déofla* Elene 181, *under lîges locan* Crist 1621 «ned under det flammende Indelukke», til Helvede), og under Indflydelse af nordiske Afledninger af *lúka,* lukke.

[5]) Anderledes Noreen Uppsalastudier S. 219.

[6]) Som Dværgenavn har *Vili* i Vspá 13 lang første Stavelse, som Sievers har seet. Det er opstaaet af eller at forandre til *Vilje,* ligesom *Fíli Kíli* — *Filje Kilje.* Ligesaa kaldes Oden i Sonat. 23 *bróðir Vílis (Viljes),* og i Gylf. samt i Lok. 26 nævnes Accus. *Vilja* som Navn paa den ene af Odens Brødre. Herefter kan jeg ikke med Noreen (Uppsalastudier 208 f.) oversætte *vilja bróðir* i Yt. ved «andens broder». Naar Noreen kalder det «et senere theologisk Paafund», at Oden havde en Broder *Vili,* saa maa mærkes, at denne Broder nævnes i Lokasenna, der er ældre end Sonatorrek og efter min Mening ældre end Ynglingatal. Fremdeles, at Formen *vilis* ikke ellers kan paavises af Appellativet. Noreen har ikke paavist «Broder» brugt i den norrøne Poesi i en Forbindelse som «Aandens Broder», og at *vili* kan betyde «Aand», finder jeg ikke godtgjort ved *vilja byrgi* Yt. 6. Den eneste Grund,

Meyer har seet, sin Oprindelse fra *Voluntas* «Vilje» som Betegnelse for Sønnen i den kristelige Treenighed, ligesom *Vé (Vee)* fra den hellige Aand.

Navnet paa Helhunden *Garmr* er efter min Mening [1]) en Ændring af *Cerberus*, hvilken Form vi tør formode allerede i Irlænderes Mund kunde forandres i Lighed med irsk *carmocol* = lat. *carbunculus*, mlat. *vermenaca* af *verbena*, mlirsk *agarb* af lat. *acerbus*. Man har formodet [2]), at Ændringen til *Garmr* skulde have sin Grund i Tilknytning til et hjemligt *garma*. Dette er dog i nynorske Dialekter ikke fundet brugt om Hunde, men betegner «brøle stærkt» om Kjøer; det bruges kun i østnorske Indlands-Dialekter, altsaa fjærnt fra det Culturomraade, hvor *Garmr* maa antages at være blevet til.

I Yt. 12 kaldes Hel *jôdís úlfs ok Narfa*, «Ulvens og Narves Søster» [3]), hvilket forudsætter Kjendskab til Mythen om Fenresulven. Det skal andensteds blive nærmere paavist, at Mythen om Fenresulven, saaledes som allerede E. H. Meyer har antaget, er skabt under Indflydelse af Meddelelser fra kristne Mænd.

Min Bestemmelse af Tid og Sted for Ynglingatals Tilblivelse er ikke afhængig af den her antagne Sammenhæng mellem flere i Yt. forekommende mythiske Betegnelser paa den ene Side og jødisk-kristelige eller græsk-romerske Meddelelser paa den anden. Denne Bestemmelses egentlige Grundlag dannes tværtimod, som man vil se, af mange andre Forhold. Men da de anførte mythiske Betegnelser ifølge den her foran givne Forklaring føre til ganske det samme Resultat, tror jeg at have Ret til ogsaa at optage dem som Led i min Argumentation.

Ynglingatal viser desuden Kjendskab til de vigtigste af de i Eddadigtene behandlede Heltesagn. Yt. 37 omtaler Jonakrs Sønners Død ved Stenkastning, hvorom der kvædes i Hamðismál 25. Jeg har godtgjort, at Hamðismál er ældre end Brages

som Noreen anfører mod at forstaa *vilja* Yt. 4 som Navn, er, at det i Yt. 6 er Appellativ. Men en Forfatter, der nævnte Navnet *Vili*, kunde jo ikke derved være afskaaren fra at bruge det almindelige Appellativ *vili*, naar det ingen Misforstaaelse kunde vække.

[1]) Studier I, 172.

[2]) Østby og Falk i Aarbøger f. n. O. 1891 S. 276 f.

[3]) Jfr. herom Excurs.

Skjolddigt, der tildels handler om samme Æmne. Der kjendes intet norrønt Digt ældre end Hamðismál, som har behandlet dette Æmne. At man heller ikke i 13de Aarh. paa Island kjendte noget ældre Digt om dette Sagn, tør sluttes af Navnet *Hamðismál en fornu* «det gamle Digt, som indeholder Replikker af Hamder». Jeg slutter derfor, at Ynglingatal sandsynlig er yngre end Hamðismál. Sidstnævnte Digt henfører Finnur Jónsson (Litt. Hist. I, 66) til c. 925—950.

Grímhildr Yt. 4 viser Kjendskab til Nivlungesagnets Grimhild, som øver Trolddom [1]).

Brugen af *buðlungr* for «Konge» i Almindelighed i Yt. 48, 50 ligesom i Helgedigtningen forudsætter ældre Digte om Budlungen Atle og om Brynhild, og den er maaské laant fra Helgedigtene. Udtrykket *norna dómr* Yt. 47 findes ellers i Fáfn. 11 og i Herv. s. S. 289 (Bugges Udg.).

Brugen af *siklingr* Yt. 1 henviser snarest til Helgedigtningen, hvor Ordet er anvendt nærmere ved den oprindeligere Brug, hvorefter Ordet har betegnet «en af den bestemte Æt: Siklingerne» [2]).

Ligesom en Række af mythiske i Ynglingatal forekommende Navne, som jeg i det foregaaende har nævnt, forudsætter Paavirkning fra kristne Folk i Britannien, saaledes er ogsaa de Eddadigte, til hvilke Ynglingatal forudsætter Kjendskab, efter hvad jeg andensteds udførlig skal begrunde, digtede af Nordmænd i Britannien eller under Paavirkning fra Britannien. Dette vækker det Spørgsmaal, som jeg i det følgende skal søge at besvare, om ogsaa Ynglingatal er forfattet i Britannien.

Da Ynglingatal, som jeg har godtgjort, forudsætter en hel Række af Digte fra 10de Aarh., kan det ikke være forfattet før langt ind i 10de Aarh., snarest — som man maa formode — i anden Halvdel af 10de Aarhundred.

---

[1]) Noreen (Uppsalastudier 209) forstaar *liðs grimhildr* som «den svåra kampen i lederna, alltså ledkramp». Men jeg har aldrig seet *hildr* eller et synonymt Ord brugt paa lignende Maade i norrøn Digtning. Noreens Forklaring modbevises efter mit Skjøn af Epithetet *trǫllkund* «som er af Troldeslægt». Den synes mig heller ikke at passe godt til *troða,* som derimod passer meget godt om en Troldkvinde.

[2]) Jeg kan ikke dele Noreens Opfatning af dette Ord i Uppsalastudier 196, hvilket det her vilde blive for vidløftigt at udvikle.

Paa den anden Side er Ynglingatal efterlignet i Háleygjatal og altsaa ældre end dette Digt, der synes at være forfattet c. 995.

Forfattet i samme Versemaal som Ynglingatal er Egil Skallagrimssøns *Sonatorrek* eller Mindedigt over hans døde Sønner, hvilket efter Finnur Jónsson er fra 960[1]), og hans *Arinbjarnarkviða,* der efter F. J. er fra c. 962. Disse Digte ligner Ynglingatal meget i Sprogtone, om end ikke i poetisk Karakter. Jeg faar bestemt Indtryk af, at Ynglingatal tilhører væsentlig samme Udviklingstrin i Kunstdigtningens Historie som de nævnte Digte og ikke ligger langt fra dem i Tid.

Mærk saaledes *Vilja bróður* Yt. 4 jfr. *bróður Vilis* Son. 23. *bági* Yt. 4 og Son. 24, 25.

Begge Digtere ynder Ordet *hrør* eller *hrer.*

[Noreen (Uppsalastudier 222) holder *hreyr* for den bedste Form og mener, at Ordet er opstaaet af **hraiwiz.* Herimod taler Formen *hrǫr* Guðr. I, 5 og 11, *hrer* oftere. Desuden Form og Betydning af *hrørna;* jfr. *hrørask, hrøðask* Fáfn. 6, nyisl. *hrörlegur* «forfalden». Jeg henfører *hrør* til ags. *hréosan* «falde» og mener, at *ey* i *hreyr* som sædvanlig er Tegn for *ø.*]

Det ikke saa særdeles hyppig forekommende *þroask* bruges Yt. 51 og af Egil Son. 13, Hǫfuðl. 14 og i en Afledning Arinbj. 9. *mildgeðr* Yt. i Fris. S. 33 og Arinbj. 15. *sigrhafendr* Yt. 52 jfr. *Sigrhǫfundr* Son. 21.

jódís úlfs ok Narfa Yt. 12 om Hel jfr. *nipt Nara* Hǫfuðl. 10, *Tveggja bága njǫrvanipt (?)* Son. 25. *of heitinn er* Yt. 53 sidst i Strophen (se i det følgende) jfr. *of heitin var* Arinbj. 8 b (efter F. J. uægte) sidst i Strophen.

Egil bruger Arinbj. 20 *ór legvers lǫngum knerri* «ud af Ligge-Værets lange Skib» som Udtryk for Huset eller Hallen. Ligesaa har jeg i Paul—Braunes Beitr. XIII, 196 i Sonat. 6 formodet *á nóttvers* (for *nockvers*) *nǫkkva* «paa Natteværets Baad» d. e. «paa Leiet». Disse Udtryk har flere Sidestykker (jfr. *ǫlknarrar at sjávar naðri* Eyjólfr daðaskáld i Ól. s. Tr. 20, 3). Vi finde her den af Noreen (Uppsalastudier 211) savnede Analogi for Opfatningen af *arinkjóll* Yt. 7 (d. e. Arnens Skib) som «Huset» og i samme Betydning *brandnór* «Dørstolpernes Skib» Yt. 34 og *toptar nǫkkvi* «Tomtens Baad» sammesteds.

[Noreen (Uppsalastudier 211) finder i Yt. 6 og 7 kun sagt, at *Vísburr,* som ifølge Noreen skal være identisk med *Vanlandi,* efter sin Død blev brændt af sine Sønner. Denne Mening kan jeg ikke dele, thi det, at Kongens Lig brændtes, vilde da være fortalt baade i Str. 5 (*sá brann* o. s. v.), 6 *(sævar niðr svelgja knátti)* og 7 *(glóða garmr glymjandi).* Men Ynglingatal indeholder intet andet Exempel paa en saa stødende Tautologi. Ogsaa flere andre Grunde, som jeg ikke skal nævne, taler efter mit Skjøn mod Noreens Mening.]

Fremdeles kan nævnes, at *hǫfuðbaðmr* findes i Yt. 54 og Arinbj. 17. Men det er ikke sikkert, at den Halvstrophe, Wisén har optaget som Yt. 54, har hørt til Ynglingatal; se i det følgende. [Verbet *viða,* som findes i Yt.

[1]) Efter andre fra c. 975.

1, 31, 52, forekommer hos F. J. i Son. 8, 6, men, som det synes, ifølge Gjætning for Afskrifternes *uoga,* der ligger nærmere ved *vega.* Jeg beklager, at jeg i Finnur Jónssons Udgave af Egils Vers ikke overalt tydelig kan se, hvilke Ordformer kun grunde sig paa Gjætning og hvilke har Hjemmel i Afskrifter.]

Stærkt fremhæver jeg Udtrykket *markar dróttinn* baade i Yt. i Fris. S. 33 og i Arinbj. 6 [1]). Dette Udtryk ligesom flere andre foran nævnte synes mig at tale for, at den ene Digter har efterlignet den anden. Hvilken Digter er nu Forbilledet og hvilken er Efterligneren? Hvordan man end forklarer Arinbj. 6, saa er Udtrykket her kunstlet, medens *markar dróttinn* i Yt. «Markens (Landets) Konge» er ganske enkelt. Derfor maa Egil her vistnok have efterlignet Ynglingatal; det omvendte synes udelukket. Hermed stemmer det godt overens, at Arinbjarnarkviða og Sonatorrek med Hensyn til det poetiske Udtryk overhoved er mere kunstlede end Ynglingatal.

Arinbj. 8 b:

sú gjǫf
gulli betri
hróðigs konungs
of heitin var

synes ligeledes at forudsætte Yt. 53:

Rǫgnvaldr
reiðar stjóri
heiðum-hár
of heitinn er,

thi paa sidstnævnte Sted har *of heitinn* en langt fyldigere Betydning. Finnur Jónsson holder Ar. 8 b for en uægte Tilføielse.

Endelig kan det mærkes, at Egil, som *ynglings burar* Ar. 3 viser, kjender de norske Kongers Forbindelse med Ynglinge-

---

[1]) I Arinbj. 6

Þó bolstrverð
of bera þorðak
maka hœings
markar drótni

giver man sædvanlig følgende Forklaring: *hœings maka* (Hanfiskens Mages d. e. Hunfiskens) *markar* (d. e. Havets) *drótni.* Jeg formoder *markar hœings* (d. e. Ormens) *maka* (d. e. Gunnlads) *bolstrverð* og forstaar *drótni* alene som Betegnelse for Kongen. Oden krøb i Ormeham ind til Gunnlad, derfor kunde hun kaldes Ormens *maki;* jfr. ags. *gemaca,* der ogsaa bruges om en Kvinde.

ætten. Deraf, at Formen *burs* forekommer Yt. 32, tør jeg ikke slutte, at Ynglingatal er yngre end Arinbjarnarkviða.

Efter denne Sammenligning mellem Ynglingatal paa den ene Side og Sonatorrek tilligemed Arinbjarnarkviða paa den anden skulde Yt. være ældre end 960, hvis Sonatorrek er digtet i dette Aar (hvilket jeg ikke holder for sikkert). Paa den anden Side har jeg foran fundet Grund til at formode, at Ynglingatal ikke er digtet før 950, fordi Forfatteren viser Kjendskab til flere Eddadigte, som ikke synes at være synderlig ældre end 950 [1]).

Ved Midten af 12te Aarh. var Ynglingatal kjendt paa Shetlandsøerne, thi Hjaltlændingen Odde den lille digtede i Palæstina under Korstoget 1154 Vers, som viser Efterligning af Ynglingatal [2]).

IV.

En hidtil uforstaaet Halvstrophe af Tjodolv.

Olav Tordssøn har ved sin i Midten af 13de Aarh. forfattede grammatiske Afhandling (den tredje som knyttes til Snorres Edda) anført en hidtil ikke forstaaet Halvstrophe, som her særlig maa undersøges: *at kalla sæinn ięrð skipa eða fiska eða sækonvnga, sem Þiodolfr* [3]) *qvað:*

hofvð baðm
þar er heið sæí
afiornís
fiollum drygði.

Hertil knyttes den Bemærkning, at i denne Halvstrophe *var hafit kallat fięll sækonvngs* [4]).

Den sædvanlige Mening er, at denne Halvstrophe har hørt til Ynglingatal [5]).

---

1) Om Forholdet mellem Yt. og Haustlęng taler jeg ikke i denne Afhandling.

2) Flat. II, 486 f.

3) Bogstaverne *oðolfr* er beskadigede i Haandskriftet.

4) Bjørn Ólsens Udgave S. 28, 104 f., 217 f.; Sn. E. ed. AM. II, 162.

5) Jón Sigurðsson siger i Sn. E. ed. A.M. III., 399: «quam nobis quidem ad nomen Thiodolfi Hviniensis et ejus carmen Ýnglíngatal referre vero simillimum videtur.» Wisén optager Halvstrophen sidst i Ynglingatal.

Gislason[1]) bemærker: «Man kender kun to skjalde af navnet Þjóðolfr, nemlig forfatteren til Ynglingatal og Þjóðolfr Arnórsson (der, så vidt jeg husker, sidste gang omtales den 25. september 1066 i slaget ved Stamfordbridge). Da nu den sidst nævnte skjald slet ikke vides at have betjent sig af 'kviðuháttr', ligger den formodning ikke fjern, at «Höfuðbaðm ... drýgði» er forfattet af Þjóðolfr ór Hvini, hvad enten det har hørt til Ynglingatal, eller til det digt om Harald hårfagre, hvoraf Flat. udg. I 567—568 citerer et par vers, vistnok i en for en del forvansket form, eller måske til et tredje nu for øvrigt forsvundet digt.»

At den af Olav Tordssøn anførte Halvstrophe skulde høre til samme Digt som de i Flatøbogen anførte Vers om Harald Haarfagre, som tillægges Tjodolv, forekommer mig at være høist usandsynligt. For det første har hin Halvstrophe en kenning *á Fjǫrnis fjǫllum,* medens Versene i Flatøbogen ikke har en eneste egentlig kenning. For det andet synes Versene i Flatøbogen mig at være meget sene, langt yngre end Tjodolv fra Hvin og Ynglingatal[2]). Endelig kan mærkes, at Olav Tordssøn oftere ellers anfører Vers af Skalde, som har levet før Kristendommens Indførelse paa Island *(forn skáld).*

Derimod synes det mig paa Grund af Navnet *Þioðolfr* hos Olav Tordssøn i Forbindelse med Versemaalet utvivlsomt (hvad ogsaa alle Litteraturhistorikere har ment), at den hos Olav Tordssøn anførte Halvstrophe er forfattet af samme Digter som Ynglingatal. Men for at kunne afgjøre, om Halvstrophen har hørt til Ynglingatal, maa vi undersøge dens Indhold[3]). I den arnamagnæanske Udgave oversættes Halvstrophen saaledes: «Principalem progeniem, ubi auri sationem in Fjørneris montibus exercuit.» Gislason bemærker, at Udtrykket «øve Gavmildhed paa Bølgerne» klinger saa besynderligt. Men *heiðsæi* har, som *djúpsæi* og andre tilsvarende Ord vise, intet med *sá* «at saa» at gjøre og betyder, som vi i det følgende skal se, slet ikke «auri satio», «Gavmildhed». Wisén oversætter *drýgja heiðsæi* ved «timorem facere l. injicere». Men *heiðsæi* betyder,

---

[1]) Aarbøger f. nord. Oldk. 1881 S. 186.

[2]) Dette mener ogsaa Finnur Jónsson (Litt. Hist. I, 446).

[3]) Finnur Jónsson (Litt. Hist. I, 443 f.) siger om dette Halvvers, at det «muligvis hører til Ynglingatal, men på grund af dets dunkle indhold kan der ikke siges noget afgjørende derom, ligesom det heller ikke kan indsættes på noget bestemt sted».

som vi i det følgende skal se, ikke Skræk (som man indgyder andre) og *drýgja* betyder ikke udvirke, vække hos andre, men udøve, udføre, fuldbyrde.

Ordet *heiðsæi* forekommer i Heil. m. s. I, 194: *hversu mikil heidsęi er v(e)itandi helgum monnum, þviat þeir ero musteri guds,* hvilket er en Oversættelse af: *quantus sit viris sanctis timor exhibendus, templa enim dei sunt.* I Homil. Wiséns Udg. S. 130 L. 24 ff. er skrevet: *scylldi oc fara of þessa palla .XV. [i salomons mustere] .... meþ frambære eiþsæi viþ guþ svat syngia scylde .XV. salme a þeim .XV. paollonom.* Hertil hører Adjectivet *heiðsær.* Dette forekommer i en Strophe i Ól. s. h. Kap. 193, som siges at være kvædet af Islændingen *Jǫkull Bárðarson,* efter at han paa Gotland havde faaet Dødshugget af en af Olav den helliges Mænd. Her heder det:

verpr hjálmgǫfugr hilmir
heiðsær á mik reiði [1]).

Tjodolvs Vers og Verset i Ól. s. helga viser, at *heidsęi* i Heil. m. s. er den rette Form og at *eiþsæi* er en urigtig Form for *heiþsæi* [2]).

Betydningen af *heiðsæi* er sikker. Det betegner: religiøs Ærefrygt, tilbedende Ærefrygt ligeoverfor Gud, Guds Hus eller Helgener. *heiðsær* om Olav maa altsaa betegne ham som «den hellige», som «den, ligeoverfor hvem man maa vise tilbedende Ærefrygt». Strophen er naturligvis digtet, efterat Olav var bleven erklæret for hellig.

heiðsær er vistnok afledet af *heiðr* «Ære» og *sjá,* da det i Hauksbok [3]) heder: *Daniel sa enskis heiðar a Bel.* Derfor betegner *heiðsær* etymologisk vistnok «den som man skal se paa med Ære (saa at man viser ham Ære)».

Af det foregaaende er det klart, at *heiðsæi* er et udelukkende kristeligt Ord. Dette Ord godtgjør, at den hos Olav Tordssøn anførte og Tjodolv tillagte Halvstrophe (selv om den for øvrigt bliver uforstaaet) er forfattet i kristelige Omgivelser og omtaler en kristen Konge. Men herved bliver det umuligt,

---

[1]) Derimod i Strophen i Egils s. Kap. 56 (i tidligere Udgg. Kap. 57) læser F. Jónsson S. 190 med rette *eiðsært.* Det her forekommende Ord har altsaa ikke, som Björn Ólsen (Gramm. Afh. S. 218) formoder, noget med *heiðsær* at gjøre.

[2]) Ordet kan altsaa ikke, som Björn Ólsen mener, forklares af *sjá eiða.*

[3]) Nokkur blöð úr Hauksbók S. 21.

at Ynglingatal, der sikkert er forfattet af samme Skald som Halvstrophen, kan være digtet hos en Konge paa Vestfold eller i Grenland, som var Søn af Olav Geirstadalv. Forfatteren af Ynglingatal maa tværtimod have staaet i Forbindelse med kristne Mænd. Heraf følger videre, at der i Ynglingatal efter Strophen om Olav Geirstadalv maa være faldt ud flere Stropher, som Snorre og de andre Islændinger, der nævne Ynglingatal, ikke har kjendt. I disse Stropher maa Ynglingekonger, som fulgte efter Olav Geirstadalv, have været nævnte.

Allerede deri, at Ordet *heiðsæi* er kristeligt, har vi et Bidrag til at bestemme Tiden for Tilblivelsen af den hos Olav Tordssøn anførte Halvstrophe og det sikkert af samme Skald forfattede Digt Ynglingatal, hvad enten dette er forfattet i Norge eller (hvorom allerede nogle Momenter i det foregaaende har vakt Formodning) i Vesten.

I en irsk Krønike fortælles det, at de Fremmede i Irland fra 948 af begyndte at antage den kristne Tro og at døbes [1]). I 943 lod den norske Konge Olav Kvaran fra Dublin sig døbe i England [2]). Allerede den Omstændighed, at Ordet *heiðsæi*, som har bestemt kristelig Betydning, forekommer i et Vers, der er forfattet af Ynglingatals Digter, gjør det høist usandsynligt, at Ynglingatal skulde være synderlig ældre end 950.

Hvad betyder nu: *heiðsæi á Fjǫrnis fjǫllum drýgði?* Commentaren forklarer *fjǫll Fjǫrnis* ved *fjǫll sækonungs* d. e. *hafit.*

Søkongenavnet *Fjǫrnir* er mulig laant fra Atlakviða 10, hvor *Fjǫrnir* er Navnet paa en af Kong Gunnars Huskarle, thi paa lignende Maade bruges *Buðli* og *Gjúki* af Skaldene som Søkongenavne. Hvis dette er rigtigt, tør man slutte, at den anførte Halvstrophe, som tillægges Tjodolv, er yngre end Atlakviða, som Finnur Jónsson sætter til c. 975—1000, men som vel er ældre.

drýgja heiðsæi maa betegne «at fuldbyrde noget, hvorved man viser tilbedende Ærefrygt ligeoverfor Gud, Guds Helligdom eller Helgener» [3]). Men hvorledes kan man fuldbyrde en saadan Handling *á Fjǫrnis fjǫllum* d. e. paa Havet? Hvad Ordene *heiðsæi á Fjǫrnis fjǫllum drýgði* (d. e. udførte paa Havet en

[1]) Steenstrup, Normannerne, III, 125.
[2]) Steenstrup, III, 79.
[3]) Jfr. *drýgja heiðinn sið* Eiðs. I, 27.

Handling, som viste Ærefrygt for Gud, Guds Hus eller Helgener) her i Halvstrophen skal betegne, vover jeg ikke med Sikkerhed at bestemme. Kun som en usikker Formodning vover jeg at nævne, at derved kan forstaaes: «drog paa en Pilegrimsreise over Havet».

Hvis dette er Meningen, kan vi derigjennem faa Oplysning om, hvad det er for en Begivenhed, som Halvstrophen omtaler.

Den navnkundigste norske Konge, som har hersket i Vesten, er vel Olav Kvaran (af irsk *cuarán* Sko). Han var en Søn af Sigtrygg, Konge i Dublin og York, som døde 927. Olav blev gift med en Datter af den skotske Konge Constantin. Dette fandt Sted før 934, da den engelske Konge Æthelred førte Krig med Skotland. Olav, som i de følgende Aar havde Tilhold i Skotland, drog, efter at have sluttet Forbund med flere Fyrster, i 937 med en stor Flaade opad Humber for at erobre Northumberland. Han indtog York. Siden kom det til et stort Slag ved Brunnanburh. Olav havde Hjælpetropper fra Dublin, Orknøerne, Skotland og Cumberland. Mod dem kjæmpede Engelskmændene under Æthelstan og hans Broder Edmund og vandt en stor Seier. Olav flygtede.

Efter Æthelstans Død i 940 kom Olav 941 fra Dublin til York og blev tagen til Konge der. De Danske i Mercia og andensteds sluttede sig til ham. Han drog derpaa ind i England og gjorde Erobringer der. Efter flere Kampe sluttedes der Fred, og Edmund lod Olav døbe 943. Olav herskede en Stund nord for Wætlingastræt. Ogsaa Ragnvald Guthferths Søn var paa denne Tid Konge i Northumberland. Baade han og Olav Kvaran blev fordrevne af Edmund 944.

Efter Edmunds Død 946 blev Edred Englands Konge. I 949 kom Olav atter fra Dublin til Northumberland, hvor nu Eirik Blodøkse en Stund havde hersket. Olavs Forbundne Skotterne plyndrede de Engelskes Land og Olav tog hele Bernicia i Besiddelse. Efter at være fordreven af Northumbrerne vendte Olav tilbage til Dublin, hvor han tidligere havde opholdt sig kortere Tider ad Gangen. Fra 953 af herskede Olav Kvaran længe i Dublin under jævnlige Kampe mod Irlænderne. Ved disse havde han ofte andre Irlændere til Forbundsfæller.

Olav, som havde været gift med en skotsk Kongedatter, blev siden gift med Gormflaith, Søster til Kongen af Leinster; hun blev senere gift med den irske Konge Brian.

I 980[1]) blev Maelsechlainn Konge i Irland og overvandt samme Aar de Fremmede ved Kongesædet Temair (Tara). «Det var slemt», siger en irsk Krønikeskriver, «for begge Parter at mødes der; men det var værre for de Fremmede. Thi der faldt Ragnall, Amlaibhs Søn, de Fremmedes Konge (efter et andet Haandskrift: Høikonge) og Conmael Gilles Søn, en anden af de Fremmedes Høikonger[2]) . . . og Amlaibh Sitriucs Søn, de Fremmedes Overkonge, drog paa en Pilegrimsreise til Iona (Hí, Icolmcill).» Til denne Kamp havde Nordmændene faaet Hjælp fra andre norske Nybygder, navnlig fra Sudrøerne. Efter Seieren beleirede Maelsechlainn Dublin, og de Fremmede maatte slutte en ufordelagtig Fred. Maelsechlainn kundgjorde, at enhver Irlænder, som var paa de Fremmedes Grund i Trældom og Undertrykkelse, frit kunde drage til sit Hjem.

Olav Kvaran, om hvem det siges, at han kom til Hí (Icolmcill, nu Iona) i Anger, døde der det følgende Aar 981, som det heder, efter Anger og et godt Liv[3]).

Ogsaa islandske Sagaer kjender Olav Kvaran. Hos ham opholdt sig ifølge Landnaamabok Islændingen *Þorgils orraskáld.*

Ordene i Tjodolvs Vers *heiðsæi á Fjǫrnis fjǫllum drýgði* (d. e. udførte paa Havet en Handling, som viste Ærefrygt for Gud, Guds Hus eller Helgener) er efter min Formodning mulig at forstaa om Olav Kvaran, som af Anger først af alle Nordboer foretog en Pilegrimsreise over Havet til den hellige Ø Icolmcill, hvor han efter et fromt Liv det følgende Aar døde. Jeg kan ingen anden Person finde, paa hvem man ved de nævnte Ord skulde kunne tænke.

Ordene:

hǫfuðbaðm
þar er heiðsæi
á Fjǫrnis
fjǫllum drýgði

er ikke bevarede i sin Sammenhæng.

---

[1]) Efter nogle Krøniker 978, efter andre 979.

[2]) Andre Haandskrifter har et andet rigtigere Udtryk, se Steenstrup III, 146.

[3]) De nyeste Hovedværker om disse Begivenheder er Todd, Cogadh Gaedhel, navnlig CI, 47, 286 f., og Steenstrup, Normannerne, 3dje Bind. Sammenlign ogsaa Zimmer Kelt. Beitr. III, 66, Munch «Det norske Folks Historie» og Haliday «The Scandinavian kingdom of Dublin».

De anførte Ord forudsætte med Nødvendighed, at noget, der har hørt til samme Udsagn, er gaaet forud. De kan derfor ikke have begyndt en af det foregaaende uafhængig Strophe, men danne sandsynlig Begyndelsen af anden Halvstrophe.

hǫfuðbaðmr betyder egentlig «Hovedtræ», «Hovedstamme», deraf «Hovedslægtning». I Arinbj. 17 (19) betegner *Hróalds hǫfuðbaðmr* Roalds Sønnesøn Arenbjørn. I Eg. s. Kap. 55 [1]) er *harra hǫfuðbaðmr* «Kongens (eller Kongers) Hovedslægtning (fremragende Ætling)» brugt om Kong Adalstein.

I Tjodolvs Vers tænker jeg mig efter det foregaaende Olav Kvaran som muligens Subject for *þar er heiðsæi á Fjǫrnis fjǫllum drýgði* «der hvor (eller: ved den Anledning da) han paa Bølgerne udførte (eller: fuldbyrdede) sin fromme, gudfrygtige Gjærning». Da Subjectet for *drýgði* i Bisætningen ikke er udtrykkelig betegnet, maa det tænkes til fra Hovedsætningen. Som dennes Subject har altsaa i den tabte første Halvstrophe Olav Kvaran mulig været udtrykkelig angivet. Ved *hǫfuðbaðm* maatte da sandsynlig forstaaes Olav Kvarans Søn.

Denne Søn kunde i saa Fald ikke vel være nogen anden end Ragnvald (Raghnall), som faldt i Slaget ved Temair, før hans Fader drog paa Pilegrimsfærd til Icolmcill.

Den tabte Halvstrophe lader sig naturligvis ikke restituere. Heller ikke lader dens Indhold sig nøie angive. Kun for bedre at anskueliggjøre min Opfatning vover jeg at nævne, at Strophens omtrentlige Indhold mulig kunde have været følgende: «[Olav Kvaran begræd mest] sin fremragende Ætling der, hvor han udførte sin fromme Tilbedelse paa Bølgerne (d. e. drog over Havet paa sin fromme Pilegrimsfærd).»

Det er ingenlunde sikkert, at den hos Olav Tordssøn anførte og Tjodolv tillagte Halvstrophe omtaler Olav Kvarans Pilegrimsreise til Icolmcill, og at den derfor er digtet 981 eller deromkring i Vesten og snarest i Dublin. Derimod synes det paa Grund af Ordet *heiðsæi* uimodsigeligt, at denne Halvstrophe omtaler en kristen Mand.

---

[1]) S. 178 F. Jónssons Udg.

V.

Kong Ragnvald i Ynglingatal.

Det Resultat, til hvilket jeg er naaet med Hensyn til den hos Olav Tordssøn anførte Halvstrophe af Tjodolv, skal jeg nu søge at benytte til bestemtere Besvarelse af Spørgsmaalet om, naar og hvor Ynglingatal er forfattet.

Ynglingatal forherliger en Konge Ragnvald, hvis Forfædre i Norge og Sverige Digtet opregner. Og vi har i det foregaaende seet, at Digtet er forfattet i 10de Aarh., sandsynlig ikke før c. 950 af en Skald, som i Vesten, mulig i Dublin c. 981, og ialfald ikke før Midten af 10de Aarh., i samme Versemaal har forfattet et Digt, hvori han omtaler en kristen Mand, maaskė Olav Kvarans Pilegrimsreise til Icolmcill.

Efter dette synes den Ragnvald, om hvem Ynglingatal er digtet, at have været en med Olav Kvaran omtrent samtidig norsk Konge i Britannien. Ynglingatal godtgjør altsaa ikke, at en Søn af Olav Geirstadalv ved Navn Ragnvald, som var Konge paa Vestfold eller i Grenland, nogensinde har existeret.

Der omtales i Britannien i 10de Aarh. flere nordiske Konger af Navnet Ragnvald. Kan det bestemmes, om Ynglingatal er digtet til nogen af dem?

Da jeg var kommen til den Formodning, at den hos Olav Tordssøn anførte Halvstrophe af Tjodolv omtalte Olav Kvaran og dennes Søn *(hǫfuðbaðm)*, kom jeg først paa den Tanke, at Ynglingatal maatte være digtet til Olav Kvarans Søn Ragnvald, som faldt ved Temair 980. Ynglingatal maatte da være digtet 980 eller faa Aar i Forveien. Men hvis det er rigtigt, at Egil Skallagrimssøn, da han digtede Arinbjarnarkviða og Sonatorrek, har kjendt Ynglingatal, og hvis Finnur Jónssons Tidsbestemmelse for Arinbjarnarkviða og Sonatorrek er rigtig, da maa Yt. være forfattet saa længe før 980, at den Konge Ragnvald, til hvem det er digtet, ikke vel kan være Olav Kvarans Søn.

Ved 943 (eller i et andet Haandskrift ved 942) beretter den angelsaksiske Krønike, at Kong Edmund modtog af Biskoppens Haand Kong Regenald, og ved 944, at Edmund fra Northumberland forjog de to Konger Anlaf Syhtrics Søn (d. e. Olav Kvaran) og Regenald Guthferths Søn. Denne Regenald synes at have været en Broder af den northumbriske Konge Olav, som døde

941. Regenald eller Ragnvald er maaské falden 944 [1]). Hans Fader havde været Konge i Dublin. Denne Ragnvald synes at have levet for tidlig til, at man tør formode, at han er den Konge, der i Ynglingatal omtales som levende og til hvem dette Kvæde er digtet.

For Tidens Skyld kan man derimod tænke paa den Kong Ragnvald, som faldt i England sammen med Eirik Blodøkse [2]) og som maa være identisk med Kong Eilricus's Broder Reginald, der efter en engelsk Krønikeskriver faldt sammen med ham [3]). Dette skede 954. At Ragnvald var Eiriks Broder, er neppe rigtigt. Hvis saa var, kunde Ynglingatal ikke have været digtet til ham, thi det kunde da ikke blandt hans Forfædre have nævnt Harald Haarfagres Farbroder.

Med Sikkerhed tør jeg heller ikke erklære den Ragnvald, som faldt med Eirik Blodøkse, for den Kong Ragnvald, til hvem Ynglingatal blev digtet. Men saameget tror jeg i det foregaaende at have gjort sandsynligt, at Yt. er digtet ikke før c. 950 i Britannien (enten i Northumberland eller i Irland) til en norsk Konge Ragnvald.

Skalden synes at have levet endnu længe efter denne Tid og siden at have digtet et Digt i samme Versemaal som Yt. I det senere Digt, af hvilket kun én Halvstrophe er bevaret og hvis Anlæg og Omfang vi derfor ikke kjende, har Skalden maaské omtalt Olav Kvarans Pilegrimsfærd. Dette Digt har da snarest været et *erfikvæði* eller Mindedigt over Olav Kvaran.

Ynglingatal synes tydelig at være forfattet af en hedensk Digter. I den Halvstrophe, som Olav Tordssøn har bevaret, nævnes derimod et kristeligt Ord, som angiver kristelig Gudsdyrkelse. Det er da vel sandsynligt, at Skalden, efter at han har forfattet Ynglingatal og førend han har forfattet den Halvstrophe, som efter min Formodning handlede om Olav Kvaran, har ladet sig døbe.

Olav Kvaran lod sig 943 døbe i England, men de fleste Nordboer i Irland synes endnu i hans sidste Levetid at have været Hedninger [4]).

---

[1]) Steenstrup, Normannerne III, 81.
[2]) Heimskr. Hák. s. góða Kap. 4, vistnok efter Eiríksmál.
[3]) Matthæus af Westminster ved Aar 950.
[4]) Jfr. Steenstrup III, 172.

Min Opfatning af Ynglingatal, hvorefter dette Kvæde er digtet ikke før c. 950 om en norsk Konge i Britannien, strider ikke mod Digtets Ord, thi i dette siges det ikke, at Ragnvald er en Søn af Olav, som blev begravet paa Geirstad. Den Mening, at den Ragnvald, til hvem Ynglingatal er digtet, skulde være en Søn af Olav Geirstadalv, er efter min Mening opstaaet derved, at de Stropher, som adskilte Strophen om Ragnvald fra Strophen om Olav Geirstadalv, var faldne bort. Dette maa være skeet paa en Tid, da den islandske Tradition ikke længer havde nogen fyldig og sikker Viden enten om de Konger, som herskede i det sydlige Norge før Harald Haarfagre, eller om de norske Konger, som i 10de Aarh. optraadte i Dublin og Northumberland. De Stropher, som skulde adskille Ragnvald fra Olav Geirstadalv, maa have manglet i alle de Optegnelser af Ynglingatal, som kjendtes paa Island i 13de og sandsynlig allerede i 12te Aarhundred.

Hvor mange Led der her mangler i Digtet, lader sig ikke bestemme. Efter Tidsforholdene skulde man snarest tro 2 eller 3 Led.

Sidste Strophe af Yt. udgives sædvanlig i følgende Form:

Þat veitk bazt
und bláum himni
kenninafn,
svát konungr eigi,
er Rǫgnvaldr
reiðar stjóri
heiðum-hár
of heitinn er.

I de 6 første Linjer er der ingen væsentlige Afvigelser i Haandskrifterne. I L. 7 har Fris. feilagtig Comparativen *høri.* I L. 8 har Fris. *of heítíɴ er.* Dette synes i enhver Henseende passende, og jeg holder det for det rette [1]).

---

[1]) Det støttes ogsaa ved *of heitin var* Arinbj. 80, 8.

Cod. AM. 38 fol. og cod. AM. 37 fol. (Afskrifter af Jöfraskinna) har derimod som sidste Linje af Yt.: *of hæitum deʀ,* og cod. AM. 35 fol. (Afskrift af Kringla) *of heitiñ deʀ* (i Randen med anden Haand: *heitum sic*). Men dette synes aldeles meningsløst. Jeg formoder, at denne Forvanskning med Endel-

Herefter fortsætter Fris. *oc milldgeðr marcar drottinn.* Jeg antager, at dette Linjepar sikkert har hørt til Digtet [1]), og at det er et Brudstykke af en for øvrigt tabt Strophe. Det lader sig ikke bestemme, om der i denne Strophe har været Tale om Ragnvald eller ikke. Heller ikke lader det sig bestemme, hvor i vedkommende Strophe Linjeparret har havt sin Plads. Ordene synes at betyde «og Landets [2]) milde Konge».

Ragnvalds Tilnavn er i Prosa overalt *heiðumhæri.* Ogsaa i Verset har cod. Fris. (Udg. S. 33) *heiðom høri.* Men andre Haandskrifter har i Verset *heiðumhárr* (eller *hár*). At en Enstavelsesform efter *heiðum* i Verset er det rette, og at *heiðumhæri* her er urigtigt, viser Versemaalet, som kræver tre Stavelser. At *heiðumhárr* eller *-hár* [3]) i Prosa gjengives ved *heiðumhæri,* viser, at de Gamle har forstaaet *heiðumhár* som «høiere end Heier». Kan Ordet betyde dette? Jeg kjender intet Exempel paa, at Positiv bruges i samme Betydning som Comparativ forbundet med en Dativ, der angiver andet Sammenligningsled [4]).

Wisén oversætter *heiðumhár* ved «instar montium altus». Hvis denne Forklaring er rigtig, saa kan Forklaringen *heiðum hæri* ikke være fuldt rigtig, og man maa da ogsaa heraf slutte, at de, som kaldte Ragnvald med Tilnavnet *heiðumhæri,* ikke kjendte Ragnvald uden fra Strophen i Ynglingatal. Men ogsaa for Oversættelsen «instar montium altus» savner jeg sproglig Støtte.

Hvis de gamle Islændingers Opfatning af Tilnavnet *heiðumhár* som «høiere end Heier» var rigtig, saa maatte Tilnavnet paa en spøgende overdreven Maade betegne Ragnvald som en af Vækst meget høi Mand, hvorved man kunde sammenligne en dansk Ballades Udtryk om Kjæmper: De saaes over Bøgetoppe. Men at Tilnavnet ikke har denne Betydning, finder jeg ogsaa bestyrket derved, at Skalden siger: «det er det bedste Tilnavn

sen *-um* for *-inn* og med det følgende *d* er fremkommen derved, at Skriveren i Originalen her først havde feilagtig sat *heidum,* som hører hjemme i foregaaende Linje, men derpaa rettet det til *heitinn.*

[1]) Dette mener ogsaa Finnur Jónsson Litt. Hist. I, 440, Anm. 4.

[2]) Det vilde, tror jeg, være altfor dristigt at forstaa *Markar* her som «Mercias», uagtet Indbyggerne af Mercia i Ags. hede *Mierce, Mirce* eller *Myrce.*

[3]) Jöfrask. har *hár,* Kringla *haʀ.*

[4]) Det er ikke fuldstændig analogt, at Positiv med *þonne* i Angelsaksisk forekommer i samme Betydning som Comparativ med *þonne.* Se S. Bugge Z. f. deutsche Philol. IV, 193; Grein Sprachschatz II, 563 f.

under den blaa Himmel, som nogen Konge eier.» Thi det vilde dog være altfor urimeligt at bruge saa stærke Ord om et Tilnavn, der betegnede Kongen som en ualmindelig høi Mand. Adjectivet «bedste» vilde jo i denne Forbindelse blive ligefrem komisk.

I *heiðumhár* er *heiðum* efter min Formodning Dat. pl. af *heiðr* m. Gen. *heiðar* «Ære, Hæder», den ældre Form for det senere *heiðr* Gen. *heiðrs* [1]. Rigtignok findes dette Hankjønsord *heiðr* ellers aldrig brugt i Flertal, men det synonyme ags. *âr* «Ære» og oldn. *sœmð* «Hæder» bruges ofte i Flertal.

hár er ikke blot «høi» i egentlig Forstand, men ogsaa «ophøiet, herlig». Dativen i *heiðumhár* kan opfattes i væsentlig samme logiske Forhold som i *eggjumskarpi, hugumstóri, fríðr sýnum.*

Jeg forstaar altsaa *heiðumhár* som «høit hædret», «ærerig», egentlig «ophøiet ved (med Hensyn til) ærefulde Egenskaber eller Værdigheder». Grunden til, at Tilnavnet paa Island (efter min Mening) blev misforstaaet, har vel været den, at *heiðr* «Ære» der ikke længer brugtes i Flertal [2]. Hvis *heiðumhár* betyder omtrent d. s. s. «ærerig», kunde det vel siges at være det bedste Tilnavn for en Konge.

Ragnvald kaldes i Ynglingatal *reiðar stjóri.* Det er af de fleste nyere Fortolkere blevet opfattet som «Skibets Styrer», og saaledes synes de gamle Islændinger at have opfattet det, thi i de versificerede Ramser i Snorres Edda opføres *reið* som poetisk Betegnelse for «Skib». Dette grunder sig sandsynlig netop paa Strophen i Ynglingatal. Andensteds findes *reið* ikke brugt saaledes. For at *reið* skal kunne blive en Betegnelse for «Skib», synes der at maatte komme en nærmere Bestemmelse til, som f. Ex. *hlunna reið, ræs reið, stafnreið.* Uagtet jeg ikke vil benegte Muligheden af den nævnte Forklaring, synes *reiðar stjóri* snarere at maatte betyde «Vognens Styrer» [3]; jfr.

---

[1]) Hertil hører bl. a. *heiðarmaðr* i et Digt af Markus Skjeggessøn (Fms. XI, 295), *heiþroaðr*, d. e. *heiðþroaðr* Arinbj. 9 (10)

[2]) Da Kong Mathgamain i Irland 976 er myrdet, kvæder hans Broder Brian et Mindedigt over ham, hvori han kalder ham *ardrí Caisil na cceimenn,* d. e. Høikonge (Overkonge) af Cashel, den ophøiede (Cogadh Gaidhel S. 88). *na cceimenn* egentlig «af Trinene», d. e. af mange Værdighedsgrader. Dette Tilnavn staar i Betydning nær ved *heiðumhár.* Ags. *hâd,* der formelt er = oldn. *heiðr,* betyder bl. a. gradus, ligesom irsk *ceimm.*

[3]) Dette mener ogsaa Vigfusson.

reiðum stýra Sól. 74. Saa kunde en Søn af Olav Geirstadalv paa Vestfold ikke betegnes. Derimod kan en saadan Betegnelse mulig have været brugt om en norsk Konge i Britannien af en Skald, som var kjendt i Irland, thi irske Høvdinger kjørte i gammel Tid i Vogn, navnlig til Kamp. Dette omtales endnu i Skrifter, som er yngre end Nordmændenes Ankomst til Irland. I den irske Lovbog *Senchas Mór,* som maaské er fra 10de Aarh., skjønt Skriftet indeholder ældre Bestanddele, optræder den hellige Patrik endnu ved Siden af sin Vognstyrer [1]).

Norske Konger i Dublin udledede sin Herkomst fra Ynglingekongerne. I Islendingabok findes nu til Slutning et Anhang, som indeholder Ares egen Slægtrække, optegnet af ham selv.

Den begynder med *Yngve Tyrkjakonungr,* gaar gjennem Njord og Frøy over til Fjolner og fortsætter derpaa i det væsentlige, men ikke i alle Led, overensstemmende med Rækken i Ynglingasaga og Yt., indtil og med Halvdan Hvitbein. Derpaa følge Led, som ikke findes i Ynglingatal:

Goþroþr
|
Olafr
|
Helgi
|
Ingialldr dottor sonr Sigurþar Ragnarssonar loþbrocar
|
Óleifr enn hvite
|
Þorsteinn enn rauþi.

Og saa videre til Are.

Der findes hos de gamle Islændinger andre genealogiske Optegnelser, som er uforenelige med denne Ares Række og som vække Formodning om, at flere Navne i denne er komne ind

---

[1]) J. v. Pflugk-Harttung, Revue Celt. XIII, 176, 181.

fra en anden Slægtrække [1]). Heller ikke kan Ares Række i alle Dele være historisk rigtig, thi efter irske Annaler, hvis Alder og Troværdighed er større end de islandske Beretningers, var Amlaibh, der er samme Person som Olav hvite, Søn af Godfred [2]).

Olav Kvaran omtales i Egils saga [3]) saaledes: «Olav den røde hed en Konge i Skotland. Han var skotsk af fædrene Æt, men dansk af mødrene Æt, og stammede fra Ragnar Lodbrok.»

Naar vi sammenligne disse Antydninger i Egils saga om Olav den rødes Slægt med Ares Slægtrække, saa vil vi finde det sandsynligt, at Olav røde eller Kvaran ifølge den genealogiske Opfatning, til hvilken Egils saga hentyder, blev anseet for at være en Ætling (maaské en Sønnesøn) af Thorstein røde Olav hvides Søn, som blev svegen af Skotterne 875.

Efter dette skulde vistnok Olav Kvaran have været anseet for at stamme fra de gamle Ynglingekonger ligesom den Ragnvald, til hvem Yt. er digtet. Men de to Kongers Stamtræer synes ialfald at have afveget fra hinanden i de Led, som fulgte efter Halvdan Hvitbein. Ogsaa denne Omstændighed taler imod det, at Ynglingatals Ragnvald skulde være samme Person som Olav Kvarans Søn Ragnvald.

At den Kong Ragnvald, som faldt i England 954 sammen med Kong Eirik, skulde have været dennes Broder, saaledes som Matthæus af Westminster fortæller, er lidet sandsynligt, fordi han ikke findes nævnt i nogen af de mange Fortegnelser over Harald Haarfagres Sønner, som vi læse i Sagaerne.

Men hvis denne Kong Ragnvald var den samme som den, til hvem Yt. er blevet digtet, da vilde dette kunne forklare, hvorfor han er bleven kaldt Eiriks Broder. Thi Eirik Blodøkse og den Ragnvald, til hvem Yt. er digtet, stammede fra to Brødre (Halvdan Svarte og Olav Geirstadalv) [4]).

---

[1]) Þáttr af Ragnars sonum i Hauksbók (Fas. I, 357) har *Helgi hvassi* som *bróðir Guðrøðar, sun Oláfs, Rings sunar, Ingjalds sunar* o. s. v. fra Ringerike og fortæller, at Helge blev gift med Aslaug Sigurd Orm-i-Øies Moder. Jfr. Munch, Det norske Folks Hist., a 649 f.

[2]) Se Steenstrup, Normannerne II, 120; G. Storm i Norsk hist. Tidsskr., 2den R., II, 329.

[3]) Kap. 51, F. Jónssons Udg.

[4]) Hvis de manglende Led i Yt. kunde udfyldes saaledes: *Óláfr Geirstaðaálfr — [Rǫgnvaldr — Óláfr—] Rǫgnvaldr heiðumhár,* da vilde vi i Gjentagelsen af de samme Navne have en Forklaring af, at nogle Stropher af Yt. er faldne ud foran Strophen om *Rǫgnvaldr heiðumhár*. Men dette lader sig ikke bestemme.

Ynglingerækken, som vi kjende den i flere indbyrdes noget forskjellige Former, synes i sin hele Længde først at være bleven bragt i Stand af norske Skalde og Fortællere i 10de Aarh. til Forherligelse af norske Konger i Irland, Skotland og Northumberland.

Det forekommer mig umiskjendeligt, at der om de saakaldte Ynglingekonger, som skal have hersket i Sverige og Norge, har ved Siden af Ynglingatal og tildels uafhængig af dette Digt været bevaret en Tradition ligetil Sagaskrivningens Tid. Denne Tradition lære vi at kjende, om end ufuldstændig, af Ares Islendingabok, den i Skotland fundne Historia Norwegiæ, Ynglinga saga og flere andre islandske Skrifter. Jeg nævner exempelvis nogle Enkeltheder, som vidner om denne Tradition, der tildels er uafhængig af Ynglingatal.

Stedsnavnet *Skjótansvað* eller *Vápnavað* i Hist. Norw. og Yngl. s. Kap. 21. Alvs Tilnavn *Elfsi* og Angivelsen af Moderen *Dageiðr* i Yngl. s. Kap. 24. Sagnet om Tunne Yngl. s. Kap. 30. At Brautanund bliver dræbt af sin Broder Sigurd «in Himinheithi» ifølge Hist. Norw. [1]).

Medens Ottar efter Yt. bliver dræbt paa Vendel i Kamp mod to danske Jarler, maa Are have kjendt et Sagn, hvorefter denne Skjæbne rammede Ottars Fader Egil, da han giver ham Tilnavnet *Vendilkráka*. I Paul—Braunes Beiträge XII S. 15—17 har jeg søgt at vise, at dette er det rette, fordi Ôhtheres Fader Ongenþeow ifølge Beowulf-Digtet bliver fældet i Kamp mod Géatas (d. e. Jyderne) af to af den geatiske Konges Mænd, medens Ottars Fader derimod efter Yt. bliver dræbt af en Stud. At der indtil Sagaskrivningens Tid i 12te Aarh. har holdt sig en af Yt. tildels uafhængig Tradition [2]), som i en enkelt

---

[1]) Da der har existeret en tildels af Yt. uafhængig Tradition om Ynglingekongerne, kan ogsaa *hvítbeinn* som Tilnavn til Halvdan og *fretr* som Tilnavn til Øystein have tilhørt denne. Wadsteins Forsøg paa at forklare disse Tilnavne som fremkomne ved Misforstaaelse af Ynglingatal (Uppsalastudier S. 160) har efter mit Skjøn ikke Sandsynligheden for sig. Ogsaa Wadsteins ensartede Forklaring af Tilnavnet *trételgja* (Aarbøger 1891 S. 371 ff.) finder jeg ingenlunde evident.

[2]) Anderledes Schück (Svensk literaturhist. I, 65) og Noreen.

Henseende endog berigtiger Digtets Fremstilling, det vilde være meget paafaldende, hvis Ynglingatal var forfattet i det sydlige Norge c. 860. Det er derimod let forstaaeligt, naar Digtet er blevet til i Britannien tidligst c. 950.

Ogsaa flere andre Forhold, som vedrører Yt., blive nu forklarligere. Man har hidtil almindelig antaget, at den Ragnvald, til hvem Tjodolv digtede sit Kvæde, var en Sønnesøn af Karl den stores mægtige Modstander Godfrid eller Gudrød. Man maatte vente, at Skalden, hvis han havde vidst noget nærmere om denne Gudrøds Magt, da vilde have hentydet dertil bestemtere end ved Epithetet *enn gǫfugláti* «han som i sin Optræden er anseelig». Uagtet Skalden har sat sig til Opgave kun at fortælle om hver Konges Dødsmaade og Begravelsessted, kunde han jo godt have betegnet Gudrød f. Ex. som Frankerkongens eller som Karls Fiende, hvis han havde vidst noget om dette Forhold. Men intet antyder, at han har staaet Godfrids Bedrifter saa nær, som en Hirdskald hos Godfrids Sønnesøn maatte have staaet dem.

I Yt. 51 siges, at Olav, som blev begravet paa Geirstad, herskede *forðum*. Dette synes at antyde en Tid, som ligger længer tilbage end den, hvorom der vilde være Tale, hvis Kvædet var digtet for hans Søn. Om Olavs Fader Gudrød heder det, at han *fyr lǫngu var* «levede for længe siden».

Naar Yt. er digtet i Britannien tidligst c. 950, saa tør vi ikke tillægge Digtet som historisk Autoritet den Vægt, som vi maatte tillægge det, hvis det var digtet c. 860 i det sydlige Norge [1]).

Jeg skal nævne et Exempel. Den Kamp mellem to Upsalkonger og Haaløygernes Konge Gudlaug, som Yt. kjender og som har Sidestykker i flere andensteds fortalte Sammenstød mellem upsalske og haaløygske Konger, tør vi nu holde for et Sagn, som er opstaaet nærmere ved 950 end ved 860.

Professor Maurer gjør mig opmærksom paa, at Torfæus's Uddrag af Háleygjatal nævner *natus Godgesto Heimgestus Huldæ frater* og at denne *Hulda* er den samme som *Huldr seiðkona* eller *vǫlva,* som efter Ynglinga saga Kap. 16 og 17 volder Vanlandes og Visburs Død.

Disse Berørelser mellem Haaløyge-Ætten og Ynglinge-Ætten støtte den Mening, at Ynglingatal i Tid ikke staar fjærnt fra

[1]) Min Dom afviger her bl. a. fra Fahlbeck's (Svensk Hist. tidskr. 1884 S. 109).

Háleygjatal og at de to Digte tildels har øst af Kilder, som har ligget nær ved hinanden.

Naar Ynglingatal er digtet i Britannien tidligst c. 950, bliver det paa den anden Side usandsynligt, at poetiske Udtryk skulde i dette Digt være brugte i en oprindeligere Betydning end i Eddadigte, som er ældre. Vi maa da vente i Yt. at finde væsentlig de samme mythiske Forestillinger som i Egil Skallagrimssøns Digte. Vi faa det fra dette Synspunkt bekræftet, at *loka mær* i Ynglingatal betyder «Lokes Datter» ikke «Gravmøen», *vilja bróðir* «Viljes Broder» ikke «Aandens Broder».

VI.

Ynglingatals Forfatter.

Som Forfatter af Ynglingatal nævner den islandske Tradition i 13de Aarh. enstemmig[1]) *Þjóðólfr ór Hvini* eller *Þjóðólfr enn hvinverski.* Ved *Hvin* forstodes Bygden om Kvinnesdalselvens Udløb paa Agder.

I Forbindelse med Traditionens Udsagn, at Ynglingatals Forfatter var fra *Hvin* i det sydvestlige Norge, er det værdt at fremhæve, at Digtets Vers, som det synes, godtgjør, at dets Forfatter var localkjendt paa Vestfold i det sydøstlige Norge. Jeg henviser særlig til V. 45, 46 om Øystein:

Ok nú liggr . . .
á raðar braddi[2])
þars élkaldr
hjá jǫfur Gauzkum
Vǫðlu straumr
at vági kømr.

---

[1]) Se Sn. E. ed. AM. III, 253, 261, 398.

[2]) Cod. A.M. 38 fol. (Jöfrask.) har *broddi.* Men cod. A.M. 35 fol. og cod. A.M. 37 fol. har *braddi.* Dette er sandsynlig det oprindelige. Af *bradd* n. «Kant, Rand, Bred», som nu bruges i Valdres, Hadeland og paa flere Steder i Norge (se Aasen); jfr. ags. *brerd, breord* m. Forvanskningen *branði* i Fris. forklares let deraf, at Skriveren ikke har forstaaet *braddi.*

«Og nu ligger han paa Randen af «Raen» der, hvor Vadlas iskolde Strøm kommer forbi Kongens Grav til den gautske Bugt» [1]).

Ordet *raðar* af *rǫð* er den til Nutiden bevarede terminus technicus for den Vold af Sten og Grus, som paa Vestfold strækker sig langs Søen; se Fritzners Ordbog. Versets Ord viser ogsaa for øvrigt Kjendskab til Stedsforholdene. Se Nicolaysen i Aarsberetning fra Selsk. til Fortidsm. Bevaring 1852 S. 25—32; P. A. Munch Saml. Afh. udg. af G. Storm II S. 369 Anm.

Hvorledes skal nu det nævnte Forfatternavn forklares, naar Ynglingatal, som jeg har søgt at vise, er digtet i Britannien ikke før c. 950?

Blandt Kjæmperne paa Ormen lange i Slaget ved Svolder nævnes *Þorgrímr ór Hvini Þjóðólfsson* [2]). Nu er vistnok ikke alle Navne paa Kjæmperne paa Ormen lange historiske i denne Forbindelse. Men det kan ikke paavises, at Navnet Torgrim Tjodolvssøn fra Hvin tidligere har hørt hjemme i nogen anden Fortælling eller nogen anden Tid, og det tør derfor antages for historisk. Der har altsaa levet en Nordmand ved Navn *Þjóðólfr ór Hvini* i anden Halvdel af 10de Aarh., og han kan have været voksen allerede ved Aarhundredets Midte. Ham antager jeg da for at være Forfatter af Ynglingatal. Min Formodning, at det er Torgrims Fader Tjodolv fra Hvin, som tidligst c. 950 har digtet Ynglingatal, bestyrkes derved, at en anden Optegnelse synes at vise, at denne Torgrims Fader var Skald. Haandskriftet A af Skáldatal anfører [3]) nemlig, at Tjodolv fra Hvin har digtet om Jarlen Strutharald [4]). At dette Navn her er rigtigt, synes ikke tvivlsomt, da den Høvding, som nævnes [5]) umiddelbart efter ham i Skáldatal, er Sigvalde Jarl, som jo var Strutharalds Søn; og dernæst følger Harald Torkellssøn, som var Strutharalds Sønnesøn. I Overensstemmelse

---

[1]) Verset er sproglig vigtigt derved, at Præpos. *hjá,* der ellers forbindes med Dativ, her, hvor Bevægelse til Stedet udtrykkes, forbindes med Accusativ.

[2]) Se Heimskr. Ól. s. Tr. Kap. 102; s. Ól. Tr. af Odd, udg. af P. A. Munch S. 55, 64, 104; Fms. II, 252.

[3]) Sn. E. III, 259.

[4]) Uppsala-Haandskriftet har *Sveinn jarl,* som er ubekjendt.

[5]) Sigvalde nævnes ogsaa i Uppsala-Hskr., derimod ikke Harald Torkellssøn.

hermed har flere Litteraturhistorikere [1]) erklæret Tjodolv fra Hvin, som digtede om Strutharald, for at være Sønnesøn af Harald Haarfagres Skald og Fader til Torgrim, som var med i Slaget ved Svolder. Strutharald var Jarl i Skaane eller Sjælland og Fader til Sigvalde, Torkell høie og Heming. Han kan ikke være død før 984. Det fortælles, at det var i det efter ham og Kong Harald Blaatann holdte Gravøl, at Jomsvikingernes Tog til Norge blev besluttet [2]). Hvor Tjodolv har lært Strutharald at kjende, i Danmark eller blandt de Danske i England, lader sig ikke bestemme.

Naar altsaa paa et Sted af Skáldatal *Þjóðólfr ór Hvini* uden noget Tillæg «den yngre» eller lignende betegner en norsk Skald, som har levet i anden Halvdel af 10de Aarh., saa synes den Antagelse ikke meget dristig, at *Þjóðólfr ór Hvini* som Navn paa Forfatteren af Ynglingatal (om hvilket Digt jeg tror at have gjort det sandsynligt, at det er forfattet tidligst c. 950) fra først af har skullet betegne den Skald, som levede ved Midten og i anden Halvdel af 10de Aarh., og ikke Harald Haarfagres Skald.

Haustlǫng tillægges i Snorres Edda *Þjóðólfr hvinverski.* Digtet beskriver Billederne paa et Skjold, og Skalden siger i sit Digt, at han har faaet dette Skjold af Torleiv. Denne Torleiv maa være Torleiv spake, thi i Skáldatal siges det, at Tjodolv fra Hvin har digtet til Torleiv spake. Nu levede der under Haakon Jarl, Olav Tryggvessøn og Eirik Jarl en norsk Høvding ved Navn Torleiv spake. Han skal have været en Dattersøn af den Mand af samme Navn, som var Horda-Kaares Søn. Han opfostrede Eirik Jarl og indtog senere under denne en anseet Stilling. Han havde et Sammenstød med Skalden Hallfred. Ragnvald Jarls Farfader var en Sønnesøn af denne Torleiv spake. Vi se saaledes, at intet i de ydre historiske Forhold hindrer den Antagelse, at den Tjodolv fra Hvin, som digtede Haustlǫng, har levet i Slutningen af 10de Aarh.

---

[1]) Jón Sigurðsson i Sn. E. III, 268 not. 1, 401; F. Jónsson Litt. Hist. I, 438.

[2]) Se Munch, Det norske Folks Hist. b 100, 103, 106, 109, 111; Maurer Bekehrung I, 250 f.

VII.

Ynglingatal og irsk Kunstdigtning.

Ynglingatal forherliger Kong Ragnvald ved at opregne hans Forfædre, om hvem Digtet meddeler, hvorledes hver at dem døde, samt tildels, hvor de blev begravede.

Hvilke Forbilleder har dette Digt? Dette er et Spørgsmaal, som saavidt jeg véd, aldrig har været fremsat, endsige besvaret. Intet Forbillede har man nævnt. Hvilke er de litterære Forudsætninger, som forklare Tilblivelsen af Ynglingatal? Man har forklaret Digtets Tilblivelse ene og alene politisk: for at godtgjøre den vestfoldske Kongeæts Adkomst til at stille sig op jævnsides med Svea- og Danekongerne, var, siger man, et langt og fornemt Stamtræ en aldeles fornøden Ting, og her kunde Hirdskaldene hjælpe[1]. Men man har hidtil aldeles ingen Oplysning kunnet give om, hvilke Digte der har paavirket Forfatteren af Ynglingatal med Hensyn til Planen for hans Digt. I den ældre germanske Poesi er der intet Spor til noget Digt af samme Art som Ynglingatal. De norrøne Kvæder Hyndluljóð og Rígsþula er i en viss Forstand genealogiske Digte, men vidt forskjellige fra Ynglingatal.

Saalænge man tænker sig Yt. som forfattet paa Vestfold c. 860, maa dets Tilblivelse blive staaende litterært uforklarlig og forudsætningsløs. Jeg har derimod søgt at vise, at Yt. er digtet i Britannien tidligst c. 950 og at samme Forfatter i et senere Vers omtaler en kristelig Handling, mulig Olav Kvarans Pilegrimsfærd. Er dette saa, da falder der straks et overraskende Lys over Ynglingatals litterære Forudsætninger, og dette giver da igjen den bedste Bekræftelse paa, at min Bestemmelse af Tid og Tilblivelsested for Yt. er i det væsentlige rigtig, og at den traditionelle Opfatning maa forlades.

Irlands Litteratur har mange Digte, som efter sit Indhold er ensartede med Ynglingatal.

Yt. er et genealogisk Digt. Det regner op alle Kong Ragnvalds Forfædre lige fra Guderne af, Søn efter Fader. I Irland finde vi ligeledes flere genealogiske Digte.

Finn, Konge af Leinster, Fader til Conchobar med de røde Øienbryn som var Konge over Erinn Aar 6 f. Chr. F., siges at

[1]) Sars Udsigt over den norske Historie I, 155.

have forfattet et i en Afskrift bevaret Digt om sine egne Forfædre fra sin Bedstefader og op til Adam [1]). At dette Digt naturligvis ikke paa langt nær er saa gammelt, som det udgives for, kan her være os temmelig ligegyldigt. Et Digt, som Nogle tillægge Mac Liag, der døde 1015 eller 1016, opregner Navnene paa 12 Sønner af Cas og paa de forskjellige Familier, som stammede fra hver af dem, ned til Brian Boromas Sønner [2]). Et Digt, som tillægges den lærde Flann Mainistrech der døde 1056, giver en Stamtavle for Irlands Helgener [3]).

Yt. beretter om hver Konges Dødsmaade og giver for manges Vedkommende Besked om Dødssted og Begravelsessted. Heri finde vi bestemtere Overensstemmelse med irsk Digtning.

Der er mange irske Digte om Gravsteder. Torna, som levede i 5te Aarh., skal have forfattet et Digt om Kongernes Gravsted i Connaught, i hvilket han opregner nogle af de mærkeligste Personer, som var begravede der [4]).

Et Digt, som tillægges Cennfaelad, der døde 678, synes at have gjort Rede for de Bedrifter, som var udførte af Helte fra Ulster, samt for deres Dødsmaade og Begravelsessted [5]).

Et Digt af Eochaid hua Flainn, som døde 984, meddeler Navnene paa de fornemste af de Høvdinger, som kom med Milesiernes Sønner til Erinn, og Navnene paa de Steder, hvor flere af dem døde [6]). Mac Liag opregner i et Digt Navnene paa de 12 Sønner af Cennetig, Brian Boromas Fader, og fortæller, hvorledes enhver af dem fandt sin Død [7]).

Jeg har opregnet de i det foregaaende nævnte irske Digte, til hvilke Yt. ikke særlig slutter sig, for at vise, at baade genealogiske Meddelelser og Oplysninger om bekjendte Mænds Dødsmaade, Dødssted og Begravelsessted fra gammel Tid af ofte har dannet Indholdet af irske Digte og at der ikke kan være Tale om, at det skulde være Ynglingatal eller andre norske Kvæder, som først havde fremkaldt Digte af ensartet Indhold i Irland.

---

[1]) O'Curry Mann. and Cust. II, 53.
[2]) O'Curry Mann. and Cust. II, 117.
[3]) O'Curry II, 166.
[4]) O'Curry II, 70 f.
[5]) O'Curry II, 94 f. Jfr. D'Arbois de Jubainville, Essai d'un catalogue de la littérature épique de l'Irlande, p. 238.
[6]) O'Curry II, 111.
[7]) O'Curry II, 117.

Men der er navnlig to irske Digtere eller lærde Versmagere, som har udfoldet en rig Production, der med Hensyn til Indhold viser særligt Slægtskab med Ynglingatal. Den ene er Cinaed hua Artacain, som døde 975. Han kaldes i de fire Mestres Annaler og i Ulster-Annalerne «Irlands Hoveddigter i sin Tid», i Chron. Scotorum «Nordirlands Hoveddigter» [1]. Af hans Arbeider nævner jeg særlig følgende. 1) Et Digt, som angiver Dødsmaade og Begravelsessted for hver af de 6 Sønner af Aed Sláne, Konge af Erinn, der blev dræbt i Aaret 600. 2) Et Digt, som blandt andet beretter, hvorfor og hvorledes den ulsterske Konge Conchobar Mac Nessa fandt sin Død. 3) Et Digt, som angiver, hvorledes Niall, der havde Tilnavnet «af de ni Gisler», døde og blev begravet [2]. Et Digt af Cinaed, som her endnu nærmere vedrører os, skal jeg i det følgende udførligere omtale.

Den anden irske lærde Digter, som her skal fremhæves, er Flann Mainistrech, som døde 1056. Han har sit Tilnavn efter *Mainistir,* Monasterboice i Grevskabet Louth nær ved Drogheda i det østlige Irland. Der forestod han Klosterskolen. Han skrev en Mængde historiske Memorialvers [3]. Blandt disse skal nævnes følgende.

1) Et Digt, som meddeler, hvorledes de mest fremtrædende Personer, Mænd og Kvinder af den mythiske Stamme Tuatha Dé Danann fandt sin Død og hvor de blev begravede.

2) Et Digt, som meddeler, hvor længe hver af de hedenske Konger af Erinn regjerede og hvorledes de fandt sin Død.

3) Et Digt, som meddeler Navnene paa de kristne Konger af Erinn og giver Oplysning om, hvorledes de fandt sin Død.

4) Et Digt, som angiver Navne, Regjeringstid og Dødsmaade for de kristne Konger af Munster.

5) Versificeret Fortegnelse over Konger af Erinn og Konger af Meath af Nialls Æt, med Angivelse af Regjeringstid og Dødsmaade.

Naar vi betænke, at Ynglingatal, saaledes som jeg har søgt at vise, er forfattet tidligst c. 950 i Britannien af en Digter, som har staaet i Forbindelse med norske Konger i Dublin, da vil vi finde det urimeligt, at den specielle Overensstemmelse i

[1]) Zimmer Kelt. Beitr. III, 21 f.

[2]) O'Curry II, 106—108.

[3]) Se O'Curry Manners and Customs II, 149—169; Zimmer i Kuhns Zeitschr. f. vgl. Sprachf. XXVIII, 679 f.

Anlæg og Indhold, som finder Sted mellem Ynglingatal og en hel Række af irske Digte, skulde skyldes et Tilfælde. Jeg tror efter det foregaaende tværtimod at turde paastaa, at det norske Digt Ynglingatal, som Mand efter Mand opregner Ynglingekongerne, der stammede fra Guderne, og som giver Oplysning om deres Dødsmaade, tildels ogsaa om deres Dødssted og Begravelsessted, tydelig er opstaaet under Paavirkning af irsk Litteratur, hvor Digte af tilsvarende Indhold navnlig i anden Halvdel af 10de og i Begyndelsen af 11te Aarh. var yndede, men hvor denne Production allerede tidligere var fremtrædende.

Med Ynglingatal bør navnlig sammenstilles et Digt af Cinaed hua Artacain, som begynder *Fianna batar i nEmain* «Fianna (Helte) var i Emain». Dette Digt, som bestaar af 36 Stropher, opregner Hovedheltene i det irske Sagn med Angivelse af deres Dødsmaade og Begravelsessted. Digtet er i sin Helhed endnu ikke udgivet. Den store Kjender af keltisk Sprog og Litteratur Whitley Stokes har med sin sædvanlige Elskværdighed meddelt mig en Text, der er dannet efter 3 Haandskrifter[1]) og ledsaget af Oversættelse samt Bemærkninger. Herfor bringer jeg ham ogsaa her min ærbødige Tak. I det irske Digt omhandles hver Helt enten i en Halvstrophe eller i en Strophe. I Ynglingatal[2]) i 1 Strophe, 1¼, 1½, 2 eller 2¼ Stropher.

De enkelte Helte faar i det irske Digt ikke sjælden et kort rosende Epitheton. F. Ex. *Fergus mac Léite ba laech* Str. 3 «Fergus Létes Søn var en Helt». *Fergal, finn a gne* Str. 34 «F., fagert hans Udseende». *Suibni síd n-uailli* Str. 33 «S., en Haug af Stolthed». Jfr. hermed f. Ex. *enn stórgeði* Yt. 2 «den storsindede»; *ljóshǫmum hilmi* Yt. 35 «Kongen med den lyse Hud»; *gunndjarfr herkonungr* Yt. 52 «den kampdjærve Hærkonge». Der er ingen Forbindelse mellem de i det irske og de i det norske Digt fortalte Begivenheder, thi i det ene som i det andet Digt tilhøre disse den hjemlige Sagnhistorie. Men naar Yt. for en overveiende Del anfører Dødsaarsager, som er analoge med de i det irske Digt nævnte, saa grunder dette sig neppe ene og alene paa det, at disse Dødsaarsager i alle Lande har været sædvanlige, som naar f. Ex. begge Digte fortælle, at en Mand blev gjennemboret med Spyd (Cinaed 21, Yt. 50).

[1]) Leinster-Bogen, skreven c. 1150, fol. 31 a 42 ff.; Brit. mus. Egerton 1782, fol. 52 a; Bodley. Laud 610.

[2]) Efter Wiséns Inddeling.

Begge Digte (Cinaeds og Yt.) angive Forræderi (Cin. 31, Yt. 49), Skinsyge (Cin. 21, Yt. 51), Hævn (Cin. 8, 18; Yt. 37, 49), Drukning. Efter Yt. 27 blev Egil stanget ihjel af en Stud; efter Cin. 14 blev Luar dræbt af Kjøer. Illand Søn af Fergus blev dræbt ved et Stenkast, Cin. 7; Anund blev dræbt ved Stene, Yt. 37. Baade i det irske og i det norske Digt omtales det, at et overnaturligt Væsen, om end paa forskjellige Maader, har voldt en Helts Død (Cin. 3, 9; Yt. 2—3, 4, 31). Begge Digte fremhæve, at Høvdingen, som fandt sin Død, gjorde et taabeligt Sprang (Cin. 3; Yt. 2).

Det er en væsentlig Overensstemmelse mellem de to Digte, at de begge indskrænke sig til om vedkommende Mænd at berette det, som staar i Forbindelse med deres Død.

Dødsstedet angives i de to Digte ofte paa nær overensstemmende Maader. *a (*læs *for) brú na hEmna* Cin. 17 «paa Bredden af Emain»; *for brú Locha Simdidi* Cin. 33 «paa Bredden af Loch Semdide». Jfr. *á beði fornum Stíflusunds* Yt. 50 «paa Stivlesunds gamle Bred»; *við foldar þrǫm* Yt. 52 «ved Jordens Rand». Ogsaa Betegnelserne for Gravstedet er i de to Digte flere Gange beslægtede. Om Conchobar mac Nessa heder det Cin. 4: *dos-cel Slea sliab co rath* «Sliab Slea skjuler ham med Naade». Jfr. Yt. 44:

Ok skæreið
í Skíringssal
of brynjálfs
beinum drúpır.

«Og Haugen (egentlig: Hestens Bærer, d. e. Jorden) i Skiringssal luder (som en sørgende) over Heltens Ben»[1]. *lecht Lugdach fo lecaib lis* Cin. 10, «Lugaids Grav under en Borgs Stene». *atá lecht Lugdach . . . fon charn i Maig Argetrois* Cin. 12, «Lugaids Grav er under Stenrøsen paa Argetross's Slette». Jfr. Yt. 45:

Ok nú liggr
und lagar beinum

«nu ligger han under Stene».

---

[1]) Sammenlign hermed paa den anden Side Hjarnes Mindevers om Frode den 3dje hos Saxo (lib. VI, p. 258 M.):

principis hoc summi tumulatum cespite corpus
aethere sub liquido nuda recondit humus.

Begge Digte kan fremhæve, at den Begivenhed, som voldte en Helts Død, blev almindelig bekjendt: *ní gním clethach* Cin. 30 «ikke en hemmelig Gjærning». Jfr. *sœnskri þjóð at sǫgum verða* Yt. 30 «blive til Sagn hos det svenske Folk»; *Þat stǫkk upp* Yt. 35 «det blev bekjendt». *marait dia n-eis a scéla, acht mad dúi nis-dichéla* Cin. 2, «Fortællinger lever efter dem; ingen uden en Taabe vil skjule dem». Jfr. *Kveðkak dul, nema* — Yt. 12 «jeg lægger ikke Dølgsmaal paa at —» (hvorved det er at mærke, at der i *dul* kan ligge Bibegrebet af taabelig Indbildning). I begge Digte tilføies undertiden et kort misbilligende Udtryk om Daaden. *ciar bo chol* Cin. 24 «skjønt det var en Synd». Jfr. *Vara bœrt, at* — Yt. 21 «det var ikke tilbørligt, at —»; *óþurfendr* Yt. 21 «hvilket de ikke skulde have gjort». Cinaeds irske Vers er tørre, kjedelige Rimerier, uden Spor af digterisk Beaandelse. Skjønt Flugten i Ynglingatal ikke er høi, har dette Kvæde dog virkelig poetiske Billeder (f. Ex. 36), som fuldstændig mangler i det irske Digt.

Jeg kan ikke bestemme, hvor længe før Cinaed hua Artacains Død i 975 hans Digt *Fianna batar i nEmain* er forfattet. Derfor tør jeg ikke med Bestemthed paastaa, at Forfatteren af Ynglingatal har kjendt det, hvilket forekommer mig sandsynligt. Derimod holder jeg det ved de i det foregaaende meddelte Sammenstillinger for fuldt ud bevist, at Ynglingatal, som intet Forbillede har i den norske eller overhoved i den germanske Digtning, er opstaaet under stærk Paavirkning fra irsk Kunstdigtning, og at dette Digt derfor ikke kan være forfattet om en Konge paa Vestfold c. 860.

VIII.

Versemaalet i Ynglingatal i Forhold til irsk Versemaal.

Da irsk Digtning, saaledes som vi har seet, har havt bestemmende Indflydelse paa Anlæg og Indhold af Ynglingatal, ligger det nær at formode, at Yt. heller ikke med Hensyn til sit Versemaal er upaavirket af irsk Digtning.

Det Versemaal, hvori Yt. er digtet, *kviðuháttr* har 3-ledede ulige Linjer og 4-ledede lige Linjer. Sievers (Metrik § 71, 4) formoder, at det er opstaaet ved Systematisering af en Licenz, som spredt findes i fornyrðislag, nemlig den, at 3-ledede Verslinjer er blandede ind mellem de 4-ledede (Sievers Metrik § 45, 2). Efter Sievers's Mening (Metrik § 45, 2, Anm. 1) er disse 3-ledede Verslinjer historisk opstaaede som katalektiske Sideformer til de normale 4-ledede, d. e. opstaaede ved Forkortning af disse, ved Bortfald af Slutningssænkningen. Dette synes mig rigtigt, men jeg antager, at en ydre Factor her har virket med. I denne Henseende fremhæver jeg paa den ene Side, at slig Katalexe er ukjendt i andre germanske Folks Digtning ifølge Sievers (Metrik § 180). Paa den anden Side fremhæver jeg, at ialfald flere af de Digte, i hvilke 3-ledede Verslinjer oftest forekommer ind imellem de 4-ledede, som Rígsþula, Sigurðarkviða in skamma, Guðrúnarhvǫt, Hyndluljóð og flere[1]) er blevne til i Britannien, saaledes som jeg paa et andet Sted skal søge at godtgjøre. Endelig minder jeg om, at Ynglingatal, det ældste Digt i hvilket 3-ledede Verslinjer regelret er anvendte, med Hensyn til Anlæg er Efterligning af irske Digte.

Cinaed hua Artacains Digt *Fianna batar* har Stropher paa 4 Verslinjer, hver bestaaende at 7 Stavelser og i Regelen indeholdende en Alliteration. I Verslinjen falder der et metrisk Indsnit enten efter 4de eller efter 3dje Stavelse. Det sidste er Tilfældet f. Ex. i Str. 1 L. 3 og 4:

hil-**L**uachair **l**uatis curaid,
i n-**A**lind, i n-**I**armumain.

«I Luachair pleiede Helte at bevæge sig, i Alind, i Vest-Munster». I kviðuháttr, f. Ex. Yt. 44:

Ok skæreið
í Skíringssal
of brynjálfs
beinum drúpir

danne de to ved Allitteration parvis forbundne Linjer tilsammen 7 Stavelser, med metrisk Indsnit efter tredje Stavelse. Jeg tror derfor, at kviðuháttr er opstaaet ved Indflydelse paa fornyrðislag fra den irske 7-stavelses Verslinje. En Virkning af denne har vi sandsynlig allerede at se deri, at 3-stavelses

---

[1]) Jfr. Sievers i Paul—Braunes Beitr. VI, 308 f.

Verslinjer, som foran nævnt, er indsprængte mellem 4-stavelses i flere mythiske og heroiske Kvæder, f. Ex. Rígsþula.

Men ialfald synes det mig umiskjendeligt, at en norsk Skald ved Dannelsen af Strophen i kviðuháttr paa fire Linjepar har tilsigtet Parallelisme med den irske Strophe, som bestaar af 4 Verslinjer, hver paa 7 Stavelser. De lige Linjer i Yt. kan, ligesom Verslinjerne hos Cinaed, ende paa et enstavelses og paa et flerstavelses Ord. Men det er kun paa Stavelseantallet i kviðuháttr, at det irske Versemaal har faaet Indflydelse; derimod har det norske Versemaal ikke optaget Enderimene fra det irske.

IX.

Slutning.

Ved mine Undersøgelser om Brages Vers og om Ynglingatal tror jeg at have godtgjort, at de norrøne Hirdskalddigte, som man har erklæret for de ældste, ikke kan sættes saa langt tilbage som til 9de Aarhundreds første Halvdel og Midte, men at Ynglingatal tidligst er fra 10de Aarhundreds Midte, medens de Brage tillagte Kunstdigte endog er saa sene som fra 10de Aarhundreds Slutning. Heraf følger, at de ældste af de Digte, som er optagne i Edda-Samlingen, tillige maa siges at være de ældste paa Norsk forfattede Digte, som nu er bevarede.

Fremdeles tror jeg at have godtgjort, at de Kvæder, som man har erklæret for de ældste nu bevarede Levninger af norske Hirdskaldes Digtning, ikke er forfattede i Norge, men i norske Nybygder. Ynglingatal er vistnok digtet af en Nordmand fra det sydvestlige Norge, men i Britannien og om en norsk Konge i Britannien.

Endelig tror jeg at have godtgjort, at baade Ynglingatal og Brages Digte, ligesom Hirdskaldenes norrøne Kunstdigtning overhoved, er opstaaet under Indflydelse fra irsk Digtning.

Jeg har søgt at gjøre det sandsynligt, at Ynglingatals Forfatter har været knyttet til den nordiske Kongestamme, som i 10de Aarh. optraadte baade i Dublin og i Northumberland.

Excurs.

Poetiske Ord og omskrivende Betegnelser i Ynglingatal.

I mit Forsøg paa at bestemme den Tid, paa hvilken Ynglingatal er blevet til, har jeg maattet tage Hensyn til flere i dette Digt forekommende poetiske Ord og omskrivende Betegnelser, som ogsaa har været behandlede af Noreen i hans Afhandling «Mytiska beståndsdelar i Ynglingatal», som er trykt i «Uppsalastudier». Jeg har ved disse søgt at forsvare den sædvanlige Opfatning, som Noreen har bekjæmpet. Noreens dristige, skarpsindige og vækkende Afhandling synes mig saa betydelig, at jeg holder det for nødvendigt at føie nogle Ord til den Begrundelse for mit Forsvar, som jeg i det foregaaende har givet.

Jeg anerkjender det berettigede og fortjenstlige ved et Forsøg paa at tolke Ynglingatal ud fra Digtets egne Ord uden paa Forhaand at ville være bunden ved de Opfatninger, som senere er udtalte i Ynglinga saga og i andre prosaiske Optegnelser om Ynglingerne. Men jeg tror, at et saadant Forsøg, for fuldstændig at kunne lykkes, maa gaa Haand i Haand med et kritisk indtrængende Forsøg paa at bestemme Digtets Tilblivelsestid og det Udviklingstrin, som det norrøne Digterudtryk overhoved paa den Tid havde naaet. Noreen har mest søgt at bestemme de mythiske Udtryks Betydning i Yt. efter etymologiske Combinationer. Jeg tror, at man ved Siden deraf maa i større Omfang, end Noreen har gjort, tage Hensyn til de i andre Digte forekommende mythiske Forestillinger og Betegnelser.

Jeg skal oplyse Sagen ved et Exempel. Noreen S. 212 f. skriver: «Yt. 13 *Loka mǽr,* ett uttryck som möjligen redan på Yt:s tid uppfattades som «Lokes dåtter», ehuru det enlikt min åsikt urspr. är «gravmön», «dödsjungfrun», bildat av *lok* . . . «jömställe», «grav» (*fara und lok* gå i sin grav), «död», «slut» . . . . Det är uttryck sådana som *loka mǽr,* som föranlett den yngre spekulatsjonen at jöra Hel til Lokes dåtter, liksom hon blivit (Fenres)ulvens ock (Midgårds)ormens syster på grund av t. e. *íódís* . . . *ulfs ok narfa* Yt. 12, där Hel kallas «ulvens ock maskens (*nǫrue* «den smale» . . .) disyster» . . ., emedan «graven» . . . i likhet med ulv (*grafvitner* «gravens hemsökare» . . .) ock mask (*ormr* . . .) utsuger den döda kroppen».

Lige overfor den her udtalte Opfatning af Udtrykket *loka mær* er at fremhæve, at *Loki* fremtræder som en mythisk Person med en fuldt udviklet Mythekreds og af dybt indgribende Betydning i en Række af Eddadigte, som efter min Mening er ældre end Yt., i Vspá, Lokas., Þrymskv., Vegtamskv., Reginsm., Hyndl.

Fremdeles maa fremhæves, at Hel i Yt. 45 kaldes *Býleists bróður mær,* hvilket viser Efterligning af *bróðir Býleists* Vspá 51, og at hun i Yt. 47 kaldes *hveðrungs mær,* hvilket viser Efterligning af Udtrykket *mǫgr hveðrungs* Vspá 55 om Ulven. Noreen har ikke vist, hvorledes hans Opfatning lader sig forlige med disse Udtryk i samme Digt. Ved Udtrykket *jódís úlfs ok narfa* skal jeg ikke lægge nogen Vægt paa, at *grafvitnir* betyder «Orm», ikke »Ulv», eller paa, at *vitnir* paa Grund af sin Betydning efter min Mening ikke kan etymologisk forklares som «den der hjemsøger». Derimod vil jeg fremhæve, at den Omstændighed, at *narfi* formelt kunde svare til ags. *nearwa* «den smale», efter mit Skjøn er altfor utilstrækkelig til at godtgjøre, at *narfi* i Oldnorsk virkelig har betegnet »Maddiken» (masken). Herfra er der igjen et Sprang til «Ormen» i Betydning af «Slangen» og til Midgardsormen. Jeg nævner dette uden at ville benegte, at Forestillinger om «Orm» som Maddik og som Slange kan gaa over i hinanden. Og Fortællingen om Lokes Søn *Nari* eller *Narfi* er ikke forklaret af Noreen.

Paa den anden Side maa det fremhæves, at Ulven og Ormen som mythiske Personer, der er Gudernes Fiender, allerede fremtræder i en Række af Eddadigte, som er ældre end Yt. Vspá kjender baade Ulven og Ormen. Den ene Optegnelse af dette

Digt har derhos et Vers, hvori der hentydes til det, at Loke bindes med Vales Tarme. Fremdeles kjender Vafþr. og Hárb. Ulven. Lokasenna kjender Loke som Ulvens Fader og véd, at han bliver bunden med sin Søns Tarme [1]). Hyndluljóð eller Vǫluspá in skamma (om hvis Ælde jeg her ikke vil udtale mig) véd, at Ulven er Lokes Søn med Angrboða, og antyder, at Hel er Lokes Datter, dog paa en fra Fremstillingen i Gylfaginning afvigende Maade. Vegt. 13 synes ved «tre Tursers Moder» at mene «Fenresulvens, Midgardsormens og Hels Moder».

Endelig maa der tages Hensyn til Betegnelser for Hel i navngivne Skaldes Digte, hvis Tidsforhold til Yt. man maa søge at bestemme, f. Ex. *úlfs algífris lifra* i Brages Ragnarsdrápa, *nipt Nara* Egils Hǫfuðlausn 10, *Tveggja bága njǫrva-nipt* Sonat. 25.

Naar jeg overveier alt dette, maa jeg holde det for sikkert, at den sædvanlige Opfatning af Udtrykkene *Loka mær* og *jódís úlfs ok Narfa* i Yt. er den rette, og jeg tør ikke tiltræde Noreens Mening, at en Misforstaaelse af disse og lignende Udtryk skulde have gjort Hel til Lokes Datter samt til Fenresulvens og Midgardsormens Søster.

Til at udtale en begrundet Mening om Noreens Opfatning af Indholdet af Ynglingatal overhoved finder jeg mig ikke competent, ligesom dette ligger udenfor nærværende Afhandlings Formaal. Vigtige synes mig hans Forklaringer af flere i Yt. tidligst fremtrædende Sagn som de om *Fjǫlnir, Sveigðir* o. s. v. Da disse Sagns Oprindelse kan siges hidtil slet ikke at have været videnskabelig undersøgt, synes det mig allerede et stort Fremskridt, at Noreen har formuleret en bestemt Forklaring, som methodisk er støttet til videnskabelige Kjendsgjærninger og skarpsindig gjennemført. Naar han efter mit Skjøn her i det hele ikke har kunnet slaa evidente Resultater fast, har dette sin naturlige Grund deri, at Kildernes Beskaffenhed gjør Æmnet yderst vanskeligt, men for en mindre Del mulig ogsaa deri, at Noreen, som fremhæver de mythologiske og især de etymologiske Momenter, ikke i lige Grad har havt sin Opmærksomhed rettet paa Spørgsmaalenes litteraturhistoriske og sagn-

[1]) Den prosaiske Efterskrift til Lok. nævner *Narfi* som Lokes Søn.

historiske Sider. Noreens Forklaring f. Ex. af Sagnet om *Sveigðir* som en Mythe om den nedgaaende Sol synes mig baade skarpsindig og tiltalende. Men jeg skulde ønske, at der her var taget Hensyn til andre Sagn om Mennesker som gaa ind i Sten eller Fjæld, hvilke tildels peger i en anden Retning; jfr. E. H. Meyer Germ. Myth. S. 241 § 321; Detter i Sievers Beitr. XVIII, 82.

Noreen mener, at Navnet *Sveigðir* betegner den nedgaaende Sol, uagtet *sveigjask,* saavidt jeg véd, ikke findes brugt om denne. Men han opkaster ikke Spørgsmaalet om, hvordan den Digtning har været beskaffen, i hvilken den mythiske Repræsentant for den nedgaaende Sol først er bleven kaldt *Sveigðir.* Efter mit Skjøn vil man ikke med Tryghed kunne forklare Tilblivelsen og Indholdet af Sagnet om *Sveigðir,* forinden man har vundet større Klarhed om den Kilde, af hvilken Ynglingatals Digter her har øst. Hvilken Tid og hvilken Bygd har denne Kilde tilhørt? Har den været en Digtning i rythmisk Form eller ikke? Har den været en Kunstdigtning eller Folkedigtning? Navnet *Sveigðir* maatte ialfald, hvis det havde den af Noreen antagne Betydning, være skabt af en Kunstdigter. Har der været flere Mellemled mellem denne Mythes ældste Fremtrædelsesform og Ynglingatal? o. s. v. Lignende Spørgsmaal, som jeg nu ikke kan besvare og som Noreen kun streifer, vækkes ved de øvrige af Noreen behandlede Sagn.

Paa det rige Indhold af Noreens Afhandling kan jeg her ikke gaa nærmere ind. Af dette skal jeg særlig fremhæve det betydningsfulde og, som mig synes, i sit Hovedresultat sandsynlige Forsøg paa at forklare, hvorledes *Ynglingar* er blevet Navn paa Upsala-Kongerne (S. 223 f.). Herom henviser jeg ogsaa til Noreens Opsatser «Ynglingatal» og «Ynglingaätten» i Nordisk familjebok samt til Bladet «Fyris», 19de Marts 1894.

Tillæg og Rettelser.

Til S. 16 og S. 25 f. At man i Norge allerede i første Halvdel af 9de Aarh. har sagt *Hǫgna, Sǫrle,* kunde synes at finde Støtte i Indskriften paa Søtvet-Bracteaten (Norges Indskr. I Nr. 8, S. 171 f.), hvis jeg paa denne rigtig har læst Ordet ***onla*** = oldn. *Óli.* Men jeg har søgt at vise, at **An^u^la,* hvori *u* ikke hørte til Stammen, med Hensyn til Betoning har afveget fra *Sarula* (jfr. den germ. Stamme *sarva-* Rustning) og **Haguna* (jfr. ***hagustaldaʀ***), hvori *u* hørte til Stammen, saaledes at Synkope i **An^u^la* indtraadte langt tidligere end i **Haguna* og i **Sarula.*

Til S. 20 L. 24—26. Bemærkningerne om Ingelstad-Indskriften maa stryges. Denne Indskrift, som nu er gjenfunden, har slet ikke ***sunʀkut[ą]ą*** og maa ogsaa for øvrigt læses ganske anderledes end jeg efter ældre Tegninger før formodede, at den kunde læses.

Til S. 24 Anmærkning. Den her givne Forklaring af irsk *ól* som opstaaet af *pŏ-tlo-,* jfr. gr. πότος, var trykt, inden jeg havde læst samme Forklaring hos Stokes i Urkelt. Sprachschatz S. 46. Ir. *gabál* er efter Stokes af **gabagli.*

Til S. 29 f. Noreen (Abriss der urgerm. Lautlehre S. 169, 194) holder ags. *symbel,* oldn. *sumbl* for et ægte germansk Ord, som oprindelig skal have betydet «Forsamling» og som skal være beslægtet med lat. *simul* og mht. *samelen.* Men det er ikke bevist, at *b* i det tostavelses ags. Ord *symbel,* hvor det staar foran en Vokal, kan være indskudt. Desuden finder jeg det ikke sandsynligt, at dette Ord, som i Oldn. ikke blot betyder «Drikkelag», men ogsaa «Drik (som drikkes i Gilder)», skulde oprindelig have betydet «Forsamling». Jeg tror derfor at burde holde fast ved min Forklaring.

S. 32 L. 10. «fair» Trykfeil for «faire».

Til S. 47 f. I Atlakv. 30 siger Gudrun til Atle, at han har svoret Gunnar Eder *at «havlcvi»* (i Haandskriftet *hvlcvi*) *hvílbeðjar.* Det er betænkeligt at forklare dette af Navnet paa Hognes Hest *Hǫlkvir,* da et Hestenavn her giver et kunstlet Udtryk, som staar i stærk Modsætning til de naturlige og ligefremme Betegnelser for andre Gjenstande, ved hvilke der sværges. Derfor har *hǫlkvi* af Digteren mulig været opfattet som Dativ af **hǫlkr,* Laanord fra ags. *hulc* m. «A hut, hovel, cabin». Da skulde *gólfhǫlkvir* i Ragnarsdr. og *borðhǫlkvir* i Glymdrápa være dannede ved en Misforstaaelse af Udtrykket i Atlakv., som om dette indeholdt Hestenavnet *Hǫlkvir.* Med Hensyn til Vokalforholdet i **hǫlkr* ligeoverfor ags. *hulc* kan da sammenlignes oldn. *krǫftr* = ags. *cruft* (lat. *crypta*).

Bezzenberger hos Stokes Urkelt. Sprachschatz S. 72 spørger, om Hestenavnet *Hölkvir* er laant fra Keltisk; jfr. irsk *caullach* = bret. *qellecq, qellocq* «épithète des étalons et des verrats», mbret. *callouch* «emissarius».

Til S. 48 Anm. 2. Der er ikke af metriske Hensyn fuld Grund til at tvivle om, at Linjen *Renni raukn bitluð* i Helg. Hund. I, 51 er rigtig. Efter Sievers Altgerm. metr. § 45, 3 har jeg allerede nævnt, at Digtet ogsaa ellers har femledede

Verslinjer. Jfr. f. Ex. *úti stóð Hǫðbroddr* 48, 5. Jfr. ogsaa Vǫlund.: *sendi kunnigri* 25, 3. *sendi Bǫðvildi* 25, 8. *tregði fǫr friðils* 29, 9. *gangi fagrvarið* 39, 5.

Til S. 75. Wolfgang Meyer i Sievers Beitr. XVI, 517 bemærker om Brages Digt: «Ist es doch überhaupt fraglich, ob nicht die ganze schildschenkung dichterische fiction ist».

Til S. 91 L. 5 fra neden. Her skulde det hede: «Brødrene Geirmund og Haamund, som begge siden bosatte sig paa Island og af hvilke den første betegnes som den mest anseede af alle Landnaamsmænd.»

Til S. 99 f. Efterat mine Bemærkninger om Braavalla-Kvædet var trykte, er A. Olriks vigtige Afhandling med Text og Oplysninger i Arkiv X, 223—287 udkommen. Olrik udtaler (S. 266) samme Mening som G. Storm og jeg om *Gram Brundelucus,* nemlig at to af Harald Haardraades Skalde Grane og Illuge Bryndœlaskáld er «tilbagespeilede» i denne ene Person. Olrik udtaler sig ligesom jeg mod Storms Sammenstilling af *Rankil* med Hrafnkell, Søn af Þórðr Rúfeyjarskáld. Derimod mener Olrik ligesom Storm og jeg, at Digteren ved *Brahi* har tænkt paa Brage Boddessøn.

Til S. 137. Der er ikke nogen gyldig Grund til at benegte, at cod. Fris. har

oc milldgeðr
marcar drottinn

paa sin rette Plads i Digtet Hvis saa er, maa disse Linjer have dannet Begyndelsen af en Strophe eller Halvstrophe, som har fulgt umiddelbart efter *of heitinn er,* og da maa Ordene forstaaes om Ragnvald. Om ham maa den Strophe eller Halvstrophe, som begyndte med disse Ord, have handlet.

Nye Tillæg og Rettelser.

Efterat de første 9 Ark af dette Skrift var trykte og efterat Ark 10 var sat og corrigeret til Trykning, fik jeg læse flere nye Arbeider, som behandle eller berøre de i mit Skrift undersøgte Spørgsmaal. Derved er nye Tillæg og Rettelser blevne nødvendige, navnlig til Afhandlingen om Ynglingatal.

Brages Digte.

I «Arkiv för nordisk filologi» XI, 1 ff. er flere Forklaringer til Brages Digte af den afdøde Islænding Eggert O. Brím trykte. Disse foranledige følgende Tillægsbemærkninger fra min Side.

Bríms Forandringer (S. 2 f.) i anden Linje af:

Gefjon dró frá Gylfa
glǫð djúprǫðuls ǫðla

synes mig altfor dristige og ikke tilstrækkelig begrundede. Jeg forbinder *frá Gylfa djúprǫðuls ǫðla* «fra Gylve ham som var hovedrig paa Guld». *ǫðla* (jfr. her foran S. 9) er efter min Opfatning samme Adjectiv som glsv. *aþull* i *aþuls mans* «Ægtemands» i Helsingelagen, oht. *edili*, nht. *edel*, ags. *æðele*, urnord. *aþilR*? (Norg. Indskr. I, 193) og er afledet af *aðal*. I *aþull* er Suffixformen *-ull* indtraadt istedenfor *-ill*. Med Hensyn til den bestemte Form af Adjectivet *ǫðla* kan jævnføres *mær fjǫrsjúka*, *Guðrúnu ungu* og lign.

I Sætningen *þars gengu fyr víneyjar víðri valrauf* forstaar Brím (S. 3 f.) Ordet *víney* (hvorom jfr. her foran S. 10)

som «et Jættekvindenavn, der her betegner Gefjon»; jfr. det mythiske Kvindenavn *Laufey* og det historiske *Þórey*. Allerede Brynjulfsson (Ann. f. nord. Oldk. 1860 S. 13) har oversat «Gudindens» og altsaa forstaaet *víney* som en omskrivende Betegnelse for Kvinden.

Saaledes bruges i de sene Skáldhelga rímur *silkiey, hrínga ey*. En saa afledet og saa kunstlet Betegnelse vilde efter mit Skjøn være utænkelig i et norsk Digt fra første Halvdel af 9de Aarh. og forekommer mig mindre sandsynlig endnu sidst i 10de Aarh. Jeg tror at turde holde fast ved den Forklaring, jeg har givet S. 10.

Ynglingatal.

I «Arkiv för nordisk filologi» XI S. 64—92 er trykt følgende to Afhandlinger af Elis Wadstein: I. «Till tolkningen af Ynglingatal». II. «Om Ynglingatals avfattningstid ock förhållande till Håløygiatal».

Wadstein mener i Overensstemmelse med Vigfusson, at Ynglingatal ikke er digtet om en Fætter af Harald Haarfagre og at der ikke er tilstrækkelig Grund til at antage, at Harald Haarfagre har havt en Fætter ved Navn Ragnvald, som var Konge paa Vestfold. De samme negative Meninger har jeg i det foregaaende udførlig begrundet. Om Haralds formentlige Fætter, som skulde være forherliget ved de i Yt. opregnede Aner og ved Yt. 53, udtaler W. (S. 81): «För en så utmärkt man fanns det samtidigt med den väldige konung Harald rentav icke plats i Norge.» Hermed kan sammenholdes min Udvikling S. 112—117.

Fremdeles udtaler Wadstein i Overensstemmelse med Vigfusson den positive Mening, at den sidste bevarede Strophe (53) af Yt. forherliger Harald Haarfagre (ikke en Konge Ragnvald). W. optager dog ikke Vigfussons Ændringer i denne Strophe, men forklarer i Modsætning til andre Fortolkere *rǫgnvaldr* som Appellativ. Han oversætter (S. 82)

es rǫgnvaldr
reiðar stióre
heiðomhárr
of heitenn es

ved «När den väldige härskaren, sjöjälten, kallas hårfagre». Men medens Vigfusson mente, at Yt. er digtet for Harald Haarfagre i dennes Levetid, forsvarer W. den Opfatning, at Yt. er digtet længe efter Haralds Død.

Wadstein synes mig i denne Tilknytning af Yt. til Harald Haarfagre at være paa Vildspor, baade hvor han afviger fra Vigfusson og hvor han er enig med ham. Denne Mening skal jeg i det følgende begrunde.

Str. 53 i Yt. kan efter min Mening ikke indeholde en længe efter Harald Haarfagres Død forfattet Forherligelse af denne Konge, thi det heder her:

þat veitk bazt . . . .
kenninafn,
svát konungr eigi,
er rǫgnvaldr . . . .
of heitinn er.

Istedenfor *eigi* og *er* maatte Wadsteins Opfatning, saavidt jeg skjønner, kræve *ætti* og *var*. Sammenlign f. Ex. i Sigvats Bersǫglisvísur 4: *Hét, sás féll á Fitjum, fjǫlgegn . . . . Hákunn.* Jeg finder ingen Analogi, der skulde kunne støtte den Opfatning, at Præsens her er brugt, fordi den døde Konge tænkes levende som historisk Personlighed.

I Yt. bruges ingensteds historisk Præsens om de afdøde Konger. Præsensformerne *eigi* og *er* i Yt. 53 vilde kunne lade sig forlige med en Opfatning, hvorefter Yt. af Digteren fingeredes at være digtet paa Harald Haarfagres Tid. Men dette antager Wadstein ikke, thi han formoder (S. 91) — visselig med urette —, at Stropher om islandske Breidfirdinger er faldt bort i Ynglingatal.

At Harald overhoved ikke, hverken som levende eller som død, omtales i Yt. 53, godtgjøres efter min Mening ved følgende Grunde:

1) Jeg tror at have vist, at *heiðumhárr* ikke betyder «haarfager». Se her foran S. 111, jfr. S. 137 f.

2) I Yt. 53 kan *rǫgnvaldr* efter mit Skjøn ikke være Appellativ, fordi der i Yt. ikke forekommer noget Exempel paa, at en Konge betegnes ved to Side om Side stillede substantiviske appellativiske Betegnelser, saaledes som i Yt. 53 efter W.'s Opfatning ved

rǫgnvaldr
reiðar stjóri.

Det eneste Exempel, som W. kunde anføre til Støtte for sin Opfatning, er i Str. 49:

ok umráð
at ǫlum stilli
hǫfuð heiptrækt
at hilmi dró,

hvor Vigfusson, men med urette, oversætter: «and a deadly hate, long nursed, drew treachery, upon the king, upon the drunken prince.»

Egilsson, Wisén og Finnur Jónsson har rigtig forstaaet, at *at hilmi* her ikke er sidestillet med *at ǫlum stilli.* Man skal forbinde *umráð dró at hilmi* «sveg Kongen». Derimod giver *at ǫlum stilli* en Tidsbestemmelse «da Fyrsten var drukken»[1]).

3) Wadsteins Mening, at *rǫgnvaldr* i Yt. 53 er Appellativ, ikke Navn, synes mig lidet rimelig ogsaa, fordi man venter, at Kongens Navn nævnes i samme Strophe som Tilnavnet.

Desuden var *Rǫgnvaldr* paa den Tid, da Yt. efter Wadstein skal være forfattet, og meget tidligere et vel kjendt Mandsnavn, der flere Gange havde været baaret af Konger af norsk Æt, medens et Appellativ *rǫgnvaldr* ingensteds kan paavises. Det er derfor usandsynligt, at Skalden skulde betegne Harald Haarfagre appellativisk som *rǫgnvaldr* og derved mene «den vældige Hersker»; thi dette Ord kunde føre til Misforstaaelse eller ialfald lede Tanken hen paa andre Personer end Harald.[2])

4) Wadsteins Antagelse, at *rǫgnvaldr* i Yt. 53 skulde være Appellativ, maatte ialfald gjøre det nødvendigt at forudsætte (hvad W. ikke siger, at han forudsætter), at der forud for Yt. 53 var faldt bort en af Islændingerne ikke kjendt Strophe, hvori Harald (Haarfagre) havde været nævnt ved Navn; thi

---

[1]) Ovenstaaende synes mig at godtgjøre, at det ogsaa maa forkastes, naar Wadstein (S. 69 f.) i Yt. 32 læser:

øges hiarna
bragnengs burs

og oversætter «skräckinjagarens järna, bragningssonens». Mod Wadsteins Opfatning af dette Sted taler ogsaa den Omstændighed, at *við* i 32, 1 maa være svagt betonet og derfor neppe kan være Adverbium; jfr. dog 45, 5.

[2]) Vægten af dette Argument fjærnes ikke ganske derved, at *Dómarr* i Yt. 10 først betegnes som *yngvi* og derpaa kaldes med sit Navn, medens *Yngvi* i Yt. 20 er Navn. (Noreen Uppsalastudier 222 fremsætter en eiendommelig Opfatning af Yt. 10.)

Skalden nævner ellers hver eneste Konge i Ynglingerækken ved Navn.

5) Den Mening, at Yt. 53 omtaler Harald Haarfagre, gjendrives, som jeg allerede S. 111 ligeoverfor Vigfusson har bemærket, ved Yt. 51 og 52. Thi Ynglingatal opfører overalt kun Søn efter Fader, men ikke Sidebeslægtede, i en egen Strophe. Derfor kunde Yt., hvis det efter Digterens Plan skulde opregne Harald Haarfagres Forfædre, ikke nævne *Óláfr,* som *liggr á Geirstǫðum.* Wadstein bemærker selv (S. 91 Anm.) mod Vigfusson rigtig: «Att denne Haralds förfäder icke tillhörande Olav är upptagen i Ynglingatal, utgör ett ytterligare bevis för at dikten icke kan vara skriven för Harald.» Men han ser, besynderlig nok, ikke, at Nævnelsen af denne Olav ligesaavel modbeviser hans egen Mening, at det længe efter Harald Haarfagres Død forfattede Digt skulde i Str. 53 forherlige Harald. Thi enten opregner Ynglingatal Harald Haarfagres Forfædre i lige Linje (hvilket Digtet efter min Mening ikke gjør) og da kan *Óláfr* han som *liggr á Geirstǫðum* ikke uden et voldsomt Brud paa Digtets Plan for øvrigt nævnes deri. Eller ogsaa opregner Digtet Ynglinger, vel at mærke Søn efter Fader, af den Linje, i hvilken *Óláfr* som *liggr á Geirstǫðum* danner et Led (hvilket jeg holder for det rette), og da kan Harald Haarfagre ikke uden et voldsomt Brud paa Planen for øvrigt forherliges i Digtet. Det kan intet hjælpe, at Wadstein (S. 92) bemærker følgende: «Mot denna min åsikt om var Ynglingatals upphov är att finna, kan icke invändas, att i så fall Harald Hårfagre icke borde ha kommit med i dikten. Detta har skett för att ytterligare förhärrliga ätten. Harald Hårfagre var ju ett av ättens stoltaste namn, ock det hade ju tvärtom varit märkvärdigt, om Breiðfirðingarnes frändskap med honom icke hade framhållits.»

Sagen er den, at Yt. ellers ikke har en eneste Strophe for noget Sideskud af Ætten. Der opføres, som sagt, kun Søn efter Fader. Heri stemmer Digtets Text, saaledes som den er bevaret, overens med Islændingernes Udsagn om Digtet. Naar nu Ynglingatal er digtet for en Mand, som i lige Linje har været anseet for at stamme fra *Óláfr* som *liggr á Geirstǫðum,* saa kan det altsaa ikke have en egen Strophe til Forherligelse af Harald Haarfagre.

Det Argument, at man, paa Grund af Breidfirdingernes Slægtskab med Harald Haarfagre, i Yt. maa vente en Strophe

om Harald, stiller Sagen paa Hovedet. Thi intetsomhelst factisk Moment taler for, at Ynglingatals Tilblivelse har havt noget med de islandske Breidfirdinger at gjøre.

Særlig uheldig synes Wadstein mig at være i sine Bemærkninger om Yt. 51 og 52. Han fremsætter (S. 91) den Formodning, at den her nævnte *Óláfr* som *liggr á Geirstǫðum*, der kaldes *herkonungr,* ikke skal være Harald Haarfagres Farbroder, men enten Olav Feilan (som ikke kaldes Konge) eller Olav Hvite, hvilke begge anføres blandt de islandske Breidfirdingers Forfædre[1]). Derhos fremsætter Wadstein (S. 80) den Formodning, at *geirstǫðum* ikke er nom. propr., men Appellativ, uden at angive, hvilken Betydning dette Appellativ skulde have.

Jeg antager, at disse Wadsteins overraskende Formodninger om Yt. 51 og 52, hvilke af ham næsten ikke er blevne begrundede, ei kan finde nogen Tilslutning, og jeg skal derfor indskrænke mig til nogle faa korte Bemærkninger med dem. Han grunder sin Formodning paa Breidfirdinge-Slægtrækkens Opførelse af Oleiv Feilan og Oleiv Hvite blandt Breidfirdingernes Forfædre, men tager intet Hensyn til, at denne samme Slægtrække opfører Olav som Gudrøds Søn og Halvdan Hvitbeins Sønnesøn.

Det synes mig utænkeligt (hvad Wadstein dog vel maa tænke sig, skjønt han ikke siger det), at hele den islandske Tradition om den med Ynglingatals *Óláfr* som *liggr á Geirstǫðum* sikkert identiske *Óláfr Geirstaðaálfr* skulde være opstaaet ved en Misforstaaelse af Yt. 51 og 52. Om denne Traditions historiske Karakter har jeg hermed ingen Mening villet udtale.

I Yt. 51 er det vel Udtrykket *vestmari,* som har ledet Wadstein paa Vildspor. Ved anden Halvdel af Yt. 51 har der allerede i Middelalderen paa Island om Texten og Ordenes Betydning været forskjellige Meninger, og herom er man endnu ikke bleven enig. Texten er:

réð Óláfr
ofsa (eller *vfsa*, i Flat. *upsa*) *forðum*
víðri grund (i Flat. *víða frægr*)
of (eller *ok*, saa i Flat.) *vestmari.*

[1]) «I den «vestliga» linien av Ynglingaätten finnas nämligen icke mindre än två personer av detta namn [Olav], ock en af dessa kunde åsyftas med den [i Ynglingatal str. 51. 52] nämnde Olav.»

Her har Nogle opfattet *ofsa* som Appellativ, og dette har bl. a. jeg og Wadstein antaget. Herimod kan indvendes, at *ofsi* ellers er et dadlende Udtryk «Overmod», hvilket man her ikke venter. Dog synes efter *ofsafé, veðr ofsahǫrð* samt *ofvægr*, der i Skaldskab bruges som et hædrende Epitheton til en Konge, og lign. *ofsa* at kunne forstaaes som «med overvældende Kraft (saa at hans Fiender ikke kunde modstaa ham).» I Flatøbogen heder det derimod: *Hann hafði forræði fyrir þeim tveim fylkjum er annat var kallat á Upsa en annat á Vestmari.* Men da et saadant Fylke eller Stedsnavn i denne Del af Norge aldrig ellers nævnes, da Kilden er saa sen og upaalidelig og da den i Flat. foreliggende Text af Strophen ellers viser sig at være vilkaarlig forandret, kan jeg ikke finde Opfatningen af *Ofsa* som Stedsnavn sandsynlig.

Naar man forstaar *ofsa* som Appellativ, kan man med de bedste Haandskrifter læse *of* (ikke *ok*) *vestmari.* Wadstein finder her *vestmarr* i Betydning «Vesterhavet». Selv om han havde Ret heri, behøvede han ikke derfor at gjøre den her nævnte Olav til Olav Hvite eller til Olav Feilan. Det vilde dog være langt mindre dristigt at antage, at Harald Haarfagres Farbroder Olav foruden sine Besiddelser paa Vestfold havde havt et ved Vikingetog erobret Rige i Vesten.

Men jeg finder ikke Wadsteins Oversættelse af *vestmari* ved «Vesterhavet» nødvendig eller sandsynlig. W. bemærker (S. 80): «Den i ett par isl. källor förekommande uppgiften om en norsk provins med dylikt namn [Vestmarr] härrör säkerligen endast från detta ställe i Ynglingatal [Str. 51]; åtminstone äro dessa källor äljes fotade på denna dikt.»

Dette synes mig ubevisligt. Beretningen i Sǫgubrot (Fas. I, 388) om Sigurd Ring, hvori *Vestmarar* nævnes, er aabenbart ikke øst af Ynglingatal. Og hvorledes kan Meddelelsen i Yngl. s. (Kap. 47 F. J.) og i þ. af Uppl. kon. (Fas. II, 104) om Halvdan, Øysteins Søn, at han *átti Hlíf dóttur Dags konungs af Vestmǫrum*, være hentet fra Ynglingatal?

Præpositionen *of* forbindes, hvor den angiver en Udbredelse over, med Accus., ikke med Dativ. Derfor maa, naar man her læser *of* (ikke *ok*), *vestmari* Yt. 51 opfattes som Acc. pl., medens bl. a. Wadstein forstaar det som Dat. sg. Det heder jo ogsaa i Prosa *af Vestmǫrum* i Flertal. Rigtignok har Sǫgubrot i Nom. pl. *Vestmarar*, men at *marr* er en *i*-Stamme og at derfor Acc.

pl. *Vestmari* er en rigtig Form, maa sluttes af oldn. *mararbakki*, nyisl. *mararbotn*, lat. *mare*, kelt. *mori* o. s. v.

Wadstein siger: «*Vestmarr* kan också, på grund af ordets betydelse omöjligen ha varit namn på et landområde». Hvorfor kan *Vestmarir* ikke ligesaa vel som *Firðir* have været Navn paa et Landomraade? I Norge er det ganske almindeligt, at Fjordnavne gaar over til at blive Bygdenavne.

Derimod er jeg enig med Wadstein i, at Ynglingatal er meget yngre end man efter den islandske Tradition antager, og at det er forfattet efter Harald Haarfagres Død.

Flere af de Grunde, som W. anfører til Støtte herfor, er de samme Grunde, som jeg i det foregaaende har anført. W. fremhæver saaledes ligesom jeg, at Udtryk og Forestillinger i Yt. forudsætter Indflydelse fra kristelige Udtryk og Forestillinger.

W. nævner ligesom jeg, at Udtrykket *Vilja brôðir* Yt. 4 (ved hvilket ogsaa han udtaler sig imod Noreens Opfatning) viser Paavirkning fra Kristendommens *Voluntas*.

Derimod er det vistnok feilagtigt, naar vi begge i denne Forbindelse har nævnt Odensnavnet *þriði*, som skulde forekomme i Yt. 47:

Ok til þings
þriðja jǫfri
hveðrungs mær
ór heimi bauð.

Thi Finnur Jónsson forstaar (se Arkiv XI, 16 f.) *þriðja jǫfri* vistnok med rette som «den tredje Konge», da Halvdan Hvitbein, Øystein og nu som den tredje den yngre Halvdan kom til Hel. Rigtignok var allerede to svenske Konger af samme Æt, Domar og Dyggve, komne til Hel, men Skalden behøvede ikke at begynde at tælle fra dem.

Fremdeles bemærker Wadstein ligesom jeg, men bestemtere og stærkere, at Udtrykket *sá er lǫngu var* om Harald Haarfagres Farfader Gudrød og *forðum* Yt. 51 om Haralds Farbroder Olav taler imod den sædvanlige Mening om Digtets høie Ælde

Naar Wadstein bruger *reks* i *reks lǫðuðr* Yt. 45, der danner Allitteration med *raðar*, som Bevis for, at Digtet ikke er ældre

end 11te Aarh., tror jeg, at dette er forfeilet. W. forstaar (Uppsalastudier 160) *reks lǫðuðr* som *reks hlǫðuðr* «de flyendes nedhuggare» og *reks* som opstaaet af ældre *wreks*. Men denne Forstaaelse kan ikke være rigtig, thi en Afledning *hlǫðuðr* af *hlaða hlóð* strider mod Reglerne for Orddannelse. Desuden bruges *rek* aldrig om flygtende Folk, som forfølges. Den sædvanlige Opfatning af *reks lǫðuðr* som «Kjæmpens Indbyder» synes mig at være den rette trods Wadsteins Indvendinger. Hvad Skrivemaaden *reks* = *rekks* angaar, kan bl. a. henvises til Hoffory i Arkiv II, S. 42—78 og min Udg. af Sæm. Edda S. XI.

Med Brugen af Entalsformen *reks* (ikke *rekka*) i Udtrykket kan sammenlignes f. Ex. *veltir þjófs* og *tármútaris teitir* i Bersǫgl. 12 og lign. At Kongen passende betegnes som «Kjæmpens Indbyder», ser man af *buðumk hilmir lǫð* Hǫfuðl. 2 og *Veitk hrings hraða í hǫll laða* Snorres Háttatal 86.

Wadstein henfører Ynglingatal til en meget senere Tid end den, hvilken Digtet efter min Begrundelse i det foregaaende skal tilhøre.

Han tror, at han ved sin Undersøgelse har givet sikre Beviser for, at Ynglingatal er en Efterligning af Háleygjatal, og at det ved hans Argumentation er blevet «aldeles avgjort ock bevisat», at Ynglingatal er forfattet mellem c. 1000 og c. 1135.

Jeg skal gjærne indrømme, at Wadsteins Argumentation, som her træder i bestemt Modsætning til alle tidligere Udtalelser, kan have den Fortjeneste at tvinge Litteraturhistorikerne til grundigere at undersøge Forholdet mellem Yt. og Hál. og Spørgsmaalet om Yt.s Tilblivelsestid. Men jeg er ikke i Tvivl om, at Wadsteins Argumenter er aldeles utilstrækkelige og at Háleygjatal tværtimod, som hidtil almindelig uden Modsigelse antaget, er en Efterligning af Ynglingatal.

Til Støtte for den Mening, at Ynglingatal skulde være en Efterligning af Háleygjatal, beraaber W. sig først paa de Grunde, han har anført for Ynglingatals sene Affattelsestid. Men om end Udtrykkene *Vilja bróður* Yt. 4, *lǫngu var* Yt. 49, *forðum* Yt. 51 tale for, at Yt. er adskillig yngre, end det efter den traditionelle Antagelse skulde være, saa bevise disse Udtryk slet ikke, at Yt. er yngre end eller saa ungt som Háleygjatal. Odens Broder *Vili* nævnes allerede i Lokasenna. At Udtrykkene *þriðja* Yt. 47 og *reks* Yt. 51 slet ikke kan bruges som Tidsmærker, har vi i dt foregaaende seet.

Fremdeles argumenterer W. paa følgende Maade: Yt. er en Efterligning af Hál. (ikke Hál. af Yt.), fordi Hál. i ældre Tid var meget mere bekjendt end Yt. Jeg forstaar ikke, hvorledes dette kan bevise noget om, hvilket af de to Digte der er det ældste.

Virgil har i sin Æneide efterlignet Ennius's Annaler i mangt og meget, og dog har Virgils Digt allerede i gammel Tid været mere bekjendt end Ennius's. Der kunde nævnes mange andre Exempler, som godtgjør, at en Efterligning kan blive mere bekjendt end det efterlignede Digt.

«Vidare», argumenterer Wadstein, «är Håløygiatals författare aldeles säkert en värklig ock känd historisk personlighet, varemot Ynglingatals föregivna upphov «þióðólfr» är skäligen mytisk.» Hvis det forholder sig saa, at þjóðolfr, der nævnes som Ynglingatals Forfatter, er mythisk, skulde man vel deraf (hvis man overhoved kan slutte noget) snarere slutte, at Ynglingatal er ældre end Háleygjatal. Flere græske episke Digtere, som er fuldt historiske Personligheder, har i den alexandrinske og romerske Periode efterlignet Homer, der vel med mindst ligesaa god Grund som Tjodolv Hvinverske kan kaldes mythisk. Om Tjodolv skal jeg tale mere i det følgende.

For at Háleygjatal ikke er en Efterligning, taler ifølge Wadstein (S. 86 ff.) ikke mindst kraftig dets Forfatters Eivind Skaldaspillers store Begavelse som Digter. Dette Argument holder sig efter mit Skjøn til en temmelig modern og ikke almenhistorisk Opfatning af litterær Efterligning. Tanken f. Ex. paa Virgil vil godtgjøre, hvor liden Vægt Argumentet har. Men det synes mig at tabe al sin Vægt derved, at W. ikke har godtgjort og visselig heller ikke kan godtgjøre, at Háleygjatal i poetisk Henseende staar over Ynglingatal[1]).

Jeg tror saaledes at have godtgjort, at alle de Argumenter, ved hvilke Wadstein har villet godtgjøre, at Ynglingatal er en Efterligning af Háleygjatal og at hint Digt er forfattet mellem c. 1000 og c. 1135, i saa Henseende aldeles ingen Beviskraft har.

Alle Oldgranskere er ved Ynglingatal og Háleygjatal enige om, at det ene Digt er en Efterligning af det andet. Jeg skal

---

[1]) Jeg finder det ikke nødvendigt her at indlade mig paa Wadsteins Udtalelser om Forholdet mellem Eiriksmál og Hákonarmál og om Tilnavnet *skáldaspillir*.

nu anføre Grunde, som tale for, at Hál. er en Efterligning af Yt., og for, at Forholdet ikke er det omvendte.

1) Forfatteren af Ynglingatal har efter Traditionen levet før Forfatteren af Háleygjatal. Denne Grund holder jeg vistnok ikke for i og for sig at være fuldt bevisende. Men der maa tillægges den nogen Vægt, saalænge det ikke er bevist, at Tjodolv Hvinverske eller Ynglingatals Forfatter har levet senere end Eivind Skaldaspiller.

2) Háleygjatal omtaler Begivenheder, som er senere end de, der omtales i de nu kjendte Stropher af Ynglingatal. Heller ikke dette Argument er alene fuldt bevisende, men Vægt har det.

3) Jeg har ovenfor (S. 149—153) søgt at gjøre det sandsynligt, at Planen for Ynglingatal tildels skyldes umiddelbar Paavirkning fra irsk Kunstdigtning. Dette taler vel for, at Háleygjatal, som ikke staar denne saa nær, er en Efterligning af Ynglingatal, ikke omvendt.

4) Jeg har ovenfor (S. 125—127) søgt at vise, at Egil Skallagrimssøn har kjendt Ynglingatal. Hvis dette er rigtigt, kan Ynglingatal ikke være yngre end Hál. og ikke være digtet mellem c. 1000 og c. 1135.

5) I Hál. ligesom hos Egil Skallagrimssøn træder Mythen om Digterdrikken stærkt frem. Hvis Yt. havde været en Efterligning af Hál., skulde man vente, at Forfatteren af Yt. havde optaget dette Motiv, hvad han, saavidt vi véd, ikke har gjort.

6) I Hál. er det ofte Tilfældet, at der ved Udgangen af Strophens fjerde Linje ikke er noget logisk Indsnit, men at dette falder ved Udgangen af den følgende Linje; se Hál. 6, 11, 12, 13, 16. Dette er derimod ikke Tilfældet i Yt. Da Yt. her stemmer overens med Eddadigtene, synes det nævnte Forhold i Hál. at maatte være en Novation. Heraf synes at følge, at Yt. ikke kan være en Efterligning af Hál.

7) De poetiske Omskrivninger i Hál. synes mig i det hele noget kunstigere end de i Yt. forekommende, uagtet Gustav Storm (Norsk hist. Tidsskr. III, 59) efter mit Skjøn har fremhævet Forskjellen i saa Henseende for stærkt. Der er aabenbart et særligt Forhold mellem følgende to Udtryk for «blev hængt»: *temja skyldi svalan hest Signýjar vers* Yt. 17 og *grimman tamdi . . . . Sigars jó* Hál. 6. Men naar Galgen af en Digter betegnes ved et Ord for «Hest» med en deraf styret Genetiv af et sagnhistorisk Navn, da er det naturligt, at Navnet paa

en Sagnhelt, som er bleven hængt, og ikke Navnet paa en Sagnhelt, som har ladet en anden hænge, anføres i Genetiv. Nu var Sigar den, som lod Signys Elsker Hagbard hænge. Udtrykket er derfor kunstigere i Hál. end det dermed i Forbindelse staaende Udtryk i Yt. Ogsaa dette taler noget for, at Hál. er en Efterligning af Yt., og imod Antagelsen af det omvendte Forhold.

8) En Skald vilde ikke kunne hædre en Konge synderlig ved at føre hans Slægt op til Guderne, hvis en anden Skald tidligere havde gjort det samme for en Jarl. Derimod kunde det omvendt være meget naturligt at ville hædre Haakon Jarl, naar denne var bleven mægtig som en Konge og havde fortrængt Kongerne af Harald Haarfagres Æt, ved at gjøre ham, som en anden Skald tidligere havde gjort norske Konger, til en Guds Ætling. Jfr. Maurer Huldar saga S. 52 = 274.

9) Ordet *menglǫtuðr* om en Fyrste forekommer baade i Yt. (Str. 5) og i Hál. (Str. 6), men ellers kun i Snorres Háttatal, og derfor er det nævnte Ord aabenbart enten fra Yt. kommet ind i Hál. eller fra Hál. ind i Yt. Men nu er det i Yt. Vanlande, som kaldes *menglǫtuðr*, og om hans Søn Visbur fortælles det i Ynglinga saga, at han giver sin Brud *gullmen*, et Halsbaand af Guld. Dette *gullmen* gaar efter Yngl. saga i Arv til en senere Konge af samme Æt Agne, og ved det voldes dennes Død. Dette sidste siges ogsaa i Ynglingatal 16:

gœðing
með gullmeni
Loga dís
at lopti hóf.

Jeg tror derfor snarest med Noreen[1]), at der er en særlig Forbindelse mellem Udtrykket *menglǫtuðr* i Yt. om Ynglingekongen Vanlande og det *gullmen*, som bliver skjæbnesvangert for hans Ætlinger. Derimod i Hál., hvor *menglǫtuðr* er brugt om Haaløygernes Konge Gudlaug, har Udtrykket, saavidt man nu kan se, ingen Tilknytning til noget Sagn, men synes at være brugt som en schablonmæssig Skaldekenning. Derfor er, tror jeg,

[1]) Se Uppsalastudier S. 212. Dog tør jeg ikke med Noreen bruge *menglǫtuðr* som Bevis for, at Visbur var samme Person som Vanlande. Men jeg formoder, at Sagnet er ufuldstændig gjengivet i Yngl. saga. Sagnet kan tidligere have fortalt f. Ex., at Vanlande gav sin Brud Driva et *gullmen*, og at hun gav dette til deres Søn Visbur.

menglǫtuðr fra Yt. optaget i Hál.; det omvendte synes at være mindre rimeligt.

10) Saaledes som jeg i det foregaaende har godtgjort, prises i Ynglingatal 53 en Konge Ragnvald som levende. Dermed lader Wadsteins Mening om Forholdet mellem Yt. og Hál. sig ikke forlige.

Om de ovenfor S. 142 f. nævnte Berørelser mellem Haaløyge-Ætten og Ynglinge-Ætten henvises til Maurers Bemærkninger i hans interessante Afhandling om Huldar saga S. 51 = 273 f.

Jeg tror i det foregaaende, i Modsætning til Wadstein, at have fuldt ud bevist, at Háleygjatal, saaledes som man almindelig antager og som tillige Maurer (Huldar saga S. 51 = 273) antager, er en Efterligning af Ynglingatal og at det omvendte Forhold er uantageligt. Dette maa naturligvis faa Indflydelse ved Bedømmelsen af Wadsteins Formodning om, hvor og af hvem Ynglingatal er forfattet. W. formoder (S. 91), at Yt. er digtet for eller af nogen indenfor den islandske Breidfirdingeæt, som regnede sig i Slægt med Harald Haarfagre. Dette synes mig uantageligt, bl. a. fordi Yt. 53 priser en Konge Ragnvald som levende. Da Formodningen maa falde med Wadsteins Opfatning af denne Strophe, skal jeg ikke nærmere imødegaa den.

Den videre af W. udtalte Formodning, at Yt. engang skal have nævnt islandske Mænd, som udledede sin Slægt fra Ynglingekongerne, har, saavidt jeg ser, intet factisk at støtte sig til. Denne Formodning lader sig ikke forlige med Wadsteins egen Antagelse, at Yt. 53 priser Harald Haarfagre, thi Breidfirdingerne udledede ikke sin Herkomst fra Harald Haarfagre, og Yt. nævner ikke Sideskud af Ætten i egne Stropher for sig. Naar Wadstein bemærker (S. 91): «Att emellertid de strofer, som behandlat de senare (Breiðfirðingska) släktleden, råkat i förgätenhet, är icke underligt; de voro ju endast av intresse för själva denna släkt», saa finder jeg det tværtimod underligt, at Islændingerne netop skulde have glemt de Stropher, som handlede om deres egne Landsmænd, hvis Digtet havde indeholdt saadanne.

Naar W. beraaber sig paa, at de fleste Stropher af Háleygjatal ligeledes er blevne glemte, saa sammenblander han to

forskjelligartede Ting. Kun faa Stropher af Hál. er optegnede i de nu bevarede Skrifter, men der er ingen Grund til at tvivle om, at Snorre Sturlassøn har kjendt Háleygjatal fuldstændig. Derimod er det klart, at Snorre Sturlassøn ikke kan have kjendt Stropher af Yt., som nævnte Breidfirdinger. En Formodning om, at saadanne Stropher dengang var glemte, kan ikke støttes derved, at mange Stropher af Hál. nu ikke kjendes.

Medens jeg mødes med Wadstein i den Formodning, at Yt. ikke er forfattet i Norge, afviger jeg fra ham, naar han formoder, at det er digtet af en Islænding. Den eneste Grund til at antage dette, nemlig den formentlige Forbindelse mellem Yt. og de islandske Breidfirdinger, tror jeg i det foregaaende at have fjærnet. Ovenfor (S. 143 f.) har jeg søgt at gjøre det sandsynligt, at Str. 45 og 46 taler for Traditionens Udsagn, at Forfatteren af Yt. var født i det sydlige Norge. Str. 46 lyder:

Þars élkaldr
hjá jǫfur Gauzkum
Vǫðlu straumr
at vági kømr.

Wadstein (S. 78 f.) formoder *ofur* istedenfor *iofur* og forstaar dette som *ófor* «Strand», hvilket skal være samme Ord som tysk *Ufer*, ags. *ôfer*, holl. *oever*.

Dette synes mig ikke rigtigt. Linjen *hjá ófor gauzkom* er i metrisk Henseende feilagtig, medens *jǫfor* med første Stavelse kort her er metrisk rigtigt[1]).

---

[1]) Wadstein anfører flere nordiske Ord, som skal svare til tysk *Ufer*. Det synes mig neppe tvivlsomt, at de ikke høre derhen. W. anfører følgende Artikel i Aasens norske Ordbog: «*Ovre* (aabent o) m. et Stedsnavn med uvis Betydning, formod. det samme som Ang. *ofer*, Holl. *oever*, T. *Ufer*: en Strandbred». Men Forskjel i Vokal taler imod denne Aasens Formodning. Prof. Rygh antager, at Aasen har tænkt paa følgende Gaarde i Søndmøre: *Ovra* i Hareid Sogn, Ulstein Præstegjeld (Matr.-Nr. 78), udtalt *Aavra* med langt *aa*, almindelig skrevet *Overaa*, i 1520 *Offre; Ovraa* i Stranden Præstegjeld (Matr.-Nr. 9), alm. skrevet *Overaa*, udtalt *Aavraa* med kort *aa*. Rygh formoder, at disse Navnes ældre Form har været *Ofrin*, et ellers i Norge forekommende Stedsnavn. Dette har vist intet med ags. *ôfer* at gjøre, men hører sammen med oldn. Præfix *ofr-*, Verbum *ofra*. Hertil og ikke til tysk *Ufer* hører vistnok ligeledes det af W. anførte jyske *ovre, over, ouer, ouvre*. Dette ser man baade af Vokalen og af Betydningen. *Ovren* betegner «den paa Strandbredden af Bølgerne opskyllede Forhøining eller Sandvold, der danner et Slags naturlige Diger imod Havets Oversvømmelser»

Jeg har ovenfor (S. 143—145) søgt at vise, at Traditionen med rette kalder Ynglingatals Forfatter *Þjóðólfr ór Hvini* eller *Þjóðolfr enn hvinverski*, men at denne Ynglingatals Forfatter har levet i anden Halvdel af 10de Aarh. Wadstein forkaster derimod det traditionelle Forfatternavn. Han fremsætter følgende nye og overraskende Opfatning (S. 86): «Denne [Harald Hårfagres skald] Þióðolfr erbjuder . . . så många likhetspunkter med den säkert historiska skalden Þióðolfr Arnórsson († 1066), att det förefaller, som om han endast vore en på misstag beroende, till äldre tid förlagd upplaga af den senare.» Denne Formodning kan jeg paa ingen Maade tiltræde. Havde W. endda indskrænket sig til den Formodning, at nogle enkelte Træk var overførte fra den yngre Tjodolv til den ældre Skald af dette Navn! Men at Tjodolv Hvinverske skulde være lavet efter Tjodolv Arnorssøn, der døde i 1066, forekommer mig uforeneligt med den islandske Traditions Historie og Eiendommelighed. Denne Formodning forklarer ikke Tilnavnet *hvinverski* eller *ór Hvini*. Den forklarer ikke, at de Digte, som tillægges Þjóðólfr ór Hvini, i Indhold, Versemaal og Udtryk er ganske forskjellige fra de, som tillægges Þjóðólfr Arnórsson. Endelig gjendrives Formodningen efter min Mening ved Þorgrímr ór Hvini Þjóðólfsson paa Ormen lange i Slaget ved Svolder.

Derimod kan man, hvis der i anden Halvdel af 10de Aarhundred har levet en Skald Tjodolv Hvinverske, og hvis denne har forfattet Ynglingatal, spørge, om det er sikkert, at han var en Sønnesøn af en Skald Tjodolv Hvinverske, som skal have levet under Harald Haarfagre, eller om ikke snarere Harald Haarfagres Skald Tjodolv Hvinverske er en ny Udgave af den Skald af samme Navn, som har levet i anden Halvdel af 10de Aarh., ligesom et tilsvarende Forhold synes mig rimeligt ved Torleiv Spake. Men dette Spørgsmaal skal jeg her ikke søge at besvare, da det vilde føre os for langt bort.

Prof. Rygh har gjort mig opmærksom paa, at Navnet paa Tjodolvs Hjemsted, Dativen *Hvini* maa paa Grund af *Hvinisdalr* forudsætte Nominativ **Hvinir*, der egentlig er Fjordens Navn.

Her indskyder jeg endnu et Par Bemærkninger om Enkeltheder i Ynglingatal.

(Molbech) og hører naturlig sammen med *et Ovre* «den øverste Del af noget, det som er over noget eller øverst». Jeg ser heller ikke tilstrækkelig Grund til at henføre skaanske Stedsnavne som *Kongens ouffre* (1653), nu *Kungsoran*, til ags. *ôfer*.

Den S. 117 nævnte Gen. *burs* tør neppe umiddelbart sammenstilles med got. Gen. **bauris* og betragtes som gammel.

Wadstein (S. 77 f.) forkaster Formen *Býleistr* og holder *Byleiptr* (af *byl-leiptr*) for den rette. Men Versemaalet viser, at Navnet har lang første Stavelse.

I den ovenfor (S. 127—133) behandlede Halvstrophe, som Olav Tordssøn tillægger Tjodolv:

hofvð baðm
þar er heið sæí
afiornís
fiøllum drygði

mener Björn Ólsen nu (Tímarit XV, 1894, S. 8 f.), at *drýgði heiðsæi* betyder d. s. s. *drýgði frægð, frægðarverk*. Han tror nu, at *heiðsær* er afledet af *heiðr* = bjartur og *séa*, sjá, og at det betyder «illustris, frægur». Men Substantivet betyder i Heil. m. s. I, 194 (hvor det oversætter lat. *timor*) og i Homil. Wiséns Udg. S. 130 ikke d. s. s. *frægð*. Se her foran S. 129.

Vigfusson siger (Corp. p. b. I, 271) om denne Halvstrophe, at den er «quoted as Thiodwolf's, the resemblance having deceived thirteenth century critics, though it must be Eywind's: first, because it will not fit Ynglinga-tal; secondly, because the new clause beginning with *þá-es* comes in the middle of the line, a blemish never found in Thiodwolf . . . ., though frequent enough with Eywind.»

Jeg burde tidligere have henvendt Opmærksomheden paa disse Vigfussons Bemærkninger[1]). Han har Ret i, at den anførte Halvstrophe ikke passer ind i Ynglingatal. Men den passer, saavidt jeg skjønner, heller ikke ind i Háleygjatal. Jeg har formodet, at den har hørt til et af Tjodolv fra *Hvinir* forfattet Digt, som har været senere end Ynglingatal, men i samme Versemaal som dette.

Vigfusson synes uimodsigelig at have Ret deri, at Halvstrophen indeholder en metrisk Eiendommelighed, som aldrig findes i Ynglingatal, men ofte i Háleygjatal. Thi i Hál. (men

[1]) De omtales, saavidt jeg har seet, ikke med et Ord hverken af Björn Ólsen eller af Finnur Jónsson. Maurer (Huldar saga S. 48) afgjør ikke, hvad der her er det rette.

ikke i Yt.) begynder Strophens 6te Linje ofte en ny Sætning (indledet ved en Partikel som *es, þars, en*), medens 5te Linje hører til samme Sætning som første Halvstrophe. Den af Olav Tordssøn anførte Halvstrophe forudsætter det samme.

Heraf følger dog ikke med Nødvendighed, at Halvstrophen ei er digtet af Tjodolv og at den hører til Háleygjatal. Hvis den, som jeg har formodet, har hørt til et af Tjodolv forfattet Digt, som har været yngre end Ynglingatal, kan Digteren i det senere Digt have indført en ny metrisk Eiendommelighed. Denne kan saa fra dette Tjodolvs Digt være bleven optaget i Háleygjatal.

Vigfusson har oversat Halvstrophen feilagtig. Man synes at kunne oversætte:

hǫfuðbaðm
þar er heiðsæi
á Fjǫrnis
fjǫllum drýgði

«. . . . fremragende Ætling, der hvor han udførte gudfrygtig Handling paa Havet.»

Jeg indrømmer, at Halvstrophens Indhold bliver usikkert og at man derfor heller ikke sikkert kan stole paa, at den er forfattet af samme Forfatter som Ynglingatal. Derfor maa ogsaa alt, som jeg her foran (S. 129—133) for Ynglingatal har sluttet af denne Halvstrophe, blive usikkert; saaledes det, at Forfatteren af Ynglingatal senere skal have levet i kristelige Omgivelser og i et andet Digt have omtalt en kristen Konge, snarest Olav Kvaran.

Da jeg i min Undersøgelse i det foregaaende har ladet den af Olav Tordssøn anførte Halvstrophe træde for meget frem, vil jeg her til Slutning i Korthed gjengive de af denne Halvstrophe uafhængige Hovedresultater, som jeg har begrundet i min Undersøgelse om Ynglingatal og som ikke er blevne forandrede ved Wadsteins Afhandling.

Ynglingatal er forfattet for en Konge Ragnvald i dennes Levetid. Alt, hvad de gamle Islændinger fortæller om denne Ragnvald, har de fra Ynglingatal alene. At han var Olav Geirstadalvs Søn, Harald Haarfagres Fætter og Konge paa Vestfold eller i Grenland, har de sluttet alene deraf, at Ragn-

vald nævnes i Ynglingatal som Konge i en Strophe, der ifølge den Text, de kjendte, fulgte umiddelbart efter Strophen om Olav, som var begravet paa Geirstad (i Vestfold). Men Ynglingatal kalder ikke med udtrykkelige Ord Ragnvald for Olavs Søn eller for Konge paa Vestfold.

Efter Halvdan Svartes Død synes der ifølge de islandske Sagaers Meddelelser om Forholdene i Norge ikke at være Plads for en saadan Konge. Str. 53 i Ynglingatal kan ikke være digtet af en af Harald Haarfagres Skalde om en anden Konge i Norge, efter at Harald havde vundet Norges Rige.

Hvis den islandske Tradition var rigtig, kunde Ynglingatal ikke være forfattet senere end c. 860. Men andre Meddelelser om Tjodolv fra Hvine lade sig ikke forlige med den Antagelse, at samme Skald saa tidlig har digtet Ynglingatal.

Kvædet kan paa Grund af Sprogformerne *hjǫr* og *þrǫm* ikke være fra 9de Aarh. Derimod taler ogsaa flere deri forekommende kenningar.

Forfatteren af Yt. er bleven paavirket af Vǫluspá og Grímnismál, som efter min Mening er digtede af Nordmænd i Britannien, og sandsynlig af flere i Eddasamlingen bevarede Gudedigte. Tillige har han kjendt flere af dennes heroiske Digte, der efter min Mening ligeledes er forfattede i Britannien, bl. a. sandsynlig Hamðismál. Derfor kan Yt. ikke være ældre end omkr. Midten af 10de Aarh.

At Ynglingatal ikke er digtet i Norge i 9de Aarhundred, maa fremdeles sluttes deraf, at det indeholder flere Udtryk, der viser Indflydelse fra kristelige eller antike Udtryk og Forestillinger, som Nordboerne lærte at kjende i Britannien.

Paa den anden Side er Egil Skallagrimssøn i Hǫfuðlausn, Sonatorrek og Arinbjarnarkviða paavirket af Ynglingatal, og Eivind Skaldaspiller har efterlignet dette Digt i Háleygjatal. Derfor synes Yt. at være forfattet omkring 950, dog vist ikke tidligere.

Digtet opregner af Ynglingernes Slægtrække ligefra Guderne Søn efter Fader og beretter om hver Konges Dødsmaade, for manges Vedkommende ogsaa om deres Dødssted og Begravelsessted. I denne sin Plan og Behandlingsmaade har Kvædet ingen Tilknytning til ældre germansk Digtning. Derimod er det umiskjendeligt, at Ynglingatal heri viser Paavirkning fra irsk Kunstpoesi, som har mange Digte af ensartet Indhold. Sandsynlig har Forfatteren af Yt. havt et af sine Forbilleder

i det irske Digt *Fianna batar i nEmain,* som er forfattet af Ulster-Digteren Cinaed hua Artacain, der døde 975.

Versemaalet i Yt. *kviðuháttr* synes at være opstaaet ved Indflydelse paa fornyrðislag fra den irske 7-stavelses Verslinje, der er anvendt bl. a. i Cinaeds ovennævnte Digt.

Ynglingatal er derfor sandsynlig digtet af en norsk Digter i Britannien om en Konge Rǫgnvaldr *heiðumhár* (d. e. den høithædrede), som udledede sin Slægt fra norske Ynglingekonger. Mulig er den Ragnvald, for hvem Yt. er digtet, samme Person som den Kong Ragnvald, der faldt 954 i England sammen med Eirik Blodøkse og som ifølge en engelsk Krønikeskriver var i Slægt med denne.

Ynglingerækken synes i sin hele Længde først at være bleven bragt i Stand af norske Skalde i 10de Aarh. til Forherligelse af norske Konger i Irland, Skotland og Nordengland. Ynglingatals Ragnvald er paa Island feilagtig bleven gjort til Olav Geirstadalvs Søn, fordi de Stropher, som i Digtet havde adskilt dem, var faldt bort.

Ynglingatals Forfatter viser sig at være localkjendt paa Vestfold. Der er ingen Grund til at tvivle om, at den islandske Tradition har Ret, naar den kalder ham Tjodolv fra *Hvinir*, d. e. Bygden ved Kvinnesdalselven og ved Fjorden udenfor dennes Udløb i det sydvestlige Norge. Torgrim Tjodolvssøn fra *Hvinir*, som nævnes blandt Kjæmperne i Slaget ved Svolder, var vistnok Søn af Ynglingatals Forfatter.

Den Skald Tjodolv fra *Hvinir*, som levede i anden Halvdel af 10de Aarh. (og ikke en Skald af samme Navn hos Harald Haarfagre), har ogsaa digtet om Jarlen Strutharald og har for Torleiv Spake, som levede under Haakon Jarl, Olav Tryggvessøn og Eirik Jarl, forfattet Digtet Haustlǫng.

Registre[1]).

I. Ordregister.

Oldnorsk.

[1]) De tilføiede Tal angive Sidetal.

II. Sagregister.

0

DE ÆLDSTE SKJALDE OG DERES KVAD.

I anledning af prof. *S. Bugge:* Bidrag til den ældste Skaldedigtnings historie. Christiania 1894.

AF

FINNUR JÓNSSON.

Det arbejde, hvis titel er anført i overskriften for denne afhandling, er så godt som helt igennem rettet imod den gamle antagelse af de ældste norske skjaldekvads ægthed, som også jeg har hævdet og søgt at give en fast begrundelse af. Det er svar på et par afhandlinger af mig [1], der direkte var rettede mod prof. *Bugges* mytologiske »Studier« og mod muligheden af, at det kunde forholde sig rigtig med hans med så megen lærdom og videnskabelig energi fremstillede anskuelser angående den gamle nordiske mytologis oprindelse og væsen. Jeg sammenfattede min kritik i den med vilje så skarpt formulerede fordring: »det må **bevises**, — det er ingenlunde tilstrækkeligt, at det søges gjort rimeligt eller sandsynligt — det må **klart** og **utvetydigt bevises**, at de ældste skjaldekvad er **uægte** ɔ: fra det 10. årh. eller endnu yngre«, og jeg tilföjede: »Men dette er efter min mening umuligt« [2].

Denne således formulerede fordring fremsatte jeg for derigennem at vise, at det spörsmål, hvorom sagen drejede sig, var af en sådan vigtighed, at mere eller mindre løse for-

---

[1] Trykte i Arkiv f. nord. filol. VI og IX.
[2] Arkiv IX, s. 19.

modninger, mere eller mindre sandsynlige eller mulige kombinationer aldrig kunde blive afgörende eller betragtede som fyldestgörende. Jeg var ganske vist tillige på det rene med, at min fordring var umulig, d. v. s. at et sådant bevis, som jeg krævede som absolut nødvendigt, ikke lod sig føre, uagtet jeg ikke havde imødegået alt, hvad der formentlig lod sig sige imod ægtheden. Bugges afhandling har i fuldt mål bekræftet min forudsætning; den har ikke formået hos mig at svække tilliden til de ældste skjaldekvads ægthed, og jeg kan ikke erkende, at Bugge har fremført andet end formodninger og kombinationer, hvis værd dog er meget forskelligt, men som ikke på noget punkt er afgörende. På den anden side indrömmer jeg gærne, at Bugges afhandling, som sædvanlig, er særdeles interessant og tiltrækkende på grund af de sindrige kombinationer, den alsidige lærdom og, ikke mindst, ved den elskværdige behandling af en modstander, der overfor en mand som Bugge føler sin egen lidenhed, så at jeg kun kan være prof. Bugge taknemmelig for hans nye afhandling, hvis betydning ingen vil underkende.

Allerede i Bugges bekendte Eddaudgave 1867 glimter tanken om indflydelse fra vestlige sprog og kulturer lejlighedsvis frem eller ligesom dæmrer i de mange fra oldengelsk sprog og litteratur anførte paralleler til oldnordiske ord og udtryk; jfr en udtalelse i Tidsskr. for Philol. VI, 93 (1865). Tydeligere fremtræder den i afhandlingen om »biskop Bjarne Kolbeinssön og Snorres Edda« i Aarbøger 1875; det antages her, at de såkaldte navneremser *(þulur)* i Snorra-Edda er forfattede i Vesten, snarest af en Orknøing (og da digteren biskop Bjarne), fordi de indeholder flere navne på vestlige, særlig skotske steder samt endel benævnelser af formentlig engelsk og keltisk oprindelse. Denne antagelse er nu vistnok aldeles urigtig[1], men et er sikkert, hvem forfatteren så end

[1] Jfr min afhandling *þulur og gátur* i festskriftet til *K. Maurer* 1893 og min Litt. hist. II, 171 ff.

er, at disse remser ved deres fremmedord vidner om nære berøringer med vestlige folk og kulturforhold, og sådanne er jo historisk noksom bekendte. Da disse remser imidlertid er af en så sen oprindelse (fra c. 1200), er de af ingen betydning for det her ombandlede hovedspörsmål.

Året 1879 udkom *A. C. Bangs* ligeså bekendte som lidet heldige afhandling: Völuspaa og de Sibyllinske Orakler[1], hvis titel angiver målet, at godtgöre, at Völuspås indhold går tilbage til de sibyllinske orakler, og altså er kristelige lærdomme; disse orakler skulde den nordiske forfatter have lært at kende i Vesten (»det keltiske Irland«). Denne lære blev på det grundigste tilbagevist af prof. *V. Rydberg* i en afhandling: Sibyllinerna och Völuspa[2]. Bugges modbemærkninger[3] afkræfter ikke Rydbergs kritik. Ikke heldigere end Bang var *Bröndsted* i sin afhandling: »En kirkelig Allegori og en nordisk Mythe« (1881)[4]. Samtidig omtrent udkom der imidlertid første hæfte af det værk, som skulde få en ganske anden betydning, nemlig *Bugges* »Studier over de nordiske Gude- og Heltesagns Oprindelse«. Her havde forf. med kraftig energi og uhyre lærdom påtaget sig at godtgöre, at en hel mængde af de såkaldte nordiske myter stammede dels fra græsk-latinske myter og sagn, dels fra kristendommen og middelalderlige kristelige legender; det land, hvor Nordboerne var blevne bekendte med disse myter, sagn og legender skulde være Vesten, først og fremmest Irland. Jeg skal ikke her komme ind på at skildre, hvilket røre i den videnskabelige verden, og forresten også udenfor denne, disse »Studier« vakte. Jeg skal lade mig nöje med at bemærke, at de i begyndelsen syntes at vinde tilhængere overalt; man

---

1 I Krist. Vidensk. Selsk. forhandl.

2 I det Letterst. tidsskr. 1881; jfr Undersökn. i germ. mythol. II, 483—577.

3 Sst. (Lett. tidsskr.) s. 163—72.

4 Norsk Hist. tidsskr. 2. R. III, s. 21—43.

blændedes af de skarpsindige kombinationer, fremdragne paralleler og al det lærde stof, de indeholdt. Men kritikken udeblev ikke. Den første og virksomste kritik stammede fra *K. Müllenhoff* (Deut. alt. kunde V, 1), der søgte at godtgöre, at Völuspå er et ægte hedensk digt fra først til sidst; desværre var Müllenhoffs polemik i den grad hensynsløs, ja ligefrem upassende skarp, at dens virkning sikkert derved er bleven endel svækket. Alligevel havde den uden tvivl til følge, at flere, som var begyndt at vakle i troen, atter blev sikre. I øvrigt er det ikke min hensigt her at dvæle ved de afhandlinger med eller imod, der siden er fremkomne angående den nordiske mytologis oprindelse, da det ikke er denne, der i første instans er æmnet for denne afhandling.

För vi går videre måtte en personlig bemærkning være mig tilladt.

Ved filologmødet i Kristiania 1881 holdt Bugge et foredrag om Freyja, som blev modtaget med meget bifald af forsamlingen. Dette foredrag var fuldstændig af samme art som »Studier« og blev fremført med Bugges sædvanlige lærdom og virkningsfulde foredragsmåde, så at det bifald, det vakte og som særlig synes at have bragt Müllenhoff ud af fatning (se Arkiv II, 191—2, jfr Deut. alt. V, 72), bliver forståeligt. Jeg, der var tilstede, havde haft stor lyst til at tage til genmæle, da jeg fandt Bugges påstande lidet rimelige og hans navnefortolkninger lidet antagelige, men da jeg kun var en ung student, tav jeg. Havde jeg talt, var det også vistnok blevet mere lidenskabens, end videnskabens ord. Den lyst til indsigelse, som dengang opstod, har holdt sig, og dog vilde jeg næppe have indladt mig i en diskussion, hvis det udelukkende havde drejet sig om mytologien som sådan; men det, der har bragt mig til at træde op, er den uundgålige konflikt mellem Bugges mytologiske teorier og de ældste skjaldekvad, og jeg har derfor hævdet (i de to ovenfor nævnte foredrag) dels, at Brages digte er ægte, dels at de nævnte teorier ikke kan forliges med digtenes ægthed.

Brages digte indeholder, antyder og forudsætter tilstedeværelsen af en mængde myter (påvist i det enkelte i mit sidste foredrag); forudsat, at digtene er fra den første halv- eller tredjedel af det 9. årh., kan disse myter umulig bero på Nordboernes første vikingefarter c. 800—830 til Irland. Ægtheden af digtene tilintetgör en meget stor del af de nye teorier. Rigtigheden af denne tankegang har Bugge erkendt (s. 6 og 7 i sin afhandling). Derfor søger han at bortrydde denne hindring for berettigelsen af sine teorier ved at søge at føre bevis for de ældste digtes senere tilblivelse. Dette bevis skal nu i det følgende nærmere prøves.

Endnu skal tilföjes, at Islænderen *Guðbr. Vigfússon*, vistnok uafhængig af Bugge, er i tidens løb kommen til den anskuelse, at navnlig — de fleste af — Eddadigtene stammer fra de vestlige øer (se § 33 i hans Prolegomena for Sturlunga, særlig s. clxxxvi, samt Corp. poet. bor., Introd. § 8); for så vidt mødes han og Bugge. Desværre var G. Vigfússon en af dem, hvem det falder lettere at fremsætte hypoteser end at give en alsidig og nogenlunde fyldestgörende begrundelse af disse. Hans bevisførelse, hvis man overhovedet kan tale om en sådan, er da også höjst tarvelig og består for det meste i at fremføre forekomsten af formentlig keltiske og oldengelske ord i Eddadigtene; men fra forekomsten af sådanne ord at slutte til den stedlige tilblivelse er forhastet; derfor er det lige så sandsynligt, at digtene er forfattede i Norge, da intet af dem er ret meget ældre end c. 900.

Imod G. Vigfússon skrev *A. Edzardi* en alt i alt dygtig afhandling i Paul-Braunes Beiträge VIII (Ueber die heimat der Eddalieder), ligesom også *B. Gröndal* tog stærkt til genmæle i sin anmældelse af Sturlunga i det Isl. litterære selskabs tidsskrift (Tímarit) I.

Det kan endnu tilföjes, at skönt G. Vigfússon og Bugge mødes m. h. t. antagelsen af Eddadigtenes hjem, var Vigfússon dog langt fra tilböjelig til at antage Bugges teorier om my-

ternes oprindelse fra græsk og latinsk mytologi (Corp. poet. II, 459), hvorimod han knæsatte Bangs opfattelse af kristelig indflydelse.

Efter denne korte oversigt er det nødvendigt, for det følgendes skyld, her at omtale *H. Zimmers* mening om irske (keltiske) lån af tyske sagn (Sigurd-Niflunge-sagnet), som Irerne skal have fået fra Nordboerne. Denne mening vilde, hvis den var begrundet, støtte eller kunne støtte Bugges meninger om en udviklet gensidig åndelig påvirkning allerede i det 9. årh.

Zimmer har, særlig i sine bekendte undersøgelser: Keltische beiträge I og III (i Zeitschr. f. deut. altertum XXXII og XXXV)[1], påvist, at de keltiske oldsagn er stærkt påvirkede af oldtyske sagn, navnlig det om Sigurd fafnirsbane, men vi kan ikke her indlade os på at komme nærmere ind på Zimmers påvisninger i det enkelte eller referere dem her. Derimod er det af betydning at drøfte, hvorfra disse lån stammer, hvorledes de enkelte sagn er komne til Kelterne og sammensmeltede med deres oldsagn. Zimmer antager uden betænkning, at de er norske d. v. s., at Kelterne har lært disse oldtyske sagn at kende af nordiske (norske) vikinger. For at kunne göre dette mere rimeligt, antager han, at forbindelserne mellem Norden og Irland er langt ældre, end almindelig antaget, til trods for, at den angelsaksiske krönike udtrykkelig siger, at det var i året 793[2], at vikingeskibe for første gang viste sig i Vesten. En så vel afhjemlet oplysning nægtes ikke af Zimmer, men han betoner, at der her er tale om krigersk forbindelse; derfor kunde

[1] Jfr *Bugge:* Nyere Forskninger om Irlands gamle Aandskultur og Digtning, dens Forhold til Norden, Krist. Vidensk. Selsk. Skr. 1892.

[2] Dette årstal er vistnok rigtigere end 789, som jeg tidligere har fulgt (Arkiv IX, 12), men det er naturligvis omtr. ligegyldigt for hele spörsmålet; 4 år fra eller til gör intet til sagen.

der godt være tale om gensidigt kendskab af ældre dato. Man skulde tro, at der var særlig vægtige grunde, som Zimmer kunde føre i marken for sin antagelse, der, som det så ofte sker, kritikløst er bleven modtaget og benyttet af flere. Zimmer bygger sin antagelse på et sted hos munken Dicuil i dennes skrift: De mensura orbis, forfattet 825. Dicuil nævner her (7, 15) nogle nordlige øer (Færøerne): »fere cunctæ simul angustis distantes fretis, in quibus in centum ferme annis heremitæ ex nostra Scottia navigantes habitaverunt; sed... nunc causa latronum Nortmannorum vacuæ anachoritis osv« (Partheys udg.). De spatierede ord (in—annis) opfatter Zimmer som »for c. 100 år siden«; altså ved 725 skulde disse eneboere have forladt øerne (Færøerne) på grund af vikingeanfald, hvilket altså skulde vise langt ældre sammenstød mellem Nordboer og Kelter end ved tiden c. 800. Denne opfattelse har Zimmer fastholdt; han benytter dog et mindre bestemt udtryk i sin afhandling Ueber die frühesten berürungen der Iren mit den Nordgermanen (i Sitz. ber. der kgl. preuss. Akad. d. Wiss. 1891). Denne opfattelse af Dicuils ord er nu i virkeligheden ganske urigtig. *In centum ferme annis* kan kun betyde: »i omtrent 100 år« (eller: »omtr. i det sidste hundredår«); hele sætningen betyder altså: »de (en anden øgruppe, Færøerne) er så godt som alle adskilte kun ved smalle sunde; til dem har eneboere fra vort Skotland (Irland) sejlet og bot der i de (sidste) 100 år omtrent; men nu er de folketomme osv.« Således har *P. A. Munch* forstået ordene (N. F. Hist. I, 1, 418) og kun således har bægge professorer i de klassiske sprog ved Khavns Universitet, hvem jeg i den anledning har rådspurgt, *M. C. Gertz* og *J. L. Ussing*, ytret at ordene måtte forstås. Hvad enten man nu vil regne disse 100 år fra 825 tilbage eller fra et noget tidligere tidspunkt, nemlig 795 i henhold til Dicuils ord i 7, 11, hvor han om Thule (Island) beretter, hvad en mand har fortalt ham derom »for 30 år siden«, er det ganske klart og afgjort, at Munch har ret, når han af Dicuils

ord drager den slutning, »at de vikinger, der hærjede i disse egne, kaldtes Nordmænd og at disse Nordmænd ej viste sig förend ved hans levetid, eller omkring år 800«. Dicuils ord kan ikke afgive hjemmel for samkvem eller forbindelse mellem Nordboer og Kelter i tiden för c. 800, og svarer således netop til den angelsaks. krönikes ovennævnte angivelse. Årstallet 793 bliver herefter som tidligere den bestemte grænse opad i tiden, den historiske mærkepæl, vi har at rette os efter m. h. t. den historiske umiddelbare forbindelse mellem Norden og Vesten.[1]

Det er indlysende, at denne misforståelse i en betydelig grad må svække Zimmers opfattelse af nordisk indflydelse på keltiske sagn i det hele. Og jeg skal nu søge at godtgöre, at hans påvisning af, at de tyske sagnmomenter, der efter ham skal genfindes hos Irerne, beror på nordiske hjemmelsmænd, er illusorisk og uholdbar.

Zimmer formulerer sit resultat (Zeitschr. f. deut. alt. 32, 327) således, at: »... die Nibelungensage, wie sie die Iren von nordischen vikingern hörten, unzweifelhaft die jüngere nordisch-niederdeutsch-oberdeutsche form ist. gerade die characteristischsten züge in der irischen entlehnung — die hornhaut und die ermordung Sigfrids durch Hagen — gehören nur dieser jüngeren form der germanischen Nibelungensage an«, og han tænker sig, at vikingerne, der i begyndelsen af det 9. årh. (s. 330) hærjede de nordtyske kyster, her har hørt Nibel-

---

[1] Når *Zimmer* i Brandanuslegenden finder et bevis for en sådan forbindelse, må man være meget nöjsom med historiske bevismidler. Brandanus siges at være kommen på et lille skib til en ø. På land ser han hesteridt og hestekampe (hvilket skal være det nordiske *hestaat*); af frygt sejler B. og hans mænd lydløst bort og kommer således ikke i den fjærneste berøring med dem, der var på øen! Desuden er det jo umuligt at behandle en sådan legende som en historisk kilde. Beskrivelsen af hestekampen har heller intet særlig nordisk ved sig.

ungensagnene i den yngre form og så bragt dem til Irland og meddelt dem til de indfødte.[1] Som man ser, en lille omvej!

Zimmer har bl. a. påvist, at der i de irske Cuchulinn-sagn findes for det første sådanne træk som antydninger af usynlighedskappen (Sigfrids tarnkappe, s. 317—18); der findes for det andet bestemte hentydninger til Sigurds hornhud; for det tredje findes der antydning af 4 brødre (»blutbrüder«) ɔ: Hagen, Gunther, Gernôt og Giselher (s. 312); af disse kaldes den sidste *Fer Bālth*, d. v. s. den enfoldige; i tyske sagn kaldes Giselher »der tumbe man«. Intet af disse sagntræk findes så meget som løselig antydet i de nordiske (norsk-isl.-grönlandske) Eddadigte; her findes ingen tarnkappe, ingen hornhud, ingen Giselher, hverken klog eller dum[2]. Nordmændenes (og Islændernes) ældste sagnform indeholder intet som helst minde om disse særlig karakteristiske sagnbestanddele. Heraf er der fornuftigvis kun én slutning at drage, nemlig den, at fra nordiske vikinger har Kelterne ikke fået dem — og da naturligvis heller ikke de øvrige sagndele, der her er tale om. Og selv om man ikke vil drage denne slutning i hele dens strænghed, er det, efter hvad der foreligger (Eddadigtenes beskaffenhed), naturligst og sandsynligst at søge forklaringen af de irske sagnlån på en anden måde, end Zimmer har gjort. Naturligst og sandsynligst er det da at antage, at alt hvad der af lån fra tyske sagn om Nibelunger og Sigurd fafnirsbane er kommet til Irerne, er indkommet direkte fra Tyskland og ikke ad den Zimmerske omvej. Forklaringen af en sådan overførelse ligger lige for hånden. Fra ældgammel tid havde der, som bekendt, været den liv-

---

[1] Når så skal være, hvad nytter det så at antage berøringer mellem vikinger og Kelter, ældre end c. 800?

[2] Her kan vi naturligvis kun tage hensyn til Eddadigtene og ikke f. eks. til Þiðrekssaga fra 13. årh.

ligste forbindelse mellem Irer og Tysker eller mellem Irland og fastlandet[1]. Irske munke oversvømmede Tyskland og stiftede der berömte klostre; der var tyske lærde, som studerede i Irland osv. Det følger af sig selv, at der var den livligste forbindelse mellem disse munke og deres hjemstavn. Det er disse forbindelser, der har ført de gamle tyske sagn til Irland, og ikke de nordiske vikinger.

På den anden side må det fremhæves, hvilket også stiller sagen i den rette belysning, at der blandt de nævnte sagnlån ikke findes et, der i særlig forstand er nordisk.

Det er således, forekommer det mig, ganske og aldeles klart, 1) at Zimmers antagelse af tidligere berøringer mellem Irer og Nordboer end c. 800 beror på en ren misforståelse af Dicuils tekst og ikke støttes ved nogen som helst anden pålidelig efterretning, samt

2) at de hos Irerne forefundne lån fra tyske sagn er komne fra Tyskerne selv, men intet som helst har at göre med Nordboer eller nordiske vikinger.

Følgelig har Zimmers keltiske undersøgelser, hvor udmærkede i andre retninger de end er, aldeles ingen betydning for spörsmålet om de mulige åndelige berøringer mellem Irerne og de nordiske vikinger, særlig i det 9. årh. De vedkommer os ikke her og må helt lægges til side[2].

---

[1] Jfr Zimmer selv i Preuss. jahrb. 59, 27—59, Zeits. f. deut. alt. 32, 199 ff., samt f. eks. *A. D. Jörgensen* i Den nord. kirkes grundlæggelse.

[2] Jeg kan ikke helt forbigå at göre et par anmærkninger til de af Zimmer fremdragne låneord, der skal være af nordisk oprindelse, idet jeg forudskikker den bemærkning, at intet af dem vidner om ældre tider end 9. årh. I Zs. 32, 267 ff. har han anført en mængde »germanske« låneord, f. eks. *elta (= hjalt)*, *sceld* (skjold), *mergge* (mærke), *brōc* (brug) osv. Flere af disse, som f. eks. *rethar* (= isl. *sáld*),

Hermed har jeg gjort de nødvendige bemærkninger til de første sider i Bugges afhandling (»Zimmer om Irernes forhold til Nordboerne i første halvdel af 9. århundred«). Kun skal jeg endnu tilföje, at jeg opretholder den af mig fremsatte, af Bugge s. 4 anm. 2 anførte mening (at vikingerne ikke i den første vikinge-periode i det 9. årh. har været modtagelige for belæring af Kelterne), da Zimmers antagelser ikke indeholder skygge af bevis for det modsatte. Og selv om man med sikkerhed kunde påvise forekomsten af et enkelt eller enkelte nordiske ord i keltiske skrifter c. 840 (f. eks. dem, Bugge nævner s. 5, hvor der dog sikkert ikke er tale om låneord i egenlig forstand), kan der under alle omstændigheder ikke være tale om påvirkninger af den art, at mytestoffet i Brages digte — forudsat at de er ægte — kan være af irsk (keltisk) oprindelse. Herom er der enighed mellem mig og min ærede modstander.

---

rot (vej), *rōn* (sælhund), *ammor* (trug), *slim* (tynd) ofl. genfindes kun i angelsaks. eller nuværende engelsk, andre tildels også i oldhöjtysk. I bægge sprog findes f. eks. de særdeles vigtige ord *elta* : ags. *hilt*, oht. *helza; sceld* : ags. *scild*, oldsaks. *skild*, jfr *bethir* = oht. *bero*, angels. *ber* (i nordisk kun i sammensætninger som *berfjall)*. Der er nu ingen, der kan sige, at disse og lignende ord mere er indkomne fra nordisk end fra et af de andre germanske sprog, særlig angels. eller tysk. (Jfr Bugge selv s. 3). Næppe et eneste af alle de anførte ord er udelukkende nordisk (dog med undtagelse af *mergge*, der forekommer i en bog fra c. 1100); derimod findes ord som *gicgil* (kildren) = mht. *gickel* 'das jucken', *clap* (snak) = mht. *claf*. Det forekommer mig, at disse og lignende ord indeholder et tydeligt fingerpeg m. h. t. oprindelsen til sådanne ord, men det viser i hvert fald ikke mod nord, jfr et ord som *costud* = consuetudo osv. Jeg kan henvise til *W. A. Craigies* afhandling i Arkiv f. nord. fil. X, 149 ff., hvor hele dette spörsmål behandles i sammenhæng, men ikke just til gunst for Bugges eller Zimmers meninger. I øvrigt vilde det ikke være påfaldende, om ganske enkelte, også nordiske låneord fandtes i oldirsk, men de må påvises sikkert og afgjort.

Jeg agter ikke i det følgende at komme ind på de enkelte myter og drøfte, hvorvidt det er rimeligt, at de kan være af keltisk, ɔ: romersk-græsk eller kristelig oprindelse, til trods for at Bugge synes halvvejs at bebrejde mig, at jeg ikke indlader mig på en »kritisk prøvelse« af dette spörsmål. Jeg har betragtet det og betragter det endnu som unødvendigt fra min side, at drøfte rimeligheden eller muligheden af Bugges teorier og sammenstillinger i og for sig selv, sålænge selve grunden ikke er ryddet; og uryddet er den, sålænge det ikke er klart bevist, at Brages vers er uægte. Viser det sig, at disse er uægte eller i hvert fald retteligen så omtvistelige, at de ikke bör benyttes, er det tid at tage fat på Bugges forklaringer. Ti det må vel erindres — hvad jeg tidligere også har fremhævet og som jeg finder grund til her at gentage —, at selv om de ældste skjaldekvad viste sig at være ægte, er Bugges teorier og udviklinger ikke derfor mere beviste, end de var i forvejen.

I.

De Brage tillagte vers søger Bugge at bevise er uægte, d. v. s. ikke digtede för end efter midten af det 10. årh., ved at fremdrage ordformer, der formentlig skulde være yngre end Brages tid (II; 8—27), og ved at søge at godtgöre, at ordforrådet tyder på senere tider (III; 27—52); fremdeles hæntes argumenter fra digtenes art (V; 54—59) og versemålenes udvikling (VI; 59—67), fra de billedlige fremstillinger på de gamle skjolde, digtenes æmne (VII; 67—76), og endelig fra personen »Ragnar« i Brages vers og historien (VIII; 76—96). Det sidste afsnit (X; 92—102) handler om litteraturhistoriske fabrikater, sådanne som »Brages« digte skal være.

I betragtning af, at det første af de hernævnte afsnit (det om ordformerne) uden tvivl er det vigtigste, vil jeg først behandle de øvrige, i det jeg begynder med Brage selv

som historisk person og den Ragnar, som hans navn og digt er knyttet til.

Om Brage selv kan jeg fatte mig kort, da Bugge indrömmer og altid har indrömmet, at Brage er en historisk person. Jeg har i den ovenfor nævnte afhandling samlet vistnok alt, hvad der tjæner til at belyse hans levetid, i det jeg der — ligesom også *H. Gering*[1] — har påpeget, at han sættes i bestemt genealogisk forbindelse med visse hovedslægter i Norge og på Island, og at han efter slægtleddene må have levet i den første halvdel af det 9. årh. De kilder, der her kommer i betragtning, er Landnáma og Egilssaga. Brage nævnes i Hervarars. og Hálfss. som en ven af kong »*Bjǫrn at Haugi*« (jfr *Bjǫrn Sviakonungr* i Egilss.) i Sverrig, og vi finder i en pålidelig kilde en kong *Bern* i »Birca«, samtidig med Ansgar, der for længe siden er bleven identificeret med *Bjǫrn* i de isl. kilder. Betydningen af disse kildesteder erkender Bugge tilfulde. Når så Brage sættes i forbindelse med kong Hjǫrr på Hördaland og hans dronning, og når dennes navn og herkomst anføres på forskellig måde i kilderne (Landn., Hálfss.), indrömmer jeg, at vi med hensyn til det sidste, står overfor forskellige sagn. Ikke desto mindre står det fast, at Brage i dem enstemmig sættes i forbindelse med de to treårige brødre, Geirmundr og Hámundr heljarskinn, som er sikre historiske personer og selv to af de islandske landnamsmænd. Deres spæde ungdom må falde i tiden för 850 eller snarest för 840. Således fører alt til et og det samme tidsrum, begyndelsen af den virkelig historiske tid i Norden. Her er der ikke tale om en genealogisk tilknytning til særlig glimrende historiske eller mytiske personer, og slægtrækken op til Brage går kun ét, höjst to led udenfor Island og da til Norge. Det nytter lidet, for at svække tilliden til disse slægtregistre, at henvise til, at nogle, f. eks. Are frodes slægtregister, føres tilbage til Ynglingerne i Sverrig

[1] Kvæþabrot Braga ens gamla Boddasonar.

(Bugge s. 93). Jeg indrömmer heller end gærne, at de genealogier, der går længere tilbage end til c. 800, ikke er pålidelige; men der skal et overmål af tvivlesyge til at påstå, at Olaf fejlan, Ares første stamfader på Island, ikke har været en sönnesön af Olaf den hvide, der må have levet i begyndelsen af det 9. årh., og det er ingen inkonsekvens på den anden side at antage, at den Olafs tilknytning til Ynglingen kong Olaf trételgja med forskellige mellemliggende led er digt[1]. Mangen en nulevende mand på Island vil magelig kunne fremvise sit slægtregister lige op til fader Adam; derfor kan den sidste halvdel være ganske i sin orden.

Angående Brages forhold til kong Eysteinn (bele) kan jeg lade mig nöje med at henvise til Bugges egne bemærkninger. Denne konge er en så historisk ubekendt person, at jeg ikke vil opholde mig videre ved ham; men hans ubekendthed afgiver ingen grund til at betvivle Brages tilværelse; dette mener også Bugge. — Den uden sammenligning for os mærkeligste person, som Brage knyttes til, er imidlertid den kong Ragnarr, om hvem eller, rettere sagt, om hvis skjold Brage digtede sit kvad; ham må vi dvæle noget nærmere ved.

I det Brage tillagte digt, der kaldes *Ragnarsdrápa* (Sn. E. I, 436), nævnes en Ragnarr i omkvædet v. 7 og 12 som den, der har foræret digteren et skjold; denne Ragnarr kaldes en sön af *Sigurðr* i v. 2 (*Sigrvnar* i cod. Upsal. fortjæner sikkert ingen som helst tiltro; deri er jeg enig med Bugge, se s. 77). I det første vers tiltales en *Hrafnketill*,

---

[1] Når Bugge i anledning af Ares stamtavle (s. 93) udbryder: »Når det går således med det grönne træ, hvorledes skal det da gå med det törre«, er denne bemærkning ikke på sin plads. Are tog naturligvis, i den tids gode tro, den fra fædrene nedarvede genealogi for gode varer. For ham måtte træet være grönt; vi kan skönne, hvad der er vissent; det skærer vi bort; resten beholder vi.

der må være den, der har overbragt skjoldet og som digteren henvender sig til som den fraværende Ragnars repræsentant.

Hvem er så denne Ragnarr? I Snorra Edda (ɔ: cod. regius fra c. 1325), udg. I, 370 hedder det udtrykkelig, at det er Ragnarr *loðbrók*; i et andet håndskrift, 1e*β*, der i virkeligheden er et søsterhdskr. til cod. reg., der, såvidt det rækker, er, hvad teksten angår, snarere bedre end reg., nævnes ikke Ragnarr loðbrók (det hedder blot: »herefter digtede Brage skjald« Sn. E. II, 576). I cod. worm. mangler kap. ganske. Der kunde således, som følge heraf, være grund til at slutte, at tekstens ordlyd i cod. reg. ikke hidrører fra Snorre selv. Samme steds (Sn. E. I, 436) kaldes Ragnarr atter loðbrók, men dette sted findes kun i cod. reg. (og worm. fra c. 1350, der overhovedet stemmer med reg.); i cod. Upsal. mangler alle de i reg. anførte vers tilligemed indledningsordene; og i virkeligheden synes her at foreligge en senere interpolation i Snorres tekst. Det er altså höjst tvivlsomt, hvorvidt Snorre har kaldt denne Ragnarr *R. loðbrók*. I Málskrúðsfrœði IV (Sn. E. II, 206) kaldes han kun »kong Ragnarr«. Derimod kaldes han bestemt *loðbrók* i det Skáldatal, der har stået i Heimskringla-håndskriftet Kringla fra c. 1260 (Sn. E. III, 251); på tilsvarende sted i Ups. udelades tilnavnet, men da »kong R. loðbrók« er nævnt lige i forvejen, taber dette sted i betydning, da skriveren kan tænkes at have udeladt det, for ikke at gentage det. Man kan ikke slutte heraf, at Snorre har kendt og benyttet dette tilnavn til Brages kong Ragnarr; men da tidsafstanden mellem Snorres død (1241) og Skáldatal i Kringla (c. 1260) er så ringe, vil man vistnok finde det rimeligt, at Snorre har ment, at kong R. var R. loðbrók. Ikke desto mindre er det klart, at dermed er ikke sagt, at denne identificering beror på gammel tradition; det kan meget godt være et lærd påfund fra det 13. årh.

Jeg er tidligere gået ud fra *Steenstrups* udvikling i Normannerne I med hensyn til Ragnarr loðbróks identificering;

men jeg indrömmer nu — overfor *Bugge* —, at den af Brage nævnte Ragnarr Sigurdssön ikke kan være den samme som den høvding, Steenstrup har identificeret Ragnarr loðbrók med[1]. Men der haves jo, som Bugge selv bemærker (s. 78, jfr Norm. I, 91), en historisk Ragnerus (d. c. 845) der i følge tiden godt kunde være Brages Ragnarr[2]; det er i hvert fald mindst lige så muligt eller rimeligt som at antage, at der har været en — ellers fuldstændig ubekendt — Ragnarr på de vestlige øer omkr. 975 (Bugge). I øvrigt er det ganske ørkesløst, i det mindste sålænge det ikke engang er sikkert, hvorvidt Brages Ragnarr er den navnkundige Loðbrók, at lede efter en historisk person, for at identificere denne med digtets Ragnarr[3]. Men når så er, er det jo ganske klart, at der ikke lader sig frembringe et argument mod digtets ægthed deraf, at det er knyttet til en konge ved navn Ragnarr Sigurdssön; så meget er vist, at dette navn er langt almindeligere i det 9. end i det 10. årh. Hvor mange »konger«, fylkeskonger, søkonger, hærkonger fra det 9. årh. særlig dettes første halvdel, må der ikke have været, hvorom historien ikke siger os et ord?

Jeg må således på det bestemteste hævde, at der må ganske andre grunde til for at bevise digtets uægthed end den, at det nævner og er knyttet til en »kong Ragnarr Sigurdssön«. Kan denne omstændighed ikke vidne for digtets ægthed — eftersom Ragnarr er en ubekendt eller i hvert

---

1 Nemlig med den »Raghnall, en sön af Albdan, konge af Lochlann«, som Three fragments omtaler, hvis da ikke angivelsen af faderens navn i kilden beror på fejl eller urigtig kombination.

2 At han på latin kaldes *dux* og ikke *rex* har næppe nogen betydning.

3 M. h. t. Sigurd ring og Ragnar har i øvrigt Jón Jónsson (Arkiv X, 144 ff.) gjort endel forstandige bemærkninger, der er værd at overveje.

fald usikker historisk person — kan den endnu mindre vidne derimod[1].

Jeg går nu over til Bugges kapp. V—VII. Heraf handler det første (V) om »Lovkvæder om skjolde og høvdinger«. Jeg havde fremført det som argument for Brages digts ægthed, at dets indhold talte for dets höje alder, i det det handler om et af en fyrste skænket skjold og dettes billedlige fremstillinger. Ser vi nemlig på levningerne af skjaldepoesien fra det 9. og 10. årh., undgår vi ikke at lægge mærke til, at flere af de ældste digte er skjoldkvad (Brage, Tjodolfs Haustlǫng, Ölve). Dette kan næppe opfattes som et tilfælde; jeg har deraf sluttet, at man overhovedet i det 9. årh. har digtet om gaven og ikke om giveren. Først da det egenlige hirdskjaldevæsen begyndte under Harald hårfagre, begyndte den egenlige digtning om fyrsten selv (Hornklofe). Forudsat, at de ældste kvad(levninger) er ægte, vil denne opfattelse vanskelig kunne gendrives. I hvert fald må en sådan digtning have været samtidig med en — os ubekendt — egenlig fyrstedigtning. Herimod stiller Bugge den omstændighed, at der findes endnu skjoldkvad i det 10. årh., og han henviser til de to digte, som Egill Skallagrímsson siges at have digtet om to skjolde. Ja, ganske rigtigt; Egill digtede to skjoldkvad (c. 970—75), men vi må tage i betragtning, både af hvem Egill modtog disse skjolde og i hvilket forhold disse to digte står til samtidens øvrige digtning. Den ene af de to givere var en norsk bonde, der ikke vides at have udført nogen nævneværdig bedrift og hvem

[1] Jeg skal tage afsked med Ragnarr loðbrók med den bemærkning, at når han göres til en bedstefader til Björn at Haugi (så at Brage ikke kan have været samtidig med dem bægge), står vi her overfor lærde kombinationer og genealogier fra det 12/13. årh. Den slags kombinationer og urigtig kronologi for de ældste tiders vedkommende er selvfølgelig betydningsløs og bör kun lægges til side.

Egill havde hjulpet til sin fædrenearv; den anden var den unge Einarr skálaglamm, som dengang, da han forærede skjoldet, endnu ikke havde udøvet nogen dåd, der kunde mindes i sang. Hvad skulde Egill sige om disse mænd? Forudsat, at Egill vilde sige tak for gaven, måtte han optage den gamle skik, at digte om gaven selv. Egill var jo overhovedet en mand, som ikke fulgte ret med tiden, men indtog også på andre områder en særstilling. Hertil svarer den omstændighed, at disse to digte står absolut isolerede blandt den store mængde af fyrstedigte fra det 10. årh.s sidste halvdel; de er undtagelser fra reglen og kan kun betragtes som de sidste udløbere af en tidligere digtningsart. De er naturligvis i og for sig ikke nogen afgjort hindring for, at Ragnarsdrápa kunde være omtrent samtidig med dem; men der er dog den hovedforskel på Egils draper — der haves ganske vist kun et vers af hver, men det er tilstrækkeligt for at vise deres formelle beskaffenhed — og Ragnarsdrápa, at medens denne opviser formelle uregelmæssigheder og ufuldkommenheder af enhver art, er Egils vers omtrent aldeles regelrette (regelret drotkvædede), og det taler ikke for samtidigheden.

Bugge søger at godtgöre, at den her omhandlede kunstdigtning (skjoldkvad) er opstået hos Nordmænd og Islændere i Vesten under keltisk påvirkning; de irske barder skal have forfattet lignende digte, — i modsætning til de gamle Germaners digte samt Eddadigtene. Her er der nu ikke tale om bevis, men kun om en antagelse, en hypotese, der bliver så meget svagere, som Bugge fremfører oldgermanske digte som modsætning til de keltiske og de deraf påvirkede nordiske kvad. Om de gamle germanske digte vides nemlig meget lidt; at man havde etslags arvekvad, og at man besang »majorum facta« (Jordanes), er omtrent alt, hvad der vides. I øvrigt er det jo meget muligt, at skjoldkvad er en særlig nordisk frembringelse. Men at antage keltiske digte som forbilleder er som sagt en ren og skær og det ovenikøbet ganske svagt

begrundet hypotese. Det er værd at mærke, at der f. eks. hos *O'Curry* i hans skildring af irske skjolde ikke findes den ringeste antydning af, at de var forsynede med mytiske eller sagnhistoriske billeder af nogen som helst art; her kan der således ikke være tale om forbilleder til norske skjolde med deres billeder. Bugge udtaler selv (s. 57), efter at have nævnet et keltisk »skjoldkvad«: »men dette digt har i sit indhold for øvrigt ingen lighed[1] med Brages skjolddråpa«. Denne udtalelse er ikke alene ærlig, men også höjst karakteristisk; til at støtte hypotesen egner den sig egenlig talt ikke[2]. Fordi der hos Kelterne findes enkelte digte om skjolde, som ellers ingen lighedspunkter har med Brages digt, er der ikke synderlig grund til at antage en indre sammenhæng. Kan vi så ikke lige så godt gå til Homer, hvis skjolddigt (i Iliadens 18. bog) med hensyn til indholdet har store ligheder med Brages digt? I øvrigt forekommer det mig ikke at være et så stort kunststykke af en digter af sig selv at komme på den tanke, at digte om en prægtig gave, han havde fået. At en gammel landsmand af prof. Bugge kunde have fået den indskydelse, finder jeg kun naturligt. Jeg hævder i ethvert tilfælde, at Bugges bemærkninger om en irsk skjolddigtning ikke kan stå som led i en stræng videnskabelig bevisførelse[3].

---

[1] Udhævet af mig.

[2] Vildledende er det og ganske urigtigt, når Bugge henviser til O'Curry, II 327 f., angående et skjold, som digteren Ferberna får til gave af en konge. Ferberna digtede et kvad om kongen og bad selv om et gammelt mærkeligt skjold; her er ingen eller så godt som ingen lighed tilstede med en nordisk skjald.

[3] Den lighed, som Bugge (s. 58—9) fremhæver mellem den irske og isl. kunstdigtning (hirdskjaldekvad »i deres fuldt udprægede ejendommelighed«), er tilvisse ikke större end så, at den kan være ganske tilfældig, og selv om man kunde gå så vidt at indrömme, at der mulig her forelå en påvirkning med hensyn til udviklingen, har det ingen betyd-

Vi kommer nu til versemålet i Brages digte og dets forhold til de øvrige digtes form, særlig málaháttr. Hvad dette spörsmål angår, har prof. *H. Gering* (i Kvæþabrot osv.) og jeg (Arkiv VI, 149 ff.; jfr *K. Gislason* Njála II, 20) fremhævet alle de store uregelmæssigheder både med hensyn til de mangelfulde rimstavelser, deres regelløse antal og stilling, samt hovedstavens stilling — hvorved disse lævninger, der tillægges Brage, adskiller sig fra alle ellers kendte digte, — undt. den rent efterklassiske efterligningspoesi i Fornaldarsögur fra 12. og 13. årh.

»Af 128 verslinjer er der 34 uden rim (deraf 32 ulige); helrim forekommer 34 gange i lige linjer (i st. f. 64 g.) og 2 g. i de ulige; halvrim forekommer 28 g. i de lige linjer og 30 g. i de ulige« (Arkiv VI, 149); i fyrstedigtene fra det 10. årh. (og de følgende tider) er jo forholdet det, at helrim findes i alle lige linjer, halvrim, der dog kan erstattes af helrim, i alle de ulige (undtagelsesvis mangler her rimstavelser, se Arkiv VII, 309 ff.). Man ser heraf, hvilken grundforskel der er på disse og Brages kvad. — »Stillingen af disse hendingar, navnlig af den sidste i linjen, er vel værd at lægge mærke til. Den hending, som ellers plejer at stå i linjens næstsidste stavelse, findes ikke mindre end 7 gange i linjens 3. stavelse....«. »Hertil kan föjes den stilling, som hovedstaven undertiden har, ikke mindre end 5 gange findes den — ikke i linjens første, men i linjens andet ord (= anden stavelse)« (Arkiv VI, 149—50). Modsætningen hertil giver sig af sig selv. Heraf har jeg draget den efter min mening eneste logisk mulige slutning: »Det er ikke let at tænke sig disse uregelmæssige vers samtidige med hine« ɔ: de regelmæssig formede fyrstedigte fra det 10. årh. Blandt disse digte (og deres

---

ning for Brages digte, för end man da ved hjælp af andre uigendrivelige beviser har godtgjort, at de er fra c. 950 eller senere. Jfr mine ord i Arkiv IX, 16.

ægthed har Bugge ikke bestridt) findes intet digt, der blot tilnærmelsesvis kan sammenstilles med Brages vers; de står iblandt dem ganske isolerede[1]. Det nytter i denne sammenhæng ikke det mindste at henvise til digte som Krákumál eller versene i de uhistoriske sagaer *(fornaldarsögur)* overhovedet; alle disse vers er digtede i litteraturens lærde tidsrum, det 12. og 13. årh. De er en lærd efterligning af de digte, som man i dette tidsrum anså for at være de alleræIdste (altså netop Brages vers m. fl.); nogen anden sammenhæng mellem dem og disse er der ikke; jfr min fremstilling i min Litteraturhistorie II, 1. Når jeg altså har sagt, at »intet andet senere digt kan opvise magen til« Brages uregelmæssigheder (sml. Bugge 61 anm. 2), er det rigtigt; det følger af sig selv, at jeg, i det jeg udtalte mig således, mente at være berettiget til at se bort fra denne lærde epigonpoesi.

Jeg har antaget, at fornyrðislaget er historisk ældre end drotkvædet versemål og moder til dette. Altså måtte — slutter Bugge — just fornyrðislagsversene (Eddadigtene) absolut være ældre end alle drotkvædede digte. Dette er en falsk slutning. Det er nemlig ganske klart, at man, efter at drotkvædet versemål var blevet dannet (opfundet) af fornyrðislaget, også længe herefter kunde blive ved med at benytte det oprindelige versemål jævnsides, dog kun til digte af helt forskellig art og indhold. Der er således fra den side intet ivejen for, at Brages vers er ældre end de os nu opbevarede Eddadigte (i fornyrðislag). Fra formens side kan det ikke godtgöres, at Brages vers er fra det 10. århs sidste halvdel; dette måtte først bevises ved andre uomstødelige

---

[1] Den af Bugge antagne kunstdigtning (»vers og digte, som fingeres at være fra tiden för eller omkr. Islands bebyggelse«) i en særlig kunstform kendes der absolut intet til i det 10. og 11. årh. At forudsætte en sådan, bliver aldrig andet end et rent postulat.

grunde, og dernæst måtte det forklares, at de, tiltrods for deres form, er så unge. Er der ikke sådanne grunde tilstede, bliver formen fremdeles at betragte som et hovedbevis for versenes höje ælde og primitivitet.

Hvad dernæst forholdet mellem drotkvædet versemål og málaháttr (5-stavelseslinjen), for også at göre et par modbemærkninger derom, angår, har jeg udtalt (se Bugge s. 62), at dette versemål vistnok er en af de yngste metriske frembringelser, opstået c. 900; denne tidsbestemmelse er naturligvis meget usikker — og jeg har aldrig givet det udseende af at være anderledes — og hviler kun på den mulighed eller antagelse, at Þorbjörn hornklofes digt om kong Harald og hans hird er det første digt, der er forfattet i dette versemål. Efter den måde, hvorpå málaháttr er benyttet, nemlig dels i skjaldedigte (Þorbjörns), dels i Eddadigte, har jeg antaget, at det var en sen frembringelse, yngre end drotkvædet versemål i hvert fald; derfor blev dets brug, fordi det var noget nyt, noget usikker og vaklende. Men jeg indrömmer, at noget bevis herfor gives der ikke; måske er versemålets tilblivelse endnu ældre, ja ældre end Brage. Jeg skal således ikke benægte muligheden af, at málaháttr er mellemled mellem fornyrðislag og drotkvædet versemål (Bugge). Men det er tydeligt, at hvor de kronologiske forhold med hensyn til de forskellige versemåls historiske tilblivelse og optræden er så usikre, ja rent ud sagt helt tilhyllede af tidens mörke, er det fuldstændig umuligt ved hjælp af versemålenes indbyrdes forhold at vinde nogen som helst kronologisk støtte for en sen tilblivelse af Brages vers. Versemålene må som et led i Bugges bevisrække simpelt hen helt udgå.

Det næste kapitel (VII) handler om »skjolde med fremstillinger af mytiske og heroiske sagn«. Det fremgår af Brages digt, Ragnarsdrápa selv, at det handler om billedlige fremstillinger på et skjold (v. 1 osv., samt omkvædsversene 7 og

12: »det mandefald ser jeg på ringens [den malede kres'] fagre bund — den kamp kan jeg se på Odins-sal-penning [= skjoldet]«; i bægge tilfælde tilföjes der: »Ragnarr gav mig skjoldet og de mange sagn«). De to bevarede hovedpartier af digtet handler om det tyske, forlængst indvandrede og med andre sagn (i Norden) sammenknyttede sagn om Jörmunrekkr (kong Ermenrich, død 374), samt det nordiske Hilde-sagn (kampen mellem Högne og Heðinn i anledning af den røvede Hildr). De øvrige vers, der formodentlig også hører til Ragnarsdrápa og som kun er dele af længere afsnit, handler om Gefjon—Sælland, Tor—midgårdsormen og mulig et par myter til.

Som ovenfor bemærket, haves der flere sådanne skjoldkvad; de sidste er de ovenfor nævnte af Egill Skallagrímsson. Tilstedeværelsen af disse digte beviser naturligvis den virkelige tilstedeværelse af sådanne skjolde med billedlige fremstillinger. En samlet beskrivelse af et sådant skjold findes ikke i oldlitteraturen; men vi får et par særdeles vigtige oplysninger om dem. Foruden at Snorre siger (Sn. E. I, 420): »På gamle [mærk dette udtryk] skjolde var det skik at male *[at skrifa]* den ring (kres), der kaldtes baugr«[1] osv., hedder det mere oplysende i Egilssaga kap. 78 (min udg. s. 291): »og det (af jarlen forærede skjold) var den störste kostbarhed; det var bemalet *[skrifaðr]* med gamle sagn, men overalt mellem de malede partier *[skriptanna]* var der lagt guldplader; dertil var det besat med stene (ɔ: glasperler)«. Det er ganske klart af sagaens udtryk, at man har tænkt sig de billedlige fremstillinger på de gamle skjolde frembragte ved maling[2]. Man kunde tænke sig, at de tillige var indskårne og de skårne træk så var blevne malede; men herom oplyses intet; at de var malede, bestyrkes til-

---

[1] Dette sted er urigtig tydet af Bugge s. 70.

[2] Jeg ser, tiltrods for Bugges benægtelse (s. 72, anm. 2), ingen mulighed for at forstå udtrykkene anderledes.

fulde ved udtryk som: »det er *fátt* (ɔ: malet) på mit skjold« (Haustlǫng), jfr *bifum fáðr, bifkleif(?)* (sst.), og ikke mindst ved selve Ragnarsdrápas udtryk: *hreingróit steini* omtr. = *gróit* (ɔ: *blað* i en omskrivning for skjold) *hreinum steini* ɔ: 'bevokset' = bemalet med ren sten (= mineralsk farve); jfr et adj. som *steinfarinn* 'oversmurt med sten-farve' [1]. Alle sådanne skjolde af den art, som Egilss. beskriver så levende, har vistnok kun været pragtstykker, egnede til at bruges ved höjtidelige lejligheder og sådanne, hvor det galdt at tage sig godt ud og overstråle andre. De var følgelig anselige og kostbare vennegaver; men til at anvendes i krig har de

---

[1] Jeg kan ikke undlade her at göre en bemærkning om ordet *steinn* og vb. *at steina.* Bugge søger at udlede ordet af det franske *disteindre*, der betyder 'at tage farven bort' (!), gennem engelsk *steinen*, »som ikke kan påvises för i 14. årh. og er afkortet af disteinen«. Det forekommer mig at en sådan udledning dömmer sig selv tilstrækkelig. At *steina* ligefrem er dannet af *steinn* i betydningen 'mineralsk, lerarts-farve', synes så naturligt og nærliggende, at man næsten forbavses over, at nogen anden forklaring søges, hvad enten man kender den måde, hvorpå farven vandtes eller ej. Hvad ved vi overhovedet om vore forfædres kultur i det enkelte i det 8. og 9. årh.? Ja, vi ved ikke engang, hvorledes de gamle Islændere lavede deres fortrinlige, kulsorte blæk. Det fortjæner her at fremhæves, formentlig til at godtgöre, hvor aldeles grundløs Bugges antagelse er, at en pålidelig og begavet isl. mediciner (cand. med. & chir. Guðm. Björnsson) har meddelt mig, at han i sin hjemstavn kendte noget, der kaldtes *rauðsteinn*; det var etslags lerart, der kunde skæres (skrabes) med en kniv ligesom kridt og således omdannes til støv; dette blev så rørt ud i vand eller olje; på den måde fik man maling, hvormed f. eks. en hel facade på en isl. gård kunde males. At *steinn* overhovedet bruges om enhver jordart af fast, hård art, er ganske naturligt. Jfr også Arkiv IX, 195, m. h. t. et ord som *sorta.* Der kan også henvises til *Mohr:* Islandsk Naturhistorie, hvor der (s. 295—6) tales om et slags ler (argilla bolus), som man har brugt til at male en kirke med, men det isl. navn på lerarten anføres ikke.

sikkert ikke egnet sig. Fra oldtiden kendes nu intet skjold med malede billeder; intet sådant er hidtil blevet fremdraget af jordens skød, og det nytter således kun lidt at henvise sagen til arkæologerne; de ved for öjeblikket derom intet mere end vi andre.

Når det nu forholder sig således, som her bemærket, skulde det synes overhovedet at være håbløst, at drøfte sådanne skjoldes oprindelse eller forhold til fremmed kunst; her savnes i virkeligheden ethvert positivt holdepunkt, enhver fast grund under fødderne, og jeg har liden lyst til at begive mig ud på hængedynd.

Bugge henviser til nordengelske billeder på det northumbriske hvalbensskrin (Weland-myten) fra 8. årh., Gosforth-stenkorset (Loke og Sigyn) fra 9. årh. (?), Gosforth-stenen (Tor og Midgårdsormen), samme tid, — og ytrer så: »Men afbildninger af den germanske sagnhistories scener kan tidligere påvises i Nordengland, det ældre culturland, end i det skandinaviske Norden. Herved synes det at være godtgjort eller i det mindste at være gjort overvejende sandsynligt, at den kunstvirksomhed, som fremtrådte i de billeder, der ifølge Brages digt fandtes på hans skjold, lige så vel som i billederne i Olav pås hal, er fremkommen i norden ved indflydelse fra nordengelsk kunst« — og så kan jo Brages skjolddigt ikke være fra c. 840. Mod dette ræsonnements berettigelse må der nedlægges den bestemteste indsigelse. For det første kan det være rent tilfældigt, at sådanne afbildninger påvises tidligere i Nordengland end i Norden, — og dernæst: hvor er de sikre tidsbestemmelser her? Hvad kan nordengelske stenbilleder desuden bevise med hensyn til alderen af malede billeder på skjolde? Og selv om der var et slægtskab, middelbart eller umiddelbart, mellem bægge arter af billeder, hvor ved man da fra, hvorledes dette slægtskab er, og ad hvilke veje det er fremkommet? Om alt dette savner vi ethvert gran af viden. Sålænge alle tidsbestemmelser her er svævende og usikre, sålænge vi så godt som udelukkende er

henviste til gisningernes luftkasteller, kunde vi med selvsamme ret påstå, at de nævnte billedlige fremstillinger i Nordengland, i hvert fald deres indhold, havde deres rod i nordisk kunst eller nordiske sagn. Det vilde ikke være umuligt, at forklare, hvorledes det kunde være gået til; man kunde sikkert göre det lige så sandsynligt som det modsatte. Sammenligningen af Brages skjold — om hvis virkelige udseende vi trods alt ved så lidt, om hvis kunstneriske udførelse og værd vi absolut intet ved — med nordengelske eller overhovedet hvilke som helst andre kunstfrembringelser er for os rentud værdiløs, når vi skal dömme om alderen af skjoldet og de dertil knyttede vers. Også dette argument må simpelt hen udvises af diskussionen som ubrugeligt og indiskutabelt.

I øvrigt er det ikke her af vejen at minde om, at, medens vore gamle forfædre i vikingetiden skal have været så uselvstændige og idéløse, at de må have fået så godt som hele deres åndsindhold fra fremmede folk, den nyeste arkæologi næppe har stærke ord nok til at rose de gamle Nordboer, ja endogså helt op i stenalderen, for deres storartede kunstsans, kunstfærdighed og efterladte kunstgenstande, hvad enten de synes påvirkede af fremmed kultur eller ikke.

Hermed forlader jeg kapp. I, V—VIII i Bugges afhandling og de deri indeholdte ræsonnementer. Det er formentlig godtgjort, at de ikke egner sig, hverken sammenlagte eller tagne enkeltvis, til at afgive nogen som helst sikker støtte end sige bevis for den påstand, at Brages vers skulde være uægte eller fra det 10. årh.s senere halvdel. Af formodninger og ubevislige antagelser lader de sig nu engang ikke rokke. De er ligesom Trönderen, der s k a l en k u g l e til.

Men der er to kapp. endnu (II—III), om »ordformerne i Brages vers« (s. 8—27) og »ordforrådet og det poetiske udtryk i Brages vers« (s. 27—52). Jeg indrömmer, at indholdet af disse kapitler, særlig dog det første, er uden sam-

menligning det, der virksomst kunde svække ægtheden af Brages vers, hvis det — ved sikre midler — kunde godtgöres, at de indeholdt ord og ordformer, der måtte være yngre end c. 840. Betydningen af dette spörsmål — digtenes sproglige stilling — underkender jeg ikke; det er tillige ulige mere interessant og lönnende at diskutere, efter som vi dog her har noget bestemt at holde os til. På den anden side er vanskelighederne ved at komme til et sikkert resultat vistnok så meget större. Vi vil nu undersøge, om da de af Bugge fremsatte bemærkninger herom indeholder — kuglen.

Hovedvanskeligheden ved bedömmelsen af sproget i de ældste digte, hvorvidt det overhovedet kan være så gammelt som fra omkr. 825—850, ligger, som jeg engang har udtrykt det, deri, at vi mangler andre samtidige norske sprogmindesmærker. Rigtigheden heraf vil Bugge ikke lade gælde. Jeg indrömmer, at mine ord ikke har været ganske nöjagtige, men det følgende vil vise, at hvad der her kommer i betragtning er så underordnet, at mine ord derved bliver hovedsagelig rigtige. Bugge henviser til, at vi har en norsk runeindskrift fra det 9. årh. Det er den lille Valdbystens indskrift, der menes; herpå står der (se Krist. Vidensk. Selsk. Forhdl. 1872, s. 328): *auarþʀ faþa ulʀ*. Disse ord opfattes som *Ávarðr* (mandsnavn) *fáða* (1. pers. impf.; Bugge formoder dog *faþi* 3. pers.); *ulʀ* er uforståeligt (det første bogstav usikkert); det er det hele. Bortset fra det sidste ord, er de to første ord — forudsat, at de er rigtig læste, hvad jeg ingen grund har til at betvivle — aldeles norsk-islandske, som vi kender sproget fra først til sidst, fra de uomtvistede ældste skjaldekvad til det 12/13. årh.s bogsprog (for nu at være ganske nöjagtig dog med den undtagelse, at *-ʀ*, i hvert fald i bogsproget, er blevet til *-r*). Skulde denne lille indskrift kunne bevise noget, måtte det være det, at sproget i Brages vers kan være fra det 9. årh.; men indskriften er naturligvis for kort til, at man deraf kan drage en almindelig slutning; den viser kun, at *-aʀ* er blevet til *-ʀ*, hvad

vi dog vidste andenstedsfra. Da den ikke indeholder noget af de ord, hvormed Bugge vil bevise versenes yngre oprindelse, er den i denne sammenhæng ganske uden betydning[1], og vi må drøfte sagen, som om den ikke eksisterede.

Hvad de ord angår, som *Zimmer* mener er indkomne i keltisk fra nordisk, har jeg ovenfor udtalt mig om dem; også Bugge ytrer sig tvivlende om flere af dem. »Jeg skönner vistnok ikke rettere, end at Zimmers fremstilling ikke i alle dele lader sig opretholde. Ti den støtter sig for en del til irske ord, som efter Zimmer skal være lånte fra nordisk, men ved hvilke hans forklaringer tildels turde være tvivlsomme eller vel endog utilstedelige«, hedder det hos Bugge s. 3 (jfr anm. 1 sst.). Der er nu, som ovf. (s. 280—81) bemærket, næppe et eneste, der bestemt kan siges at være nordisk (undt. et ord som *mergge*, og det har jo den velbekendte nordiske form. Ordet er altså uden betydning for os; desuden findes det i et hdskr. fra c. 1100, så at ordets indvandringstid derved bliver usikker). Det nytter altså ikke at henvise til Zimmer med hensyn til dette spörsmål.

Når man i al almindelighed kaster blikket på § 6 i *A. Noreens* fremstilling af de nordiske sprog (i Grundriss d. germ. phil., jfr hans grammatik), vil man se, at han der så godt som helt igennem fremhæver som kendetegn på nordisk fra 8., 9. og 10. årh. i modsætning til det sprog, der kendes fra de runestene, der har ældre runer, netop de selvsamme ordformer, som kendes fra det ældste litteratursprog — når *L. Wimmer* i sin bog om runerne (Die runenschrift s. 341 anm.) udtaler: »Da indessen die sprachform in den ältesten isländischen (und norwegischen) handschriften in allem wesentlichen dieselbe ist wie die der sprache in den runeninschriften von 800—1000 und gleichfalls genau mit der sprache der Eddagedichte und der norwegisch-isländischen

[1] Jfr *H. Gering* i hans anmæld., Zs. f. deut. Phil. XXVIII, 121 anm.

skalden übereinstimmt, so« osv. — ja så er det klart, at Bugges udtalelse: »efter min mening bevise sprogformerne i Brages vers uigendrivelig, at disse vers ikke kan være forfattede af en mand fra det vestlige Norge så tidlig som i første halvdel af 9. århundred« (s. 10), i hvert tilfælde er altfor almindelig holdt. Sproget i de ældste digte, taget i almindelighed, svarer netop til sproget på de ældste danske runemindesmærker med det kortere alfabet, som af Wimmer sættes til c. 800 eller begyndelsen af det 9. årh. (Kallerupst., Snoldelevst., Helnæsst., Flemløsest., Örjast., hvortil også Nörrenæråst. c. 850 kan henregnes, samt Kirkebøstenen på Færøerne). Det er et efter omstændighederne ganske anseligt sprogstof, disse runestene indeholder (Die runens. s. 335—82, jfr den sproglige oversigt s. 315—35). Når man ser bort fra nasaler og (slutnings-)ʀ-lyden, som her ikke interesserer os, er sproget på disse stene fuldstændig det samme som i de ældste nordiske digte, med den undtagelse, at *-u* findes bevaret efter kort rodstavelse i *u*-stammer (*sunu* acc. sg., Helnæsst.; *goðu-* hører næppe herhen(?)). Dette er et vigtigt moment; dog bör det erindres, at der her er tale om danske (og ikke norske) stene; man kan ikke med vished påstå, at sproget og dets udvikling c. 800 har været aldeles ens i Danmark og Norge eller overhovedet i Norden. Det modsatte turde endog være det sandsynligste. Jeg skal dog foreløbig gå ud fra, at norsk har været lige som dansk med hensyn til dette stammeudlydende *-u*. — Fra en form som *Hroulf-* (Helnæsst., Flemløsest.) kan man næppe slutte noget (jfr *Hrólfs* Torf-Einarr). På Flemløsest. findes en form som *sási* (oldnorsk-islandsk: *sjá*, *þessi*); sådanne former findes ikke i de ældste kvad; men herpå kan der ikke lægges nogen vægt, da man i det 12., 13. og 14. årh. på Island sikkert har ombyttet dem med tilsvarende yngre, forudsat, at de fra først af har stået i digtene. Hertil skal jeg föje den bemærkning, at en indskrift som den svenske Røk-indskrift på grund af sin hele karakter,

både i form og indhold, mindst af alt egner sig til at være nogen pålidelig vejleder med hensyn til nordisk sprog overhovedet[1].

Jeg havde i min afhandling (i Arkiv) anført et par gamle ordformer som tegn på digtenes ælde uden dog at tillægge dem nogen afgörende betydning, idet jeg vel vidste, at f. eks. *v* foran *r* også sporadisk findes i digte fra 10. årh. Större vægt lægger jeg på en form som *þóri* (dat. af *þórr*), der ellers kun forekommer ved rekonstruktion i Trymskvadet, der anses for at være et af de allerældste Eddadigte[2]. Hvad formen *haufuð* ('hoved') og *vin-* f. *væn-* angår, ser Bugge deri svenske former; herpå har *H. Gering* (i sin anmældelse s. 123) givet det rette svar: »Wenn das wahr ist [nemlig, at der i digtet findes suecismer, hvortil G. bemærker: ich hege meinen bescheidenen zweifel], so würde jeder vorurteilsfreie mensch darin eine bestätigung der nachricht finden, dass Bragi sich tatsächlich in Schweden bei Bjǫrn at Haugi aufgehalten und dort seine strophe verfasst hat. Stammt diese dagegen erst aus dem 10. jahrhundert, so ist sie das werk eines fälschers, der so raffiniert war, dass er absichtlich, um seinem falsificate den schein der echtheit zu geben, schwedische formen einflickte!« Til denne træffende bemærkning har jeg intet at föje, undtagen at Bugges forklaring af *vin-* (i *viney*, hidtil læst *viney*, af *vin*, gen. *vinjar* 'græsgang', en overmåde passende og tiltalende forklaring: den græsrige, frodige ø, Sælland; man skal muligvis læse *vini-ey* med

[1] Et bevis herfor er f. eks., at medens en sprogmand som Noreen opfatter formen *sitiʀ* som en poetisk arkaisme, opfatter en anden sproglig autoritet som Bugge den som en c. 900 virkelig eksisterende usynkoperet (udtale)form (s. 14). Hvad skal så en af os mindre profeter göre?

[2] Dativformen *þóri* i Skíðaríma står sikkert ikke i nogen organisk forbindelse med den gamle form, men er en nydannelse fra det 14. årh.

bevaret vokal i sammenföjningen efter kort rodvokal[1]) som *væn-*, adj. *vænn*, er overmåde usandsynlig i sig selv, om ikke rent ud sagt vovet.

De her omtalte sprogformer kan ikke have nogen betydning for det foreliggende spörsmål; det skulde da snarest (jfr Gerings anførte bemærkning) være den, at tale for versenes höje alder og ægthed. Men en særlig betydning tillægger Bugge den oldnordiske vokalsynkope, d. v. s. bortfald af ubetonet vokal i en kort stavelse.

Bugge gennemgår da først synkope af *i* i former som *atti* (f. *atiði*), *baztan* (f. *batistana*), *barðer* (f. *bariðēʀ*) og lign.; fremdeles *sal-* (f. *sali-*) i *salpenningi* (hvilket taler for *vin-?*). Alt dette omtales ikke som beviser mod ægtheden af Brages vers, ti Bugge tilföjer selv, hvad jeg her særlig finder grund til at fremhæve, at han ikke »tör benægte, at sådanne synkoperede former som *starðe* har været brugte i norsk allerede i første halvdel af 9. årh. Og jeg holder det for sikkert[2], at sådanne synkoperede former som *sal-* af *sali-* brugtes i norsk så tidlig, hvor de forekom som første sammensætningsled« (s. 12). Dette er jo fortrinligt; Brages vers er her altså for så vidt i den ønskeligste overensstemmelse med Bugges opfattelse. Derimod mener Bugge, at ord som acc. *vin* (Sn. E. I, 350), *mun* (Sn. E. I, 436) som selvstændige ord ikke eksisterede i den første halvdel af 9. årh.; da måtte de hedde *wini*, *muni*; og sådanne former »vilde stride mod versemålet«. Linjerne, hvori disse ord findes, hedder:

þann áttak vin verstan,
hǫð glamma mun stǫðva[3].

---

[1] Bugge henviser dog selv til Sievers (Metrik), som ikke anser *vin* metrisk umuligt.
[2] Udhævet af mig.
[3] Her er *mun* sikkert acc., hvorimod *hǫð* er dat.

Den eneste støtte for Bugges påstand er Røk-stenens *sitiʀ*. Om denne form har jeg ovenfor (s. 300 anm.) gjort en bemærkning[1]; man vil deraf se, hvor pålideligt grundlag den er for sproglige slutninger. Men hvad der her er af særlig betydning og hvad der bevirker, at formen *sitiʀ* på Røk-stenen bliver fuldstændig umulig som bevis i denne sammenhæng, er, at Bugge selv (i sin sidste afhandling om Røk-st. i Kgl. Vitterhets Historie och Ant. Akad. Handlingar XXXI, s. 24—5) antager, at verset ikke stammer fra selve runeristeren, men fra et ældre digt, som denne har lånt det fra. Dette finder jeg ikke usandsynligt, men hvis så er, må man rigtignok spörge: hvor gammelt var da det digt? Det er selvindlysende, at det da lige så godt kan være ældre som yngre end Brage. Da der nu til al denne usikkerhed endnu kommer en berettiget tvivl om, hvorvidt det overhovedet er görligt og metodisk tilladeligt, fra en enestående form i en svensk indskrift (bortset fra, at der her er tale om en indskrift som Røk-stenens) at drage en almindelig slutning om norske sprogfænomener, antager jeg, at man vil indrömme, at *vin* og *mun* i Brages vers skal få lov til at stå, synkoperede som de er, og uden at stå der som vidner imod ægtheden af Brages vers — så meget hellere som Bugge selv ærlig ytrer: »En sådan slutning, bygget på den ene form *sitiʀ*, vil vel synes mange lidet pålidelig« (s. 14).

Derimod skal *u*-synkopen være så meget sikrere. Her fremhæver Bugge særlig sådanne former som *mǫgr*, *sonr* (*sunr*), *mjǫk*, *sjǫt*, *glǫð*, *hǫð* for *maguʀ*, *sunuʀ*, *meku*, *setu*, *glaþu*, *haþu*. Han antager, at metrikken kun tillader de synkoperede (enstavelses-)former i Brages vers, da metriske opløsninger ellers ikke (eller sjælden) forekommer, som kunde berettige antagelsen af de usynkoperede former. Ganske vist har vi så lidt tilbage af den ældste poesi, at vi ikke er i

[1] En tredje måde at forklare denne form på er, at antage *i* for at være en svarabhaktivokal (jfr Die runenschr., s. 330, § 10).

stand til med sikkerhed at bestemme, hvad man har tilladt sig med hensyn til metriske opløsninger (— = ⏑ ×), og den mulighed, at Brage har brugt dem i de tilfælde, der her er tale om[1], tör ikke afvises. I alle tilfælde, undt. ét, står det pågældende ord i linjens begyndelse, og her er opløsning ellers ret almindelig; jfr de mange eksempler hos *Sievers* (Beiträge V, 458—61). Opløsning af første betonede stavelse findes, for kun at nævne et par eksempler her, allerede hos *Eyvindr (jǫfurr dyrr an þik fyrra)*, *Torf-Einarr (Haralds hefk skarð í skildi)*, *Guthormr (Selund náði þá síðan)* osv. Jeg hævder i henhold hertil — tiltrods for Bugges indvending (s. 15, anm. 3) — muligheden af min gisning *raðaralfs* f. *raðalfs* hos Brage, eftersom jeg betragter det som en tilfældighed, at intet eksempel nu findes på en sådan opløsning i de forholdsvis få lævninger, vi har af hans vers. Der vilde altså fra dette synspunkt intet være til hinder for, at vi hos Brage i virkeligheden havde at indsætte former som *maguʀ, sunuʀ, meku, gladu, haðu*[2]. Hvad derimod *sjǫt*, der findes i næst sidste betonede stavelse i en linje af B-typen, angår, er det vanskeligere, dér at antage en opløsning, eller rettere sagt næppe tilladeligt. Men heraf følger da vistnok atter, hvad jeg også tidligere har udtalt, at Brage har brugt de synkoperede former. Herimod stilles den usynkoperede form *sunu* på en dansk runesten; på et par svenske runestene findes også et par lignende former. Ikke desto mindre tör Bugge (s. 20) ikke nægte muligheden af, at former som *sunr*, særlig når de stod foran en genitiv af et egennavn »i

---

[1] De er i linjerne: *mǫgr Sigurðar Hǫgna,*
sunr Aldafǫðrs vildi,
mjǫk lét stála stekkvir,
of manna sjǫt margra,
glǫð djúprǫðuls óðla,
hǫð glamma mun stǫðva.

[2] Jfr hermed *B. Symons* i Bijdrage tot de dagteekening der Eddaliederen 1887 s. 21.

norsk kan have været brugt allerede i første halvdel af 9. årh.« Denne indrömmelse er mig fuldkommen nok; det er, forekommer det mig, dog ganske klart, at når *sunr (sun)* stod foran egennavnet (faderens navn), måtte det have sin fulde betoning, i modsætning til, når det föjedes til; var synkope i det nævnte tidsrum indtrådt i dette tilfælde, må den også have fundet sted i ordet som selvstændigt ord. *Sunu* i dansk og svensk kan ikke have afgörende betydning for ordets form i norsk c. 800—50. At synkopen virkelig er indtrådt, synes at støttes af en form som *Barith* (i irske annaler 873 osv.), der i hvert tilfælde forudsætter formen *freðr* (ikke *freðuʀ*); men det er ikke tænkeligt, at synkopen skulde her have fundet sted, fordi *freðr* var så meget svagere betonet end *ba(ðu)*; i sådanne sammensætninger har en i det mindste meget stærk tone på sidste led holdt sig i lange tider. At betoningen har spillet en meget vigtig rolle i sprogets historie, ved jeg vel; men det forekommer mig altfor dristigt at operere så meget med den, som Bugge gör, når de eksempler, der står til rådighed, er ikke alene yderst få, men tillige — hvad næsten er endnu værre — kronologisk höjst usikre. — Jeg kan således langt fra indrömme, at der er blevet bragt til veje et gyldigt bevis for, at synkope ikke er indtrådt i norsk c. 800—850 i ord med kort rodstavelse.

Men også i ord med lang rodstavelse antager Bugge, at ingen synkope har fundet sted för end efter 850, og det til trods for, at de foretagne undersøgelser (særlig *Kocks*) gör det utvivlsomt, at denne synkope er indtrådt i en betydelig tidligere tid end i ord med kort rodstavelse (de hos Brage forekommende ord er *hǫnd, rǫdd, góð, gjǫld*). Beviserne for denne påstand er yderst svage. Det er da for det første atter verset på Røk-stenen, der må holde for; versets beskaffenhed og dets alders usikkerhed (se ovf.) er imidlertid mere end tilstrækkelig til at afvise det som bevis her, da det jo kan være ældre end Brage. Men jeg skal ikke lade mig nöje med denne afvisning; jeg bestrider over-

hovedet, at det dér forekommende *strąntu* (= *strǫndu*) er akkusativ. Vershalvdelen hedder: *raiþ þiaurikR* | *hin þurmuþi* | *stiliR flutna* | *strąntu hraiþmaraR*, hvilket Bugge oversætter ved: »Theoderik den dristige, søkrigernes styrer, red over Reidhavets strand«. I sin sidste afhandling om Røk-stenen (s. 21) forklarer han dette således: »Når Tjodrik efter fremstillingen i strofen rider over stranden, gör han dette efter digterens forestilling vistnok som *stiliR flutna* »søkrigernes ordner« for at efterse sin egen flådes udrustning eller for at møde mulige fjendtlige angreb fra havet«. Denne forklaring finder jeg ikke alene sandsynlig, men også den eneste mulige; derved kommer der en fortrinlig sammenhæng i det hele; ordene *stiliR flutna* får en levende og netop en så fyldig betydning, som man skulde vænte i et vers fra en så gammel tid. Men denne fortolkning kræver ingenlunde akkusativ mere end dativ, og dativ er her netop på grund af den anførte sammenhæng på sin plads. Vel er udtrykket *at riða* med akkus. i betydningen 'at ride henover' velbekendt og akkusativ kunde stå her. Men i egenskab af »søkrigernes ordner«, d. v. s. den, der sørger for, at alt, hvad skibene og det dertil hørende mandskab angår, er i orden, tænkes Tjodrik langt naturligere at færdes på stranden, d. v. s. at ride frem og tilbage på stranden fra det ene skib til det andet, fra den ene afdeling til den anden. Denne efter min mening selvindlysende, med Bugges fortolkning overensstemmende forklaring kræver imidlertid dativ (og ikke akk.), og som sådan er *strąntu* i sin orden; her er ikke tale om synkope. Dativ uden præposition er ikke uhørt i den gamle poesi; jeg skal minde om verslinjer som *sat kvisti ein* (Rígsþula 47) og *Englandi rauð branda* (Ísl. forns. III, 119[1]). Da det som ovf. bemærket er givet, at synkope

---

[1] At pågældende halvvers er ægte, uagtet det findes i en halvhistorisk þáttr, forekommer mig utvivlsomt. I øvrigt har dette spörsmål her mindre at sige.

indtræder för i ord med lang rodvokal end med kort, er det urigtigt at antage, at den dér endnu ikke er indtrådt i det 9. årh. Et direkte bevis for det modsatte er, efter min mening, Björketorp-stenens *uþarabasba* ɔ: *úþarfa spá*; det er sikkert urigtigt i dette tilfælde at betragte *spá* som et sammensætningsled med svækket betoning og deraf forklare synkopen. Ligeledes har Abecedarium Nordm. *sol* (ikke *solu*).

Således er det altså bevendt med de beviser, der hæntes fra nordiske mindesmærker. Dels er de danske eller svenske, men beviset for, at sproget i alle tilfælde, særlig det her pågældende, fulgte samme udvikling i Norge som i Danmark, savnes; og Røk-indskriften er ubrugelig.

Bugge fremfører nu andre sproglige mindesmærker, der kun middelbart, gennem et eller vistnok i alle tilfælde flere led, stammer fra Nordboer. Det er forskellige optegnelser af det nordiske runealfabet med de nordiske runenavne. Disse alfabeter synes at stamme fra 9. og 10. årh., men et sikkert datum kan der ikke gives. De runenavne, der i følge Bugge her kommer særlig i betragtning er navnene på *r* (*reið*), *s* (*sól*), *l* (*lǫgr*), *a* (*áss*) og *f* (*fé*). Egenlig er det dog kun *lǫgr* (og måske *fé*), der her kan have noget at sige på grund af den korte rodvokal.

I er en optegnelse, vistnok stammende fra en Franker, i et håndskrift i Leiden, der i følge Bugge (s. 19) stammer fra 825—50. Denne tidsbestemmelse er dog ikke sikker; optegnelsen er vistnok betydelig yngre, da ✱ her findes brugt for *h* (jfr Die runenschr. s. 207). Her hedder de pågældende runenavne: *reidu, soulu* (run. *sulu*), *aus, fiu, laucr.*

II er Abecedarium Nordmannicum i et håndskrift fra det 9. årh. Her hedder navnene: *rat, sol, os, feu, lagu.*

III. To irske optegnelser af runerækken, den ene i to afskrifter; den ene af disse skal ikke være ældre end fra c. 950, og her findes runenavnene: *reid, sol, os, fea* (der skal være fejl for *feu*), *lagor.*

De her forekommende sprogformer skal nu være afgörende for ordformer i Brages vers, følgelig også for disses uægthed. Hvor vidt Bugge i så henseende går, bliver tilstrækkelig klart deraf, at han endogså erklærer »det i den irske optegnelse forekommende norske runenavn *lagor* alene tilstrækkeligt til at vise« det rette forhold (s. 24).

Men til alt dette er der overmåde meget at bemærke. Der er her næppe noget som helst, der består for kritik, således at det skulde kunne give et holdbart grundlag for sagens udfald.

Først og fremmest må da den uoverensstemmelse, der viser sig at være mellem de her anførte »kilder«, fængsle vor interesse og falde skarpt i öjnene. I Leiden-alfabetet haves *reidu, soulu,* medens Abeced. Nordm., som vistnok er ældre end hint, i det mindste omtrent samtidigt dermed, har [foruden *rat*, der vistnok er en fortysket form, men som dog godt kan støtte sig til en originals synkoperede form] *sol* uden *-u*, hvad der her er overordenlig vigtigt; hermed stemmer formerne under III. Overfor dette kan Leiden-håndskriftets ikke-synkoperede former ikke göre krav på, at der tillægges dem nogen overvejende vægt. Dets betydning for spörsmålet ophæves i hvert fald ved Abeced. Nord.s *sol*. Dette i forbindelse med det ovf. anførte *sba* på Björketorp-stenen, samt alt, hvad man ellers ved om nordisk sprog i det 9. årh.[1], afgiver grund nok til at antage, at synkopen i det mindste i ord med lang vokal er ikke så lidt ældre end c. 800.

I Abeced. Nordm. hedder *l* (*lǫgr*) *lagu*; denne form beror enten på forvanskning eller snarere på fortyskning (tillempning) efter ord som *situ, fridu.* I den irske optegnelse hedder det *lagor*, medens det i Leiden-hdskr. hedder *laucr*! Denne sidste form i en optegnelse, der af Bugge sættes til omtrent samme tid som Brages digte, finder han »påfaldende«

---

[1] Oplysende er Tryggevælde-stenens *skaiþ* (ikke *skaiþu*), og her står ordet selvstændig nok.

(s. 22 anm. 3), og med rette fra hans standpunkt. Jeg finder den ikke så mærkværdig, det er just den form, jeg væntede, og hvis jeg overhovedet var tilböjelig til at tillægge disse fremmede optegnelser samme betydning, som Bugge gör, vilde jeg betragte denne form som afgörende bevis for synkopens tidlige optræden i kortstavede stammer; og hvis Bugge havde ret i sin datering af optegnelsen, vilde der jo være skaffet bevis for, at synkopen er indtrådt i norsk så tidlig som i Brages digte fra c. 840. Men hvad enten dateringen er rigtig eller ikke, ét er sikkert, at Leiden-formen *laucr* ophæver og tilintetgör så kraftig, som ønskeligt, den langt yngre irske optegnelses form *lagor*. Overfor *laucr* mister denne form enhver beviskraft — og det var den, som alene skulde have afgörende betydning! Det er ikke vanskeligt at forklare denne form. Endnu i det 9. årh. har *u*-omlyden af *a* været meget svagt fremtrædende, så at en fremmed ikke let kunde skælne den fra grundlyden[1]; det lå altså nær at gengive ǫ med *a*; *o* mellem *g* og *r* kan forklares som en let schwa-lyd, som den fremmede optegner mente at høre. Jeg skal minde om, hvor hyppig endogså sådanne indskudslyd optræder i selve de gamle nordiske runeindskrifter (Die runens. s. 330 § 10; Bugge i Tidsskr. for Phil. og Pæd. VIII, 190—91), for ikke at tale om den senere islandske udvikling. Dette irske *lagor* behøver således ikke at repræsentere andet end oldn. *lǫgr* med svagt fremtrædende omlydsvokal (derimod er *au* i Leiden-optegnelsen forsøg på at gengive den nöjagtigere). Men det irske *lagor* kan tillige være opstået på lignende måde som Abeced. Nord.s *rat* og *lagu* o. fl., nemlig ved tillempning efter hjemlige ord [som *lebor* el. *libur* (liber), *ingor* (ancora), *gabor* (caper), *dechor* el. *-ur* (differentia), *occobor* (el. *-ur,* cupiditas), se *Zeuss:* Gramm. celt. s. 744].

---

[1] Jfr Die runenschrift s. 318.

Tilbage står *fé*-navnet. I de irske optegnelser står der *fea*. Dette erklærer Bugge for at være fejlskrevet for *feu*; der skal altså en rettelse til, som mulig, men ingenlunde sikkert, er berettiget. I Abeced. Nordm. hedder runen *feu*; heller ikke denne form er sikker nordisk; den kan ligeså godt være fortysket efter oht. *veho* (*fehu*), ligesom *rat* (= *reið* sst.). Den samme oprindelse har vistnok også Leidenformen *fiu*.

Endelig kunde det endda være et spörsmål, om ikke de gamle runenavne har holdt sig længere som sådanne i usynkoperet form end ellers. Dette er en mulighed, som forekommer mig at fortjæne at fremhæves, men jeg tillægger den naturligvis ikke nogen særlig betydning for sagen.

Efter denne gennemgang er det i hvert fald klart, at i steden for klarhed og sikkerhed er der kun dunkelhed og uvished på ethvert punkt, så at sikre sproghistoriske slutninger på grundlag af disse optegnelser simpelthen er umulige; de er interessante, det er sandt nok, men det er håbløst ved hjælp af dem at ville bevise, at Brages vers er yngre end c. 840.

Om brydningen og dens kronologiske forhold oplyser disse runenavnes optegnelser intet[1].

Imod al denne usikkerhed kan nu efter min mening virkningsfuldt stilles sproget i de uomtvistelige digte fra det 10. årh.s midte og tiden nærmest för. Jeg henviser her ikke til de digte, som i følge traditionen stammer fra tiden ved

---

[1] Heller ikke har angels. *lagu* = *lǫg* nogen som helst beviskraft. For det første er det ingenlunde givet, at ordet er et nordisk låneord. Got. *bi-lagineis* (bellagines) gör det tvivlsomt, på grund af sit begrebsslægtskab. *Kluge* regner imidlertid *lagu* til de ord, der er indkomne i sproget efter år 1000 (Grundriss I, 787); er det tilfældet, er det indlysende, at ordet i angels. er dannet ved tillempning efter hjemlige böjningsmønstre som *hof, scip* osv., da ordet i nordisk efter 1000 uden al tvivl hed *lǫg* og ikke *lagu*.

875—900, da Bugge jo ikke erkender deres ægthed mere end ægtheden af Brages digte.[1]

Det er først og fremmest digtet *Hǫfuðlausn* af Egill Skallagrímsson, der her kommer i betragtning. Bugge gör opmærksom på (s. 25), at han har tænkt på forholdet mellem sproget i dette digt og de andre af ham fremdragne sprogmindesmærker, men han lader sig nöje med at henstille »denne sag til observation, uden her at ville udtale nogen mening om digtet Hǫfuðlausn«. Tilblivelsen af dette digt beskrives nöjagtig i Egilssaga kap. 60; dets tilblivelsestid kan i følge samme saga ikke være tvivlsom; det hedder (i kap. 59) at Egill foretog en rejse til England året efter at Erik blodøkse forlod Norge, hvilket som bekendt skete i året 935. Tidsregningen i de gamle slægtsagaer er nu ganske vist ikke altid absolut pålidelig, særlig hvor det angår de ældre tider (omkr. 800—900). Egilss. gör ikke undtagelse i så henseende, skönt den i det hele er pålidelig. Men en angivelse som den anførte plejer at høre til de pålideligste, idet en sådan bestemt sammenknytning af begivenheder fra først af måtte anses for et fortrinligt holdepunkt; det fulgte næsten af sig selv, og således har den holdt sig i traditionen århundreder igennem. Jeg for mit vedkommende tvivler ikke om sagaens velunderrettethed i dette tilfælde og at vi har at

[1] Når Bugge udtaler, at det ikke er faldet ham ind, at »nogen kritisk litteraturhistoriker nutildags« kunde mene, at det i Hauks þáttr anførte vers af Harald hårfagres Snæfríðardrápa er ægte, kan jeg dertil svare, at jeg med hensyn til dette spörsmål også har næret en stille tvivl, men just ikke, fordi verset findes i Hauksþ. Eller skulde måske Sigvats halvvers af Knútsdrápa i Ragnarssona þáttr være uægte, fordi det er optaget i denne uhistoriske þáttr? Det er ikke det, der gör verset mistænkeligt, snarere dets kunstige form; men på den anden side har jeg intet særligt fundet, der kan bevise versets uægthed; en løs formodning eller anelse er *mig* ikke nok.

sætte Hǫfuðlausn til år 936[1]. Egill digtede kvadet og fremførte det i England, hvilket udtrykkelig fremgår af vers 1—2. Selv om man vilde betvivle, at året 936 var det rigtige, er det under alle omstændigheder sikkert, at digtet er forfattet i tidsrummet 936—50 (Erik blodøkse faldt jo 950 eller et af de følgende år). Her er altså kun et ubetydeligt antal af år, höjst 15, indenfor hvilket man har at bevæge sig. Bugge og enhver anden vil vistnok indrömme, at med hensyn til den kronologiske bestemmelse af omlydenes og brydningens historiske optræden er denne omstændighed af såre ringe, ja, rent ud sagt, ingen som helst betydning. At digtet er ægte — derom kan der aldeles ingen tvivl rejses; man kunde da lige så godt tvivle om alle andre skjaldedigte i det 10. årh., det 11. med for den sags skyld[2]. Alt taler for, at kvadet er ægte og digtet i en meget kort tid (i en nat), selv om ikke alt, hvad sagaen fortæller, behøver at være fuldt historisk; jeg kan herom henvise til min Litteraturhistorie I. Det træffer sig nu så heldigt, at Hǫfuðlausn er affattet i *runhent* versemål, hvor linjernes slutning altså rimer parvis eller flere med hinanden. Vi får således her en række af de forskelligste rimord. Af vigtighed i denne sammenhæng er, at rimene tilligemed versemålet viser, at synkope og brydning helt igennem er fuldbyrdet; vi får således rim som *þrǫm* (*u*-st) : *hlam, lǫð* : *kvǫð, mjǫð* : *bjǫð, hjǫr* : *fjǫr* : *spjǫr*; særlig må dog mærkes rimet i v. 17: *fjǫl* : *mjǫl, fǫl* : *mǫl, mjǫt* : *sjǫt*. Det er klart, at de usynkoperede former af metriske grunde ikke er tilstedelige. Altså er synkope og brydning på Island c. 940 en fuldbyrdet kends-

---

[1] *Jón Jónssons* bemærkninger herom i Tímarit XVI beror altfor meget på subjektive formodninger og mulighedshensyn til, at jeg kan gå ind på hans antagelse angående Egils rejse 937.

[2] Om *Jessen* deler den mening, at Hǫfuðlausn er ægte eller ej, er ligegyldigt, da Jessen aldeles ingen autoritet er og har aldrig været det m. h. t. skjaldepoesien, dens udvikling og væsen.

gærning. Nu er der ingen tvivl om, at det ikke er der, at denne betydningsfulde sprogændring er foregået; det siger sig med nødvendighed selv, at disse former må have været lige så almindelige i Norge under landnamstiden og ved dens begyndelse c. 870. Men derved føres vi et godt stykke tilbage i det 9. årh. Hvorledes det nu, efter alt det foregående, er muligt at påstå, at synkope og brydning ikke i Norge har været en fuldbyrdet kendsgærning c. 840[1], — det kan jeg ikke fatte.

Tager vi andre digte fra og ved midten af det 10. årh., om hvis ægthed der ikke strides, vil vi komme til det selvsamme resultat som ved Hǫfuðlausn. I Hákonarkviða af Guthormr sindre (digtet c. 956) findes former som *rǫst, fǫr* (dativ), *Njǫrðr*, *ǫld* (nom.) — hos Glúmr Geirason: *fǫr* (acc.), *drótt* (nom.), *vǫrðr*, *slǫg* (acc. pl.) — i Hákonarmál af Eyvindr: *mjǫk* (v. 15), *hjalm* (17₄), *trǫð* (20) — for ikke at tale om ældre digte (*spjǫr* i Þorbj. hornklofes Glymdrápa).

Det er nu overhovedet så, at vi i de ægte og uomtvistelige vers fra midten af det 10. årh. har det selvsamme sprog ligeså fuldt udviklet som f. eks. i digtene fra tiden c. 1000 og derefter (Hallfrøðr, Sigvatr osv.). Ved at undersøge disse digte, vil vi dog på forskellige punkter opdage en sekundær udvikling (dobbeltformer), som forudsætter tilstedeværelsen af de her omtalte former i en betydelig tidligere tid, i det mindste i et digt som Hǫfuðlausn. Men her skal jeg ikke komme nærmere ind på dette æmne.

Til slutning kan jeg ikke undlade her at göre en særlig bemærkning om fremmede optegnelser af ord og sætninger i så gamle dage eller oldtiden overhovedet. Det forekommer mig at være altfor dristigt, at stole på, at sådanne opteg-tegnelser er rigtige, det vil sige, at nedskriverne eller de fremmede meddelere, der har hørt ordene sige, gengiver dem

[1] Ene med undtagelse af synkope i de kortstavede *u*-stammer??

rigtig, eller således som de sagdes af den indfødte. Vi kan ikke vænte en fonetisk rigtig eller engang grammatisk rigtig form. Det er da også så godt som altid så, at hvor en forfatter, klassisk eller hvem det nu er, anfører citat af et sprog, han ikke forstår, er de gengivne ord næsten uforståelige eller uigenkendelige. Hvad f. eks. det i et keltisk skrift anførte vikinge-krigsråb *nui, nui* er for et ord, er umuligt at sige (*Vigfússons knúi knúi* er det sikkert ikke; det måtte da snarere være noget som *knýjum, knýjum*); lettere er det at genkende *faras* = *hvar es.* Som eksempel på upålideligheden af det efter hørelsen nedskrevne kan de irske ord i biskop Jons saga (Bisk. I, 227): *male diarik* og *olgeira ragall* tjæne; de skal betyde: »forbandet være du, konge« og »ubekendt er en mørk vej«. En ung engelsk keltolog, som jeg har spurgt om rigtigheden af disse ord, har ikke helt kunnet forklare dem, men erklæret dem for delvis forvanskede (og urigtig oversatte). At drage absolute slutninger med hensyn til ægtheden af Brages vers eller overhovedet sproget i Norge af fremmede, tyske eller keltiske, optegnelser af nordiske runenavne og lign. er efter alt dette ugörligt og utilstedeligt, eftersom man ad den vej ikke kan nå nogen sikkerhed — så meget mindre, som disse optegnelsers tilblivelse og indbyrdes forhold er fuldstændig dunkle.

Vi har nu det sidste kapitel (III, 27—52): »Ordforrådet og det poetiske udtryk i Brages vers« tilbage. Overgangen til dette æmne göres ved slutningsbemærkningen i det foranstående kapitel, men som jeg ikke finder nogen grund til at dvæle ved[1].

---

[1] Kun skal det her bemærkes, at formen *niðja*, som af Bugge opfattes som svag genitiv, intet beviser (»der dog her ikke fuldt beviser noget« Bugge selv). Jeg opfatter det som gen. plur. (*hǫfuðniðjar* = forfædre eller mandlige slægtninge; som flertalsord kan det endogså betegne Jörmunrekkr alene).

Bugge fremhæver her først nogle enkelte ord, der skal være af vestlig herkomst (jfr hvad der ovenfor er bemærket om ordet *steinn* s. 294). Disse ord er: *lung* (skib), *sumbl*, *fljóð*, *raukn*, hvortil kommer *rósta*, der skal være fransk.

Lung findes i et linjepar (*þars sem [er] lofðar lita* | *lung váfaðar Gungnis* (SnE. II, 134); det øvrige af verset er tabt, sammenhængen i de to bevarede linjer følgelig uklar. Ordet *lung* er dog ved rim og rimbogstav sikkert i sin form; ikke desto mindre kan der være tvivl om, hvad det er for et ord, der her foreligger. Dette ord skal i følge Bugge være det keltiske ord *long* = skib. Hertil er at bemærke, at muligheden af, at et sådant ord kan være et af de allertidligst hørte og optagne ord. samt at det kan have trængt frem til Norge i tidsrummet c. 800—840 ikke helt kan afvises; det måtte være et af de ord, som Nordboen hyppigst og tidligst hørte; det var navnet på hans vigtigste eje og faldt således indenfor hans åndelige synskres mere end noget andet. Jeg finder dette ikke sandsynligt, men selv om så var, kunde ordet ikke afgive nogen synderlig støtte for Bugges mytologiske teorier; der er en himmelvid afstand imellem et sådant enkelt ordlån og et lån af et helt åndsindhold med tilbehør af udstrakt åndelig sammensmæltnings- og omdannelsesvirksomhed. Disse bemærkninger er dog i grunden overflødige, al den stund det er ganske usikkert, at Brages *lung* er keltisk og betyder 'skib'; dette sidste er ene og alene en gisning. Sagen er, at *lung* også kan være acc. af det maskuline *lungr*, der findes som hestenavn i Þorgrímsþula (SnE. I, 480, II, 351, (458)[1], 595) og navneremsen i 748 (SnE. II, 487[2]). Går vi ud fra, at *lung* hos Brage er dette ord, vilde vi få en antagelig mening i de to linjer: »der, hvor mændene ser Gungnis-svingerens (? = Odins) hest (ɔ: Sleip-

---

[1] Her urigtig skrevet *langr*. [2] *hrinngr* i 757 (SnE. II, 571) er en af dette hdskr.s mange forvanskninger.

ner)«; således har *G. Vigfússon* forstået ordene (Corp. poet. II, 9: »Here one may see the steed of Woden, *Sleipni*«). At dette ord: *lungr* = hest har noget som helst med det keltiske ord *long* = skib at göre, kan ikke påstås.

Ikke bedre går det med sikkerheden, hvad det næste ord angår: *sumbl.* Dette skal være identisk med angels. *symbel* »fest, gilde, drikkelag«. Hertil er for det første at bemærke, hvad Bugge også anfører, at ordet tillige findes i oldsaksisk (Heliand) i formen *sumbl*[1]. Bugge indrömmer, at man, på grund af dettes vokal, kunde antage, at Brages *sumbl* var et tysk låneord, hvilket dog ikke skulde være »nødvendigt« på grund af former som ags. *ymbe* — *umb, synder* — *sundr, tynder* — *tundr*; her er der dog ingen berettiget analogi tilstede, eftersom *sumbl* skal være et forholdsvis sent låneord, hvad de andre slet ikke er. Det ligger under alle omstændigheder nærmere at antage, at nord. *sumbl* er lånt sydfra — forudsat, at det er et låneord — og da kan det være 2—3 hundredår ældre end Brage. — For det andet er det ikke engang sikkert, at *sumbl* er et låneord i nordisk. I Abriss der urgerm. lautlehre (86, [169], 194) opfatter en autoritet som *Noreen* ordet som et hjemligt ord af stammen *sam-, sum-, sim-* og antager en grundbetydning: 'versammlung'. Herved antager jeg, at usikkerheden og derved ubrugeligheden af dette ord som bevismiddel mod Brages vers er tilstrækkelig dokumenteret.

Fljóð skal stamme fra det i angelsaksiske kvindenavne som sidste led forekommende *flêd, flæd.* Det er nu i og for sig ganske usandsynligt, for ikke at sige umuligt, at man i norden har taget en del af et fremmed navn og gjort det til et selvstændigt ord. Dernæst er jo ordenes vokalisation helt forskellig, og det nytter ikke at henvise til *Longospeda* — *langaspjót*, da der her foreligger en folkelig om-

---

[1] At *simlir* (verb. *simla*) har noget som helst med *sumbl* at göre, er næppe muligt og dette må lades ude af betragtning.

dannelse, hvor et ganske almindeligt, hjemligt ord kom til at svare til det fremmede ord. De af Bugge fremførte analogier duer ikke; *jóð* er et poetisk ord og brugtes ikke i daglig tale; *þjóð* er fem. og *ljóð* er mascul. og tilmed acc.; hvorledes er det tænkeligt, at disse ord skulde have været bestemmende for vokalvalget i *fljóð*? *Fljóð* forudsætter et ældre *fleuða-* (ntr.); etymologien er ikke funden; men det er kun en løs — og sikkert ganske ugrundet — formodning, at ordet skulde stamme fra det angels. *fléd*.

Om *raukn* (jfr *rekinn, rekningr*) siger Bugge selv: »disse ord er mulig låneord fra ags. *recen* rede, hurtig«, og da han selv kun betegner denne — i og for sig ganske usandsynlige — sammenstilling »som en mulighed«, skal jeg ikke dvæle videre ved den.

Den sidste »combination« af *rósta* 'uvejr, kamp, strid' med oldfransk *rustie, ruistie* osv. er en sådan, at man har vanskeligt ved at fatte, at den skulde være alvorlig ment. Det gælder om dette ord, som om *fljóð*, at uagtet dets etymologi ikke er funden, behøver det ikke derfor at være et låneord. Denne og lignende sammenstillinger er kun løse formodninger, der aldrig kan få nogen som helst betydning for spörsmålet om, hvorvidt Brages vers er uægte eller ej. Jfr *Gerings* anmældelse s. 122, anm. 3.

Det er formentlig klart, at ikke ét eneste af de enkelte ord, Bugge anfører, besidder den beviskraft, som de efter hans opfattelse har. Bedre står det heller ikke til med »det poetiske udtryk overhovedet«, der skal godtgöre, at Brages vers »er yngre end midten af 9de årh.«

På forhånd må det betegnes som en såre mislig sag, at ville kritisere det poetiske sprog hos Brage eller benægte, at det kan passe til tiden c. 800—40, eftersom der her absolut mangler et hvilket som helst sammenligningsobjekt. Ikke engang fremmede abecedarier kan her komme en smule til hjælp, og de øvrige germanske brødres digtersprog afgiver ingen målestok, man kan rette sig efter. Det eneste, man kunde göre,

vilde være at drage slutninger tilbage fra senere tiders ægte vers, men dette vilde være misligt eller snarest umuligt. En sammenligning med Eddadigtene er mulig og berettiget, men det må derved ikke glemmes, at forskellen i metrisk form her er meget stor og betydningsfuld; det er netop denne forskel, der mere end noget andet betinger det drotkvædede digts forskel fra et digt i fornyrðislag eller ljóðaháttr med hensyn til digtersprog, særlig de poetiske omskrivninger (*kenningar*), deres antal og art.

Allerede de formentlig ældste af Eddadigtene benytter omskrivninger og poetiske benævnelser. Bugge bemærker ganske rigtig, at »den mytisk-heroiske digtning som digtart og ifølge sin karakter er mere primitiv« end skjaldedigtningen. Dette antager jeg også. Men deraf kan man, som ovf. bemærket, ikke slutte, at de nu eksisterende Eddakvad er ældre og mere primitive end de ældre (ældste) skjaldekvad (draper). Ja, hvis de var i deres art lige så regelløse og i form mangelfulde, som Brages vers er, vilde man vistnok med rette kunne slutte, at de måtte være ældre. Dette er imidlertid ikke tilfældet. Eddadigtene er i det hele særdeles regelrette og på sin måde kunstige. Kun et par digte, som Rígsþula, danner en undtagelse, men det skal jeg ikke komme nærmere ind på.

Der er således i og for sig intet som helst forbavsende i, at de ældste digte, vi har eller mener at have, er af den beskaffenhed, som de er, medens ikke ét af Eddadigtene er eller behøver at være så gammelt. Brages digte er efter min opfattelse overhovedet omtrent det ældste i den form og af den art, medens Eddadigtene er en fortsættelse af og tillige afslutning på en ældre digtning i fornyrðislag (eller lignende; jfr Tunestenens halvvers, 500—600; Tjörköbrakteatens vers 600—675). Det her antydede forhold er ikke underligere end det er f. eks. på Snoldelev-stenen at finde *a* betegnet med to forskellige runetegn, et ældre og et yngre (ᛅ, ᛡ); det gamle består en tidlang — hvor længe, beror på omstændighederne — jævnsides med det nye. Jeg har antaget

og søgt at udvikle, at der i tiden ved og efter 900 har været sådanne forhold og omstændigheder i Norge (særlig beroende på Harald hårfagres landserobring og landsstyrelse, samt den snigende fare, den gamle hedenske tro så sig truet af, ikke mindst i anden fjærdedel af det 10. årh.), som har bevirket, at der i hedenskabets sidste århundrede skød en frisk digtning op, et nyt livskraftigt skud på den gamle stamme. At så meget deraf er bevaret, beror på den sans for digtning i det hele, som det 10. og de følgende århundreder lægger for dagen. Af Nordmændenes åndsfrembringelser för Harald hårfagre er såre lidet bevaret; af den tids digtning brudstykker af en eneste digter; — det kunde da ikke godt være mindre; men dette egner sig ingenlunde til at vække forbavselse[1].

Jeg har i min litteraturhistorie påvist og nærmere begrundet de såkaldte poetiske omskrivningers udvikling i Norge

---

[1] S. 34 gör Bugge bemærkninger om nogle småting, som jeg her under ét skal omtale. Bugge erklærer, at fordi ordet *lung* (se herom ovf.!) ikke findes i Eddadigtene, er Brages vers yngre end disse, som om man kunde vænte, at Eddadigtene indeholdt alle de poetiske enkeltbenævnelser, der eksisterede i deres og den nærmest forudgående tid. — Hos Brage findes *flotna* brugt om de mænd, der faldt i Jörmunreks hal; da ordet oprindelig betyder 'søkrigere' (el. søfarere) og da dette ord ikke findes i Völsungedigtene, skal det være tegn på, at Brages vers er yngre end disse! Dette er en i alle henseender overilet slutning, allerede af den grund, at Brage ganske naturlig kan have og vistnok har tænkt sig, ud fra sin tids eget standpunkt, at Jörmunrekkr var en søkonge og hans mænd altså søkrigere (jfr forestillingen om Tjodrek i Røk-stensverset). — *Fogl-hildr* = *Svanhildr* er kunstlerier, hvortil der ikke findes mage i Eddadigtene. Men den her foreliggende substitution er så simpel, at den kunde en digter falde på i en hvilken som helst periode; hos Egill findes noget lignende, og det forudsætter ældre brug deraf. Netop denne substitutions simpelhed skulde tyde på dens ælde. At sådant ikke findes i Eddadigtene, beror kun på deres form; det er jo netop denne, der i de drotkvædede digte skabte »kunstlerierne«.

og på Island; jeg har ikke set mig foranlediget til at ændre mine anskuelser derom på noget punkt; i det jeg henviser dertil, skal jeg kun bemærke, at den af mig antagne udviklingsgang ikke berøres af spörsmålet om ægtheden af Brages vers.

De nævnte omskrivningers antal og længde (led-antal) beror på versemålets mere eller mindre indviklede art. Det er ganske klart, at i et versemål som drotkvædet, hvor der ikke alene er bogstavrim, men også hel- og halvrim at iagttage så godt som i hver eneste linje, måtte man ty, om jeg så må sige, til ekstraordinære midler — dog i mindre grad, hvor anvendelsen skete mindre strængt regelmæssig (som i Brages vers). Med det almindelige daglige sprog kom man hvert öjeblik til kort. Man prøve blot på at digte drotkvædede vers i et moderne sprog. Når nu hertil kommer, at der i drotkvædede vers er bedre plads end f. eks. i fornyrðislag, samt husker på, at den uvante form bevirker en mindre sikker og elegant sprogbehandling, var det så at sige naturnødvendigt, at omskrivningerne i de drotkvædede digtes ældre periode blev noget lange (mangeleddede) og ligesom lidt kantede, samt at ordenes stilling i verset blev meget vilkårlig. Således er netop forholdet med Þorbj. hornklofes Glymdrápa (et af de ældste virkelige fyrstekvad, der kendes) i modsætning til digtene (draperne) fra tiden omkring år 1000 og nærmest derefter (Hallfrøðr, Sigvatr osv.). Samtidig besad disse omskrivninger en primitiv kraft og oprindelig anskuelighed, idet de stod i den inderligste tilknytning til deres omgivelser og sammen med disse dannede rigtige og tiltalende billeder, samtidig med at de udtrykte, hvad skjalden egenlig vilde meddele i sit vers. De var absolut ingen fyldekalk, men en levende del af verslegemets organiske helhed. Denne beskrivelse passer i al almindelighed. Jeg har ikke påstået og vil ikke hævde, at der ikke engang imellem kan findes en mindre heldig anbragt kenning; men undtagelserne er fåtallige. Når Homer ikke betragtes som nogen

stymper, »fordi han engang imellem tager sig en lille lur«, er det ubilligt at göre ophævelser, fordi en gammel skjald undertiden lukker öjet.

I modsætning til de drotkvædede digte står fornyrðislagsdigtene ved deres simple og fordringsløse form. Her var båndene ikke mange eller besværlige, og nærmest — foruden det bestemte antal af stavelser i linjen, der dog ikke altid strængt overholdtes — kun bestående af de to eller tre rimbogstaver, hvoraf det ene eller de to skulde stå i de ulige linjer, det sidste i den første betonede stavelse i de lige. Vanskelighederne var her yderst ringe, ordstillingen gik af sig selv, og af omskrivninger og poetiske enkeltbenævnelser kunde digteren bruge så meget eller lidt, han vilde. Der er derfor intet påfaldende i, at man blandt Eddadigtene finder kvad, der er så godt som helt fri for kenninger (som f. eks. Vǫlundarkv.[1], Þrymskviða). Der var i grunden nærmest kun brug for enkeltbenævnelser; og dem er der da også fuldt op af. På den anden side findes der omskrivninger — af naturlige og nærliggende grunde mest toleddede — i de mytiske og heroiske digte, og det i et ikke særdeles ringe antal. Deres sammenhæng med versets øvrige indhold er ofte temmelig løs og de viser således absolut ingen större primitivitet end de, der findes i de ældste skjaldedigte; snarere er det modsatte tilfældet; selv et så formdygtigt digt som Vǫluspá har en kenning for 'ild' som *sviga lœ* 'grenens svig, ødelæggelse', der, for at bruge et af Bugge yndet udtryk, turde kaldes schablonmæssig; af lignende art er her mange andre.

Af det her udviklede forhold, som med hensyn til enkelthederne udførlig kunde begrundes, er det klart, at de mytisk-heroiske kvad (Eddadigtene) med hensyn til poetisk sprog overhovedet ikke kan danne pålideligt grundlag til

[1] Helt frit er dette digt nu ikke, som Bugge mener, det har dog kenninger som *alfa ljóði* v. 10, *vísi alfa* v. 13, for ikke at tale om *fen fjǫturs* v. 24.

bedömmelsen af Brages digte med deres digtersprog. Trods den naturlige lighed er uligheden dog så stor, at den ene art af digte ikke kan afgive nogen absolut målestok for den anden. Dette indrömmes også af Bugge selv (s. 35): »Man kan derfor ikke uden videre betegne de norsk-islandske digte, der ingen eller få kenningar har, som ældre end de digte, hvis fremstilling bevæger sig fremad gennem kenning på kenning«.

Herved, skulde man synes, er den vigtigste støtte for en berettiget sammenligning mellem Brages digte og Eddadigtene, for at bevise uægtheden af de første, bortfalden. Ikke desto mindre antager Bugge, at »de ældste skjaldekvad« med deres kenninger er yngre end Eddadigtene, der så godt som ingen har; her ser han, trods alt hvad der ovenfor er bemærket, et tidsmærke, hvilket efter min mening er en ganske uberettiget slutning. Hertil skal der föjes, at en antagelse af eller »formodning« om en indflydelse fra angelsaksisk og lån af kenninger derfra[1] måtte bevises i hvert enkelt tilfælde, da der findes kenninger hos alle oldgermanske folkeslag.

Hvad Brages omskrivninger angår, har jeg erklæret dem for at være »simple«. Jeg kan ikke göre derfor; når jeg læser Brages vers, har jeg så godt som allevegne følelsen af oprindelig og ædel simpelhed i stil og fremstilling, kenningerne indbefattet, og jeg kan ikke indrömme, at Bugge har ret til at tale om »afledet, kunstlet, stivnet, udtværet karakter« af kenninger hos Brage[2]. Men vi skal ikke her lade

[1] Bugge anfører endel omskrivninger, der findes ens eller ensartede i angels.; dog er det ikke meningen, at erklære dem alle for lån. Er der tale om lån overhovedet, må det ikke glemmes, at en hel mængde sagnstof er fra norden ad omveje kommet til Angelsakserne. »Lånet« kunde således være på deres side.

[2] Når Bugge i denne sammenhæng nævner Þórsdrápa af Eilífr og vil finde, at dens omskrivninger er »stik modsatte« af

os nöje med almindelige talemåder og udsagn. Lad os engang se på sagen og undersøge den fra grunden af. Det nytter ikke at pille en enkelt (den længste) kenning ud, vise den frem som almindelig genstand for daddel og råbe i indignation: *En homo!*

Det forholder sig nu med Brages omskrivninger i virkeligheden på følgende måde.

Der er for det første omtrent 40 toleddede omskrivninger; for at undgå misforståelse må det udtrykkelig fremhæves, at en orddel som f. eks. *herði-* i *herðimýll* ikke er en del af kenningen som sådan, men kun en stedfortræder for et adjektivum; kenningen bliver ikke mere flerleddet for det. Af disse 40 omskrivninger er mange ganske simple og svarer fuldstændig til eddiske kenninger af simpleste art, som f. eks. Vidrers (Odins) arving (Tor), Alfaders sön (Tor), Erps brødre (Sörle og Hamðer), Sigurds sön (Ragnar), Randves hovedætlinger (se ovf. 313 anm.), Jonakrs sönner (= Erps brødre), Gjukes efterkommere (Sörle, Hamðer), jfr Öndurdisens (Skaðes) fader (Tjasse); hertil kan regnes *Foglhilds* (= Svanhilds) kærlighed (Jörmunrekkr; jfr *Friggjar angan* Vsp.). Midgårdsormen kaldes 'jordens tvinge (bælte)', 'jordens grænsefisk', Tor 'Öflugbardas (en jættekvindes) fjende', 'Hrungnes hovedsprænger', jorden 'menneskenes sæde', himlen 'vindenes skål', skibet 'Eynefes (søkongenavn) ski', 'søkongens hest', 'vindens hest', Sælland 'Danmarks forøgelse' (jfr *vineyjar vallrauf* usikkert), plovokserne *'renniraukn'* (ɔ: trækdyr), guldet 'dybets sol', öjet 'pandemåne', hoved 'hjælmens fyld' (halvverset dog noget

min karakteristik — skal jeg ikke modsige dette. Men når jeg taler om digtningen för 1100, er det nævnte digt — hvad jeg beklager ikke udtrykkelig at have fremhævet — altid en undtagelse — simpelt hen af den grund, at dets tekst gennemgående er så forvansket, at jeg så godt som intet forstår deraf. Jeg ved ikke, om Bugge forstår det bedre.

usikkert at fortolke), kriger 'kampens ulv' (jfr *raðalfr*, ɔ: *raðaralfr*?), 'kampens vånd', kongen 'mændenes styrer', kampen 'malmenes møde', 'buens uvejr', blodet 'ligenes dugg', skjoldene 'Hjarrandes *hurðir*', øl 'ølskålenes brönd (væske)', en der drikker *simblir sumbls* (fortolkning usikker); desuden kaldes Hildr, hovedpersonen i et af digtets afsnit, 'sværdenes ryste-Sif', 'sårenes lægende Trude', foruden *fljóða fengeyðandi* (betydning uvis); hertil kommer fremdeles *svírahringar* = *hals-baugr* (halsring), som dog næppe tör regnes til kenninger. Som man ser, er disse omskrivninger ganske simple og står på samme trin som og svarer fuldstændig til de fleste i Eddadigtene. Jeg ved ikke, hvilken forskel der er på disse, der her er anførte, og f. eks. 'vindhjælm' (himmel), 'træets svig' (ild), 'skuldrenes klippe' (hoved), 'ligdugg' og 'valdugg' (blod), 'Reifnis, Rævils hest' (skib), 'rullestokkenes heste' (skibe) osv. osv.; man se på alle de kenninger, som *E. Jessen* har samlet i sin bekendte afhandling: Ueber die Eddalieder (Zsch. f. deut. Phil. III) s. 43 anm. 1. Ser vi dernæst på sammenhængen, vil det vise sig, at Brages kenninger er fuldt så fortræffelige som Eddadigtenes; man lægge f. eks. mærke til den dybe og smukke betydning, som Hilds omskrivninger har.

Af treleddede omskrivninger findes hos Brage höjst 20 eller omtr. det halve af de toleddede. De er følgende: Tor kaldes 'Lits mænds (jætternes?) bekriger', ['kløveren af Trivaldes 9 hoveder' hører næppe hid], Midgårdsormen 'skibs-vejens(havets)-tvinge', 'Völsungs-driks-ål', [Hel 'ulve-uhyrets-søster' hører næppe hid], jætten Hymer 'sø-flammens(guldets)-udsender', fiskesnøren 'måge-landets(havets)-tråd', stenene 'Odins-venindes(jordens)-kugler', øllet (skjaldedrikken) 'fjæld-kongens(jættens)-drik' (usikkert), guldet 'fiskenes-banks(havets)-ild' (ligeledes), sængen 'gulv-hestens(husets)-kar', krigeren 'brynje-troldets(øksens)-Odin', 'sværd-sejlets(skjoldets)-mast(træ)', 'stålflommens(kampens)-bevirker', 'sværdets-larm-Reginn (el. *reginn* 'volder'), skjoldet 'Truds-tyvs

(Hrungnes)-fodblad', 'Högnes datters hjul', 'Odins-sal-penning', 'Ræs(søkongens)-vogn(skibets)-måne'; Hildr kaldes 'Ran, der ønsker årernes udtörring'. Mere usikre er *lung Váfaðar Gungnis* (se ovf.) og *bláserkjar birkis gǫtu*[1]. Det er klart, at også disse omskrivninger er i det hele ret simple og ligefremme; nogle synes her, revne ud af sammenhængen, at være noget søgte, men i selve sammenhængen tager de sig anderledes ud.

Findes der nu analogier til disse kenninger i Eddadigte? Ja, der gör, men af de ovenfor udviklede grunde i et ringe antal. De er opregnede af *Sv. Grundtvig* i »Er nordens gamle litteratur norsk osv.?« (s. 83 anm.); de er: 'kampnisternes(sværdenes)-ulykke' (sværd), 'Gunns-søstres(valkyrjernes)-gæslinger' (ravnene), ['spyd(pil)-bygens(kampens)-tilbyder' (kriger)], 'brynje-tingets(kampens)-abild' (kriger), 'æg-legens(kampens)-fremskynder' (ligeledes), 'orme-lejets (guldets)-Bil' (en kvinde). Disse omskrivningers art og forhold til æmnet står snarest tilbage for dem hos Brage[2]. Hovedforskellen er og bliver, at Brage har flere, men dette betinges af versemålet, som för bemærket. Det er imidlertid ikke antallet, men beskaffenheden, der først og fremmest kommer i betragtning.

Men vi kommer nu til skyggesiden af Brages kenninger; han har brugt, såvidt de opbevarede lævninger lærer, 2 — siger og skriver: to — firleddede omskrivninger: 'Leifes(søkongens)-landes(havets)-træers(skibenes)-løv(skjold)' og 'vand-underkuglens(stenens)-Åles(jættens)-røst' (guld). Man sige om disse kenninger, hvad man vil; den første er i hvert fald ganske fortrinlig sammensat (land-træ-løv); det ene ord *Leifa*

---

[1] I det foregående er der ikke taget hensyn til verset *þjokkvaxinn kvaðsk þykkja*, da det er af Ulfr Uggason.

[2] Jeg indrömmer, at en enkelt, som den af Bugge s. 37 *(vágs hyrsendir)* anførte er mindre heldig; men hvad skal man så sige om *vígnesta bǫl* i Helg. hund. II.?

ændrer det hele; dette billedes livfuldhed og anskuelighed burde formilde de vrede guder. I den anden, der støttes på myten om de 3 guld-delende jættebrødre, er anskueligheden ligeledes stor med hensyn til udtrykket *vast-undirkúla*. Til disse to kenninger findes intet tilsvarende i Eddadigtene, og det af gode grunde, som fremgår tydelig nok af det ovenfor udviklede. Men det er ikke mere mærkværdigt at finde 4-leddede kenninger hos Brage, end 3-leddede i Eddadigtene.

Det må efter alt det ovenfor fremsatte og udviklede (som kun for så vidt er ufuldstændigt, som hver enkelt kennings forhold til det øvrige indhold ikke er fremhævet) hævdes, at Eddadigtenes kenninger, sammenlignede med Brages, snarere bestyrker end modbeviser ægtheden af de ham tillagte vers. I det mindste er det en given sag, at Eddadigtenes omskrivninger ikke på nogen måde er egnede til at göre uægtheden bevislig eller blot rimelig. Herefter må da også Bugges udtalelser f. eks. s. 37 bedömmes og modificeres betydelig.

Ligesom disse sammenstillinger ikke er faldne ud til skade for Brage, har Bugges specielle sammenstillinger (s. 41 ff.) ikke mere at betyde.

Der er her for det første sammenstillingen af de bekendte versdele i Ragnarsdrápa, der omhandler angrebet på Jörmunrek, med et tilsvarende vers i Eddadigtet Hamðismál. I tidligere tider, da man trode, at Eddadigtene overhovedet var meget ældre end noget skjaldekvad, var man ikke i tvivl om, hvorledes det hang sammen med slægtskabet mellem bægge vers; det var naturligvis Brage, der havde lånt hos Hamðismál. Dermed var den sag afgjort. Da man imidlertid nu ikke mere kan antage, at Eddadigtet skulde stamme fra c. 800 senest, måtte forholdet jo vendes om. Det er forfatteren til Hamðismál, der har kendt og benyttet Brages digt — forudsat, at der foreligger et umiddelbart lån, hvad de fleste er enige om at antage. Jeg har tidligere i Arkiv VI, 153 f. udviklet, hvor uhyre let lånet

fra Brage og sammenhængen dermed lader sig forklare; jeg fastholder helt og holdent, hvad jeg i så henseende anf. st. har ytret[1]. Bugge søger at godtgöre det modsatte, at det er »Brage«, der har efterlignet Hamðismál.

Hovedargumentet er forekomsten af ordet *ǫlskálir*. Jörmunreks mænd sidder i hallen og drikker, da fjenderne kommer — dette er jo fremstillingen i Hamð. — »Hermed står det da i den naturligste og mest nærliggende forbindelse, at der ... blev en sådan forstyrrelse, at ølskålerne faldt ned«. »I en langt mindre nærliggende og tydeligvis mindre oprindelig forbindelse forekommer »ølskåler« i Ragnarsdråpa« — eftersom Jörmunrek ifl. Brage sover; desuden skal udtrykket i Hamð. være »beslægtet med en fast formel i en anden folkelig digtart«. Hertil er meget at bemærke. Det kan ikke være nogen tvivl underkastet, at Brages udtryk og beskrivelse er i overensstemmelse med, hvad han så afbildet på skjoldet; han har der haft en fra fremstillingen i Hamð. afvigende billedlig fremstilling. Situationen er ifølge Brages vers denne: »Jörmunrekkr vågner med sine skarer; der opstår i hallen kamp og tummel (*rósta*) og manddrab — og nu flød bænkene i kampens blod og han faldt i den blanding af ølskålernes brönd og blodet, der flød«. Denne fremstilling går åbenbart ud fra, at drikkesalen og sovesalen i dette til-

---

[1] Versene lyder

	Brage:	Hamðismál:
3 5—6	Rósta varð í ranni	*styrr varð í ranni*
	Randves hǫfuðniðja	*stukku ǫlskálir,*
4 5—6	Fell í blóði blandinn	*í blóði bragnar lágu*
	brunn ǫlskála runna.	*komit ór brjósti gotna.*

1) I Hamðismál foreligger en sammendragning af de to steder hos Brage; det er rimeligere end det modsatte. — 2) Er det lettere at forstå, at Hamð.-forf. har ændret *rósta* til *styrr*, medens Brage let kunde have beholdt *styrr*. *ǫlskálir* findes begge steder, men brugen af ordet er helt forskellig. Mulig er sammenhængen også kun middelbar.

fælde var ét og det samme, at man på skjoldet så eller mente at se de på grund af tummelen væltede kar og blodströmmen. På denne måde er der intet som helst unaturligt i Brages fremstilling, aldeles bortset fra Hamð. En anden sag er, at forfatteren til dette digt har fulgt en anden (og mere oprindelig?) fremstilling i det hele, men det hindrer ikke på nogen måde, at han kan have lånt sine »ølskåler« hos Brage[1]. Hvad Bugges sidste grund angår, forstår jeg ikke, hvad den skal göre godt for — eftersom Brages udtryk blot forudsætter det samme, som Hamð. direkte udtaler. Bægge udtryk hviler på et og det samme; men det beror på tilfældige omstændigheder (rim og form), at Brage udtrykker sig, som han gör. Jeg hævder således fremdeles, at der intet er i vejen for, at Hamðismál er påvirket af Brages vers; i det mindste hævder jeg, at mine grunde er lige så gode som min ærede modstanders for det modsatte. Men ét er vist, at hvor der er så stor uenighed, burde der kunne opnås enighed om, at forholdet mellem Hamð. og Ragnarsdr. ikke egner sig til at være det lod, der tynger vægtskålen til den ene side, med andre ord, ikke k a n afgöre, at Brages vers er uægte.

Af ligheder eller uligheder mellem Ragnarsdr. og andre olddigte er næppe nogen af særlig betydning for spörsmålet. Når Bugge fremhæver, at det i Hárbarðsljóð og Ragnarsdr. er Tor, der kaster Tjasses öjne op på himlen og gör dem til stjærner, i modsætning til Snorre, der siger, at det var Odin — hvad i alverden kan der sluttes heraf andet end, hvad der jo er ganske i sin orden, at en norsk (isl.) digter i det 10. årh. har haft en myte i samme form som en norsk

---

[1] Her skal jeg bemærke, at jeg ikke er enig med Bugge i hans forsøg på at rette halvverset i Hamð. (s. 42); plur. *lǫgu* er umulig på det sted. Dette ord bruges i flertal som synonymt med flert. af *haf* eller *stǫðuvatn* og da kun i poesi.

digter i det 9? Her er der ikke tale om afgörende lighed i ord[1]. At antage en sammenhæng her er en ganske løs og ubevislig påstand.

Aldeles det samme er tilfældet med det imaginære slægtskab mellem *hǫlkvi hvílbeðjar* (hus) i Atlakviða og *golfhǫlkvis sár* (sæng) i Ragnarsdr., samt *borðhǫlkvir* (skib) i Glymdrápa; der er ikke andet slægtskab mellem disse kenninger end den i det 9. og de følgende århundreder almindelig bekendte og anerkendte tilladelighed at anvende *hest* og dens forskellige benævnelser i omskrivninger for »hus« og »skib«. I Atlakv. beror ordet på rimbogstavforholdet, idet forfatteren vilde have to bistave (han har forkærlighed for to); i Ragnarsdr. beror det derimod på ønsket om at få en rimstavelse (*golfhǫlkvis sá fylkis*); i Glymdr. er valget ganske tilfældigt (naturligvis er det ikke umuligt, at digteren har haft Brages sammensætning in mente). Sådanne »ligheder« mellem udtryk hos de forskellige digtere kunde anføres i massevis; i enkelte tilfælde er der da vistnok tale om lån eller efterligninger eller uvilkårlige genklange. Men der skal mere til at konstatere sådant end den blotte forekomst af enkelte ligelydende ord hos to eller flere digtere.

Hvad endelig angår ligheden mellem Brages *renniraukn* (= trækdyr, der bevirker at noget bevæger sig; *renni-* stammen i det trans. verbum *at renna*) og *renni raukn bitluð* (= lad de bidslede heste løbe) i Helg. hund. I, finder jeg, på grund af

---

1

Hárbarðsljóð:	Bragi.
Upp ek varp augum	Hinn es varp á víða
Alvalda sonar	vinda ǫndurdísar
á þann inn heiða himin.	of manna sjǫt margra
	mundlaug fǫður augum.

Varp og *augum* på bægge steder vil man dog næppe forstå som tydende på indbyrdes slægtskab. — *Etja jǫfrum* findes i en anden sammenhæng i bægge digte; men dette er et ganske almindeligt udtryk. Og hvis det er lån, hvorledes kan man så sige, at det er Brage, der har lånt?

sammenhængens absolute forskel, det mildest talt dristigt at ville påstå, at det ene udtryk forudsætter det andet; og endnu dristigere at mene, at Brage har lånt fra Helgakviða. Hvis der er tale om lån (jeg betragter udtrykket i Helg. som tilfældigt; *raukn* er valgt her for rimbogstavenes skyld; der krævedes et ord, der begyndte med *r* på grund af det digteren foreliggende stedsnavn *Reginþing*, der følger i næste linje), så må det være klart, at *renniraukn* = trækdyr hos Brage absolut er på sin plads og beror på selve den fortalte situation; som sådant måtte det da være det oprindelige, det i Helg. det sekundære. Desuden er *raukn* = okse (jfr navne som *rekinn*, *rekningr*[1]) oprindeligere som navn på okse end pä heste eller trækdyr i almindelighed. — Af selvsamme karakter er Brages *Svǫlnis salpenningr* sammenlignet med Þorbjǫrn hornklofes *Sváfnis salnœfrar*; her er intet som helst at holde sig til.

Hertil skal föjes en bemærkning om mandsnavnet *Hrafnketill* — navnet på den mand, som digteren tiltaler i første vers. Om dette ytrer Bugge (s. 98), at det ellers kun kendes som islandsk navn, og at dets forudsætning, enkeltnavnet *Ketill,* »er et af de navne, som først i vikingetiden kom i brug hos Nordboerne«. Dette er, for straks at sige det, en af de besynderligste påstande, jeg i den retning mindes at have læst. Hvorledes skulde, for det første, dette så aldeles nordiske navn kunne stå i en særlig forbindelse med vikingetiden? Og dernæst, hvad kan man overhovedet slutte af, at nordiske navne optræder i vikingetidens første århundrede, eftersom det tillige er det første historiske århundrede i Norden? Vi er jo fuldstændig blottede for midler til at kunne konstatere, hvor gammelt et navn er. Bugge nævner den »Ketil den hvide«, der faldt i Irland 856 el. 857; hvem drister sig til at påstå, at han var den første af det navn? Allerede ved år 835 findes i Sverrig

[1] Bugge s. 30; Wimmer: Oldn. læsebog[4] XXI, anm. **.

kvindenavnet *Catla*, der jo forudsætter mandsnavnet *Ketill*; allerede dette er tilstrækkeligt til at vise det fuldkomment grundløse i Bugges påstand. Hertil kommer, hvad Bugge også bemærker, at der ved år 900 nævnes en islandsk landnamsmand, Hrafnketill (-kell). Af andre sammensætninger findes i Landnáma *Áskell* (1), *Grímkell* (1), *Hallkell* (1), *Hrosskell* (2), *Vékell* (1), alle fra landnamstiden, samt en sön af en landnamsmand ved navn *Hólmkell*, samt *Ketilbjǫrn*. Selve navnet *Ketill* forekommer på så mange personer fra Norges forskelligste egne i de ældste tider (man slå efter i Landnámabók, hvor der findes 11 landnamsmænd af det navn), at det må have været et særdeles almindeligt navn i Norge i det 9. århundrede., og det samme gælder sammensætningerne. Endelig findes navnet og sammensætninger deraf i hobetal på svenske runestene (se f. eks. Brate-Bugges Runverser, hvor der findes *Ketil*, *Ketilüha* ɔ: *Ketileyja* = *Katiluk*, *Kitilmut* o. fl.), hvilket ligefrem er afgörende. Det følger herefter af sig selv, at ordet *Hrafnketill* ikke har det mindste med dateringen af Brages kvad at göre.

Det er nu formentlig hævet over enhver tvivl, at alle Bugges argumenter mod Brage, hæntede fra det poetiske sprog, fra ordformer, ordforråd, forhold til andre digte m. m. enten opvejes af modargumenter, der er mindst lige så vægtige og lødige, eller ligefrem falder omkuld, fordi de savner enhver beviskraft, savner enhver adkomst til overhovedet at komme i betragtning.

Indholdet af Bugges kap. X (s. 96—102) samt et par ekskurser (s. 103—107) er dels sådant, som i det foregående er berørt og da gendrevet (navnet *Hrafnketill*), dels således, at jeg ikke behøver at dvæle videre derved, da det falder udenfor sagens kærne.

Når Bugge så til slutning (s. 102) udtaler det håb, »at have opnået, at Brages digte ikke længer skal kunne lægges som en stængende stendynge i vejen for en fri og alsidig undersøgelse af de forudsætninger, under hvilke Nord-

mændenes gude- og heltesagn har fået det ejendommelige indhold og præg, som vi kende navnlig fra den ældre og den yngre Edda«, er det af mine foranstående kritiske bemærkninger klart, at jeg betragter dette håb som ganske forfængeligt. Sålænge der ikke fremkommer kraftigere grunde og solidere »beviser« for uægtheden af Brages vers, end de, som Bugge i sin bog har formået at fremføre, vil disse vers fremdeles danne en ganske pålidelig og støt »stendynge« — ikke stængende en »fri og alsidig« og fremfor alt sund og nøgtern forskning, men en »stendynge«, der, ligesom en varde, viser den rette vej og forstandige grænse for enhver besindig gransker.

Jeg nægter ikke, at den keltiske kultur i mangt og meget kan have påvirket den nordiske i løbet af det 9. og 10. årh. — hvilket jo måtte eftervises i det enkelte med fornøden sikkerhed —, men den nordiske mytologi vil stå, i hvert fald i sine vigtigste hovedtræk, som nordisk, specielt norsk åndsfoster, som »hjemmegjort arbejde« — og deri ser jeg ingen ulykke.

I modsætning til al den usikkerhed og uholdbarhed med hensyn til påstande og argumenter, der i det foregående er belyst i det enkelte, skal der her til slutning kortelig fremhæves, hvad der kan siges til gunst for den gamle antagelse, at Brages vers er ægte.

1. Den islandske tradition omkr. 1200 har besiddet en del gamle vers — vistnok i et fuldstændigere antal end nutildags haves —, som man har tillagt den gamle norske skjald Brage, om hvis virkelige tilværelse og omtrentlige levetid de fleste nu er enige. Disse vers handler om et skjold og dets billeder, der var en gave til digteren fra en Ragnarr Sigurðsson. Denne Ragnarr identificerede man på Island i det 13. årh. (muligvis Snorre selv) med Ragnarr loðbrók. Hvorvidt dette er rigtigt, får stå hen, men det påvirker ikke traditionens rigtighed med hensyn til forfatter-

skabet til disse vers. Denne tradition går sikkert meget længere tilbage i tiden (jfr Arkiv VI, 141—3).

Den islandske tradition vil i øvrigt blive nærmere omtalt i forbindelse med Ynglingatal. Her skal kun bemærkes, at denne tradition kun kan svækkes eller falde ved stærke modgrunde.

2. I følge de os overleverede brudstykker af den ældste poesi (skjaldepoesi) synes de ældste digte fortrinsvis at have handlet om skjolde og disses billedlige fremstillinger; disse skjolde har været pragtskjolde (paradeskjolde), men ikke krigsredskaber. Fra og med Harald hårfagre har man begyndt at besynge fyrsten selv og hans bedrifter. I det 10. årh. findes kun sporadiske tilløb til sådanne digte som Brages og da hos et par islandske skjalde (Egils skjolddigte, Ulfs Húsdrápa), der ikke var hirdskjalde; disse digte er i formel henseende helt forskellige fra Brages og kan kun betragtes som de sidste udløbere af en ældre digtning, der tildels helt var gået af mode. De kan således ikke støtte antagelsen af, at Brages digte er blevne til i det 10. årh., og her kommer disses formelle beskaffenhed særlig i betragtning.

3. Denne formelle beskaffenhed af Brages vers fjærner sig så at sige i et og alt fra det 10. årh.s anerkendt ægte digte. Det drotkvædede versemål viser sig deri nærmest i sin vorden; de 6 stavelser i linjen, hvor de to sidste udgör ét trokæisk ord, er konstante; i øvrigt er både rimstavelser höjst uregelmæssig anvendte og hovedstavens stilling ikke så regelbunden som i det 10. årh. Denne forskel er det, mest logisk og strængt videnskabeligt set, sandsynligst at forklare som beroende på, at disse vers er omtr. det ældste, der haves af oldnorsk digtning, og bestyrker i höj grad den föromtalte traditions rigtighed. Der er således både indre og ydre grunde, der gör det höjst sandsynligt, at disse vers er ældre end c. 900 og at de virkelig er af Brage.

4. Hertil kommer, at der, litteraturhistorisk set, ikke er nogen som helst sandsynlighed for, at sådanne digte

som Brages skjoldkvad skulde være digtede i det 10. årh. og lagt en ældre skjald i munden. Og der kendes ingen Ragnarr c. 960—70, om hvem digtet kunde være forfattet. — Eddadigtene er af en ganske forskellig art og belyser ikke i mindste måde tilblivelsen af et digt som Ragnarsdrápa. — Til muligheder nytter det ikke at henvise, når der intet positivt foreligger, man kan holde sig til[1].

Da de af Bugge fremførte »grunde« for digtenes uægthed på intet punkt viser sig at være tilstrækkelig holdbare — og da man vistnok kan antage, at han har fremført overhovedet alt, som tænkes kan, for at støtte sin sag, betragter jeg det som fastslået, at Brages digte virkelig er ægte.

Det være langt fra mig at ville underkende betydningen af Bugges lærde Studier over den gamle nordiske mytologi; de vil sikkert på en eller anden måde komme den fremtidige videnskab til gode; ganske vist er hans metode efter min mening lidet heldig og hans påvisninger og sammenstillinger i det enkelte, særlig dog hans navnetydninger, forfejlede. Men han har grebet opgaven med en beundringsværdig energi og udfoldet en sjælden lærdom og skarpsindighed. Det er tilvisse sandt, at den nordiske mytologi trænger til undersøgelser og granskninger. Bugge har peget udad, og det er tildels rigtigt; men den retning, han peger i, er vistnok for största delen, om ikke helt og holdent urigtig. Det er min overbevisning, at det ikke er mod vest, men mod syd, der bör vises, når der er tale om fremmed

[1] Mindst havde jeg væntet, at Bugge havde henvist til de Starkad den gamle tillagte digte, eller til Ragnars og Aslögs kvad. Skáldatals udtalelser herom er holdt ganske i almindelighed. Det er kun senere tiders fiktion, at disse u- og halvhistoriske personer skulde have været digtere; af Skáldatal fremgår ikke, at man mente at have deres digte.

indflydelse på nordisk åndsliv i længst forsvundne dage. Der mangler ikke på holdepunkter i så henseende. Urgamle forbindelser (handelsforbindelser) har der været mellem Norden (gennem Danmark) og Syden (Tyskland). Og der har bevislig ikke alene bestået en tuskhandel med varer, men også en udveksling af åndelige ejendele. Den nordiske lære om verdens form har sydfra — for kun at nævne et håndgribeligt eksempel — fået forestillingen om Muspellsverdenen med dens unordiske navn, men denne forestilling er sammenvokset med de gamle nordiske i den ældste historiske tid. Odinstroen er, hvis *Müllenhoff* har ret, også kommen fra Tyskland, for ikke at tale om Sigurdssagnet og Niflungesagnet. Endvidere er runeskriften bevislig indkommet sydfra. På den anden side har Tyskland fået Gudruns- og Hildesagnet fra nord og sikkert mere. Béowulfsagnet er gennem Nord-Tyskland vandret over til England osv. Her er en vid mark for fremtidige forskeres undersøgelser, som sikkert engang i tiden vil føre til væsenlige resultater. Ikke desto mindre vil en nordisk, hjemlig mytologi i sine hovedtræk stadig hævde sin plads som »indfødt« overfor og ved siden af det »fremmede«, som mulig vil kunne eftervises. Mulig vil den arkæologiske forskning i tiden hjælpe til at klare forestillingerne om oprindelsen til mytologiske enkeltheder, uagtet det udbytte, den til vore tider i så henseende har givet, er yderst ringe, hvad der jo også ligger i sagens natur.

Disse antydninger er forhåbenlig tilstrækkelige til at vise, at jeg ingen forstokket Skandinavoman er, der søger at omgive det gamle åndsliv med en mørk vaverlue, hvorigennem ingen fremmed Sigurd — hverken med åbent visir eller i en formummet skikkelse — nogensinde har kunnet trænge. Men lad os i vore granskninger göre ligervis som den gode Groa, der gav sin sön sine gode og ufejlbare råd, i det hun stod på »en jordfast sten«; lad os helst altid finde en klippegrund at stå på.

II.

Herefter skal vi gå over til at betragte et andet hoveddigt fra det 9. årh., Þjóðólfr fra Hvins Ynglingatal, dets oprindelse i tid og sted.

Dette digt, som af den islandske tradition enstemmig tillægges *Þjóðólfr* fra *Hvin* eller *Hvinir* (se Bugge s. 175) og som *Snorre* har benyttet som hovedgrundlag for sin saga om Ynglingerne (*Ynglingasaga*), handler om »Ynglingerne«, d. v. s. de fra Yngve (deraf slægtsnavnet), Njord og Frey i lige linje nedstammende Upsalske konger for det første ned til den såkaldte Óláfr trételgja, der skal være bleven fordreven fra Upsala, og med hvis sön, Halfdan hvítbeinn, slægten overførtes til Norge. Fra Halfdan nedstammede i lige linje Harald hårfagre og altså alle de følgende norske konger. Harald hårfagres bedstefader, Goðrøðr, som i prosakilder kaldes »den mikillate« eller »vejdekonge«, havde to sönner, Halfdan svarte og Olaf med tilnavnet »Geirstadaalf«. Dennes sön var *Rǫgnvaldr heiðum-hár* (*-hœrri* i prosaskrifter), til hvis pris digtet er forfattet og med hvem det ender. Digteren har altså villet hædre Rǫgnvaldr ved at opregne hans forfædre, med andre ord vise, af hvilken herlig æt-stamme han var et skud. Hvorvidt Rǫgnvaldr er bleven nærmere omtalt selv, vides ikke. Digteren har ganske kort omtalt enhver af de nævnte konger, deres dødsmåde og gravsted, men der mangler så godt som altid noget af de vers, der har behandlet hver fyrste, idet Snorre, på de gamle sagaskriveres vis, vilkårlig optager og udelader vers. Digtet skal have handlet om 30 konger i det hele; dette tal får man ud ved at regne Rǫgnvaldr selv som den 30., Yngve, Njord og Frey, om hvilke ingen vers haves, som de 3 første. Jeg skönner ikke rettere, end at dette er rigtigt; vist er det, at Snorre — og altså også det 12. årh.s tradition — ikke har kendt digtet i en anden og vidtløftigere form, end de af Snorre anførte vers og versdele lader os ane, nemlig omtr.

3 hele vers om hver enkelt person. Alt, hvad der ellers i nutiden herom siges, beror udelukkende på gisninger og formodninger.

Enstemmig er også traditionen med hensyn til den person, til hvis ære digtet skal være forfattet. Denne er en konge Rǫgnvaldr, kaldt [*heiðum hærri* eller, som det af digtet selv fremgår, rettere] *heiðum-hár(r)*, der skal have hersket over Vestfold (eller ifl. én kilde: Grenland) på den sydvestlige side af Viken. Denne konge, der er Harald hårfagres fætter, kendes ikke fra andre kilder. Det er nu denne persons historiske tilværelse, der betvivles eller benægtes, og digtet søges gjort meget yngre end traditionen vil[1]. Der skal, siges der, ikke være plads for en sådan fyrste (konge) i det sydlige Norge ved siden af Harald hårfagre selv.

Lad os se lidt nærmere på dette.

I følge *Snorres* fremstilling var Óláfr trételgja gift med Sǫlva fra Sóleyjar (Solør, Norges østlige grænsefylke); deres sön, Halfdan hvítbeinn, blev opdragen der og blev senere konge over dette fylke (Yngl. s. kap. 43). Halfdan kom, tildels ved giftermål, i besiddelse af de omliggende fylker: Raumarike, »meget af« Hedemarken (nordvest for Solør), Toten og Hadeland (vest derfor) samt »meget af« Vestfold; han begravedes i Skiringssal. Udtrykkene er, som man ser og vænteligt var, noget ubestemte (Yngls. k. 44). Halfdans sön, Eysteinn, siges at have været konge over Raumaríki (mellem Hadeland og Vestfold), som han altså må have arvet, og over Vestfold (dette navn synes at have haft en noget ubestemt betydning). Eysteinn var gift med en datter

---

[1] Hvad angår *G. Vigfússons* hypotese om, at digtet skulde være forfattet om Harald hårfagre selv, da er der fuld enighed herom tilstede mellem Bugge og mig. Jeg behøver derfor ikke her at spilde et ord på den slags fantasterier, som Vigf.s antagelse bl. a. er.

af kong Erik på Vestfold, efter hvis død Halfdan og Eysteinn fik »hele Vestfold«; herover herskede Eysteinn hele sin tid (kap. 46). Ved hans død bestod altså riget af det ganske land nord og vest for Kristianiafjorden. Hans sön Halfdan siges at have ægtet en datter af kongen over »Vestmarar«, et særligt fylke eller en egn, der af *Munch* antages at ligge længere mod syd, men hvis störrelse og beliggenhed er omtvistet, da det ikke nævnes senere. Navnet er dog oplysende nok; det må have ligget på vestsiden af Viken og er senere slået sammen med Vestfold (?); Bugge synes (s. 167—8) at indrömme tilstedeværelsen af et sådant fylke. Efter Halfdan fik hans sön Goðrøðr riget (Yngl. s. kap. 48); han udvidede det på den østlige side af Viken ved (ved giftermål) at erhværve sig halvdelen af Vingulmǫrk. Om det er meningen, at han tillige skal have underkastet sig Agðir — altså kysten vest for Vestfold (eller Vestmarar) — hvis konge han fældede (sönnen faldt også, datteren tog Goðrøðr til ægte), får stå hen. Goðrøðr dræbtes i Stiflusund ved sin hustrus svig. Af hans to sönner, Olaf og Halfdan, fik Olaf Vestfold (sst. k. 49); Vingulmǫrk gik tabt og Raumarike truedes; Hedemarken, Toten og Hadeland erobredes af Hǫgne Eysteinsson. Der var altså nu kun tilbage af riget (foruden Solør, der ikke omtales) Vestfold. Dette siges brødrene nu at have delt, således at Olaf fik den østlige (Frísbók: vestlige, vistnok rigtigere) del, medens Halfdan fik den sydlige (Frísbók: den indre ɔ: nordligere, vistnok rigtigere; her er en lakune i Kringla). Olafs sön var Rǫgnvaldr, der »var konge på Vestfold« d. v. s. over sin faders (sydlige) halvdel. Halfdan, der var den mest krigerske af brødrene og som var bleven konge over Agðir (bedstefaderens rige, Halfd. s. kap. 1), generobrede derpå halvdelen af Vingulmǫrk samt Raumarike og efterhånden det meste af det oprindelige rige (kap. 2—3), foruden Sogn. Under alt dette har Hringaríki holdt sig som et selvstændigt rige, men efter Sigurd hjorts død erhværvedes også det ved giftermål af Halfdan. Hans

og Ragnhilds, Sigurds datters, sön var Harald hårfagre. Dennes arverige var nu altså halvdelen af Vingulmǫrk, Raumarike, [Solør], Hedemarken, Toten med Land, Hadeland, Ringerike, og endelig den nordlige del af Vestfold[1], medens dettes sydlige del, efter det ovenfor anførte, var hans fætter Rǫgnvalds arverige. Der opstod nu igen urolige tider som för, idet det genforenede rige atter truedes med hærgning og sprængning. Men den unge Harald og dennes kloge morbroder Guthorm tog kraftig til forsvar; deres kampe for det samlede rige og gentagne sejre førte til tanken om at udvide det gamle rige, til efterhånden at erobre hele Norge.

Hvad enten nu denne fremstilling i ét og alt er historisk eller ej[2], er der en særdeles god mening deri. Og ét er fremfor alt sikkert nok, at der under Haralds første fremtræden omkr. 860--70 er en udmærket plads for en selvstændig fyrste (konge) over den sydlige del af Vestfold, indbefattet Vestmarar (og Grenland?) — og denne konge var Rǫgnvaldr heiðum-hárr.

Efter at Harald var færdig med sine kampe i det sydøstlige land, vendte han sig straks mod nord, mod Trondhjem, og derefter mod vest, eller det vestlige kystland lige ned til Agde. Først 872 ved slaget i Hafrsfjord blev han ubestridt enehersker over »hele Norge«. Indtil dette år i det mindste er der intet, der taler for, at den sydlige del af Vestfold ikke skulde have været et selvstændigt rige under Rǫgnvaldr; efter 872 får vi ingen speciel underretning om dette rige. Enten har Rǫgnvaldr stiltiende anerkendt Haralds overherredömme og Harald ladet ham styre landet i fred, sålænge han levede, eftersom forholdet imellem dem synes at have været godt (Tjodolf digter om dem bægge), eller Harald har ladet Rǫgnvaldr besidde det lille rige i fred

---

[1] Der er altså intet unaturligt i, at også Vestfoldingerne ønskede en del af Halfdan svartes legeme til begravelse på Vestfold.

[2] Andre kilders fremstillinger står ikke i modstrid med Snorres.

som selvstændigt rige for at inddrage det under staten efter hans død. Den ene eller anden af disse formodninger træffer vel det rette, således som forholdene og fremstillingen af Haralds landserobring gives i kilderne. Fra historiens side, således som vi kender denne, er der intet til hinder for denne Rǫgnvaldr heiðum-hárr som konge over en del af Vestfold, hvad enten man opfatter »konge« i ordets egenligste betydning eller ej. Fra dens side er der heller intet i vejen for, at Rǫgnvaldr har levet i den sidste halvdel af det 9. årh., hvor længe, ved vi ikke. Det er sandt nok, at vi kender denne konge kun fra Yngl. tal og Yngl. saga; heri er der imidlertid intet påfaldende; kilderne til Norges personalhistorie i det 9. årh. er såre tarvelige og brudstykkeagtige, for ikke at bruge stærkere udtryk. Når vi ikke ved mere end vi ved om kong Haralds kraftigste modstandere, om hvilke der ikke engang er enighed i kilderne, jeg mener anførerne for Haralds modstandere i Hafrsfjord, er det let at forstå, at kilderne tier om en mand, der rimeligvis slet ikke er optrådt på krigsskuepladsen, der, ligesom faderen[1], synes at have været en fredelig mand, som ikke udøvede mindeværdige krigsbedrifter. Derfor kan han dog ved sine egenskaber have gjort sig fortjænt til et digt af Tjodolf.

At Tjodolf, der bode i det nærmeste landskab vest for Rǫgnvalds rige og som var en ven af Harald hårfagre selv, også særdeles vel kan have kendt dennes fætter og digtet om ham, er således ubestridelig muligt.

Således er der intet umuligt eller usandsynligt i den gamle tradition, der forudsætter en konge Rǫgnvaldr i den sydlige del af egnen vest for Viken, og som beretter os, at en med Harald hårfagre samtidig digter har besunget

---

[1] Bugges formodning om udfald af vers foran digtets sidste er kun en hypotese, han på grund af sin opfattelse af Rǫgnvalds person er nødt til at opstille.

denne konge. Det forekommer mig, at dette er selvindlysende nok.

Når Tjodolf bruger så stærke ord om Rǫgnvaldr, kan det have sine historiske grunde, som vi ikke kender; i alle tilfælde må vi huske, at der ikke var noget fornærmeligt i at rose en fyrste (konge) i digt, når det ikke skete på en andens bekostning.

Når skulde nu Ynglingatal være forfattet? Med vished er det ikke muligt at afgöre dette bestemt. Men når Bugge antager c. 850—60, så er dette ganske vilkårligt, eftersom det akkurat ligeså godt kan være digtet c. 870—75 i det mindste. Jón Sigurðsson ytrer (SnE. III, 398): »sed circa vel post annum 870 compositum esse temporis ratio suadet«. Og det må i hvert fald hævdes, at efter hvad vi ellers hører om Tjodolf, og andet er der næppe, der kan følges, er det sidste årstal fuldt så naturligt og sandsynligt som det første. Det må også erindres, at Rǫgnvaldr og Harald hårfagre er sönner af to brødre, og der har næppe været synderlig stor forskel i deres alder. Her er der, som man ser, uvished til stede, men det er her nok at kunne påvise og hævde, at der ikke eksisterer nogen bindende grund til at sætte digtets tilblivelse — forudsat at det er ægte — så langt tilbage som til midten af det 9. årh. omtrent. Er digtet forfattet c. 870—75, lader dette sig særdeles vel forlige med andre efterretninger om Tjodolf, særlig hans forhold til Haraldssönnen Goðrøðr ljome (c. 900), samt med, at Tjodolf digtede sin Haustlǫng om et skjold, Torleif den spake skænkede ham. Denne Torleif er aldeles sikkert en historisk person, som omtales hos Are frode i anledning af, at han i årene 924—27 rådspurgtes af Ulfljótr angående islandsk lovgivning; da må Torleif have været en ældre mand med forlængst hævdet autoritet. Ethvert forsøg på at svække denne beretnings pålidelighed er forgæves. Det eneste, der lod sig indvende derimod, var, at Torleif sættes i forbindelse med Halfdan svarte; men han nævnes her som drömmetyder i en vistnok

fuldstændig legendeagtig sammenhæng[1], hvad der ikke kan rokke ved den pålidelige meddelelse hos Are.

Tilværelsen af Tjodolf fra Hvin (eller Hvinir) er støttet ved de bedste og pålideligste forfattere og kilder; den bestrides heller ikke af Bugge[2]. Med hensyn til forfatterskabet til Ynglingatal gælder det samme, men her bestrides kildernes udsagn af ham. Når der imidlertid, som ovenfor påvist, intet som helst er i vejen for, at Rǫgnvaldr, til hvis ære digtet skal være forfattet, har levet ved siden af og samtidig med Harald hårfagre, når traditionen med hensyn til Tjodolf, hans personlige forhold og digt (digte) er så enstemmig og så lidet i og for sig egnet til at vække mistanke — så skal der i sandhed stærke grunde til at angribe eller underkende denne traditions rigtighed.

Bugge begynder sin »bevisførelse« for digtets uægthed med at omtale et par sprogformer af samme art som Brages. Hertil behøver jeg intet at bemærke; har jeg ret i mine bemærkninger om sproget hos Brage, er det en given sag, at sproget hos Tjodolf ikke er til hinder for digtets ægthed. Det er korte *u*-stammers former og lign., som det drejer sig om. Dog skal det bemærkes, at når Bugge siger, at man ikke kan godtgöre, at formen *burs*, gen. sing. af *burr* (*i*-st.), i Y-tal 32 har været brugt i det 9. årh. (s. 117), er blot dertil at svare, at man heller ikke har midler til at godtgöre det modsatte. Derimod vides det ganske bestemt, at overgangen fra *i*-stammer til *a*-stammer begynder — i visse kasus i hvert fald — meget tidlig; jeg skal minde om dat. plur.-endelsen på *-umʀ* for *-imʀ* (*borumʀ*, *gestumʀ*) på

[1] Jfr *B. Th. Melsteð* i Þrjár ritgjörðir (1892) s. 59.

[2] *Wadsteins* behandling af spörsmålet angående digterens virkelige tilværelse behøver jeg her ikke at komme nærmere ind på. Bugge har godtgjort umuligheden af Wadsteins argumenter (s. 162 ff.), og uagtet jeg ikke i et og alt er enig med Bugge, kan jeg i det hele underskrive hans bemærkninger.

Stentofta-stenen c. 700. Dativ sg. af *hamr* hedder *ham* f. eks. cod. reg. (Edd.) 15$_{85}$, men *hami* (som af *a*-st.) sst. 3.$_{19}$ (ɔ: Vǫluspá 40.$_{8}$); af *salr* findes gen. sing. *sals* hos Gísle Súrsson, 33.$_{4}$, af *skriðr* gen. *skriðs* hos Bjǫrn hitdølakappe. Naturligvis er disse sidste eksempler betydelig yngre end Tjodolf, men digtene fra det 9. årh. og 10. årh.s første halvdel er så få, at det ikke lader sig bestemt sige, når den slags former som gen. på *-s* først optræder i -stammer; at de sporadisk kan have eksisteret för c. 900, kan således absolut ikke nægtes.

Ligeså lidt har omskrivningerne i Y-tal at betyde. Der haves forholdsvis flere treleddede kenninger end i Eddadigtene (dog ikke flere end c. 17 ialt), men flere af disse er yderst simple som f. eks. 'Byleists-broders(Lokes)-datter' (Hel). De toleddede er de fleste (c. 60), men en mængde heraf er så simple (som patronymica), at de knap kan kaldes omskrivninger. Ved bedömmelsen heraf må det ikke glemmes, at versemålet er vanskeligere end i noget Eddadigt, for så vidt som Y-tal er affattet i kviðuháttr, hvor hver anden linje (de ulige) kun måtte bestå af tre stavelser, hvor altså de to typer B og E var umulige; dette måtte, ligesom i de drotkvædede digte, påvirke kenningernes art og antal. Hvad de særlige omskrivninger angår, har Bugge fremhævet, at der i Eddadigtene ikke findes nogen kenning hentydende til »et særlig norsk heltesagn«, medens derimod Y-tal opviser en sådan som 'Halfs bane' (ilden). Hvad dette skal bevise, er mig ganske uforståligt; det er dog klart, at omskrivningernes valg beror på den individuelle digter. At Eddadigtene ingen sådanne kenninger har, kan være aldeles tilfældigt; men det kan også have sin naturlige grund deri, at deres forfattere meget godt vidste, at det æmne, de digtede om (særlig gælder dette heltesagnene), for största delen var af fremmed oprindelse. Da valget af omskrivninger netop i den ældre tid ikke er vilkårligt, men hænger nöje sammen med æmnet, måtte rent norske kenninger synes at være mindre passende og lyde

forstyrrende i et ikke-norsk æmne. I de mytiske digte er kenninger overhovedet få. Denne omstændighed kan i hvert fald ingen som helst betydning have for Y-tals alder.

Angående omskrivningen *Glitnis gná* (der skal betyde Hel) skal jeg ikke udtale mig, da hverken Bugge eller jeg forstår den. Hvad kenningen *farra trjónu flæmingr* (= oksehorn) angår, formoder Bugge, at *flæmingr* egenlig betyder 'et flamsk spyd', men 'flamske spyd' skal først være blevne kendte efter 820/850, da vikinger hærjede i Flandern. Men hvad om *flæmingr* betød noget andet og var et ægte nordisk (germansk) ord?, og hvad om *Noreen* dog havde ret i at sammenstille ordets rod med roden i sv. *fläma* 'släthugga'? Bugges mening er med andre ord kun en løs formodning, som intet dositivt har at holde sig til.

Dernæst søges det påvist, at Y-tals forfatter har benyttet Eddadigte, men Bugge tilföjer straks, at man kan »i det enkelte ved flere udtryk være uvis, om de godtgör, at forfatteren af Ynglingatal har kendt et Eddadigt, hvori samme udtryk forekommer, eller om overensstemmelsen kun grunder sig på, at bægge skalde digter i det samme digtersprog, som fra umindelige tider af ejede mange episke formler, der kunde betragtes som skaldenes fælles fond«. Dette er ganske rigtigt. Det er, når der kun er tale om enkelte ord og vendinger, overordenlig vanskeligt, for ikke at sige umuligt, at påstå, at der på et bestemt sted foreligger noget lån eller umiddelbar forbindelse mellem to udtryk i forskellige digte; for med sandsynlighed at kunne hævde dette, må der altid være noget særegent ved udtrykkene tilstede, noget, der overhovedet kan ligesom af sig selv knytte forbindelsen eller broen mellem dem. Forekomsten af ganske almindelige udtryk betyder derimod intet[1]. Så meget mere undrer det mig, at Bugge, til trods for sine egne bemærkninger, kan bekvemme sig til at fremføre som støtte for, at Y-tal låner fra

[1] Jfr ovenfor s. 327—8.

Eddadigte, sådanne ord som *Býleists bróður* (Loke) Y-tal 45 som lån fra Vǫluspá 51 (*bróðir Býleists*) eller *Hveðrungs mær* (Hel) Y-tal 47 ≠ *megi Hveðrungs* (Fenrer) Vǫluspá 55[1]; der var ikke så mange omskrivninger af de her pågældende personer mulige, at ikke flere digtere måtte — uafhængig af hinanden — støde sammen. Rent ud umuligt er det med rette at påstå, at der i Y-tal er lån fra Grímnismál, fordi der i bægge digte findes navne som *þrór* og *Sǫkkmímir*, så meget mere som det første bevislig står i et vers, der ikke kan have tilhørt det oprindelige digt; det er det vers, der begynder med: »man kaldte mig Grímne hos Geirrød«! Til yderligere belysning af, hvor usikkert det hele er og hvor inkonsekvent Bugge selv er, tjæner bl. a. hans bemærkning om, at »*hlíðar þang* [græs] synes at være lånt fra *hlíðþang*« i Alvíssmál, hvorimod han ikke »vil påstå«, at *við foldar þrǫm* Y-tal 52 »forudsætter *við jarðar þrǫm* Hyndl. 35«. Det forekommer mig dog, at skulde der her være tale om nærmere slægtskab i de to nævnte eksempler, måtte dette snarest netop søges i det sidste; men så var det jo atter usikkert, på hvilken side lånet var — og man var lige nær.

Når det dernæst[2] hedder (s. 123—24), at Y-tal forudsætter kendskab til de vigtigste heltesagn i de heroiske Eddadigte, er dette tilvisse ubestridelig sandt. Men hverken Bugge eller nogen anden vil driste sig til at påstå, at det er Eddadigtenes forfattere, der først har indført de pågældende sagn eller de derpå beroende omskrivninger. Sålænge det ikke er tilfældet, er det sandelig lidet påfaldende i digte fra det 9. årh., ligeså vel som i Eddadigte fra det 10. årh., at finde hentydninger til disse sagn, som efter al sandsynlighed er indvandrede til Norden 2 til 3 århundreder tidligere. Her

---

[1] Dette vers er desuden muligvis interpolation i Vsps nuværende tekst.

[2] Sammenstillingen af enkelte udtryk og fremmede navne (s. 122—23) skal jeg ikke opholde mig ved i denne sammenhæng.

er det ikke sagnene, men digtene og det verbale udtryk, som har nogen betydning, men af sådanne har Bugge ikke nævnet ét, der kunde tyde på umiddelbart slægtskab end sige mere. Derimod søger Bugge at bevise, at Y-tal er ældre end Egill Skallagrímssons bekendte digt, Arinbjarnarkviða (ældre end 969) — hvad jeg jo ikke betvivler; men de ord, han i så henseende anfører, er, forekommer det mig, tvivlsomme. Men forudsat, at Egill havde lånt fra Y-tal, vilde det være et kraftigt bevis mod Bugges antagelse, at Y-tal er forfattet efter 950; i så fald var der liden rimelighed for, at Egill overhovedet havde kendt digtet[1].

Bugge helliger derpå et helt kapitel (IV, s. 127—33) til behandlingen af et halvvers, der tillægges en »Þjóðólfr«. Der er med hensyn til dette vers blot at bemærke: 1) at man ikke sikkert ved, hvad det er for en Þjóðólfr, der menes[2], skönt der er noget, der taler for, at det er vor Tjodolf; — 2) at det er aldeles usikkert, hvorvidt halvverset hører til Y-tal; det kan i hvert fald intet steds passe i de levninger, vi har af digtet; — 3) at Bugge selv (s. 176—7) indrömmer, at han har tillagt halvverset en for stor betydning — »derfor må også alt, som jeg her foran (s. 129—33) for Ynglingatal har sluttet af denne halvstrofe, blive usikkert«. Jeg tror derfor, at vi helt kan se bort fra dette halvvers, hvis indhold for mig fremdeles er uforståligt.

För end jeg indlader mig på at drøfte digtets forfatter (kap. VI) og »kong Ragnvald i Y-tal« (kap. V) skal jeg vende mig mod kap. VII: »Ynglingatal og irsk kunstdigtning«.

---

[1] De af Bugge sammenstillede udtryk fra Egils digte — ved hvilke han også gör et par gode bemærkninger mod *Noreens* opfattelse af ord og kenninger — skal godtgöre, at Y-tal og Egils digte ikke ligger fjærnt fra hinanden. Nej, det gör de heller ikke, c. 60—80 år, men kenningerne var formelt sig selv lig i flere hundreder af år.

[2] Jfr Þjóðólfr, en af Harald hårdrådes bekendteste digtere, død 1066.

Bugge opkaster først og fremmest det spörsmål, hvilke forbilleder dette digt har haft. Det er let nok at spörge herom[1]; men, hvis digtet er ægte, ɔ: fra c. 870 eller så, er spörsmålet ørkesløst, da de ældre nordiske forbilleder, hvis der har været nogle, forlængst er tabte. At der kan have været sådanne, kan naturligvis ikke nægtes; man behøver kun ikke at kræve fremmede forbilleder, fordi hjemlige nu ikke kan påvises. Så meget er vist, at den ånd, der råder i Y-tal, er fuldkommen national. Slægtens faste sammenhold er, om jeg så må sige, uden tvivl et urnorsk samfundsmærke. Hver høvdingeslægt, hver odelbåren familje dannede et afsluttet hele for sig, der stillede sig i modsætning til andre slægter, ikke mindst de lavere, der tildels kunde stamme fra trælle. Det galdt om at hævde sig som en »god, gammel slægt«. Af dette fulgte, at hver slægt havde og måtte have nöje rede på sine medlemmer, og intet var ærefuldere end at kunne opregne så og så mange dygtige forfædre så langt tilbage som muligt. Et så gammelt digt som Hyndluljóð er et talende vidnesbyrd om, hvilken betydning man tillagde de gamle slægtregistre og hvor vigtigt det var, at kunne *rekja ættir* (Hyndl. v. 45) og *dæma of ættir* (sst. 8). Disse norske interesser for slægternes medlemmer er gåede i arv til Islænderne fra først af. Af Hyndluljóð tör sluttes, at det har været en af de gamles folkeforlystelser at kappes i ord om, hvem der kunde opregne de fleste og berömteste forfædre; det var også et slags mandjævning. Tanken om at hædre en mand (konge) ved i digt at opregne hans forfædre bunder således i et i bedste og egenligste forstand hjemligt og nationalt kulturforhold; nogen fremmed indflydelse for at forklare fremkomsten af et digt som Y-tal er derfor, mildest talt, ganske unødvendig. Det var såvist ingen stordåd, at hitte på at digte et sådant kvad;

---

[1] I øvrigt er det ingenlunde rigtigt, altid at søge forbilleder, som om intet kunde være originalt.

det må endogså siges at have ligget meget nær, ja, så nær, at det snarest vilde være en mærkelighed, hvis tanken ikke var opstået og omsat i handling. Dette kunde akkurat lige så godt ske i det 9. som i det 10. årh. Således mangler der ingenlunde hjemlige kulturforhold, som ligger til grund for Y-tal og andre lignende digte, der mulig engang har eksisteret i endnu ældre tider; men at alle de kvad er tabte, er ikke mærkværdigt; mindst af alt burde det være påfaldende for min ærede modstander selv.

Da det nu forholder sig så, at Y-tal meget let lader sig forklare som ægte nordisk åndsfrembringelse, er det i grunden ganske ligegyldigt, skönt ingenlunde uinteressant, om lignende digte mulig kan påvises hos andre folkeslag; noget nærmere slægtskab behøver der derfor ikke at være tilstede; i hvert fald mätte dette påvises og ved stærke grunde göres indlysende. Men det er dog vistnok så, som med så meget i den moderne folkloristik; man samler paralleler i massevis fra alle jordens egne og dynger materiale på materiale; men beviset for virkeligt indbyrdes slægtskab skyldes os, i det mindste i overmåde mange tilfælde. Ja, undertiden hændes det, at det lykkes at bevise det modsatte, at der intet virkeligt slægtskab, intet lån er, hvor man har antaget et sådant.

Bugge anfører først (s. 146—7) efter *O'Curry*: On the manners and customs osv. II forskellige irske digte, der kan sammenstilles med Y-tal, men »til hvilke Yt. ikke særlig slutter sig«. Hertil har jeg intet at bemærke, eftersom ikke ét af de antydede digte kan sammenstilles med Y-tal; dertil er »ligheden« altfor ringe eller kun periferisk. Större vægt lægges der pä et par digteres kvad, af hvilke den ene døde 975, den anden 1056. Her er det nu straks indlysende, at selv om Y-tal er forfattet c. 960 (»tidligst c. 950«), kan intet af disse digteres kvad have været den norske forfatters særlige forbillede. Dette påstår Bugge heller ikke bestemt,

skönt han udførlig omtaler et digt af den første, *Cinaed hua Artacain*, der skal have forskellige ligheder med Y-tal. Ganske vist er det irske digt (der ikke er udgivet) »törre, kedelige rimerier, uden spor af digterisk beåndelse«, medens Y-tal har »virkelig poetiske billeder, som fuldstændig mangler i det irske digt«. Dette digt indeholder (efter Bugge) forskellige ligheder med Y-tal, særlig hvad angivelse af dødsmåder angår. Men det bör ikke undlades her at bemærke, at dette digt slet ikke er genealogi, og det er jo det væsenligste ved Y-tal; i det irske digt omtales kun helte, der (så vidt jeg kan skönne) ikke er i slægt med hinanden og »der er ingen forbindelse mellem de i det irske og de i det norske digt fortalte begivenheder« (Bugge). Det er således kun dødsårsagerne, der udgör lighederne og slægtskabet; det, at folk omtales, der er dræbte ved gennemboring af spyd, ved forræderi, skinsyge, hævn, drukning, at stanges ihjæl, stenkast osv., skal göre udslaget. Naturligvis er alt dette ganske betydningsløst; ti i alle lande i oldtiden, hvor krige og drab hørte til dagens orden, dræbtes folk på en og samme måde, dels ved alt hvad der kunde tjæne til våben (jærn, sten osv.), dels ved list og de af hævnlyst opståede rænker. Paralleler til disse dødsmåder vil kunne påvises hos oldtidens andre folk; jeg skal blot minde om alle de dødsårsager, der findes hos Homer. Et par eksempler anføres også på lighed med hensyn til begravelsesstedet; men når Bugge sammenligner udtrykket »Sliab Slea skjuler ham med nåde« og Y-tals »og Skæreið (Bugge: hestens bærer ɔ: jorden, sikkert urigtigt) i Skiringssal luder (som en sörgende) over heltens ben«, så er her tanke og udtryk lige grundforskellige. Man ved ikke, når det irske digt er forfattet; Bugge vover heller ikke »med bestemthed at påstå«, at det har været kendt af Y-tals forfatter. Som man ser: usikkerhed på ethvert punkt. Af kronologiske grunde, eftersom Y-tal skal være digtet c. 950—60, er der så godt som ingen sandsynlighed for, at den norske forfatter kunde have benyttet det nævnte digt. Der

måtte da være tale om dettes ældre irske forbilleder, der også havde været Y-tals forløbere; men her kommer vi atter ud på uvisse antagelsers gyngende hav, hvor ingen havn er at öjne. For mig stiller sagen sig så — det irske digt er utrykt og jeg har ikke haft adgang til det —, at de af Bugge fremførte ligheder med keltiske digte — hvoraf ikke ét, vel at mærke, er tilnærmelsesvis nogen særlig parallel til Y-tal — er ganske tilfældige og ikke med nogen som helst sandsynlighed forudsætter gensidigt slægtskab. Ved at læse f. eks. O'Currys fremstilling af den irske digtning bliver man ingen steder mindet om den nordiske poesi, dens særlige egenskaber og art. Naturligvis er der altid enkelte underordnede lighedspunkter mellem enhver episk-heroisk digtning, men aldrig kommer man uvilkårlig til at tænke på nordisk digtning ved læsningen af de keltiske digte; uligheden mellem bægge arter er derimod af en ganske anderledes slående art[1].

I denne sammenhæng vil jeg dog fremhæve, at muligheden for, at et digt som Y-tal, der kan være forfattet omkr. 870, altså 30—40 år senere end Brages digte, kunde vise påvirkninger fra keltisk digtning, ikke er ganske utænkelig, eftersom Nordmændene dengang i et kvart århundrede havde levet under forholdsvis fredeligt samkvem med Kelterne og kan have haft lejlighed til at lære deres forskellige digte at kende og bringe efterretning herom hjem til Norge. Men jeg betragter en sådan mulighed som ganske usandsynlig; jeg mener blot, at selv om man ved utvivlsomme grunde havde godtgjort irske påvirkninger i Y-tal — hvad man slet ikke har gjort —, behøvede digtet ikke af den grund at skydes længere ned i tiden, end det på grund af digterens

[1] De af Bugge fremhævede ligheder mellem Y-tal og keltiske digte fås overhovedet blot ved at udpille forskellige enkeltheder fra forskellige digte og så sammenstille dem; en sådan metode kan jeg ikke indse er berettiget.

(Tjodolfs) levetid og Rǫgnvaldr heiðum-hárs formentlige forhold kan være digtet[1]. Hvad det egenlige indhold angår, dets slægtregister, er digtet under alle omstændigheder ægte norsk.

Der er i det foregående bevist, hvor lidet- eller intetsigende Bugges grunde er for, at Y-tal skulde være forfattet c. 960, eller at det ikke skulde være af Tjodolf fra Hvin (Hvinir) og ikke om Rǫgnvaldr heiðum-hárr; der er intet fremsat med hensyn til digtets positive indhold, der beviser dette; de kronologiske og historiske forhold i Norge ved 870, således som vi kender disse, taler ikke i mindste måde imod tilværelsen af Rǫgnvaldr. Der er med andre ord intet fremkommet, der egner sig til at svække tilliden til de gamle kilders enstemmige tradition om digtets forfatter og dets tilblivelsesgrund. Ikke engang den omstændighed, at der kunde være tale om irsk påvirkning med hensyn til enkelte udtryk eller noget i den ydre form, kan afkræfte traditionen.

Dette resultat vil herefter forhåbenlig stå **fast**.

Efter dette er der i virkeligheden ingen særlig grund til at dvæle ved kap. V: »kong Ragnvald i Ynglingatal« og VI: »Ynglingatals forfatter«. Bugge søger, for det første punkts vedkommende, ivrig efter en Rǫgnvaldr i Vesten; han anfører en 4—5 stykker af dette navn, men ikke én af dem vil rigtig passe til den af Bugge forlangte affattelsestid, og så må eftersøgningen opgives uden resultat. Det er jo ikke altid, at man finder, hvad man vil. Desto besynderligere tager en påstand sig ud som denne: »Men såmeget tror jeg i det foregående at have gjort sandsynligt, at Yt. er digtet ikke för c. 950 i Britannien ... til en norsk konge Ragnvald[2]«.

---

[1] At versemålet i Y-tal skulde være påvirket af keltisk versemål, benægter jeg derimod ganske og aldeles.

[2] Udhævet af mig. — Rǫgnvalds tilnavn: *heiðum-hárr* forklarer Bugge måske rigtig som 'den höjt hædrede', af *heiðr* 'ære', men dette ord findes ellers aldrig i flertal. Jeg har opfattet det som den 'lys-hårede', af *heiðr* 'lys, klar', i analogi med

Hvis Bugge kunde gå ind på mine påvisninger af, at Y-tal kan være så gammelt som fra c. 870, vilde han sikkert intet kunne indvende imod, at det var forfattet af Tjodolf fra Hvin(-ir), så meget mindre som Bugge selv indrömmer, at digteren er »lokalkendt på Vestfold i det sydøstlige Norge« (s. 143), men Tjodolf stammede fra den egn, som er næst vest for det nævnte fylke.

Hermed kunde jeg i grunden slutte min omtale af Tjodolf og hans digt. Men da dette i de sidste tider har været genstand for så mange betragtninger og undersøgelser fra forskellige sider, vil jeg tage disse lidt i öjesyn.

Elis Wadstein har (Arkiv XI, 64—92) offenliggjort en afhandling om Y-tal, dets tolkning, affattelsestid m. m. og senere hertil föjet en tillægsafhandling (sst. XII, 30—46). Mod den første har Bugge kraftig taget til genmæle (se ovf.). Ved den sidste afhandling er Wadsteins sag ikke bleven bedre; den slags tankeeksperimenter, som dér gives prøve på, har jeg ingen lyst til at bekæmpe. Men jeg finder anledning til at bemærke, og det ikke med hensyn til Wadstein alene, at man i virkeligheden ikke har lov til at skalte og valte med de gamle tekster, når de overhovedet kan siges at være klare og forstålige, som de foreligger, og behandle dem ved at eksperimentere med alle tænkelige (og utænkelige) grammatiske og leksikalske muligheder.

fǫgrum-skinni (den svage form her af adj. svækker næppe retten til sammenstillingen); herimod kan indvendes, at *heiðr* ellers ikke findes brugt om håret; men det forekommer mig dog ikke at være sprogstridigt. — Når R. kaldes *reiðar stjóri*, er det unødvendigt, at søge anden forklaring end 'vognens styrer'; at det er en rigtig nordisk kenning, lærer f. eks. kap. 5 i Halfdan svartes saga. Forresten kan *reið* også betyde skib. — *Forðum* i Y-tal 51 om Olaf behøver ikke at antyde nogen længere afstand i tid, men kun, at Olaf var død, da Y-tal blev til. Udtrykket 'han som levede for længe siden' om en mand, der levede mindst c. 100 år för digterens tid, er i sin orden.

A. Noreen har i Upsalastudier (1892; s. 194 ff.) offenliggjort en afhandling om de »mytiska beståndsdelar i Y-tal«; men da den kun består af fortolkning af nogle af digtets første strofer, fornemmelig deres formentlig mytiske indhold, vedrører den os ikke her. Jeg skal blot bemærke, at forfatteren antager, at Y-tal er af Þjóðólfr, og ytrer — i afhandlingens slutning — ».... omkring 870, således kårt innan Yt. diktades«; men når han antager (med G. Vigfússon), at digtet er om Harald hårfagre, hører vor enighed op. — I sine artikler om Y-tal og Ynglingerne i Nordisk familjebok er Noreen mindre bestemt i sine udtalelser og hans egne meninger fremtræder her med et prisværdigt mådehold.

Henr. Schück har i (Svensk) Historisk tidsskrift (1895; s. 39—88) skrevet en læseværdig og i mange henseender fortjænstlig afhandling: »De senaste undersökningarna rörande ynglingasagan«. Denne afhandling skal jeg her komme noget nærmere ind på, eftersom den vedrører spörsmålet om Y-tals forfatter. Schück er tilböjelig til at følge Bugge med hensyn til dette punkt og udtaler, at »F. Jónsson anför inga bevis för sin mening, att dikten författats kort före 900« (s. 41 u. t.). Dette er til en vis grad sandt. Beviser i ordets strængeste forstand gives der ikke, især når man kaster vrag på en stærk og enstemmig tradition, men jeg håber, at forfatteren af det foranstående vil se og indrömme mig, at min antagelse ikke er ganske hen i det blå; blot må jeg bede erindret, at Bugges mening, at digtet måtte være forfattet c. 850—60, hvis det tilhørte det 9. årh., ikke holder stik. Schück bemærker, at »de skäl, på grund af hvilka man tillskrifver Tiodolf författarskapet, äro i en modern litteraturhistorikers ögon ej synnerligen starka«. Dette kan meget gærne være tilfældet; i det mindste har den udmærkede svenske litteraturhistoriker leveret beviset for sit eget vedkommende. Men hertil må det dog siges, at denne opfattelse turde kunne være »den moderne litteraturhistorikers« egen fejl. Med hensyn til spörsmålet måtte dog vel også en

moderne historiker have noget at sige; og jeg kunde henvise f. eks. til *G. Storms* behandling af Y-tal eller til udtalelser af en mand som *Joh. Steenstrup* angående gamle traditioner i det hele. Utilstedeligt er det i hvert fald, at parallelisere en forfatter som *Messenius*' meddelelser, som netop ikke beror på traditionen, med de gamle islandske traditioner. Da pladsen ikke tillader en alsidig og udførlig behandling af den norsk-islandske traditions styrke og art, således som den fremtræder i sagaværkerne om det 9., 10. og 11. årh., må vi her lade os nöje med nogle kortfattede bemærkninger.

Ingen betvivler, at indholdet af de isl. slægtsagaer og de norske kongers sagaer i en overvejende grad beror på mundtlig overlevering fra slægt til slægt. Det er dog fejlagtigt at mene, at sagaerne har foreligget i den form, de nu haves i, allerede inden de nedskreves, så at de første optegnere kun har haft så at sige et mekanisk nedskrivningsarbejde at besørge. Der er her uden tvivl tale om historiske forfattere, der hver for sig samlede de spredte slægttraditioner, og som støttede sig til ældre kyndige mænd, der på en hånd havde samlet så og så meget af sådanne. Den enkelte forfatter knyttede traditionerne sammen, således som han fandt det rimeligst; han søgte at få enhed og sammenhæng i det hele, ligesom han flere gange bestemt viser særlige forfatterinteresser. Uagtet det forholder sig så, er det på den anden side uimodsigelig sandt, at disse forfattere holdt sig til det virkelig modtagne stof og gengav det uden at lægge noget til af handlinger; derfor kan de dog have foretaget mindre rigtige kombinationer af sådanne, sammenblandet forskellige punkter, fremstillet begivenhederne i en gensidig forbindelse, som de fandt sandsynligst. Således må man selvfølgelig veje den enkelte saga, sammenligne dem indbyrdes, for at undersøge og bestemme, hvad der virkelig er gammel tradition. I almindelighed er dette forholdsvis let; således er det, for blot at tage et eksempel, klart, at når der i begyndelsen af Laxdœla tales om en Ingjaldr, »en sön af Frode,

hvem Svertlingerne dræbte«, hvorved slægtregistret bliver galt, beror denne fejl på forfatterens eller redaktørens specielle ukyndighed, men ikke på en gal tradition. Ligeledes må man altid tage hensyn til senere omredaktioner og vilkårlige ændringer, som de fleste sagaværker opviser og som stammer fra tiden för og efter 1300. Man må ikke göre traditionen ansvarlig for alle de fejl, et sagaværk mulig indeholder.

Hvad nu den islandske traditions styrke angår, er der — og det synes at følge af sig selv — næppe grund til at betvivle, at den i det hele og store har været usædvanlig stærk og fastholdt de gamle begivenheder med en sjælden troskab.

Der kunde føres mange og forskelligartede beviser herfor. Vi kan for det første minde om et værk som Landnámabók; den opregner jo alle landnamsmænd landet rundt efter kyndige mænds udsagn omkring år 1100, samt angiver et utal af slægtregistre (landnamsmændenes efterkommere i et så og så stort antal). I 200 år havde man altså i hukommelsen fastholdt de enkelte slægter, og der er ingen så tvivlesyg at mene, at disse slægtregistre ikke er rigtige; de stemmer for det meste med de af dette skrift uafhængige sagaer. Opbevarelsen af et sådant stof var i gamle dage ganske anderledes let end nu; åndsindholdet var jo simpelt og ensartet. Når en enkelt familje eller enkelte særlig personalhistorisk interesserede og kyndige mænd besad et udførligt kendskab til forfædrene (jeg taler kun om tiden efter c. 800—850), er det en selvfølge, at ættesagn, der jo var knyttede til enkelte af slægtens medlemmer, også bevaredes i hukommelsen og fortaltes af den ene til den anden, stadig i samme form. Der var gamle vers, der ofte dannede kærnen i sagnene og som kraftig støttede fastholdelsen af det engang fortalte. Der var gamle genstande, våben, kostbarheder og lign., hvortil sagn var knyttede, for ikke at tale om lokaliteter osv. Der var således meget, der hjalp på

hukommelsen og støttede traditionerne, så at de uforvansket kunde gå i arv fra slægt til slægt. Når sansen for dem og deres betydning tillige var levende, som på Island i det 10., 11. og 12. årh., er grunden til at tro dem så meget större. Naturligvis skal disse traditioner underkastes kritik. Viser det sig da, at de ikke står i strid med andre positivt troværdige efterretninger eller kilder og at de ikke indeholder noget urimeligt eller historisk umuligt (varsler, trolddom og lignende hører ikke hid), så har man ingen midler til at bevise eller påstå, at de er urigtige, og sandsynligheden for, at de er rigtige, er lige så stor som for det modsatte. Det har desuden i flere tilfælde vist sig, at hvor man har draget den islandske tradition eller stumper af den i tvivl, har det bagefter vist sig, at den indeholdt sandhed. I andre tilfælde har den fået uventet bekræftelse af fremmede kilder. Jeg har i min fortale til Egilssaga (1886—8) påvist, hvorledes sagaens skildring af tilstandene i det nordlige Norge dels stemmer med Ottars (Ohteres) rejsebeskrivelse, dels intet indeholder, der strider derimod; derimod kan det nok siges, at forfatterens kundskaber ikke strækker fuldt så langt tilbage som Ottars. *K. Maurer* har i en særlig grundig afhandling udførlig påvist, at samme sagas skildring af den gamle norske rettergang i det hele er ganske rigtig; den må bero på traditionen. Det samme har *V. Finsen* for en stor del hævdet for Njálas vedkommende med hensyn til dens skildring af processer; denne skildring beror i det mindste på ingen måde på de lovbøger, vi kender. Når det forholder sig således hermed, er det så meget sandsynligere, at skildringen af historiske begivenheder er — i det mindste tilnærmelsesvis — rigtig fastholdt. Snorres beskrivelse af slaget på Rastarkalv (955) er et godt bevis for traditionens sejhed og trofaste fastholden af enkeltheder. Snorre har ikke selv været på stedet; deraf et par uvæsenlige og let forstålige fejl; men beskrivelsen af terrænet i forbindelse med kampens forskellige afdelinger er i det hele nöjagtig og overens-

stemmende med de naturlige forhold. Her kan der kun være tale om, at denne beskrivelse har levet i traditionen, indtil Snorre nedskrev den (i Fagrskinna er beskrivelsen kortere, men rigtig), og her mangler der ikke på detaljer. Således kunde man blive ved med eksempler, der beviser den gamle islandske traditions mærkværdige troværdighed.

Ligesom der nu var særlig kyndige sagamænd, der samlede gamle sagn og traditioner, således var der også andre, særlig skjalde, der samlede gamle sange og vers og kunde en stor masse deraf udenad. Disse sange med dertil fra begyndelsen af knyttede forfatternavne m. m. er gåede fra den ene til den anden, fra det ene slægtled til det andet, og så godt som aldrig findes der en vaklen, usikkerhed eller sammenblanding med hensyn til, hvem der angives at være forfattere til disse sange (naturligvis de helt anonyme, som Eddadigtene, undtagne); dette, at huske forfatternavnene, var jo heller ikke forbundet med nogen videre vanskelighed. Netop hvad digte og digternavne angår, har vi al grund til at tro den islandske tradition bedre end på noget andet punkt. Bortset fra de ældste digte og nogle af sagaernes løse vers, har man da heller intet haft at indvende imod ægtheden af den tradition, der tillægger en Glúmr Geirason, en Einarr skálaglamm, en Hallfrøðr, Sigvatr osv. osv. de vers, der er opbevarede under deres navn. De ældste digte ligger nu ikke så meget længere tilbage end de anerkendt ægte digte og de er ikke så rigelig opbevarede — tværtimod —, at de ikke ligeså godt kan være ægte og traditionen om dem ligeså rigtig som om hine.

Der er således meget, der taler for den islandske traditions troværdighed, og ingen moderne litteraturhistoriker kan uden videre erklære den eller dens enkeltheder for lidet sigende eller lidet vejende på kritikens vægtskål.

Jeg kan derfor ikke indrömme Schück, at Snorres udsagn — og i øvrigt den gamle enstemmige tradition — om Y-tals forfatter bör vige pladsen for nutidens mere eller mindre

stærke (eller rettere: svage) gisninger og svagt begrundede formodninger, hvor enhver sikker grundvold savnes[1].

Jeg skal ikke her komme ind på digtets sagnstof og Schücks interessante behandling af endel deraf. Kun må jeg bemærke, at Olaf trételgja umulig kan være den Olaf, som »de Sueonia veniens« erobrede Danmark eller endel deraf.

Derimod kan jeg ikke her undlade at göre nogle bemærkninger om Goðrøðr, (ifølge Y-tal) Rǫgnvaldr heiðumhárr's bedstefader, da han har spillet så stor en rolle i sagnhistoriske undersøgelser.

Denne Goðrøðr kaldes i islandske kilder dels *veiðikonungr* (»jagtkonge«) dels og sjældnere *inn mikilláti* (»den overmodige«). Hvorfra det første er kommet, vides ikke, men det stammer mulig fra en gammel tradition, hvis det ikke er blevet overført på denne Goðrøðr fra en anden sagnperson. Det sidste tilnavn er derimod vistnok lavet i henhold til Tjóðolfs vers, hvor han kaldes *inn gǫfugláti* (»den, der ter sig fornemt«); dette er i digtet aldeles bestemt ikke tilnavn, men et rosende tillægsord i almindelighed. Goðrøðr, der efter ætledene at dömme har levet c. 750—800 og som fra digterens standpunkt omkr. 875 godt kunde betegnes som »han, der fordums (ɔ: for en tidlang siden) levede«, blev af *E. Jessen* (i hans Undersøgelser) løselig identificeret med den »Godofredus«, der i forskellige fremmede pålidelige kilder skal, ved år 800, have levet i Danmark (Slesvig) og som havde kampe med Karl d. store (jfr Schück s. 69 ff.); han døde 810. Mere bestemt identificerer *P. A. Munch* de to

[1] Når Schück s. 45 antager, at Y-tal har været lidet kendt i Norge, da Eyvindr ellers ikke havde vovet at efterligne det så stærkt i sit digt, Háleygjatal, må vi erindre, at Eyvindr netop fik sit tilnavn, fordi han havde gjort dette. Faktum har altså snarest været velbekendt og digtet med. I øvrigt er det naturligvis ørkesløst at strides om, hvilken udbredelse et digt har haft i det 10. årh.

konger (N. Folks Hist. I, 1 s. 384 ff.) osv., samt *G. Storm* (Norsk hist. Tidsskr. III). Schück siger (s. 76—7): »Att dess [Y-tals] konung Gudröd är den samme som den konung Godofridus, hvilken 810 mördades, har af alla senare forskare varit insedt och erkändt«. Det er nu vistnok tilfældet; men det er da på tide at udtale, at denne identificering ganske og aldeles hviler på en gisning og er i virkeligheden kun en hypotese. Der er såre lidet tilfælles med de to Godrøder, ja, uligheden er rent ud sagt overvældende. Y-tals Goðrøðr kendes kun fra dette digt og Snorres Ynglingasaga (samt fra Þáttr af Uppl. kon. kap. 2, hvor dog intet fortælles, der afviger fra Snorre). Hvad der her fortælles om Goðrøðs bedrifter har intet med det at göre, som fortælles om Godofridus, og der er intet fælles med hensyn til slægtskabsforholdene. Der er i virkeligheden kun den eneste lighed mellem dem, at de bægge dræbes ved svig; om Godofridus' dødsmåde er kilderne ikke engang enige. Om Godofridus'-Goðrøðs rige i Slesvig er der ikke så meget som et dunkelt minde i den norsk-islandske tradition, og hvorledes kunde det være gået til, at det så helt var glemt? Hvorledes kunde i det mindste Y-tals forfatter, hvad enten han digtede i 870 eller c. 950 være så aldeles uvidende om Godofridus' magt og vælde og død i Slesvig? På grund af Snorres prosa-fremstilling er der nemlig ingen grund til at tro, at digtets vers om Goðrøðr (d. v. s. det ene, der er tabt; Snorre anfører to) har indeholdt noget i den retning. Uagtet det var digterens hensigt, kun at omtale dødsmåde og gravsted, kunde dog, hvad vi ser af andre vers, en nærmere betegnelse af vedkommende konge også få plads, ligegyldigt om vi nu forstår, hvad der hentydes til eller ej. Vigtigere er det dog, at Snorre — og altså den norsk-islandske tradition — intet ved om Goðrøðs optræden i Danmark og død dér. Jeg slutter mig således til *Steenstrup* (Norm. I, 68 ff.) og *A. D. Jörgensen* (Den nord. kirkes grundlægg. s. 76, Tillæg s. 107), der bestrider retten til at

identificere Goðrøðr og Godofridus[1]. De bebrejdelser, som Schück retter imod digtets forfatter, kan derfor ikke ramme ham, sålænge det ikke står bedre til med retten til at identificere de to konger, end tilfældet er. Følgelig bliver digtets affattelsestid og Tjodolf som dets forfatter uangribelig[2].

Når jeg således for et hovedpunkts vedkommende er uenig med H. Schück, ligesom jeg selvfølgelig er uenig med ham i, at digtet Y-tal skulde være forfattet i Vesten, er jeg på den anden side enig med ham i, at som »historisk dokument« savner digtet så godt som al værdi. Dette har jeg antydet i min litteraturhistorie. For det meste beror digtets indhold på lærde kombinationer af gamle myter og sagn; at man ikke i nutiden kan bygge historiske teorier derpå, er ganske klart; men det er ligeså vanskeligt, at bygge mytologiske eller sagnhistoriske teorier derpå. De, der allerede er fremkomne eller antydede, forekommer mig ikke at kunne göre krav på længere liv end de historiske.

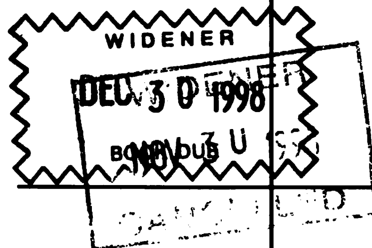
Endelig har *A. Kock* offenliggjort en afhandling »Om Ynglingar såsom namn på en svensk konungaätt« (i (Svensk) Hist. tidsskr. 1895, s. 157—70). Her hævder Kock, mod A. Noreen og Schück, at Ynglinge-navnet med rette tilkommer den gamle Upsalske kongeslægt, men ikke en østdansk (skånsk) kongeslægt. I øvrigt vedkommer denne afhandling os ikke her, undtagen for så vidt som det hævdes, at digteren har været rigtig underrettet om Ynglingenavnet, samt at den islandske tradition, der delvis knytter sig dertil, er rigtig.

---

[1] At der er to konger af navnet Goðrøðr samtidig i Danmark og Norge er ikke mærkeligere, end at Olaf d. hellige og Olaf d. svenske er samtidige konger i Norge og Sverrig.

[2] Schücks forklaring af *Geirstaðir* (s. 67) og *fótverkr* (s. 78) er efter min mening umulig. Det er næppe sproglig muligt, at bruge *fótverkr* om andet end sådan 'værk', smærter, hvis årsag ikke kendes. Ligeledes er *Borror* i Jsk. ikke andet end fejllæsning af den norske afskriver af originalens *borroe*; sådanne »fejl« findes flere gange på hver side i den norske afskrift.

3 2044 020 028 536

WIDENER
DEC 3 0 1998
BOOK DUE

